

CAROLI SCRIBANI
E SOCIETATE IESV
ADOLESCENS
PRODIGVS.

Sum Ex lib. Johan. Heydeck

Succumbit vitiis. redit ad se. & in
omnem ætatem ac fortunam
à Virtute instruitur.

9-22

35

ANTVERPIÆ
Apud Martinum Nutium & Fratres.
ANNO M. DC. XXI.

ILLVSTRISSIMO

REVERENDISSIMO

MAFFEO

CARDINALI

BARBERINO

SS. D. N. PAPÆ SIGNATVRÆ

IYSTITIÆ PRÆFECTO.

AD quem nisi ad parentem redeat Prodigus? erubescibat cū audi-
ret se mitti ad purpuram, & re-
traxit non semel pedem. animos
addidi. at ille ad purpuræ nomen
trepidabat. ita ferè quorum ho-
nesta, imbecilla frons est. narra-
bam etiam in purpura patrem
* 2 esse.

esse. verebatur ille, ne ad conspectum purpuræ, duplici suffunderetur rubore, suo, & alieno. at ego non arbitrabar indignam purpura verecundiam esse, frontem & ora purpurare doctam. Hærebat inter hæc dubius. Euici tandem importunus suaser. venit ergo Prodigus Tuus; nec dextram, sed pedes amplectitur. satis illi pedes in patre tenuisse. nã & satis illi Euangelico erat, cùm famulatum veniret, & mercenarij ambiret fortem. sed vicit benignitas patris, & pro votiuis pedibus, amplexus & oscula retulit, vitulum, stolam, annulum, musicam. non quòd paria Prodigus Tuus speret; sed quòd se prodigum fateatur, qui à longinqua regione, & porcorum filiquis redit

dit ad patrem, à quo annos iam
aliquot exulauerat. Amplectere
reducem Tuum. ego illum ple-
beiâ lacernâ indui: Tu purpurâ
teges. Ita solent benignissimi pa-
tres prodigorum filiorum lacry-
mas purpurâ tergere; etiâ osculis.
Intuere quem mitto, propiùs.
quidquid repereris posteritate
dignum, Tuum erit; quidquid
damnandum, meum. In quo hoc
me solatur, quòd euenire mihi
videam, quod ijs qui absinthium
saccaro, fella melle temperant:
dulcibus nimirum amara. sacca-
rum mellaque, Tua sunt; absin-
thium fellaque, mea. quæ aut hu-
manitate dulcorabis, aut purpu-
râ teges. Hoc vt mihi spondeam
comitas Tua facit. quid non au-
deam in tam diuite spe, tot bene-

uolentijs grauida? amo purpu-
ram. non nego. sed amoris pur-
puram, quā tinxit, texuit amor:
magis si mutuus. ac licet reliquis
vincar omnibus, amore vinci
nollem. dictum audax: fors & su-
perbum. de plebe vltimum litte-
ratorum nolle cedere purpuræ?
repeto. nolo cedere. vide auda-
ciam. nemo hanc in amore mira-
bitur. at ne erres. non mihi prima
Quirinalis purpura, sed illa, quā
omni conchylio meliori tinxit
amor, docto quē intexuit stami-
ne, arundine, pectine. Sanè si Sa-
lomon, Matthæo & Luca testi-
bus, in omni gloria sua, nec indu-
tus, nec coopertus fuerit sicut v-
num liliorum; dicam nullam esse
purpuram, quæ integra verecun-
dia, cum amoris purpura decer-
cet.

tet. qua purpuratum primogenium Verbum, ut nos sanguine suo, purpurarum primâ, in hortu, in columna, in corona, in cruce purpuraret. qua perfusus etiam Prodigus Tuus, Vaticanæ se purpuræ Tuæ sistit supplex. Habes illum ergo amore Tuo purpuratum, reliqua inuestem, quò ditiùs purpura Tua beatiùsque vestiatur. Nam licet illum vestiuerit amor, non est contentus veste vna, purpura vna; cùm sit ex illis, de quibus olim cecinit purpuratorum Princeps, *Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus*. gemina purpura gaudet, ut purpuram purpura vestiatur; quo certiùs nuditatem tegat. non quòd Tiberina purpurari purpura velit. fat enim purpuratus est,

*

4

quem

quem purpurauit amor, sed
quòd aduersus æmulatium den-
tes & tela, aduersus liuentium
frigora, niues, grandines, vestiri
velit. mihi nec toga, nec pallium,
quo filiquis pastum vestiam.
mutuabitur ergo à domo Tua
vestem. non possum meliore, non
sanctiore quàm Lateranensi pur-
purâ amorem vestire. vestiendū
ergo mitto: Tuo nimirū robore
firmandum, Tuo defensandum.
nec iam vltra meus est, quem ma-
numisi: Tuus est, vitulo pascen-
dus Tuo, stolâ donandus Tuâ, an-
nulo subarrandus Tuo. defert ve-
rò, ne gratuitò gratus sit, purpu-
ratos versus tuos, Belgico haec-
nus exilio clausos. moneo tamen,
domesticum hunc furem esse &
Sidonianum latronem, scrinio-
rum

rum compilatorem doctorum.
Hoc ille spolio lætabundus ex-
ultat. nec pondera docta sentit.
ignosce superbienti. causam ha-
bet: quam omnium oculis, par-
cus verborum, factorum diues,
subiicere parat. Et loqueretur sa-
nè indulgentiùs, nisi obsequere-
tur innatæ verecūdiæ Tuæ. cog-
natus virtuti pudor est: sed ne-
que adulationis suspicione obte-
nebrare veritatem vellet: quæ
cū verbis iuuari nolit, tum cō-
mendationis alienæ auxilium
auersatur, suo robore contenta.
repressit proinde currentem ma-
num, & bibere calamum coëgit,
quod effuderat, quod charta bi-
berat. Posset plurima adferre in
laudem. sed brevis est assertio ve-
ritatis. ostendi gaudet, non orna-

ri. posset purpuram diffibulare,
& admirabundum prouocare in-
spectorem in veteres versus:

*Effulsere artus, membrorumq;
omnis aperta est*

*Latitia, insignesq; humeri, nec
pectora nudis*

*Deteriora genis, latuitq; in cor-
pore vultus.*

ita Tua, ignosce, latet in versibus
purpura; vt non nisi secundas Ca-
pitolina purpura, primas versus
teneant: in quibus tot propè mira-
cula quot versus. quæ omnia, sin-
gulorum lectorum conscientia
relinquit, quantum nimirum ca-
lamorum merearis, quantū char-
tarum. De me nihil dico. nam li-
cet diffiteri non possim, cogna-
tionem mihi quandam cum his-
ce studijs intercedere; cū ta-
men

men in Tuis, hinc versuum elegā-
tiam, ingenij altitudinem, ca-
lami felicitatem; inde verborum
acumen, sensuum profundita-
tem, ac totius corporis venusta-
tem intueor; fatebor, inuoluor
fluctibus, à quibus ne absorbear,
retraho pedem. Quis prudēs tri-
pedalem scapham cōmittit oce-
ano? non soleo tam fatuè ludere.
sed neque fornacibus manum
immitto. calere velim; ardere no-
lo. quare non tango propiūs te-
merarius hanc rubum. nefas ho-
mini nisi cum Mose excalceato
propiūs accedere. De longinquo
diuina veneramur. facio hoc in
Tuis, admirari magis doctus, quā
laudare. ita soleo in iis quæ lau-
dem omnem superant. quæ cū
attingere calamo non possim, ad-
mira-

mirabundo veneror silentio. &
nunc etiam iniectâ dexterâ au-
dio inclamantem:

*Quô musa tendis? desine peruicax
Magna modis tenuare paruis,
Et stellis nebulâ spargere candidis.*
Et tamen, non pastorem fistu-
lam, & Tityri musicam, & pascua
mensam, & herbas torum, &
fontem potum, & ab vbere ci-
bum, & arborum tecta ac lacu-
naria, & pampinos tapetes ama-
uit Augustus?

*Sic ubi magna nouum Phario
de littore puppis*

*Soluit iter, iamq; innumeros
utrimque rudentes,*

*Lataq; veliferi porrexit brachia
mali,*

*Inuasitq; vias; in eodem angu-
sta phaselus*

Æquore,

*Æquore, & immensi partem si-
bi vendicat Austri.*

Non transeo tamen veterem il-
lum Tuum, & fors Tuum tan-
tūm Romanæ faciūdiæ nitorem:
& quod posteritas mirabitur ma-
gis, in summa altitudine nito-
rem. Non solent profunda flumi-
na claritatem spondere. turbida
ferè profunditas est. Tu in altissi-
ma profunditate vada ostentas:
vt neque altitudo nitori, neque
nitor altitudini impedimentum
iniiciat. sociantur hīc quæ dis-
iungere natura solet: & cū
thesauros ferè abdimus, Tu pro-
dis, nil fures veritus. minus in
patentibus periculū, plus in ab-
ditis. obuia enim transimus, ad
negata fames prouocatur. Cre-
scit deinde admiratio elegantia.
ita

ita alieni corporis pulcritudo
magis eos delectat, qui illâ desti-
tuuntur. ego destitui hac me fa-
teor, quo potentiùs amo & mi-
ror. admiratio calamum expref-
sit. ignosce amori. etiam vestem
dedit. A falcone nimirum meo
Halario Tuo mutuâtę vestes, & è
columbis meis aquilis Tuis pen-
næ. Displicent? contineas caueâ.
placent? libertate dona. Scio has
plumas non esse dignas Horatia-
no ac Pindarico cygno Tuo. sed
memineram etiam aquam utrâ-
que volâ, rusticâ manu porre-
ctam, Regibus nō semel placuif-
se. memineram non displicuisse
Illmo Frederico Boromæo, magni
Caroli patrueli, magni imitato-
ri; non Illmo Scipioni Cobellutio
Philosophum meum. non quòd
mere-

mereretur purpuram, sed quòd
hoc darent amor meo, beneuo-
lentiæ suæ. ita ferè in paruis ma-
gni ludunt, & gratiora è tenui
dextera munera sunt. affectum
parem in pari purpura sperabam.
& si quid iudico, non inexpertus
humanitatis Tuæ, non fallar.
par benignitas, comitas, amor
in litteras in purpura pari. & si
vota mea valent. taceo. ô tantùm
multos Vaticana purpura orbi
largiatur Boromæos, Barberi-
nos, Cobellutios. Hæc vota libe-
râ emitto manu, & calâmo. ma-
iora pectori recondo. audi Deus.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

CVM Adolescentem Prodigum R. P.
Caroli Scribani quatuor Soc. nostræ
Theologi, quibus id commissum fuit,
recognouerint, & in lucem edi posse proba-
uerint, pro potestate mihi facta ab Admo-
dum R. P. N. Mutio Vitellesco Soc. nostræ
Præposito Generali, concedo Martino
Nutio Typographo Antuerpiensi faculta-
tem typis eum mandandi. In cuius rei fi-
dem hasce mea manu subscriptas, sigillo-
que officij mei munitas dedi Antuerpiæ, 17.
Novembris, anno 1620.

Antonius Sucquet.

1

P R O D I G V S
A D O L E S C E N S .

PRODIGVS. Quamdiu paterno *Adole-*
includar carceri? cur alio ca- *scens im-*
lentes sole terras, magnorum *perii per-*
exemplo non lustro? cur vici- *tasus, pa-*
nas remotasq; prouincias non in ambulo? *ternum*
quamdiu domesticis parietibus tanquam *excute-
iugum*
fascijs puer inuoluor? Pater, frater, seruuli, *parat*
domus hæc, rus propinquum, nec aliud.
millies audita mihi, visa millies. Vbi mon-
tes niualibus surgentes iugis? vbi erecti in
sublime vertices, nubibus superstantes?
vbi ex vno fonte diffusi in Orientem &
Occidentem amnes, summisq; nemora
cacuminibus nutantia, extraque ventorū
rabiem posita? vbi siluæ nunc in musicam
auihus, nunc in terrorem feris inhabita-
tæ? vbi vrbes montibus, ripis, fluminibus,
torrentibus, paludibus circumfusæ? vbi
solitudines retro famosæ ab amoenissimis
fundis obliterate? vbi armis & flammis sil-
uæ edomitæ? vbi arenæ satæ, paludes eli-
quatae? vbi insulæ marium fraudatrices,
aut abscissæ oceano terræ? vbi è mapali-
bus vrbes, ex vrbibus mapalia? vbi nobilif-
simarum ciuitatum voragines tãquam in-
tonsuram insolescentis generis humani?

A

vbi

vbi arata saxa, & frumento suo foeta? vbi
horti rupibus superstructi, fontesque la-
cusque alio loco nati? vbi arbuta sine cul-
tore foecunda, & sponte nata? vbi iucundi
riuorum inter prata errores, littoraque
in portum recedentia? Quid referam mar-
mora populum suum loquentia? quid mon-
tes fluminaque auro gemmisque grauida?
quid medicos fontes, orbis miracula? quid
nunc aquam ire in saxa, nunc virgulta &
folia lapidescere? quid terrarum maris-
que incendia? quid reciprocantes oceani
fluctus? quid monstra natantia fluctus suos
bibentia, vomentia? quid nauigia per O-
ceani errores novos orbes scrutantia? ita
nihil nunc inausum homini. Hæc dum
narrantur filere cogor. durum ingenuo.
Ille vidisse se narrat auulsam Siciliam Ita-
liæ, Cyprum Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Eu-
bœæ Atlantem, Leucosiam Sirenum pro-
montorio. iste ciuitates mœnibus prostra-
tas, alibi hiatu profundo haustas, quin &
molibus & emissis amnibus, ignibus et-
iam euersas. alius tremantes natantesque
terras, ac seipsas sorbentes, tanquam non
fatis infida grassarentur maria & flumina.
alius subeuntes fontes & flumina terras,
& rursus sibi reddi. ita Lycus in Asia, Era-
sinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia.
alius

alius calentibus aquis virentes innasce
herbas. montes alius ardentes immortalibus
diebus ac noctibus flāma. ita Ætna, Pha-
selidis Chimæra, Hephæstij montes. tan-
toque æuo ignium materia sufficit. aqua-
rum alius narrat miracula, sulphuris, alu-
minis, salis, nitri, bituminis, aridâ falsaue
mixtura. Quæ dum ingenioso dicuntur
ambitu, incertam rubore signo: cum nihil
mihi præter paternum rus & pascua. ô
quamdiu in alta hac rerum ignoratione
ignauus degam? patrem deserere durum,
ignarum omnium viuere durius. ô quid
agam.

VITIVM. Quamdiu in incertum vol-
ueris? fors dura! iuventam hanc trahere
per ignauum otium, & optimam partem
sui ingloriam ducere? hoc cunctis generosæ
mentis, & viri est? quamdiu alienæ volun-
tati, tanquam hostili iugo ignauus miles
subderis? pigeat semper esse puerum, sem-
per alieno nutui tanquam fascijs circum-
ligari. redolent hæc cunas & ætatis primæ
inequitas arundines, & concharum
bullas.

*Prouocat
& ad se
allicit
adolescē-
tem, sa-
culi huius
latis &
magnis.*

*O miser, inq̃ dies ultra miser, buccine rerum
Venimus? aut cur non potius, teneroq̃ palūbo
Et similis regum pueris, pappare minutim
Poscis, & iratus mamma lallare recusas?*

quousque nobiliorem vitæ partem domestico puluere inuolues? prouocāt hinc te latissima camporum, læta pascua, pomaria onere suo fatiscentia; inde nemorum deliciae, hortorum amœna, fontium miracula, montium superbi vertices, inuidiam nubibus facturi, argento, auro, gemmis intrinsecus foeti: foecundissima vallium, frumēto & vino suo ebria. Taceo Sidonianum æquor agrorum, in quo sine periculo quæstuosæ fluctuant in segetibus vndæ; quod industrius quisque quo plūs frequentat, hoc minūs naufragat, viatoribus molle, fructuosum aratoribus, venatoribus voluptuosum; quod montium cingunt dorfa pascuis, latera vinetis, terrena villis, saxosa castellis, opaca lustris, aperta culturis, cōcaua fontibus, abrupta fluminibus. taceo Minutiana maria, quæ canis spumosisque fluctibus, crispisque torosisque erroribus, dum minas suas bibunt, delectant; dum murmura sua occidunt, recreant.

*Conuiuia
laudata.*

Quid ego dicam de conuiuiorum in alteros soles protractorum amicissima vicissitudine, dum gaudialibus soluuntur poculis curæ egestatis ignari? nesciunt vina mœrores, ignorant pocula lacrymas; hinc saltus vocibus numerosiores, & lingua

guæ auibus modulationes, & omnis musicorum instrumentorum concentus, æmulâ ubique vicissitudine varius; seu volles Æolum simplicem, seu Asium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium cum Apuleio bellicosum; siue è nostra Europa Iberum sonorum, Italum fringultientem, plus pedibus quàm voce saltantem Gallum, seu Germanum graui bombo concentum musicum miscentem, seu Anglum vno spiritu multas tibias animantem, seu Belgam omnis voculæ melleum modulatorem, seu Græcum omnimodis peritum modificatorem.

Quid memorem socios, ætate, moribus, ingenio, opibus, ore, oculis, fronte pares? cùm mutuis inhortationibus posito pudore, metu, sollicitudine, mœrore, gaudiales crescunt dies. Fortunati dies! nullæ noctes, cùm vertantur omnes in dies, exultantibus tenebris. nesciunt gaudia tenebras. Hinc

Socij laudati, venationes, deliciae.

*Sermo, hilaresq; ioci, brumalẽ absumere noctẽ
Suadebunt, mollemq; oculis expellere somnũ,
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter*

*Castor, & hesternas cernat Titonia mensas.
Sequuntur scenę & ludus, & bella auibus,
feris, piscibus cogitata. ita intrãquilla flu-*

mina, maria, nemora, aër, delicijs & mensæ sunt. ô amica nimium iuventæ bella! tenduntur doctæ manus docta retia, fallaces hami; auibus aues, canibus fatigantur filuæ, & vna alteram fera domino ferculum struit; & lassantur mensæ; aquis, aëre, nemoribus famulantibus. Quis hanc deliciarum varietatem prudens spernat? quis sanus negligat? quis Cato, quis Democritus, quis Heraclitus, censeat, rideat, defleat?

Quid te coërces, & necas rectam indolem?
fruere cælo concessis mea Iuuentus. sat moroso supercilio datum, sat inamcenæ fronti, sat tristibus oculis. decreuerunt panni; successit maturior ætas. vindica te in libertatem. quousque duram seruias seruitutem? quousque filius audis, & non dominus? vires, nobilitas, altera nunc ætas, forma, opes, amici, omnia te inuitant. Aude anime, audentibus manum fortuna porrigit, negligit remissos. vt dictum verè sit:

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
quid hæres dubius? quin mage,

Si viuis anime, si quid antiqui tibi

Remanet vigoris, pelle femineos metus.

Indue cum toga virile pectus, indue animos viro dignos, tantùm aude, & maiora

votis

votis spera, memor monentis Tragici:

Dum fata sinunt

Viuite lati. properat cursu

Vita citato, volucrig, die

Rota precipitis veritur anni.

Sequere quò te fortuna ducit, quò huma- *Impera-*
narum rerum domina. labitur neglecta *tores qui*
occasio. dum licet frueri: ne elapsam serò *è tenui*
ingemiscas. ad magna te vocat. incumbere *conditio-*
magnis. aude sperare. è liberto Pertinax *ne ad im-*
& Diocletianus, ex opilione Macrinus & *perium,*
Maximinus, ab incude Puppienus, è latro- *perueno-*
ne Philippus, è ligonibus Aurelius, ab ara- *runt.*
tro Maximianus Herculeius, è funario
patre Valentinianus & Valens, è villa Isau-
rica Zeno, è bubulco Iustinus, è porcario
Iustinianus, è notario Mauritius, ex vili
sago Phocas, è vectigalibus Theodosius,
è sedentaria arte Isauricus Leo, ex infima
plebe Michaël Traulus, è captiuo Basilius
Macedo, è nautico famulatu Michaël Ca-
laphates imperium tenuit. Eadem sperare
quis vetet? vilis animi est intra maiorum
se limites tenere; generosi maiorum facta
anteire, & purpuram sceptraque familiæ
inferre. Adnitere.

VIRTUS. Quò raperis mea iuuentus? *Fallit*
quò incauta improuidaque fallacem se- *sponsioni-*
queris ductorem? sub his nemoribus, mō- *bus suis*
faculum.

*Insida
fortuna.*

tibus, vallibus, fontibus, torrētibus, fluminibus latè ridentibus, & sola plurimùm sponſione grauidis, ſola locupletibus, perempturæ latent infidiæ. non dictum olim?

O nulla longi temporis felicitas!

Nemo confidat nimium ſecundis.

Vidi cruentos carceri includi duces,

Et impotentis terga plebeiâ manu

Scindi Tyranni.

*Docetur
veterum
exemplis
fortuna
perfidia.*

Et non, vt reliqua taceam:

Crassum Parthus habet, Libyco iacet æquore

Magnus?

Tertius ingratam perfudit sanguine Romã?

Et quasi non posset tot tellus ferre ſepulcra,

Diuiſit cineres. hos gloria reddit honores.

Et in eandem propè ſententiam Seneca:

De Pompeij capite pupillus & ſpado tulere ſen-

tentiam: de Crasso crudelis & insolens Par-

thus. Caesar iussit Lepidum Decio Tribuno præ-

bere ceruicem, ipſe Chæreæ præſtitit. Subiun-

git: Neminem eò fortuna prouexit, vt non tan-

tum illi minaretur, quantum promiſerat. Noli

huic tranquillitati confidere. momento mare

euertitur, & ubi luſere nauigia, ſorbentur.

Atque hinc illud miſerantis & docentis:

Quicunque regno fidit, & magna potens

Dominatur aula, nec leuis metuit Deos,

Animumq; rebus credulum letis dedit;

Me videat, & te Troia. non vnquam tulit

Docu-

*Documenta fors maiora, quàm fragili loco
Starent superbi.*

Et in eandem sententiam Rex magnus inter purpuram & sceptrum,

*Ego esse quidquam sceptrum, nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falso comam
Vinclo decentem. casus hæc rapiet brevis.*

Addo ab eadem manu, cuius lectione delectari te video.

*Magnis fallax fortuna bonis,
In præcipiti dubioq; nimis
Excelsa locas. nunquam placidam
Sceptrum quietem, certumq; sui
Tenuere diem.*

*Alia præ-
cipitio
proxima.*

*Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatq; animos noua tempestas.*

Hinc illud à diademate & regno, quo certior testis:

*Dum excelsus steti,
Nunquam pauere destiti, atque ipsum mei
Ferrum timere lateris.*

*Timor
regno
iungitur.*

*Venenum in auro bibitur. expertus loquor.
Humi iacentem scelera non intrant casam.*

Vt verum illud viri magni sit: Solet fortuna, quos plurimis beneficiis ornauit, ad duriores casum reseruare. saginantur ad victimam pecora, sed & coronantur. time exemplum. Hinc illud Lyrici votum:

Fortuna sano læta negotio, &

A 5

*Fortuna
Lu- instabilis.*

*Ludum insolentem ludere pertinax,
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc alys benigna.
 Laudo manentem: si celeres quatit
 Pennas, resigno quæ dedit, & mea
 Virtute me inuoluo, probamq;
 Pauperiem sine dote quero.*

Non addam plura. nam & pleni sunt libri.
 & non

*Fortuna
 incon-
 stantia.*

*Ima permutat brevis hora summis?
 nō, quod experiētia docemur quotidiana,
 Minus in parvis fortuna furit?
 Leuiusq; ferit leuiora Deus?
 & non verum illud ab amico tibi calamo,
 Res humanas ordine nullo
 Fortuna regit, spargitq; manu
 Munera ceca, peiora fouens?*

*Humana
 incerta.*

*Vt exclamet post hæc omnia,
 O nos dura sorte creatos!
 Nemo tam diuos habuit fauentes,
 Crastinum ut posset sibi polliceri.
 Quid tam instabili fidis, & tam dubie salu-
 tem credis fortunæ? audi quid de illa ve-
 tus canat poëta:*

*Propria
 fortuna.*

*Fortunam insanam esse, & cecam, & bru-
 tam perhibent Philosophi,
 Saxiq; instar globosi prædicant volubilem.
 Quia quò saxum impulerit fors, eò cadere
 fortunam autumant.*

Cecam

*Cacam ob eam rem esse iterant, quia nihil
cernat quò sese applicet.*

*Insanam autem aiunt, quia atrox, incerta,
instabilisq; sit:*

*Brutam, quia dignum atque indignum ne-
queat internoscere.*

Quis prudens insanæ, cæcæ, brutæ se sua-
que committat? quis tam fragili? de qua
alius:

Fortuna vitrea est, quæ cum splendet frāgitur.

Quis vitro vitam, fortunas, famam, poste-
ritatis gloriam fidat? addamus ex eodem:

Fortuna nimium quem fouet, stultum facit.

quid vis? audiri stultus, aut à fortuna neg-
ligi & prudens haberi? Et quid speras
magna? audi monentem:

Summum ad gradum cum claritatis veneris, Summa

Consistes ægrè, & citius quā ascēdis, decides. in lubri-

Cecidi ego. cadet qui sequitur.

*co ver-
sari.*

Audi alterum:

*An ignoras magnas arbores diu crescere,
vna hora extirpari?*

vt bene Tragicus,

Commoda cladibus

Magnis magna patent.

nec hora sæpè media inter sceptrum &
aliena genua, inter purpuram & securim,
inter diademata & ignem, funem, vene-
na, vncum, carnificem. nimirum

Vnusq;

*Vnusq; Titan vidit, atque unus dies
Stantem & cadentem.*

Atque hinc serium illud monitum:

*Maiores
metus in
magnis.*

*Moderata durant. quòque fortuna altiùs
Euexit ac leuauit humanas opes,
Hoc se magis suppressere felicem decet,
Variosq; casus tremere, metuentem deos
Nimium fauentes. Magna momento obrui
Vincendo didici. Troianos timidos facit.*

*Sequere monentem, & crede dictum verè,
Feriunt celsos fulmina colles,
Corpora morbis maiora patent,
Et celsæ grauiore casu
Decidunt turres.*

Sequere alium non minùs eleganter &
verè canentem:

*Nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruina.
Quid Crassos, quid Pompeios euertit, & illū
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nepe locus, nulla non arte petitus,
Magnaq; iuminibus vota exaudita malignis.*

*Impera-
torū Ro-
manorum
imperium
breue.*

*De Imperatoribus verò Romanis quid
dicam? qui sceptras numeras, recensē in-
teritum. suo ferè aut alieno ferro cadunt.
Galba mense septimo, Piso propè primo,
Otto quarto, Vitellius nono, Maximus &
Bal-*

Balbinus duodecimo, Quintillo die septimo & decimo, Tacitus mense sexto, Basiliscus vigesimo, octauo & vigesimo die Siluanus, necdum expleto mense secundo Maximus: Michaël Calaphates mense quinto: Theodosius tertius anno non integro expleto. Taceo reliquos. quis ignorare Romulum potest, Remum, Tarquinium, Seruiū, Pompeium, Scipionē, Marium, Cæsarem, Caligulam, Domitianū, Neronem, Claudium. Taceo exteros nimis notus Polycrates, Agis, Nicias, Phocion, Miltiades, Ptolomæus Asiæ, Armeniæ Mitridates, Iugurtha, Perseus, Hannibal, Theseus, Alcibiades, Pausanias, Themistocles, Solon, Aristides, Lycurgus. & in illis crux, laqueus, lapides, venena, vincula, scopuli, iacula, inedia, exilia. Taceo reliquos inferioris nominis fortunæ ludos, Parmenionem Alexandri, Cleandrum Commodi, Ablauium Constantini, Seianum Tiberij, Eutropium Arcadii, Stiliconem Honorij, Flauium Theodosij, Vineam Frederici, Brocam Philippi, Cabreram Petri Aragonis.

*Magnorum in-
felix exitus.*

*Inūc, tolle animos, & tecū singe triumphos,
Stantiaq; in plausum tota theatra iuuent.
Attalicas supera vestes, atque omnia magnis
Gemmea sint ludis; ignibus ista dabis.*

Sed

Sed tamen huc omnes, huc primus & ultimus ordo.

Est mala, sed cunctis ista terenda via est.
 Nolo hanc paginam funestare sanguine. possem. quinquaginta nimirum Romanos Imperatores sui aut alieni ferri aut veneni victimas recensere possum: in reliquis verò gentibus vincor numero. tu vide securam mediocritatem malis, an bis tinctam tuo & alieno sanguine purpuram. iam quæ fatuitas sceptrum cogitare? te cogita & Deum, & inanes vitiorum sponfiones solo vento grauidas contemne. de quibus illud meritò dici potest:

Poma dari quorum solo pascaris odore.

*Discri-
men inter
virtutis
& vitio-
rum se-
mitam.*

fauillacea nimirum, & quæ solo attactu eant in vagum puluerem. Me sequere. quid times, & retrahis pedem? calcarunt ante te ad quam te voco semitam multi: etiam puellæ & pueri. & calcarunt ut rosas. aspera credis? violæ sunt & lilia, interparso ubique saccaro & melle. aut putas plus gaudiorum in scenico ludo esse, quam in re seria? alto hæc pectore conditur; innatant scenica labris, nec os & linguam transeunt. Nescis metallorum, teste Stoi- co, nobilissima altè de fossa iacere, vilissima in summo esse? eadem de me cogita. in abdito gaudia mea latent, ut quantum plus

plus altiusque suffoderis, tantum sperare plus debeas. vitiorum summam cutem tangunt: nec aliud horum, quàm leonum, prædâ captâ gaudium est. meum ab imo natum vniuersam mentem pacat tranquillatque, & seria seueraque quadam lætitia totum pectus occupat. Ne fide vitio, *Vitiorum* cuius malacia solam superficiem radit, *blanda* momento peremptura. ne fide crispanti *fraudes* ac calamistrato huic elemento; dum *in mortō* ridet, sorbet, & inenodabili mergit profundo. mentitur pacem; intus bella fouet. si eminus intuearis, ouem arbitreris innocentia primæ, aut blandientem sinu catulum; si propius, lupus est. nunquam mansuescit lupina rabies, & nusquam magis quàm in mentita sæuit pace. addo. serpēs est frigore fors torpet: ne fide: vbi sinu foueris, serpens erit, venena fundet. non mitescit serpens, & beneficia toxico remuneratur. Idem hîc cogita. blando te vitia prouocant inuitatu. frons illis qualis summo vere camporum, hortorum, nemorum. rubentes genæ medio emicant marmore, candentia vestiuntur labra purpura commordicata dentibus: illices ludunt oculi, & plusquam ora rident, iaculanturque non castos ignes, & Ætnæis plus fornacibus, plus Babylonijs ardent: verba
melle

melle natant incocta saccaro. & omnibus
his vnum integitur venenum, tanquam
multiplici stola & veste. quid tangis noci-
tura, & vltra in hostiles ruis amplexus? tot
iacent magna olim terris nomina. non

*Ossa vides Regum vacuis exhausta medullis,
& plebeio calcari cineres pede? viuerent
si ignorassent hunc famulatum. ancillare
placuit huic dominæ, & æterna infelici
premuntur seruitute. Dictū olim & bene:*

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,

Serò recusat ferre quod subiit iugum.

quod in æternū ardentibus ignibus si-
bi parauit, cuique se vltroneus induit serā
in omne æuum pœnitudine. quò moritu-
re properas, & cælonatus terram cogitas?

O curas hominū! ô quantū est in rebus inane!

Transiet ætas.

Quàm citò non segnis stat remeatq; dies,

Quàm citò purpureos deperdit terra colores;

Quàm citò formosas populus alta comas!

Et quò tibi tunc opes & purpura? quò tot
sudoribus parta vno momento rapienda?

Audi quid sentiat Poëta:

Mensura tamen quæ

Sufficiat census, si quis me consulat, edam.

In quātū sitis, atque fames & frigora poscūt,

*Quantum Epicure tibi paruis suffecit in
hortis,*

Quantum

Quantum Socratici ceperunt antè penates.

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.

O si imitemur, nec vltra has opes cogitationes eant Christianæ! audi interminantem:

Sed cuius votis modò non suffecerat aurum

Quod Tagus, & rutila voluit Pactolus arena;

Frigida sufficient velantes inguina panni.

Potuit Christianiùs? Et verò quousque fugitiuis & dominum fallentibus inhæres? æternitate dignas suscipe cogitationes. quid mentas cogitas & hortos?

Luxuriam imperij veterè, noctesq; Neronis

Iam medias, aliamq; famem?

Quid amnicorum piscium & nemorum examina languentis irritamenta veneris? quò tot apri, cerui, pavi, murenæ, integri-que saltus & maria vni stomacho? contentus hic impleri est. quid necessum inferi superique oceani scrutari profundum, & ab terrarum vltimis aues deposcere? contenta fames desinere est. Et quid refert quid accipiat stomachus, perditurus quidquid acceperit? cùm subierint ventrem domi forisque nata, an non eadem omnia foeditas occupabit?

Ab miseri, quos nosse iuvat quid Phasidis ales

Distet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis anser

*Extā ferat, cur Thuscus aper generosior
Vmbro,*

*Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Et quid saltus memoras vitulantis ætatis
inter petulcos oculos, manuumque ac
pedum scandala cælisiaculata? exulat hîc
pudor; quasi in publico nemo peccet. &
quæ strato erubescenda, omnium oculis
effundimus.*

*Hîc nullus verbis pudor, aut reuerētia mēsa,
Hîc turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas.*

*O quousque palàm pudorem occidimus?
quousque Venus & Cupido noua sceleri-
bus inuenta numina? quasi peccare tutò
liceat præeuntibus Diis.*

*Vana ista demens animus asciuit sibi,
Venerisq; nomen finxit, atque arcus Dei:
quò liberiùs per scelera iuuentus iret,
cùm deos haberet monitores, auctores,
duces. inde iam squamatus, cornutus,
plumatus, & auro suo & alieno Iuppiter
optimus maximus natans. ita*

*Dum esse amorem turpiter vitio fauens
Finxit libido: quoq; liberior foret,
Titulum furoris numinis falsi addidit.*

PRODIGVS.

*In incertum pro-
digis agi-*

*Vbi leta duris mista in ambiguo iacent,
Incertus animus scire cùm cupiat, timet.*

&

& metu ego nunc plenus, vt quò me ver-
tam, nesciam. dubius, quid eligā, incertus.

*tur; igna-
rus cui
adhereat,
virtutē
an vitio.*

Anime quid rursus times,

Et ante rem subsidis? audendum est. age.

Quid agam? vsque & vsque rapior miser,
& in diuersum agor. errat hīc aliquis dolus,

Trepidumq; gemino pectus euentu labat.

Fata si liceat mihi fingere arbitrio meo,

quæ non fingam? at nunc illa dicit, Me se-
quere: hæc aliò flectit habenas. vtraque
spondet magna. illa præsentia & quibus
frui datum, hæc futura & pendula. media
iuuentus iacet, & marcescit flos melior
vitæ.

Nulla sors longa est, dolor & voluptas

Inuicem cedunt. breuior voluptas;

sed sensu propior. Quò tandem me ver-
tam inter diuites præsentium futurorum-
que sponfiones? consiliorum dubius hæ-
reo, vt nulla medio oceano scapha tot ia-
ctetur, quot hic animus fluctibus, decu-
manis maioribus. Et sanè, *Vt rarum est fe-
lix, idemq; senex*: sic rarū est iuuenis, idem-
que prudens. quo maiore subsidio indi-
geo. at in tam pugnantibus, quid deligā?
aut quem potissimū sequar? semper
puerum esse, durum: semper alienis confi-
lijs & imperio duci, graue. & ætas mihi
iam sceptro digna. & quid interest inter

filium & seruum? vtrumque iuxtà imperia
premunt. patris, an domini sint, obse-
quendum est. & ferè grauior in patre po-
testas, quam euitare non possis. seruorum
libertas maior: subducunt se dominis, &
nouo famulatu veterem molliunt. exuere
filium patriâ potestate sola mors potest.
felices serui! infelices filij duro patre nati!

VITIVM. *Quid aeternis minorem*

Consiliis animum fatigas?

me sequere. quousque tristibus iuventam
oneras? seria in vltimam ætatem prudens
coniice. cana dabunt consilia graues an-
ni. nunc dum ætas, vires & opes sinunt, &
arridet adolescentiæ elementum, nauige-
mus gaudiale hoc æquor; subducturi ra-
tem, si quæ à fluctibus ventisque minæ sur-
rexerint.

VIRTUS. Et quis spondebit nauiganti
portum? quis non nisi vno à morte pollice
diuisos littoribus reddet? Audi poëtam:

Nulla vi-
ta certi-
tudo, nul-
la anno-
rum, nul-
la hora-
rum.

*Audax nimium qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terrasq; suas post terga videns
Animam leuibus credidit auris,
Dubioq; secans æquora cursu
Potuit tenui fidere ligno.
Inter vitæ mortisq; vias
Nimium gracili limite ducto.*

Audi

Audi intonantem alterum

*Imus in abruptum, gentilesq; undique terras
Fugimus, exigua clausi trabe, & aëre nudo.
Inde furor ventis, indignantesq; procellæ,
Et califremitus, & fulmina plura Tonanti.
Anterates, pigro torpebant aquora somno,
Nec spumare Thetis, nec spargere nubila flu-
ctus*

Audebant: visis tumuerunt puppibus undæ.
Quod de infido oceani elemento Poëtæ,
ego de adolescentiæ primæ. vt non tam
mirer lintre veriùs quàm naui, tãquam in
datario pilæ lusu, proludentes, scindentef-
que iratos fluctus nautas, nequidquam in-
frendente oceano, minasque irasque suas
resorbente; quàm adolescentes per dolo-
sum iuuentutis æquor temerario ausu de-
currentes, cùm vnum hoc quasi per risum
& iocum plures securos sui, quàm omnia
vbique maria, absumpserit, ac in medio
magnarum cogitationum, opum, hono-
rum cursu, tanquam falce demessuerit.

Sic plura maligno

*Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapida sic obuia puppi
Inuidet, & velis adnubilat aura secundis.*

Et quis annos adeoque diem, quin & ho-
ram ac momentum certus spondeat? non
rapti plerique mediâ inuentâ? quot men-

fas & conjugalem torum funestarunt sanguine? quot inter risus necdum expleto cachinno, mors rapuit, & risum secuit medium? & quis spondeat canos, incertus lanuginis primæ? hinc illi questus:

*O ubi venturæ spes non longinqua iuventa,
Atque genis optatus honos, iurataq; multum
Barbatibi? cuncta in cineres grauis intulit
hora,*

Hostilisq; dies: nobis meminisse relictum.

*O ubi purpureo suffusus sanguine candor,
Sidereiq; orbes, radiatæque lumina celo,
Et castigatæ collecta modestia frontis,
Ingeniumq; super crines, mollisq; decoræ
Margo comæ? lacrymis sed & hæc mea carmina in ipso*

*Ore natant, tristesq; cadunt in verba lituræ.
Et frustra questus. quot ab vberibus rapti
matrum? quot vtero confepulti, vt vnde
vitam, inde mortem biberent? non dedisse
& rapuisse, durum? felix ô nimum*

*Dubio quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum
Ac plenum vita. nos vilis turba caducis
Deservire bonis, semperq; optare parati
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicias errantes, humanaq; gaudia rides.*

*Hæc poëta de se aliisque. & ad parentem
sobole viduatum:*

Felix

*Felix ô, si longa dies, si cernere vultus
Natorum, viridesq; genas tibi iusta dedissent
Stamina; sed mediâ cecidere abrupta iuuentâ
Gaudia, florêtesq; manu scidit Atropos annos:
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesq; rosæ primos moriuntur ad Austros,
Aut ubi verna nouis expirat purpura pratis.
Ita nullo discrimine rapimur, & non
Mixta senum ac iuuenum densantur fune-
ra? nullum*

*Nullum
morti dis-
crimen æ-
tatis.*

Sæua caput Proserpina fugit.

parcit nemini. nec aliter quàm Austro
flante nemorum folia, sic nos demeti-
mur mortales: & vt arenæ fluctibus, sic in
incertum miseri iactamur diuorum pilæ
& bullæ. & in longum interim iaculamur
vota, nec tot exemplis horarum omnium
docemur. O spes fallaces! & O nullis tutum
credere blanditiis, nulli iuuentæ, viribus,
opibus, nobilitati, honoribus! me sequere
adolescens, & optimam tui partem non
perituræ æternitati sacra.

VITIVM. Quò hæc præmatura sapien-
tia ante canos venit? ne fide. & quò hæc
sæua & immitis sectio, tanquam si viridi
etiamnum culmo frumenta demetas, aut
in flore suo poma, in semine suo frutices,
in pampino suo botrû, in herba sua florê?
fruamur certis. futurorum cogitationes

*Præsentia
suadet.
auocat à
futuro-
rum cogi-
tatione.*

alteri ætati seruemus. nam quid iuuat bis
 miserum esse, hîc mœroribus confici, ibi
 pœnis? vtamur concessis. nec frustra largi-
 tus hæc Deus, lætioris ætatis materiam
 lætam. non frui, cùm possis, durum est. &
 quis futurorum sensus? præsentia feriunt
 animum, & amica corpori sunt, & quo-
 dam illi nexu ab ipsa natiuitatis ianua col-
 ligata. & quæ amicior coniugatio, præ-
 sentium & corporis? fruamur illis dum
 tempus & ætas ferunt.

Permitte diuis cætera. qui simul

Strauere ventos æquore feruido

Depræliantes, nec cupressi,

Nec veteres agitantur Orni.

Quid sit futurum cras, fuge querere, &

Quem fors dierum cumque dabit, lucro

Appone.

Sed & fruire concesso. quid secutura me-
 ditaris anxius?

Prudens futuri temporis exitum

Caliginosa nocte premit Deus,

Ridetq; si mortalis ultra

Fas trepidat. quod adest memento

Componere æquus: cætera fluminis

Ritu feruntur.

Ille potens sui

Lætusq; degit, cui licet in diem

Dixisse, Vixi. cras vel atrâ

Nube

Nube polum, pater occupato.

Tu tantum presentibus frui, tristem-
que futurorum memoriam exue, incer-
tisque certa antepone. futurorum incerta
ratio est, certa presentium. sepone tristem
futurorum memoriam, seruaque hæc
morosa morosæ ætati, & sequere monen-
tem Lyricum:

*Albus ut obscuro detergit nubila calo
Sapè Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæq; labores
Molli Plance mero.*

At nulla tristitia maior quàm è perpetua
futurorum cogitatione. Hanc tu inter æ-
tatis tuæ socios mero pelle.

*Huc vina & unguenta, & nimium breues
Flores amænæ ferre iube rosa;
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.*

VIRTUS. Ita est, incertis certa antepo-
nenda; presentibus proinde futura. hæc
certa. mentiri non potest Deus. sponso-
rem hunc futurorum habemus. & tot
omnium gentium exemplis docemur. er-
rare omnis ætas non potest; sed nec falle-
re Deus potest, si Deus est. fallit? Deus non
est. Iam quantos presentium fuga ludit?
quantos in limine destituerunt, & adeò

*Presenti-
bus re-
nuntian-
dum, in-
herendū
æternis.*

ante ipsa? quoties frustrata vota? quàm
multi sola spe diuites, rerum egentes mi-
seram traxerunt vitam? quàm multos per-
petua cura exedit, nec supra moerores &
anxiam dubiamque semper mentem
quidquam. vt dicere cum Poëta liceat:

*Nunquã in pace sopor. quoties hæc ora natare
Fletibus, & magnas latrantia pectora curas
Admota deprendo manu?*

Quàm dein multi infelicem animam solis
sponsionibus grauidam intulerunt sepul-
cro? cùm vix è millibus vni aut alteri res
votis responderint. & cuius vnquam pe-
ctus explerunt abitura?

*Cupit hic Regi proximus ipsi
Clarus claras ire per vrbes.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit, nec quæ Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum,
Nec si totus seruiat Hebrus,
Ruraq; diues cingat Hydaspes,
Intraq; suos currere fines
Speñtet toto flumine Gangem.
Auidis omnis natura parum est.*

Iam quis non ex his plura concupiscere
didicit? quis vlla ætate dixit, Satis est: cre-
scit

scit honoribus honorum sitis, opibus opum, voluptatibus voluptatum. ita sitis una alteram prouocat. nam &

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.*

Accipe remedium ab eadem manu:

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:

Nec sitim pellit, nisi caussa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.

Non ex-
plentur
opes opi-
bus, non
honori-
bus hono-
res, non
volupta-
tibus vo-
luptas.

Idem malum remediumque in animorum siti. causam pelle, & remedium spera. At tu excute omnium gentium vernaculas historias. quem vlllo vnquam sæculo saturarunt opes, honores, voluptates? nullus terminus pruriginis huius est, inualefcit copia. quàm fatuum ergo est optimã his ætatis partem tradere, & immortalem mentem perituris illigare? cogita æternitate tua digna. peritura nõ dabunt. cogita non moritura animæ non moritura ornamenta. nullum sæculum hoc dabit; ac ne promittet quidem. tanta vis veri est. cogita deciduam te quandam quasi partem magni Numinis, afflatus illius non ignobilem portionem. & non indigna genere tuo delige. quid cineri & fumo proximis indulges? æternã te manent. æternis animum pasce. quid æternorum de-
gener

gener fugitiua amplecteris? potes nullo æuo ponenda, nullo finienda. Nec mora longa. fòrshodie, fòrshac horâ, manent reposita cælo præmia. factum plurimis. euenire tibi posse crede quod illis.

VITIVM. Verùm quid canos supra ætatem quæris? serua illos maturiori æuo, at nunc

*Vina sua-
det &
choreas.*

Ite procul durum curæ genus. ite labores.

Care puer madeant generoso pocula Baccho,

Et nobis pronâ funde Falerna manu.

Sic noctem paterâ, sic ducas carmine, donec

Iniiciat radios in tua vina dies.

Bacche veni, dulcisq; tuis è cornibus uua

Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.

*Phæbe faue, nouus egreditur tua templa sa-
cerdos.*

Huc age cum cithara carminibusq; veni.

Nunc te vocales impellere pollice chordas,

Nūc precor ad laudes flectere verba meas.

Et tu Bassaridum rotator Euan,

Et Pean, & Hyantia sorores,

Lætæ purpureas nouate vittas.

Crinem comite, candidamq; vestem

Perfundant hederæ recentiores.

Iuuat & vago roatu

Dare fracta membra ludo,

Simulare vel trementes

Pede, veste, voce Bacchas.

Hæc

Hæc decent ætatem primam. erit cùm *Seria in*
tristia vltro occurrent, & nolentem op- *ultimam*
priment. nata hilaritudini iuuentus est, *ætatem*
mœroribus senectus. quid te ante tempus *reicienda.*
crucias? veniet ætas cui negati ioci, lusus,
risus: cui lentitudo, & adnata huic tristi-
tia, comes est. nunc

Nec dulces amores

Sperne puer, neque tu choreas,

Donec virenti canities abest

Morosa: nunc & campus, & arca,

Leuesq; sub noctem susurri,

Composita repetantur hora.

Nunc & latentis proditor intimo

Gratus puellæ risus ab angulo:

Pignusq; direptum lacertis

Aut digito malè pertinaci.

VIRTVS. Ignorat tristia virtus: cùm *Gaudium*
in æterno gaudio sit. non dico, non fert *virtutis*
tristia. prouocat, & amico stringit am- *comes.*
plexu, & amat vt gloriæ suæ materiam,
roboris sui præmium, sudorum mercede-
dem. quid? quòd toto non rarò corpo-
re inimicum sustineat, lassâ de genu pu-
gnare, & post haustum datumque san-
guinem lætior exurgat? docta vires ab
hoste crescere, ab amico decrescere: ab
illo indurari, ab hoc mollescere. ni-
mirum:

Duris

*Virtus
duris ro-
boratur.*

*Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cades ab ipso*

Ducit opes animumq; ferro.

*Ita tristibus roborat virtus alumnus.
audiamus eundem.*

*Iustum & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni*

*Mente quatit solida, neque Auster
Dux inquieti turbidus Adria,*

Nec fulminantis magna Iouis manus.

*Hoc est virum esse, & in magno, quia in
inconcusso, esse gaudio. Audi eundem:*

*Virtus repulsæ nescia sordida,
Intaminatis fulget honoribus,*

*Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.*

*Summa
voluptas
in virtu-
te.*

*Vide in quanto gaudio sit virtutis cultor,
quàm interrito, quàm vbique impauido.
Doctè & fortiter hoc Stoicus. & memo-
nere cogita. Existimas me detrahere tibi
multas voluptates, qui fortuita submoueo, qui
dulcissima oblectamenta deuitanda existimo?
Imò contrà. nolo tibi vnquam deesse latitiam,
volo illam tibi domi nasci. nascitur, si modò in-
tra te ipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent
pectus, sed frontem remittunt. leues sunt. nisi
fortè tu indicas illum gaudere qui ridet. animus
debet*

debet esse alacer & fidelis, & super omnia erectus. Mihi crede, res seuera est, verum gaudium. an tu existimas quemquam soluto vultu, & ut isti delicati loquuntur, hilari oculo mortem contemnere, paupertati domum aperire, voluptates tenere sub freno, meditari dolorum patientiam? hac qui apud se versat, in magno gaudio est, sed parum blando. In huius gaudij possessione esse te volo. de tuo gaude. quid est hic de tuo? te ipso, & tui optima parte. Corpusculum quoque, etiamsi nihil fieri sine illo potest, magis necessariam rem crede quàm magnam. vanas suggerit voluptates, breues, pœnitendas; at ni magna moderatione temperentur, in contrarium abituras. Ita dico, in præcipiti voluptas ad dolorem vergit, nisi modum teneat. modum autem tenere in eo difficile est, quod bonum esse credideris. Veri boni auiditas tuta est. quod sit illud, interrogas, aut vnde subeat? dicam. Ex bona conscientia, ex honestis consiliis, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido vita & continuo tenore vnâ prementis viam. O bene! fortiter! verè! & non iam Stoicè, sed Christianè! Verum ergo gaudium è virtute est. hanc aduersa roborant. quare & profundiore gaudio mentem aduersa implent quàm prospera. nam vt primo aditu vitia gaudiorum aliquid ostendent, & ultimam cutem mollientibus deliniant

E vitii
natum,
gaudii
nomen
non me-
retur.

liniant ac demulceant; culeos tamen imprimunt mœrorum maximos, & ingeminant plagas, & tanquam scorpij de postumo corporis verberantes, qua vulnus figunt, virus effundunt. frons illis blanda. at ubi recesserint, ac leniter superficiem mollientibus & titillantibus vellercauerint; intimant virus, augent mœrorem, vnde pristini diuinorum sensus re-torpescent, gelascit animorum sanguis, carne spiritus exolefcit, ac quadam spiri-tualium nausêa incrassescit. quid? quòd ipsa mens sibi quod vomat, quærat, vt fau-ciatum pectus in Dei contemptum ex-puat? Hæres, nec fidem apud te hæc re-periunt? consule vitiorum famulos. quære quam feruiant seruitutem. si ex vero illis verba; durissimam dicent. Audi Tragicû:

*Graues à
diuitiis
animo
tempesta-
tes.*

*Pax à
pauper-
tate.*

*O si pateant pectora ditum!
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Brutia, Coro
Pulsante fretum, mitior vnda est.
Pectora pauper securâ gerit.
Tenet è patula pocula figo,
Sed non trepidâ tener ipsa manus.
Carpit faciles vilesq; cibos,
Sed non strictos respicit enses.
Aurea miscet pocula sanguis.
Malè pensantur magna ruinis.*

Felix

Felix aliu: magnusq; volet;
 Me nulla vocet turba potentem,
 Stringat tenuis littora puppis.
 Nec magna meos aura phaselos
 Iubeat medium scindere pontum.
 Tu quicumque es, qui sceptratenes,
 Licet omne tua vulgus in aula
 Centum pariter limina pulset,
 Cùm tot populis stipatus eas,
 In tot populis vix vna fides.
 Tenet auratum limen Erynnis,
 Et cùm magnæ patuere fores,
 Intran fraudes cautiq; doli,
 Ferrumq; latens; cumq; in populos
 Prodire parant, comes inuidia est.
 Noctem quoties summonet Eos,
 Regem toties credite nasci.
 Pauci reges, non regna colunt,
 Plures fulgor conuocat aula.

Nulla à
 sceptro
 securitas.

Doctè, eleganter. & alibi falsum à vero
 Rege secernit:

Regem non faciunt opes,
 Non vestis Tyriæ color,
 Non frontis nota regia,
 Non auro nitidæ trabes.
 Rex est qui posuit metus,
 Et diri mala pectoris;
 Quem non ambitio impotens,
 Et nunquam stabilis fauor

Qui ve-
 rum re-
 gium no-
 men me-
 reantur.

Vulgi præcipitis mouet.

Non quidquid fodit occidens,

Aut vnda Tagus aurea

Claro deuehit alueo.

Rex est qui metuit nihil.

Hoc regnum sibi quisque dat.

Addit de se votum suum.

Stet quicunque volet potens

Aulæ culminè lubrico:

Me dulcis saturat quies.

Obscuro positus loco

Leni perfruar otio.

Nullis nota Quiritibus

Aetas per tacitum fluat.

Sic cum transierint mei

Nullò cum strepitu dies,

Plebeius moriar senex.

Illi mors grauis incubat,

Qui notus nimis omnibus

Ignotus moritur sibi.

*Cui mors
grauis.*

Credas è Christi schola hæc vota venire.
O sint Christianorum omnium! in quan-
ta pace præluderent non morituræ æter-
nùm paci! quàm securos necderent nocti-
bus dies! maximè si vni Deo, & salutis in-
cumberent. hinc illæ voces: *Eloquia Dei
dulciora super mel & fauos.* Et verè lacte &
melte promissa Dei manant, & solido ve-
roque gaudio totum hominem suum implent.

VITIVM. Supra hominem suum hæc cogitationes sunt. assuesce paribus mea iuuentus. quid cælum cogitas terre natus? adnata corpori voluptas est. hanc amplectere. negligis? fugiet, & in comitatum destituet. Hinc frigus occupabit artus, & membra stabunt gelu concreta, & glacies omnia, & inamœna sociatio. quare dum ætas fauet,

Voluptatem suadet amplectendam, epulas, delicias.

Indulge genio. carpamus dulcia. nostrum est

Quod viuis, cinis, & manes & fabula fies.

Cur non sub alta vel platano, vel hac

Pinu iacentes sic temere, & rosa

Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyrioq; nardo

Potamus uncti?

I, pete unguentum, puer, & coronas,

Et cadum Marci memorem duelli.

Rutilum toreuma bysso,

Rutilasq; ferte blattas,

Recoquente quas abeno

Melibœa fucat unda,

Opulentet ut meraco

Bibulum colore vellus.

Nive pulcra lina

Gerat orbis, atque lauris,

Hederisq; pampinisq;

Viridantibus tegatur.

Epulas superbiores

*Humeris ferant onustis,
Tripodasq; cantharosq;
Rosa subtilis coronet.*

*Animata fila pulsu
Date, & æra fistulata
Satyris amica nudis.*

*Rugato Cato tetricus labello
Narem Rhinoceronticam minetur,
Non te terreat hic nimis peritus.*

*Verum si cupias probare, tanta
Nullus scit, mihi crede, quanta nescit.*

Quid? quòd

*Narretur & prisci Catonis
Sapè mero caluisse virtus?*

*Quo magis tanto duce, meo hortatu, se-
quere quò te iuuentus vocat. nam*

*Quid fraudare iuuat vitæ crescentibus vis,
Et modò nata mala vellere poma manu?*

*quid adolescentiam suis deliciis? & præ-
maturos voluptatis illius decerpere flo-
res? quid concessa negare? Sequere mo-
nentem alium, & tibi dictum puta,*

*Viuite felices, memores & viuite nostri,
Siue erimus, seu nos fata fuisse velint.*

*Volupta-
tes dam-
nanda,
ciborūq;
copia &
potus.*

*VIRTUS. O vbi frons! meretricia fa-
cta est tibi. dedidicisti erubescere. quid
corporum voluptatem ingeris? an pariare
hominem iuuat belluis, quarum omnis
vita in corporum voluptate est? paria cæ-
lo*

lo & Deo, cuius omnis voluptas in animo est. quid æternitati natum abiicis ad hæc vilia? adnecte generi suo, Deo. Et ad quam voluptatem prouocas? cibi & potus? expecta famem, tam legumina placebunt quàm ostreæ, & frustum hordeacei panis quàm fungi vna luna nati. aut inglorium putas comedere sine periculo? iam vina qualia poscis? quarto an sexto consule nata? vbi illa videris, vide tremulas manus, cadentes genas, lippientes oculos, purulentas gingiuas, vacillantes dentes, cretatos pedes & manus, inambulantem orbem, & pedibus iam non suis sed alienis, & paucarum sæpè horarum hilarem infaniam, totius vitæ tædio pensatam. & nimirum te auctore,

Si quando afflauit Iacchi

*Sæuus odor, tūc saxa manu, tūc pocula pulcrū
Spargere, & immerito sociorū sanguine fuso
Instaurare diem, festasq; reponere mensas.*

Pulcrum, cū vice teli

*Sæuit nuda manus. pauca sine vulnere mala
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. aspiceres iā cūcta per agmina vultus
Dimidios.*

Et quid quæris in vino & mensis? valetudinem bonam? firmos lacertos? sanguinem probum, qui nec copia grauet, nec

improbitate venenat? an nescis tenuibus
valetudinem stare? consule athletas. dum
robori ædificando vacant, continentur à
cibis lætioribus, à potu iucundiore. An à
deteriore sexu voluptatem mutuandam
arbitraris? audi vnum è tuis.

Quisquis es, assiduas aufuge blanditias.

Illis & silices, & possunt cedere quercus,

Nedum tu possis spiritus ille levis.

Sis licet & saxo patientior ipse Sicano,

Sis licet & ferro durior & chalybe.

ne fide, memor moniti ex eadem schola,

Sæuior armis

Luxuria incūbit, victumq; vlciscitur orbē.

Quid enim Venus ebria curat?

Et sanè si verecundior generositas pectus
occupasset, non ires ad hæc erubescenda,
& quæ publicari timent. Et non pruden-
tes docent frena iniicienda his belluis? et-
iam illi ipsi qui ea laxarunt, fatuitatem
suam damnant, cū sciant præcipitio
proximam voluptatem omnem esse, ac
non nisi vno crine pendulam. Nil opus ex-
emplis. qui Samsonem, Dauidem, Salo-
monem cogitat, non eget exemplis. &
quid opus tam longè accersitis? domesti-
ca ac vernacula si cogitamus, obruimur
exemplis.

Vis veram voluptatem? summam vo-
luptatem

luptatem è voluptatis contemptu capies: ^{Summa}
 imperare enim voluptati voluptas summa ^{voluptas,}
 est. iniice huic frena, calcaribus doma, ne ^{è volu-}
 excutiat sessorem. Quid abiicis animum ^{pratum}
 ad hæc vilia, Deo patre natus? quid corpo-
 ri famularis, corporis dominus? doce
 hoc ancillare animæ, & reprime insolentes
 illius turbidosque motus, infrenesque
 libidines, quæ non præsentis ac præteritæ
 tantum, sed & venturæ nocent. amplecte-
 re animorum voluptates, quarum nec an-
 tē, nec post poenitentia vlla esse potest. Et
 quæ voluptas maior animo tranquillo?
 tranquillitatem hanc consequeris, si te
 fortuitorum imperio eripueris, si non sub-
 miseris ceruices perituris, si sub iugum
 hæc etiam miseris, & seruire docueris, nec
 alio quàm mancipiorum loco habueris,
 loris, & flagris & pistrino natorum. Hæc
 sanè vna voluptatū omniū generosissima
 est, nulli succumbere voluptati, omnem
 calcare. magnus ille qui vltro voluptates
 prouocat, & audet induere cæstus si con-
 trā steterint: quem nulla secunda emole-
 liunt, nulla frangunt: cui aures libidini
 clausæ, cui pectus chalybe durius, frigi-
 diusque marmore ad omnem voluptatis
 incursum & nomen: qui que ad illius illi-
 ces minas & proritamenta, solo se cōt m-

ptu risuque vindicat. dignissimus hic spectatore ex alto & præmiatore Deo est. Imitare adolescens, & vindica te in libertatem, & eripe impotentis dominæ seruituti. aspera hæc tibi videbuntur: mollia erunt si assueueris. tristia ac morosa arbitraberis: læta erunt. tantum aude. vicisti si contempseris. Taceo cælum, & reposita cælo præmia, quorum sola cogitatio asperitudinem omnem leuigat, scabritiem tollit, mœrorem detergit, & ingenti pectus implet voluptate. Claudio hanc dictionem magni Boëtij versu:

*Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit furenteis,
Apiumq; par volantum,
Vbi grata mella fudit
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.*

VITIVM. Redolent hæc Philosophum Stoicum, fortiusque dicuntur quàm peragantur, digna cano capite, & cui res domi in cinere & sacco, in pulmento & aqua, & tenui salino. tibi, cui augusta possessio augustos animos dedit, alię eant cogitationes. erit cùm hæc in consilium vocabis. nunc frui concessis. quid heredem circumspicis? audi Lyricum:

Absumet heres Cæcuba dignior

Servata

*Servata centum clauibus: & mero
Tinget pauimentum superbum
Pontificum potiore canis.*

Et non

*Cuncta manus auidas fugient heredis amico
Quæ dederis animo?*

& non quæ tu lento stillicidio parasti, fitulis effundet? quid alienis gaudiis materiam paras? tu curas, suspiria, lacrymas; illi amores. tu ad omnia decrescas diuorum puluinaria, nec terram tantum, sed caput cinere integes, & in squallore sacci limina verres; vnguentis illi vinoque madebunt. tu cogitationes curasque in æternitatem iaculaberis genii tui fraudator; illi presentibus fruuntur, futura expectabunt.

*Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, & amara læto
Temperet risu. Fugit retro
Lævis iuuentus, & decor, arida
Pellente lasciuos amores*

Canitie, facilemque somnum.

VIRTUS. Ita est. Philosophum hæc redolent, sed Christianum, Christi sui sanguine lotum, cælestium heredem. de herede quid vereris? nolo materiam huic parari scelerum, nolo vitiorum; sed neque tibi. quanquam in hac re nolo me monitor em sequaris; sequere Illustrissimum

Masseum Barberinum. nec pudeat à
 purpura discere, aut à Signaturæ Præfe-
 cto. Non propono plebeias in exemplum
 animas. vnâ tantum in terris minorem
 propono. non potes errare tanto ductore.
 sequere præeuntem in fratris filio, & tibi
 occinuisse crede, animoque tuo pendulo
 & dubio:

*Virtutem
 sequen-
 dam, vo-
 luptatem
 fugiendā
 Illustriss.
 Barberi-
 nus docet.*

*Ingresse pubis limina lubricis
 Calcanda plantis. se tibi semita
 Decliuis offert, & doloso
 Pandi iter male fida ducta,
 Francisce fratris germen amabile,
 Ob quem sub imo condita pectore
 Me cura mordet detinetq;
 Sollicitum genitoris instar.
 Subsiste mecum, nec graue duxeris
 Hinc ex amœna qua patet orbita
 Ductore me flectens adire
 Per salebras Heliconis antrum.
 Huc nate gressus, hinc licet aurei
 Phæbi cientis pectine musicas
 Audire chordas, dum canentes
 Dulce melos sociant Camœna.
 Hic multiformi carmine barbitos
 Eburna Parcas sopit, & eripit
 Heroas orco, quos perenni
 Fonte beat comitata virtus.
 Huic obsecutum conspicias inclytum*

*In collis almo vertice Thesea,
Quem fluxuosis non fefellit
Tramitibus fabricatus error.
Sic vectus altum per mare subditos
Cantus Vlysses dicitur integer
Audisse, sic vitasse Circes
Pocula, lethiferas & herbas.
Spectandus hic contemptor anhelitus
Spirantis ignem diuite velleris
Præda coruscat luctuosus
Messor agri grauis ære & hastis.
Conficta Præto crimina deferens
Comiux, necari quem petit innocens,
Hos inter excellit triformis
Bellerophon domitor Chimæra.
Phœbea laurus frondibus allicit,
Dulciq; pascit nectare Pegasus,
At nosse vim nobis negatur
Melle sub Aonio latentem.
Sensus recludit Cynthius abditos.
Audi canentem. Quem fouet aureis
Virtus in vlnis, ille monstris
Victor ouat domitis beatus.
Non hunc voluptas mollit, & impetus
Non vincit ira, quæ violentius
Succis & herbis in ferarum
Terga viros, & in ora vertunt.
Vt ecce plaudit Castalidum chorus,
Phæbiq; concors carmina concinit!*

Hic

Hic siste cursum me petente,
 Sacra referi tibi verba Chiron.
 Incompta quondam, claraq; simplici
 Nitore formæ talibus Herculem est
 Affata Virtus, dum procaci
 Blanda sono loquitur Voluptas:
 Hæc sumptuoso tegmine turgida,
 Pexoq; mollis crine, micantibus
 Ornata gemmis, appetenda
 Sub specie malè cauta pubes,
 Edocta fraudes nectere fraudibus
 Te ducit, atris qua scætet anguibus:
 Dum flore vernans se terendam
 Perfacili via prona gressu
 Osteniat, umbras frondibus explicat
 Hic arbor, hinc ales canit, abfuge
 Quæ poma pendent, quosq; vitis
 Fert grauib; latices racemis.
 Hæc pulcra visu poma necem ferunt,
 Hæc quæ renidet lumine decipit:
 Lethale nam larvata virus
 Purpureo tegit vna succo.
 Si me sequaris per loca sentibus
 Infesta, tesquis horrida, per niues,
 Per saxa, per montis cacumen,
 Sternet iter tibi ferrum & ignis.
 Vreris æstu pulvere sordidus
 Pulcro, madebis tempora nobili
 Sudore, non fractus labore, &

Magna-

*Magnanimo generosus ausu.
 Euectus alis hisce per æthera
 Tranabis ignem, & lactis iter pede
 Premens coruscanti micabis
 Luce nouum decus inter astra.*

VITIVM Docto hæc ore, calamo, pe-
 ctore dictata non nego. agnosco veterem
 Romam. nihil eo detractum elegantiae,
 puritati, robori, prudentiae. vt meritò au-
 diat, *Romanæ fidicen lyra*, sublimi feriens
 sidera vertice. verum seria hæc huic ætati
 nimium poëmata, mea iuuentus, cano ca-
 pit decantanda, & purpurato vertici.
 Molliora dabunt Ouidius, Tibullus, Ca-
 tullus, Propertius, Gallus. hæc lege. Audi
 canentes:

*O quid solutis est beatius curis!
 Ridete quidquid est domicachinnorum.
 Meæ deliciae, mei lepores
 Iube ad te veniam meridiatum.*

*Vina sua-
 det & a-
 mores,
 poetarum
 exemplis.*

*Cinge tempora floribus
 Suaue olentis amaraci,
 Flammeum cape, latus huc
 Huc veni niueo gerens
 Luteum pede soccum.
 Excitusq; hilari die
 Nuptialia concinens
 Voce carmina tinnula,
 Pelle humum pedibus, manu*

Spineam

Spineam quate tedam.

*Adde merū, vinoq; g aues compesce dolores;
Occupet ut fessi lumina victa sopor.*

*Nūc mihi fumosos veteris proferte falernos
Consulis, & Chio soluite vincla cado.*

*Vina diem celebrent, non festa luce madere
Est rubor, erranteis & malè ferre pedes.*

*Hic ubi me prima statuent in parte choreæ,
Et medius doctâ cuspide Bacchus erit,*

*Tum capiti sacros patiar pendere corymbos:
Nam sine te nostrum nō valet ingenium.*

*Tu mihi sola domus, tu Cynthia sola parētes,
Omnia tu nostræ tempora lætitiæ.*

*Errat qui finem vesani quærit amoris,
Verus amor nullum nouit habere modum.*

*Terra prius falso partu deludet amantes,
Et citius nigros sol agitabit equos,*

*Flamma per incensas citius sedetur aristas,
Fluminaq; ad fontis sint reditura caput.*

*Impuro-
rum li-
brorum
lectio vi-
tanda.*

VIRTUS. Adeone iuuat tenebris dam-
nata prostibula in charta legere, & ad in-
tegra castos oculos, castum iuuentutis
primæ pectus, librorum prouocare lupa-
naria? & putas libros hosce, libidinum sce-
nas, Sodomæ arenas, omnium sordium
euripos iuuentuti præbendos? ignibus ni-
mirum extinguendis ignem, fornacibus
ligna, oleum camino. ô pudor! non satis
erat cortinas spurco commaculare spiri-
tu,

tu, nisi impuro calamo casta incestaretur charta, nisi in omnium oculos vniuersum pudorem calamus effunderet? vt mirum sit non erubuisse chartam, non stetisse atramentum rubore suffusum ad hæc propudia. Et non, se pone mendacium, & aliquando vera proloquere. nocentiora ferè sunt calamorum, quàm oculorum & oris vulnera. hæc auolant, nec rarò superficiem tantùm radunt; illa æternant, nulloque non die infligunt vulnera, solâ plerumque Dei manu medicanda.

At docta miscentur mollibus. venena nimirum saccaro. quis illa vlla ætate felle tēperauit & helleboro? conditis pulmentis & bene saporatis, & plurimùm dulcibus id malum iniicitur. ita diabolus letale quo conficit, rebus Dei gratissimis & acceptissimis imbuit. Et non satis litterarum est extra hos chartaceos lenones scelestis versibus verbiſque pura adolescentiæ corda, ipsumque desuper incumbentem aërem cubiliaque impurarum libidinum scintillis conflabellantes? non satis versuum extra illa Eleusinia? non satis sententiarum extra has lacunas, ipsas bibliothecas ac reconditoria sua constuprantes? Audi ipsum scenicum impudiciæ ductorem:

Elo-

*Eloquar inuitus. teneros ne tange Poëtas,
Submoueo doles impius ipse meas.*

Audi alterum impudicitiam professum:

*Quæ manus obscænas depinxit prima ta-
bellas*

*Et posuit casta turpia visa domo,
Ille puellarum ingenuos corrumpit ocellos,
Nequitiaq; sua noluit esse rudes.*

Grauiora de libris cogita. altiùs feriunt,
quo suauioribus temperata. Audi alterũ:

*Ne legeres partem lasciuæ, casta, libelli
Prædixi & monui.*

Lib. I. Cōf. c. 16. Tanta vis veri est, vt impudicitiam pro-
fessos cogat in casta verba. Et si rem ex
vero pensamus, quas non faces flammæ-
que iniicit Callimachus, Philetus, Ana-
creon, Tibullus, Propertius, Gallus, Mar-
tialis, Ouidius, Sappho? quibus non exem-
plis lectorem suum proritant Plautus, Te-
rentius, Aufonius? Audi Augustinum pru-
denter & doctè monentem: Non accuso
verba, quasi vasa electa & pretiosa; sed vinum
erroris, quod cum eis nobis propinatur ab ebris
doctoribus. Væ tibi flumen moris humani, quis
resistet tibi? quamdiu non siccaberis: quousque
volues Eua filios in mare magnum & formido-
losum, quod vix transeunt qui lignum conscen-
derint: Nonne ego in te lego tonantem Iouem,
& adulterantem? Et utique non posset hac
duo:

duo: sed actum est, ut haberet auctoritatem ad imitandum verum adulterium, lenocinante falso tonitruo. Audi Hieronymum: *Sua om-* Ep. 146.

nes suauitate delectant, & dum aures versibus dulci modulamine currentibus capiunt, animum quoque penetrant, & pectoris interna deuinciunt. Audiamus Philosophum: Omnis

obscœnitas verborum, per legislatorem ex ciuitate exterminanda est: ex turpiter enim loquendi licentia, sequitur & turpiter facere.

Cum verò dicere quidquam turpiter interdixerimus, clarum est quod & aspicere, aut picturas, aut actus deformes prohibemus. Quid diceret de libris, quorum potentior vis est

in fraudem, cum sub honesto eruditionis velamine intimant venena; sub eloquentiæ pallio peremptura toxica tegunt; sub

venustatis spongia, nouacula secant? Quin & audiamus Lutherum. vide quid veritatis vis possit. laqueum iniicit etiam men-

tiri & fallere assuetis. Necessarium est ut libri Iuuenalis, Martialis, Catulli, & Priapeia

Titulo de
doctis.

Virgilij, ex omnibus locis & scholis exterminarentur & profligarentur, quia tam turpia & obscœna scribunt, ut sine magno detrimento

iuventuti non possint prælegi. Veniunt hæc à castitatis hoste, quo magis mireris, & iusto in illorum lectione percellaris metu.

Claudo hæc Catoniana Iulii Cæsaris Sca-

D

ligeri

ligeri censura. *Multa sunt Martialis epigrammata diuina, in quibus & sermonis castitas, & argumenti species luculenta est; versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. alia fæda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem.* Viueret, quid diceret de illis, qui impurorū poëtarū scripta, tanquam obumbrata renubilāt, & cortinam reducunt huic scenæ, refibulantque clausa lupanaria nudatione, tam constanti fronte, ut nullæ mimæ, nullæ amphitheatricæ saltatrices, quæ in omnium oculis omnem pudorem prostituūt, proiectiore sint verecūdia, atq; hi chartacei lenones?

Fuge mea iuuentus hæc calamorum probra, sub mellitis venena verbis, sub festiuis toxica salibus, sub facetis aconita leporibus. pudicitia hæc cingulum soluunt, castimoniae repagula perfringunt, dum ibi narrant squamatum amatorem, alibi mugientem bouem, hîc plumatum insidiatorem, exinde dolosum aurum. & ne quid desit, in parentes & sorores incestuosos, maritorum adulteras, virginum & pusionum raptores, ut inclamet adolescens lector cum Comico, Orbis numina hæc fecerunt, ego manum teneam? Et seponamus eterna. non miserum viro est femineo huic iugo ceruices in-

ne-

nectere? meliorem sexum deteriori exan-
cillare? quis paulò generosior propudiosa
hæc feret imperia? Audiamus quid de v-
niuerso sexu hoc censeat inuerecundæ
scholæ non postremus magister:

Sed vobis facile est verba & componere Nulie-
rum fa-
miliari-
tas vi-
tanda.
damnaq;
ab hoc
sexu me-
tuenda.
fraudes:

Hoc unum didicit femina semper opus.
Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,
Nec folia hiberno tam tremefacta Noto,
Quàm citò feminea nō constat fœdus in ira,
Sive ea caussa grauis, sine ea caussa leuis.

Audiamus è satyra aliquem indignantem
femineo imperio. vide quàm dentem im-
primat:

Ferre potes dominam saluis tot restibus ullā,
Cùm pateant altæ caligantesq; fenestræ,
Cùm tibi vicinum se præbeat Aemilius pons?
Audiamus describentem mores:

Plorat

Vberibus semper lacrymis, semperq; paratis
In statione sua, ipsis expectantibus illam
Quo iubeat manare modo.

Quas siue in amorem faciles, siue in in-
dignationem præruptas, siue in fraudem
veras, siue in suadelam molles, siue in
mœrorem prodigas, siue in commiserationem
lenes, siue in pudicitiam fallaces,
siue in preces submissas, siue in superbiam

inuitas, siue in pietatem mentitas. in omnem denique partem doctas habet. Audi fortem, sed verum vatem:

*Si tibi simplicitas vxoria, deditus uni
Est animus; submitte caput, ceruice parata
Ferre iugū: nullā inuenies, quæ parcat amāti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Imperat ergo viro, sed mox hac regna relinquit,*

*Permutatq; domos, & flāmea conterit: inde
Aduolat & spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paullo antè fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.*

*Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
Quinque per autumnos, titulos res digna sepulcri.*

*Nil nō permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cū virides gemmas collo circūdedit, & cū
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est quā femina diues.*

*Quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, rabie iecur incendēte feruntur
Præcipites: ut saxa iugis abrupta, quibus
mons*

Subtrahitur, cliuoq; latus pendente recedit.
Malo suo sæculique sui edoctus, dignissima calamo suo narrat poëta. quo maior illi fides, cū impurorum si non primus,

non

non postremus sit. Deuita has meliorum
mentium charybdes mea iuuentus, vide
quantæ toto femineo mari magnorum ta-
bulæ natent. totum inter Europam, Afri-
cam, Asiam, Indiam vtramque pelagus
laceræ virorum classes naufragio suo ope-
ruerunt. olim Lyricus in funestos ciuilis
belli exitus inclamat:

Quis non Latino sanguine pinguior

Campus, sepulcris impia prælia

Testatur, auditumq; Medis

Hesperia sonitum ruinæ?

Qui gurgēs, aut quæ flumina lugubris

Ignara belli? quod mare Daunia

Non decolorauere cædes?

Quæ caret ora cruore nostro?

At ludi sunt, non bella. & quidquid Ro-
mani sanguinis profusum, stillicidium de
situla, & muliebris oceani gutta vna est.
natare nouo potuit orbis oceano, & no-
ua arca fabricari, nouus Noemus creari,
si quidquid virorum sanguinis mulier fu-
dit, fluminibus successisset. nam quæ orbe
toto intacta domus? quæ femineum igno-
rauit ferrum, venena, fluctus?

VITIVM. Sempérne hæc seria, tanquam
è templi rostris? quod viuimus nostrū est:
quid superuacuo oneramus labore? quid
fatigamur curis, lassamur mœroribus?

*Certa,
æternita-
te propo-
sitâ, du-
biis ante-
ferendâ.*

VIRTVS. Quid vis ludicra? cùm ab omni momento dubia æternitas pendeat? aut ludus tibi ignis qui coquitur in gehenna; quem nulla æternitas minuet, omnis reparabit, nunquam absumens, semper vrens? non inuigilandum ne eueniant quæ nullæ lacrymæ eluant, nullum æuum? Iam cùm incerta sit conditio futurorum: non certius tutiusque est, è duobus ambiguitate sua pendulis, id amplecti quod aliquam spem ferat, quàm quod nullam? in illo periculi nihil est, in hoc damnum maximum, si, cùm aduenerit, falsos nos opinionem nostram repererimus. certa incertis præponenda monent sapientes. incerta fatui deligunt. amplectamur certa.

*Omnibus
moriendū
probis
iuxta ac
improbis.
quare in-
dulgendū
genio.*

VITIVM. *Tu ne quæsieris scire (nefas)
quem mihi, quem tibi*

*Finem dii dederint, nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius, quidquid erit,
pati:*

*Seu plureis hiemes, seu tribuit Iuppiter ulti-
mam:*

*Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenū: sapias: vina liques: & spatio breui
Spem longam refeces. dum loquimur, fugerit
inuida*

*Aetas, carpe diem, quàm minimum credula
postero.*

Et

& frueret tanquam tuo, tanquam à Deo
concesso. & quid interest,

Seu mæstus omni tempore vixeris,

Seu te in remoto gramine per dies

Festos reclinatum bearis

Interiore notâ Falerni?

Omnes eodem cogimur: omnium

Versatur urna: seriùs, ocyùs,

Sors exitura, & nos in æternum

Exsiliū impositura cymba.

VIRTUS. Omnes planè eodẽ cogimur, &

Aequa tellus

Pauperi recluditur

Regumq; pueris.

Quin &

Aequa lege necessitas

Sortitur insignes, & imos.

Omne capax mouet urna nomen.

Sexuum, ætatis, opum, honorum discrimi-
na mors ignorat. meritorum demerito-
rumque nimis magna sunt. Lazarus nos
docet & Epulo. nam & nunc animas tor-
queri, foueri que, penes inferos, licet nu-
das & adhuc exules carnis, diuitis illius
& pauperis probat exemplum. quid fiet
cùm restitutis corporibus crescet gloria
& pœna? nulli autem animæ semel adiu-
dicatæ inferos patere, satis, credo, Domi-
nus in argumento illo pauperis requie-

Omnes
mori, sed
præmiorū
discrimina
esse.

scientis, & ingemiscientis diuitis ex persona Abrahamæ sanxit. quo magis sollicitos nos meritò tenere renuntiatio illa infernæ supernæque dispositionis debet. nec aberrat ab hac sententia Lyricus:

*Cùm semel occideris, & de te splēdida Minos
Fecerit arbitria;*

*Non Torquate genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.*

non reddet genus, non facundia, non eruditio, non opes, non pietas. Hæc tamen beatæ immortalitati dabit: illa non dabunt. sed & audi ab eadem manu remedium, à qua dederas vulnus.

*Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via,
Cætusq; vulgares, & vdam
Spernit humum fugiente pennâ.*

Cælum Virtuti recludit. vt videas huic incumbēdum, qui cælum amat. neque tu negare potes, non posse transire Deum irremuneratos labores. nam si æquantur præmijs pœnisque boni iuxtà ac mali, exulet necessum omnis iustitia. qua qui nudauerit Deum, exuet Deum Deo. verbo; tollet de medio Deum. neque enim Deus esse potest iustitiæ præuaricator & neglector. iustus verò esse non potest, si pro meritorum magnitudine præmia negat; si pœnis

pœnis præmiisq̃ue pariat, quos non pariarunt merita demeritaq̃ue; magis etiam, si præmiat improbos, sæuit in probos; si noxios innoxiosq̃ue pari supplicio ferit; si virtutum ac vitiorum in puniendo præmiandoq̃ue discrimina nescit; si illaudata transit bona; si nulla labori merces, nulla sceleribus pœna. neque ignorare hæc potest, qui cælum & inferos nouit.

VITIVM. Largiendum aliquid ætati. & quò aurum & opes, nisi vt profundas? aut quis se spoliauerit prudens fortunæ bonis? quis venientes diuitias spernat? quis non cùm possit, paret?

*Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis facere, & pati,
Virtutisq̃ viam deserit ardua.*

VIRTVS. Cur non addis ex eodem, è *Pauper-*
mente iã non aliena, sed sua proloquentē? *tatis com-*
mendatio.

*Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Præui sunt elementa, & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis.
Non enim gæza, neque consularis
Submouet lictor miseros tumultus
Mentis, & curæ laqueata circum
Tecta volantes.*

Viuitur paruo bene, cui paternum

*Splendet in mensa tenui salinum:
Nec leues somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.*

Vel dic, quid referat in ira

*Paucis
natura
paratur.*

*Natura fines viuenti, iugera centum, an
Mille aret. at suaue est, ex magno tollere
aceruo.*

*Dum ex paruo nobis tantundem haurire re-
linquas,*

*Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna
Vel cyathos: & dicas, Magno de flumine mal-
lem;*

*Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere.
At mihi plaudo*

*Auaritia
damnata.*

*Ipse domi, simul ac nūmos contēplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congestis undique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quò valeat nūmus, quē præbeat vsum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde
Queis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesq; diesq;
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuuat? horum
Sēper ego optarim pauperrimus esse bonorū.
At si condoluit tentatum frigore corpus,*

Aut

*Aut alius casus lecto te affixit; habes qui
Assideat, fomenta paret, medicū roget, vt te
Suscitet, ac reddat gnatis carisq; propinquis.
Non vxor saluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.*

*Miraris, cū tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem tu merearis, amorem?*
Non scitè Christianum expressit Philoso-
phum: pudeat ab his post Euangelium de-
bere discere. & erubescat Christianus
post Christi sui fœnum, pannos, stabulum,
ab alta gentilitate vinci. Et videamus quid
sentiāt de opum magnitudine:

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames,*

Et alius:

*Interea pleno cū turget sacculus ore
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit,
Et minùs hāc optat, quinō habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cū rus non sufficit vnum,
Et proferre libet fines: maiorq; videtur
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui caret oliua.
Quorum si pretio dominus nō vincitur vllō,
Nocte boues macri, lassoq; famelica collo
Armenta ad virides huius mittūtur aristas:
Nec priùs inde domū, quā tota noualia seuos
In ventres abeant, vt credas falcibus actū.*

Febri

Febri quadam, quæ præcordia depascitur, tanguntur tales. nullo restinguitur in his sitis potu, accenditur. credas ligna fornacibus iniici flammæ interimendæ. viuant; non moriuntur lignis flammæ. vis sedare? contemne. vis diues, non dico, audire, sed esse? doce corpus modico contentum esse.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus. Et sequere monentem Stoicum: Necessarium iudico, id quod tibi scripsi magnos viros sæpè fecisse, aliquos dies interponere, quibus nos imaginaria paupertate exerceamus ad veram. quod eo magis faciendum est, quò deliciis permaduimus, & omnia dura ac difficilia iudicamus. potius excitandus somno, & vellicandus est animus, admonendusq; naturam nobis minimum constituisse. Nemo nascitur diues. quisquis exit in lucem, iussus est lacte & pane esse contentus. ab his initiis, nos regna non capiunt. Intuere Regum pueros, intuere pauperum. an diuite magis lacte illorum matres fluxerunt? opulentat ferè vbera egestas, pauperant deliciæ. distenta pannus integit; remissa, vestit purpura. credas gemmas fluxum sistere, laxare plebeiam togam: vt vberum inopes Regū matres, diuites seruorum sint. quid? quòd opulenti plurimùm agraria filijs mutuentur vbera,

ra,

ra, cūm domesticis careant? Iam si contenta lacte infantia est, nec vberum discrimina nouit, cur non iisdem circumscribi limitibus iuuentus possit? diuites naturā sumus: inopes nos copia facit. quid? quòd eadem nos ad scelera ducat?

Nullū crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo *Pecunia mala.*
Paupertas Romana perit. hinc fluxit ad Istros,
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos, & Miletos,
Atque coronatum, & petulans, madidumq;
Tarentum.

Prima peregrinos obscæna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles.

Friget nimirum sine illis libido. & naufragæ scelera sunt, si opes subtrahas. Audet aliud, non ego, sed poëta:

Ad scelus atque nefas, quodcunque est, pur-
pura ducit.

Dictum fortiter. nec abnuent quibus illud in ore, nam & antè in corde:

Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. illa tuo sententia semper in ore
Versetur, Diis atque ipso Ioue digna, poëta:
Vnde habeas querit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulæ pueris poscētibus assē,
Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellæ.
 Quid? quòd ad tēplorū decurramus vota,
 & patronū cēlo deprecamur, & opes cēlo?
Prima

*Prima ferè vota, & cunctis notissima tēplis
 Diuitiæ ut crescant, ut opes, ut maxima toto
 Nostra sit arca foro: sed nulla aconita bibūtur
 Fictilibus. tunc illa time, cū pocula sumes
 Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
 Eleganter deinde aureas has preces vota-
 que gemmea, & spe, suspiriis, adeoque &
 lacrymis diuites depingit, dolosque dolosi
 retexit auri:*

*Auarorū
 preces &
 vota.*

*Haud cuius promptum est murmurq, humi-
 lesq, susurros*

Tollere de templis, & aperto viuere voto.

*Mens bona fama, fides, hæc clarè, & ut au-
 diat hospes.*

*Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmu-
 rat, O si*

*Ebullit patruī præclarum funus: &, o si
 Subrastro crepet argenti mihi seria, dextro
 Hercule: pupillumne utinam quem proxi-
 mus heres*

Impello, expungam. o si angulus ille

Proximus accedat, qui nūc denormat agellū.

*Quàm altis hæc suspirijs, imo pectore du-
 ctis, exurgunt? quàm seria petunt prece?
 Alia nos vota poëta docet, & totus in
 Christianum pectus exurgit.*

*Quin damus id superis, de magna quod dare
 lance*

Non possit magni Messallæ lippa propago,

Com-

Compositū ius, fasq; animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctū generoso pectus honesto?
Hoc cedo, ut admoueā tēplis, & farre litabo.
Quàm verè, quàm benè, quàm sanctè! po-
tuit meliūs ab Apostolo, aut ab Apostolici
feminis viro, potuit aliquid generosius, &
Deo dignius? Quin imò vis vitam beatam
& curarum vacuam? audi non me, sed ve-
terem poëtam:

Scilicet & morbis & debilitate carebis,
Et luctum & curam effugies, & tēpora vitæ
Longa tibi post hac fato meliore dabuntur,
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantū sub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladiosq;
Molossos,

Securam
vitam
paupertas
largitur,
& metu
vacuam.

Tandem pro multis vix iugera bina dabatur
Vulneribus: merces ea sanguinis atq; laboris
Nullis visa unquam meritis minor, aut in-
grata

Curta fides patriæ. saturabat glebula talis
Patrē ipsum turbamq; casæ, qua fæta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quattuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus
horum

Ascrobe vel sulco redeuntibus altera cæna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nūc modus hic agri nostro nō sufficit horto,
Inde

*Inde ferè scelerum caussa. nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
 Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido
 Indomiticensus. nam diues qui fieri vult,
 Et citò vult fieri. sed quæ reuerentia legum,
 Quis metus, aut pudor est vnquam prope-
 rantis auari?*

*Veterum
 Romano-
 rum à
 paupertate
 com-
 mēdatio.*

Quàm pulchrè Romanam paupertatem,
 & in ea felicitatem, & orbis imperio di-
 gnissimos descripsit! Romanum nimirum
 est, beatius esse imperare diuitibus quàm
 diuitem esse. Ac ne nuda dedisse verba vi-
 deamur, decurramus ad exempla, exem-
 plorum diuites. Valerio Poplicolæ funeris
 lectus & rogos defuit, quare publica pe-
 cunia exequiæ ductæ. Agrippa verò Me-
 nenius, nisi à populo collatis in capita sex-
 tantibus funeratus esset, insepultus iacui-
 set. De Attilio Valerius. *Qui à Senatu missi
 erant ad eū accersendū ad imperium pop. Rom.
 suscipiendum, semina spargentem viderunt. sed
 illæ rustico opere attritæ manus salutē publicam
 stabilierunt, ingentes hostiū copias pessundede-
 runt. nec fuit rubori eburneo scipione deposito,
 agrestem stiuiam repetere.* Eiusdem nominis
 & sanguinis Attilij Reguli agrum colen-
 dum populus Romanus suscepit, alimenta
 coniugi & liberis præstitit, resque quas
 amiserat redimi publicè iussit. septem om-
 nino

nino iugerum agrum possedisse narrant. quid? quòd L. Quinctio Cincinnato quatuor iugera aranti dictatura delata sit. in quo illud Valerij: *Angustè se habitare nunc putat, cuius domus tantum patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.* addit: *Quid Aelia familia, quàm locuples? sexdecem eodem tempore Aelij fuerunt, quibus una domuncula erat, eodem loci, quo nunc sunt Mariana monumenta.* Illud etiam eiusdem de Tuberone memoria dignissimum. *Adeò inops decessit, ut, nisi fundus, quem unum reliquerat, uenisset, uxor eius dotem unde reciperet, non exstitisset.* Patria enim rem unusquisque, non suam augere properabat. Hoc verò quàm admirandum, cùm Fabricij & Scipionis filias ab indotatis nuptijs senatus populusque liberalitate sua vindicauit? *quoniam paternæ hereditatis præter optimam gloriam, nihil erat quod acceptum referrent.* Ille Scipio, qui bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam, hostilis exercitus seminarium, Hannibalis eruditricem, nescio citiùs an faciliùs recuperauit; cui tam grande de Africa nomen, Asdrubal cæsus, Syphax castris exutus, bis acie cæsus & captus, Italiae victor Hannibal bello superatus, dederat; dotandam filiam populo relinquit, indotatam relicturus, ni parentis vicem populus subiret. ut

meritò exclamet Valerius: *Exurgamus animis, pecuniæq; aspectu debilitatos spiritus, pristini temporis memoriâ recreemus.* Audeo dicere, imitemur exempla, si emulamur gloriam. & quis hos maiores nollet? non pudeat ergo sequi, ad quorum nomina non erubescimus; quin magis insistamus vestigiis, quos patres vellemus. turpe Christianum vinci. Addo his aliud à Philosopho:

Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum

Finge Deo.

*Opum
contem-
ptor Deo
similli-
mus.*

*Calorum
regna
pauperi-
bus addi-
ta.*

*Nemo alius est Deo dignior, quàm qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non invideo. sed efficere volo ut illas intrepidè possideas. quod uno consequeris modo, si te sine illis beatè viturum persuaseris tibi, si illas tanquam exituras semper aspexeris. Non arbitreris hæc ab Evangelio profecta: & audisse vocem cælo delapsam, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum calorum. & Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei? Regnum promittitur renuntiatori regni, qualis omnis spiritu pauper est. nec spondet regnum, sed in possessionem regni inducit pauperes. nec promissoria donatio est, aut nuda sponso, cùm clarè denuntiet: *Vestrum est regnum calorum.* Iam quis similior Deo, quàm quem dignatur regno suo? propiùs etiam*

etiam rem tangamus. quas opes inuenis in Christo? quas opes cunæ præsepia, fœnum culcitra, aula stabulum loquuntur? nisi suspiriorum, lacrymarum, sanguinis diuitem voluisse velis. Has opes in delictorum spongiam concedo tibi. frueri, & bea te illis. tanto vicinior Deo, tanto assimilator, quanto opulentior illis.

VITIVM. Dura hæc, & decantanda *Gloria*
 eremo. quis in hoc ætatis robore inuo- *findendâ*
 lantem gloriam spernat? quis non fugien- *veterum*
 tem insequatur? quis tam ferreus vt negli- *exemplo*
 gat? tam indolatus & rudis, vt non am- *probatum.*
 biat? tam ferus & inhumanus, vt repellat?
 tam barbarus, vt non agnoscat? tam stolidus, vt se illa exuat? quid non omnis retro antiquitas gloriæ dedit? huic vni sudorem, vitam, sanguinem quanti dederunt? Superior Africanus post subactam Hispaniam, prostratam Africam, cum mori non possit, viuere in Ennij carmine maluit. tot victorijs clarus, cum perire non posset, nisi totius Italiæ, Hispaniæ, Africæ ruinis insepeliretur, æternitati in Ennij calamo donari voluit: cuius etiam effigiem Cornelii gentis inscribi monumentis voluit. dignior omnino Homérico aut Virgiliano quàm tam rudi ac imperito præconio. Et non Magnus Pompeius rerum à se ge-

starum Theophanem Mitylenæum ciuitate donauit, oratione extulit? referre gratiam voluit, & gloriæ suæ decantatori gloriam reponere. Non taceo illud Valerij de Themistocle: *Quem ferunt stimulis virtutum agitatam, & ob id noctes inquietas exigentem, quærentibus, quid ita eo tempore in publico versaretur, respondisse, Quia metrophea Miltiadis de somno excitant. Marathon nimirum animum eius, & Artemisium, & Salamis naualis gloriæ fertilia nomina illustranda tacitis facibus incitabant. Idem theatrum petens, cum interrogaretur cuius vox auditu illi futura esset gratissima, dixit, Eius, à quo artes meæ canentur optimè. Dulcedinem gloriæ penè adiecit gloriosam. Alexandrum verò Magnum quis nō obstupescat? vno tantum mundo gloriam suam claudi doluit, vni scilicet homini angusta possessio est, quæ amplissima Deo est. quibus stimulis hunc actum credas? Quid? quòd Marius durissimi ad laudes ingenii Cicerone teste, C. Plotium dilexerit, quòd illius calamo speraret se posse celebrari? & Sulla scriptorum neglector, annulo tamen signatorio Iugurthæ à Bocho traditionem circumtulit. vt non immeritò Cicero: *Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumq; desiderat, præter hanc laudis & gloriæ: qua quidem detracta,*
*quid**

*Virtutis
merce-
dem glo-
riam esse.*

quid est, quòd in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam breui, tantis nos in laboribus exerceamus? Certè si nihil animus præsenti-
ret in posterum, & si, quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas; nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigilijsq; angeretur, neque toties de vita ipsa dimicaret. Nunc insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adequandam. An verò tam parui animi videamur esse omnes, qui in Republica, atque in his vitæ periculis laboribusq; versamur, ut, cum vsque ad extremum spatiū, nullum tranquillum atque otiosum spiritum duxerimus, nobiscum simul omnia moritura arbitremur? Ac, cum statuas ac imagines, non animorum simulacra, sed corporum, studiosè multi summi homines reliquerunt, consiliorum relinquere ac virtutum nostrarum effigiem, nōne multò malle debemus summis ingenis politam? Et præmia in factorum fortium testationem, gloriæ augmentum omnis ætas, gens omnis detulit. In Superiore Africano illud Valerij est: Imaginem in sella Iouis opt. max. positam habet: quæ, quotiescūque funus aliquod Corneliæ gentis celebrandum est,

*inde petitur, unig, illi instar atrij Capitolium est. Ad similis etiam generis officia Superioris Catonis effigies exposita. Illud magnum & nouum, cum Græcia vniuersa Gorgiæ Leontino ætatis suæ oratori maximo, in Apollinis Delphici templo, è solido auro statuam posuit. quid? quòd eadem gens Amphiarai sepulcro templum inædificauerit? Iam cum Ariadnæ sertum ex auro & Indicis gemmis, Vulcani opus, Liberi munus; cum Iunonis vitem Callimachi donum; cum Herculis nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium videmus; cum Argis signum palmite redimitum, Apollinis lauream, hederam Liberi, Isidis spicas, Pandoræ caput à Charitibus coronatū, à Pherecyde Saturni videmus, quid nisi fortium factorum præmia gloriam laudamus? cur non & speremus? de qua illud Ciceronis, *amplissimum esse præmium gloriam, & esse hanc vnā, quæ breuitatem vitæ posteritatis memoriā consolaretur; quæ efficeret, vt absentes adessemus, mortui viveremus: hanc denique esse, cuius gradibus etiam homines in celum videantur ascendere.* Atque hinc illæ maiorum prudentissimorumque virorum statuæ & imagines, vt haberet posteritas quod imitaretur, & ad paria excitaretur. hinc ouationes & triumph.*

phi. hinc magna illa retro nomina tanto ambitu desiderata. Quis enim non lubens inter maiores Brutos, Poplicolas, Camillos, Fabritios, Curios, Dentatos, Fabios, Scipiones, Pompeios, Lucullos, Metellos, Lentulos, Æmilios, numeret? tantus nimirum inditus mortalibus gloriæ ardor, ut etiam alienâ virtute iuuet esse magnū; & cum propria careamus, à maioribus gloriam mutuemur. transire nimirum in nepotes parentum decus, & cum sanguine gloriam misceri, felici virtutum & feminis traduce, arbitramur.

VIRTUS. Et tuis repono, ne quid à meis mutuatum me inclames:

*Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censerì, pictosq; ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Æmilianos:
Et Curios iam dimidios, nasumq; minorem
Coruini, & Galbam auriculis nasoq; carentē?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
Fumoso equitum cum Dictatore magistros,
Si coram Lepidis malè viuitur?
Totalicet veteres exornent undique ceræ
Atria; nobilitas sola est atque unica virtus.
Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto,
Hos ante effigies maiorum pone tuorum.*

Vera nobilitas è virtute, non è maioribus petenda.

Quis enim generosum dixerit hunc, quē

Indignus genere, & præclaro nomine tantum
 Insignis? nanum cuiusdam Atlāta vocamus:
 Aethiopem cygnum: parvā extortamq; puellā
 Europen: canibus pigris scabieq; vetusta
 Lauibus, & sicca lambentibus ora lucerna
 Nomē erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est
 Quod fremit in terris violentius.

Turnes alto Drusorum sanguine, tãquam
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses.
 Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
 Quorū nemo queat patriā mōstrare, parētes.
 Ast ego Cecropides. viuas, & originis huius
 Gaudia longa feras. tamen illa plebe Quiritū
 Facundū inuenies: solet hic defendere causas
 Nobilis indocti.

Dic mihi Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? nēpe volucrē
 Sic laudamus equū, facili cui plurima palma
 Feruet, & exultat rauco victoria circo.
 Nobilis hic, quocūq; venit de gramine, cuius
 Clara fuga ante alios, & primus in equore
 pulvis.

Hæc satis adiuenē, quē nobis fama superbū
 Tradit, & inflatū plenūq; Nerone propinquo.
 Rarus enim ferē sensus communis in illa
 Fortuna. sed te censeri laude tuorum
 Pontice noluerim, sic ut nihil ipse futura
 Laudis agas. miserum est aliorum incumbe-
 re fama.

Libera

*Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Ne-
roni?*

*Malo pater tibi sit Thersites, dummodò tu sis
Acacida similis, Vulcaniaq; arma capeffas,
Quàm te Thersita similẽ producat Achilles.
Et tamen ut longè repetas, longeq; reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.*

*Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.*

Liberè, fortiter, eleganter, verè. non quòd
damnem nobilitatem. probo: si maiorum
claritati morum probitas claritasque re-
sponderit. laudo. magis: si maiorum luci
maior à nepotibus virtutum lux accedat:
si non tam mutuentur ab auis atauisq;ue
nepotes, quàm à nepotibus aui. Primam
ergo nobilitatem in cuiusque animo sta-
tuo: alteram in maiorum. Bene Democri-
tus rogatus in quo consisteret nobilitas;
Pecudum, ait, in valido corporis habitu;
hominũ, in morum probitate. eadem ac-
cepimus à Theopompo & Theocrito. Ci-
ceroni verò cùm generis ignobilitas ob-
iiceretur, Satius, inquit, meis me gestis flo-
rere quàm maiorum opinione vti, & ita
viuere vt sim posteris meis nobilitatis ini-
tiũ, & virtutis exemplũ. Harmodio autẽ,
cùm Iphicratis maiorum obscuritatẽ ri-

*Vera no-
bilitas à
morum
nobilita-
te petenda.*

deret, reddidisse Iphicrates narratur, Ame-
genus duxit originem, in te desijt. acutè.
Et quem nunc nobilium pudeat Tullium
Hostilium, aut Tarquinium Priscum, aut
Servium denique Tullium patrem habu-
isse? primi tamen incunabula agreste tu-
guriū cœpit, secundus patre Corinthio
mercatore natus, tertium è verna regem
Roma vidit. Et erras longè, qui cum semi-
ne transmitti morum nobilitatem arbi-
traris. non magis quàm scelera, quàm im-
probitas, quàm mens non casta, barbara,
impia. nec magis quàm animus plebeius. qui
si transit in posteros, plebeios habebimus
omnes, cùm à ligonibus & sarculo omnes.

*Saculi
dignita-
tes innu-
meris ob-
noxia
difficul-
tatibus,
& infeli-
ci ferè
exitu
signata.*

De gloria verò & honorum ac dignita-
tum ambitu quid dicam? Non amo fugiti-
uam sæculi gloriam, magno sæpè luendā:
non dignitates, quibus primorum ple-
rumque naufragia aut præcipitia adiacēt.
sciunt Catuli, Carbones, Octavij, Cice-
rones. Non amo sæculi honores, quia nec
ignes amo. & non ignis honor, quo mortu-
alium plerique amburuntur? sciunt Flavij,
Cabreræ, Caracioli, Cleādri, Ruffini, Ablau-
ij. Non amo hæc præmia invidiâ ac odio
grauida. ô non sciant sæculi nostri magni!
Non amo hos publicorum munerum sco-
pulos sanguine suorum tâquam fluctibus
lotos,

lotos, exilio & carcere obnubilatos. sciunt Manlij, Alcibiades, Pausaniæ, Miltiades, Hannones. Non amo dubia arma hausto datoque sanguine cruentata. sciunt Craffi, Pompeij, Reguli, Syphaces, Asdrubales, Hannibales, Catones, Pyrrhi. Non amo rapta imperia sanguine plurimum luenda. sciunt Cæsares, Iugurthæ, Persei, Ottones, Vitellij, Antonij, Aristonici, Andrisi, Dionysij, Polycrates, Phocæ, Basilisci. Non amo diademata in crudelitatem, ac in domini tandem caput abitura. sciunt Neronæ, Domitiani, Caligulæ, Claudij, Physcones, Ochi, Artaxerxes, Phalarides, Mithridates. Nō amo honores ferro manuque paratos, quærentium sanguine funestatos. sciunt Cethegi, Lentuli, Catilinæ, Sertorij, Viriathi. Non amo magna vota in popularem seditionem abitura. sciunt Gracchi, Saturnini, Drusi, Melij. Non amo æmulas in Republica de dignitatis prærogatiua concertationes. sciunt Marij, Sullæ, Cinnæ, Antonij, Lepidi. Non amo purpuram cocco & sanguine tinctā. sciunt Thomæ, Leones, Leontij, Iustiniani, Valentes, Mauritij, Nicephori, Gauderici, Gilimeri, Attulphi, Alarici, Attilæ, Theodorici, Vitiges, Rosimundi, Rodoaldi, & Romanorum plerique orbis imperio

rio nobiles, alieni aut sui ferri victimæ. misera regna, Regū sanguine purpurata! Non amo regium sanguinem sanguine litandum. sciunt Tiberij filij Germanicus & Drusus, Caligulæ focer Silanus, Neronis frater Britannicus priuignus Rufini Crispini, Domitiani patruelus Flavius Clemens, & Flavius Sabinus. Non amo Regum amores, tam diu firmos quamdiu vtilis, quamdiu nulla è quacunque causa indignatio, aut amica purpuræ suspicio intercurrit. sciunt Eutropius, Stilico, Seianus, Belisarius, & Alexandri Lyfimachus, Clytus, Callisthenes, Attalus, Lyncestes, Parmenion. de quo illud Curtij: *Multa sine rege prospera, rex sine illo nihil magni rei gesserat.* Philotas, cuius doctæ defensionis nobile hoc initium: *Verba innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. itaq; inter optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori paream.* abest quidem optimus causæ meæ index, qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito; cum illi utrimque cognita causa, tam damnare me liceat, quàm absolvere: non cognita verò, liberari ab absente non possum, qui à præsente damnatus sum. Fortiter exinde innocentiam tuetur. sed obsurduerant aures, & per-

perdere cum patre filium volebat. crimen quærebatur. deesse sceptro nunquam potest. nam, quod de Tiberio, omne quod purpuræ placuit crimen capitale est. discrimina diademata nesciūt. exilij in Collatino, Camillo, Coriolano, Ahala, utroque Scipione, Lentulo, Hannibale, Lycurgo, Aristide, Solone, Phocione, Themistocle causam reppererūt; damnationis in Claudio Nerone, Liuiio Salinatore; vinculo- rum in Cimone; pecuniarum in Pericle & Timotheo; mortis in Socrate, Theseo, Pausania, Heluidio, Thrasea, Seneca. quid? quòd & in Romulo conditore suo?

Et quid tu mihi magna recenses nomina gloriæ famulabunda? quæ, ne quid irrepercussum transisse me dicas, tangam per paucis. ille Hispania & Africa subacta magnus, Hannibale victo maior Scipio, non desertæ & ignobilis paludis accola moritur, & sepulcro inscribi mandat: *Ingrata patria ne ossa quidem mea habes?* cuius fratrem Asia imperio adiecta clarum, non peculatus reum Roma vidit? Minor verò Africanus gestarum gloriâ prioribus par, non raptorem spiritus domi inuenit, cum punitorem in foro non reperiret? non Nasica vitæ reliquum Pergami, sine ingrata

gratæ patriæ desiderio peregit? Iam quam mercedem ex eadem gente Lentulus tulit, nisi ne in vrbe moreretur? præmium hoc fuit fractæ Gracchanæ seditionis. De Magno Pompeio quid dicam? spadonis & pupilli ferro Magnus iacet. & morte sua docet, quid sperare post magna quisque possit, quid debeat. Themistoclem verò ad victi hostis genua procumbentem video. coëgit patria, quam Græciæ totius principem ferro suo firmauerat. confide patriæ. & à qua exilia vides, gloriam spera. De Magno Alexandro quid eloquar? loquetur pro me Scytharum legatus. *Si dii habitum corporis tui, audivit animi tui parem esse voluissent, orbis te non caperet, altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. & hoc assecutus, scire velles, ubi tanti Numinis fulgor conderetur. Ignoras magnas arbores diu crescere, una hora extirpari? stultus est qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum nō sit etiam ab inualido. Quid tibi diuitiis opus est, quæ te esurire cogunt? primus omnium satietate parasti famem. paupertas nostra velocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot annorum vehit. Proinde fortunam tuam pressis*
ma-

*manibus tene, lubrica est, nec inuita teneri potest. Impone felicitati tuæ frenos, facilius illam reges. Prudenter, & à barbaro ore non barbarè. Marium ciuili sanguine natantem è Minturnèsiū paludibus extractum, cæno oblitum, tremulum, senem in domo Fanniæ meretricis inglorium videbis. Iam quid tu mihi Sullam ciuili sanguini tanquam Oceano immersum? ciuium septuaginta millia apud Collinam concisa video. quatuor deinde in pace legiones tanquam in Circeo ludo obtruncatas Valerius narrat, quinque millia Prenestinatorum inermia, quatuor verò millia & septingentos proscriptionis edicto iugulatos, duo Senatorum ac equestris ordinis millia iussa mori. quin & sæuitum in mulieres. & quod immanissimum, spirantia cælorum capita in conspectum adferri iussa, vt paceret animum, cū ventrem non posset. non longè ab illo, quem *viuo scelerantem sanguine fauces* Thebæ viderunt. Et hanc tam barbaram mentem adducis in imitandæ gloriæ exemplum? bene est, quòd conuulso ex indignatione pectore, cruore minisque animam euomuerit. nec potuit aliā morte mori, quàm vt sanguinis flumina reuomeret quæ biberat. De Cicerone nihil dico. doleo. illud hīc tamē nō taceo:*

*Informes vultus, sparsamq; cruore nefando
Canitiẽ, sacrasq; manus, operumq; ministras
Tantum, pedibus ciuis proiecta superbis
Proculcauit ouans, nec lubrica fata deosq;
Respexit.*

Hic ferè exitus magnorum, vt sanguine gloriæ suę scenā claudant. De præmiatrice Græcia mirum te meminisse, qui ignorare non poteras, in Miltiade, Cimone, Themistocle, Pausania, Phocione, Pericle, Timotheo, Alcibiade, Aristide, Solone, Socrate, alijsq; propè innumeris, pecuniam, vincula, exilium, mortem. hic nimirum concessæ gloriæ terminus, ac tanquam victoriæ laurea. vnum remunerata est: quinquaginta inglorios dimisit, pletosque etiam sanguini suo innatantes. cùm interim Oedipodis ossa cæde patris, matrisq; nuptijs contaminata tēplo ara-que tanquam sacrosancta decorauerit, ac venerata sit. Hæc scelerum præmium & gloria; benefactorum merces mors, vincula, exilia. I nunc, & fide sæculo. post tot funesta primorum ferè orbe toto exempla gloriam spera. purpuræ insuda bis tingendæ alieno & tuo sanguine, diademata cogita securibus litanda, sceptrā meditare ferro fodicanda; dignitatibus incumbe tam magno parandis, fouendis, tam magno

gno ferèluendis. quid ætatem vniuersam
hîc tiaræ, ibi sceptro, alibi Reipublicæ sa-
cras? Non sat magna omnis retro ætas do-
cumenta dedit? non sat tragœdiatum in
magnorum iugulo? taceo interlabentes
medio cursui sudores, mœrores, odia, ho-
stiles molitiones, dolos, detractiones, sub-
uersiones. Quid tã dubijs, tam fallacibus
incumbis? tutiora prudens sequere. Deo
vitam & ætatem omnem sacra. illi annos
cælo remunerandos, illi dies noctesque
cælo reponendas, illi studia & sudores fe-
lici æternitate fœnerandos, illi opes &
honores cælo purpurandos, illi sceptra &
regna, cælorum sceptris regnisque com-
mutanda. beata vicissitudo, fortunata
commutatio: quâ perituris fugientibus-
que æternatura succedunt, ad quæ te
voco.

De coronis, quas in diuinitatis menda-
cium Diabolus à primordio mendax in-
uenit, quid reponam? tu mihi Pandoram,
quæ si fuit, meretricio nobilitata est? de
Ioue, Ariadne, Iunone, Hercule, Apolli-
ne, Libero, Ifide taceo. nolo castam char-
tam lupanaribus incestare. nec quisquam
paullò honestior non erubescat ad horum
coronas. vt, nisi laudem scelera merean-
tur, laudari hæ coronæ propudiosis hisce

*De coro-
nis vete-
rum.*

scelerum inuentoribus consecratae non debeant.

*De statuis
gloria po-
sitis.*

De statuis quibus donari bene meriti solent, nihil damno. utinam merentibus, & illis tantum! Nunc apud veteres, maxime Romanos Græcosque, è sceleribus aut fordibus numina reperta, & statuæ solenni ritu sacratae, & iam non statuæ; sed Deus. à ianua Ianus, à limine Limentinus, à foribus Forculus, à cardinibus Carda. taceo Pallorem, Febrem, Cloacinam, Stercutium. taceo omnis honesti prostittricem Venerem, ouorum progeniem Dioscurum, Isidem membratim laminatam, Atym spoliatum viro, Iouem, Apollinem, Dianam per fugam circumlatos, quibus nobilissimæ, vario marmore, Numidico, Niliaco, Bisaltico, Æthiopico, Indico, Cretico, Lunensi, Chienfi; æreque vario, Cyprio, Campano, Cordubensi, Corinthio, Æginetico, Deliaco, statuæ posita, factorum præmia, proculcata nimirum in femina viroque pudicitia, nulla vel vnus vteri parcimonia. Ethos, illa laudata tibi Roma, omnium gentium gloriae æmula, non statuis venerata, sed statuas deos voluit. in Camillis, Valerijs, Æmilijs, Horatijs, Brutis, Scipionibus, Pompeijs, Metellis, Cæsaribus, statuis contenta. nec
ultra

vltra statuas gloria. in illis è lapide & ære Deos fabricata est. beatæ rupes & Vulcaniæ fornaces, quæ Romano Imperio deos dederunt. magnum malleis & incudibus ædificare Deos. at quanto maior Deo, figulator & malleator Dei est? & quæ maior gloria quàm fabricare posse deos? non magis omni triumpho est, adeoque & orbe subactò, magnum cæli Numen, quod terrarum moderatrix Roma veneretur, & colat, & Deum habeat?

Neque hæc dico quòd omnem gloriam damnem? quin adeò ad gloriam te voco. non huius orbis. interit, & cum suo sæpè auctore sepelitur: nec infrequenter ante ipsum. quòd si sepulcro superfit; brevis tamen vita illius est, & sola mora occidit. Ad nunquam interituram te voco; victuram semper. cælo reposita hæc est, *Vera gloria & dignitas cælo reposita.* ignorat terras. sed neque potest recondi terris, non moritura; nec morituro reconditorio claudi. Ad æternam ergo te voco gloriam, ad quam natus es. cælo natus, æternitati natus. nec potest aliud commensurari animæ æternæ, nisi æternum, cui pariauit animam Deus, non morituro non morituram. ad quam ergo creatus es, te voco. quid gloriam quæris perituram? æternam spondeo. præluserunt huic et-

iam pueri feminæque. pudeat ab his vinci. Nec magno opus molimine. contemne tantum hanc sæculi gloriam, & æternam spera. audeo. contemne, & æternam spondeo. non ego; sed Deus. mentiri non potest Deus. & quid magnum peritura contemnere, & æternis hæc postponere? quis prudens non anteferat certa dubijs, tuta fallacibus, firma lubricis, æuiterna perituris? illa spondeo, & ad illa te inuito. non præscribam ardua, non Herculeos sudores. labor non magnus est, & paruo æterna parantur. Deum sequere. Christi tui imperia, mores, consilia sequere. nihil imperat, non tritum antè. prior ipse calcauit hanc viam ad quam te voco. secutæ etiam puellæ necdum alteram ætatem ingressæ. turpe virum ab hac vinci. Sed & tacitus scrutare tecum quid imperet Christus tuus. nemo tam puer est, qui præeuntem sequi non possit. factum à pluribus. nec alia via est quæ ad cælorum imperia ducit. ingredi. non magno magna parabis. imò, leui pretio, ac per lusum veriùs quàm per sudorem æternatura imperia parabis, omnibus sæculi regnis, ipsiusque orbis imperio, mille modis maiora. æterna te sic regna manent. quid times? vltro offeruntur. quis oblata respuat regna? extende manum

num porrigenti, & æternum frueri.

VITIVM. Aliquid etiam largiendum terris, altera hæc mater est. ac ne morosior me arbitreris, diuidamus ætatem. primam terræ, maturiorẽ dabimus cælo.

VIRTUS. Largire terris. at, non maiora debes Deo, à quo hæc anima & corpus? non melior ille tibi pater & mater? non illius manibus figulatus, illius afflatu anima donatus? Iam quis maturiorem ætatem spondeat? non plures rapti primâ iuentâ? enumera cana capita, & vide quot viridi adhuc culmo mors demetat, adeoque & in femine euellat. quoties

*Vita bre-
uitas, in-
certitudo.*

*Mediâ cecidere abrupta iuentâ
Gaudia, florẽtesq; manu scidit Atropos annos!
Qualia pallentes declinant liliaculmos,
Pubentesq; rosæ primos moriuntur ad Au-
stros,
Aut ubi verna nouis expirat purpura pratis.*

VITIVM. Sed multi maturiorem ætatem tenuerunt.

VIRTUS. Plures non tenuerunt. quid si è plurimis hic sit vnus? & non verum illud poëtæ:

*Nemo tam diuos habuit fauentes,
Crastinum vt posset sibi polliceri?*

VITIVM. Quid si è multis hic sit vnus?

VIRTUS. In dubijs, certa prudens eligit,

*Præfiden-
tia in pec-
catis vi-
tanda.*

maximè cùm æternitas in medio est pœ-
narum & præmiorum:

Quem sæpè transit casus, aliquando inuenit.

VITIVM. Pœnitentia diluet, si quid in-
dulgentiùs concessum. dictum prudenter:

Nemo desperet meliora lapsus.

*Quem namque pœnitet peccasse, penè est
innocens.*

VIRTUS. Quis illam largietur? & quale
illud est, quod pœnitentia eluendum est?
& non consultius non pœnitenda com-
mittere, quàm commissa diluere? & cur
non addis illud poëtæ tui,

Nemo confidat nimium secundis?

Et non, *Grauis animi pœna est, quem post factũ
pœnitet?* antè pudeat, ne pœniteat ferius.

*Dei be-
nignitas,
spem:
iustitia
timorem
suadet.*

VITIVM. Benignus Deus est. quis cle-
mentia illius terminos ponat?

VIRTUS. Iustus Deus est: quæ scelera
stabunt impunita? & non

Sequitur superbos ultor à tergo Deus?

ac, vt benignitatis non minimum inter-
currat, non grauitate tarditatem pœnæ
compensat? vt dictum verè sit:

Rarò antecedentem scelestum

Deseruit pede pœna claudo.

VITIVM. Pepercit multis. Niniue mihi,
Dauid, Publicanus & Zachæus testes, &
tot orbe millia.

VIR.

VIRTVS. Perierunt plures. & quid Ni-
niue ciuitas vna ad reliquum orbem? me-
mento Sodomæ, & vicinarum ciuitatum,
memento Core & Dathan, Ananiæ & Sa-
phiræ, & tot millium ex Israël, & omni
gente.

VITIVM. E multis hic esse potest vnus.

VIRTVS. Potest esse e plurimis. & non
iustior metus sociandum plurimis in in-
teritum, quàm in salutem paucis? quod si
euenerit, quæ pœnitudo eluet?

VITIVM. Vno suspirio, paucisquæ lacry-
mis, deleri plurima possunt spongia hæc
delictorum sunt.

VIRTVS. Quid deligis delenda lacry-
mis? aut quis felicem hanc spongiam
promittat delinquenti? quis mentem, o-
tium, tempus? quantis ipsum delictum
mors secuit, vt necdum integro crimine
caderent? quanti innocua manu, sola
mente noxia ceciderunt?

*Incoram
post deli-
ctum pœ-
nitentia.*

VITIVM. Verùm speranda meliora.

VIRTVS. Deteriora timenda sunt.

VITIVM. Sempérne in timoribus mor-
tis & futurorum? quæ hæc vita est?

VIRTVS. Eximere te his potes, & alta
æternùm pace frui. sequere monentem
Deum, & æternorum felici exspectatione
animum pasce. scelera deuota, & in alta

*In alta
pace æter-
norum
cogitatio
ponit.*

pace eris. probitati comes tranquillitas^{us} est, improbitati turbatio.

VITIVM. Incerta hæc sunt, & dubio ferè exitu luenda.

VIRTVS. Quid certius sponfionibus diuinis? fallere non potest Deus, non magis quàm falli.

VITIVM. Verùm quoties probam vitam infortunato exitu funestarent multi?

*Vitam
probam
mors se-
cura se-
quitur:*

VIRTVS. Erras. non clauditur probitas infelici fine. finit bene, qui vixit bene.

VITIVM. Quid? non improbam vitam beato fine signarūt multi? testis mihi latro.

*improbā
vitam
mors mi-
sera.*

VIRTVS. E centum millibus fòrs vnus, aut alter. & quis pendentis de cruce latronis vnus exitum speret, inter tot orbe toto latrones? vnum concessit Deus, desperationi in remedium; vnum tantum, præsumptioni in terrorem.

VITIVM. Non ignorat Deus pronam in delictum humanam mentem, cùm sciat quàm infelici traduce fluxerit hoc malum in omnes. quare non tantum facilis in indulgentiam est, sed & labanti manum porrigit, & erigit non rogatus.

VIRTVS. Facilis omnino misereri Deus. & labantes quidem prouocat, inhortatur, minis terret, præmijs allicit. at quàm rari vocantem audiant, ipse testatur, vuarum
rum

rum post racemationem raritate, spicarū
post messem. & non verba illius sunt, *Mul-
ti vocati, pauci verò electi?* & non plus iustif- *Multa
tutelaria
praesidia
data ho-
mini con-
tra pec-
catum.*
simi timoris, ne hic è multis; quàm spei, ne
è paucis sit? Et pronam fateor humanam
naturam in delictum iam inde à vetitę ar-
boris delibatione; sed tot illam gratuitis
sepsit Deus donis, vt nec roboris quidquā,
nec armorum desiderare possit in tutelā.

VITIVM. Fateor non destituere Deum
hominē in interitū. sed graue est semper
luctari, semper in arena viuere & circo.

VIRTVS. Maiora à sceleribus bella na- *Bella à
sceleri-
bus, à
probitate
pax.*
scūtur. & intestina à delictis exurgūt odia,
non nisi cum morte ponenda. à probitate
pax alta; & si quæ pugnæ, in triūphū sunt.

VITIVM. Vt sint in triumphum. at du-
ra victoria est quæ sanguine paratur.

VIRTVS. Imò gratior victoria sanguine *Gaudet
arduis
virtus.*
parta. & nescio quomodo cariora sint,
quæ magno vānerunt; sudoribus, vulne-
ribus, sanguine emisse, omnis vbique ætas
in laude posuit. & quæ magna paruo con-
stant; vilescunt emptā paruo magna. vt
magna sint, magno stare debent. Et ve-
rum illud semper,

Serpens, sitis, ardor, arena

Dulcia virtuti. Gaudet patientia duris.

Latius est, quoties magno sibi cōstat honestū.

VITIVM. E multis hic fòrs esse optabit.
& forte contentus sua, ad præsentia, &
non magno parabilia, manum extendet.

VIRTVS. Non sunt hæ cogitationes ge-
nerosioris animæ, sunt plebeia.

VITIVM. At miserum est, semper esse
miserum.

*Crimen
miserum
facit, non
probitas.* VIRTVS. Ita est. infelicissimum est, bis
esse miserum, hîc, & æternum. nulla pro-
bitas miserum facit, crimen facit. cùm de-
lictorum conscientia perpetuus carnifex,
& futurorum memoria terreat.

VITIVM. Et quid infelicius quàm nu-
dari præsentibus?

*Æterna
præsentibus
potiora.* VIRTVS. Quid infelicius quàm vestiri
præsentibus, nudari æternis; indui peritu-
ris, spoliari perennibus?

VITIVM. Durum est non frui, cùm pos-
sis, optatis.

VIRTVS. Dulce est carere perituris, vt
fruaris æternis.

VITIVM. Fatuitatis quoddam genus est
exuere se his sæculi magnis, cùm frui
possis.

VIRTVS. Prudentia summa est, exuere
se perituris, vt induaris æternis. & quæ
sunt sæculi huius magna, si componantur
cum æternis?

VITIVM. Non meretur opes, honores,

voluptates, qui negligit, qui contemnit.

VIRTVS. Dignissimus horum, contem-
ptor est. & non sequitur contemptorem
suum, honor? non meministi veteris Ro-
mæ? Honoris ac Virtutis ædes iunctim lo-
carant; cùm putarent ibi esse præmia ho-
noris, vbi merita forent virtutis. hæc ve-
rò periturarum contemptrix est, æterna-
rum studiosa.

*Dignissi-
mus opum
& hono-
rum est,
qui con-
tempnit.*

VITIUM. Vt miserum est destitui fortu-
næ bonis, ita inhumanum non frui, cùm
possis.

VIRTVS. Magnus ille est, qui ad id se re-
duxit, quod eripere nulla fortunæ iniqui-
tas potest. magnus, cuius felicitas à fortu-
næ felicitate non pendet. magnus, qui ad
illum verticem conscendit, ad quem nul-
læ fortunæ manus. maximus, qui suæ sibi
felicitatis fabricator est, solius Dei indi-
gus. miser qui felicitatem suam à fallaci
fortunæ felicitate mutuatur: qui omni
hora consiliorum fortunæ incertus, hæ-
ret dubius, semper pendulus.

*Felicitatem ani-
mo, non
opibus
metien-
dam.*

VITIUM. Miser, cui nulla culina fumat,
nulli coqui sudant, nulli serui decrescunt.

*De cibo-
rum ap-
paratu.*

VIRTVS. Felix, qui è paupere victu om-
ni hora parabili, ad legumina nimirum &
aquam, gulam deduxit. tu te consule. sto-
machum dico, cui illa parantur. dicet sa-
turari

turari se velle, nec vltra. & quò mihi coqui qui domini censum nouis in luxum condimentis mergant? quò cibus coquorum sudoribus irroratus? Vis dicam? plus manuum, plus sordium. ita fit, vt, dum exercitum in culina vides, & pateris, sordium agmina & flumina bibas & comedas. Et quò mihi seruuli, si manus habeo famulantes? non à dignioribus suis, quàm à seruulorum manibus obsequia parantur? & non ignauia signum est, alienis vti, cum possis tuis? quis alieno ore, manibus, stomacho, oculis, pedibus, ambulasse, vidisse, comedisse, bibisse contentus, felicem se arbitratus fuit?

VITIVM. Quæ hæc plebeia vilitas, cibum manibus suis parare, potum temperare?

VIRTVS. Imò, quæ ignauia alienis parare, cum possis tuis? nam si plebeium parare est, non & plebeium comedere est? & quid vilius, manibus comedenda parare; aut ori parata præbere? aut si hæc vilia, alieno necessum ore comedas, & reliqua naturæ alienis peragas, quò generosior habearis, & à plebeia consuetudine remotior.

VITIVM. Quid? te consule, non pulcrum delectum habere ciborum, vt deligant oculi

oculi è multis, quò famem expleant?

VIRTUS. Quis non rideat fatuum ferculorum exercitum? vno milite expugnare hoc castrum potes. quò tot legiones? & quid laboras copia? vno contentus stomachus est. quò huic siluæ, prata, maria, flumina, aër, terrarumque vltima fatigantur? vis saturari, aut fatigari? vis implere, aut farcire ventrem? vis etiam cum voluptate? post sarculos & horteos ligones, plus ex hordeacei panis frusto voluptatis capies, quàm ex densis ferculorum agminibus; quæ famem prouocare student, non explere, quæque primis ferculis sedatam, mille condimentis reuocare conantur. Vis denique ciborum omnem apparatus contemnere? intueri stomachum escis stipatum, dum de coquendis inestuat fordibus, & præmeditatorium fit latrinarum; & cum Philosopho, spectata exitum, & rusticum ab aulico secerne cibum.

VITIVM. Quid gratius, quàm grata libare omnium gentium, omniumque vbi-que populorum vina, vt in singulis singulorum bibas referasque ingenia?

VIRTUS. Quid quæris in potu? non sitim restinguere? certiùs aquâ quàm vino facies. & quid circumspicis vina? non sat magna exempla habes proditæ, aut inde-
fensæ

Potus incommoda.

fenſæ patriæ; traditi, aut deſerti exerci-
tus? blanditur vinum. non nego: at me-
mento blandientis leonis & ſerpentis ve-
ſtigia hæc eſſe. feritatem ſubmittunt, non
exuunt. hinc quo minimè exſpectaueris,
exacerbatur toruitas mitigata, & pro o-
ſculis venena infiguntur. eadē in vino re-
peries, cuius blandimenta furori proxima
ſunt. hinc conuitia, & ferrum, etiam in
eiufdem vteri & tori ſocium. Quò abiici-
mur homines? infra belluas nos abiiciunt
vina. bibunt illæ vt ſitim expleant, nec vl-
tra ſitim potus. nos quo minùs ſitimus,
plus ingerimus: & cūm vix binas ampho-
ras ſtomachus capiat, ſex plurēſve non ra-
rò cogitur admittere; ac integra demum
dolia, quæ redeant, qua via venerant. Et
quid mihi populorum narras vina, vt cum
illis ſingulorum mores furoresque hau-
rias; ac quidquid in vnaquaque gente in-
decorum, inuerecundum & audax, bibas?
vt habeas quod profundas in amicum,
coniugem, parentem pœnitudine ſæpè
æternâ? taceo reliqua. Monſtrum habeat-
ur luxuria ſine vino, cui ſemper ſubſtru-
cta laſciuiæ eſt. Iam conſcientiam omniū
conſulamus, ipſa natura enuntiabit, qua-
les nos ante paſtum & potum, in virgine
adhuc ſaliua eſſe conſueuerimus; ſi non
multò

multò pollentioris mentis, multò viuacioris cordis; quàm cum totum domicilium interioris hominis vino natat, cum ipsum tunc sibi hominem excidere solenne sit, occupatis memoriæ locis, impeditisque sapientiæ membris.

VITIVM. Quàm generosum deinde, quantique animi sit, montes, valles, nemora, equorum vngulis lassare, feras domare, retia fatigare, quis ignorat?

VIRTVS. Et quid magnum lassare feras? *De venatu.* animorum belluas fregisse, domuisse, efferamque horum rabiem emollisse, compedibus induisse, magnum. Et quid quæris ex omni venatu? sudorem? rastra & ligones certius dabunt. derosa & dissipata, & in suo sanguine squalentia ferarum corpora? quæ hæc voluptas est, patientissimis oculis incubare cadaueribus derosis, vt discas animum efferare, eademque ab homine concupiscere.

VITIVM. Quid vis tandem omni iuventutem voluptate exuere; nihilque illi ætati largiri, negare omnia?

VIRTVS. Animo composito nulla voluptas maior. Hic ille est, quem nulla spes, nullus metus, à recto bonoque deducant. *De animorum voluptate.* quem non minæ, non tormenta, non præmia flectant. quem nullus carnifex, tyrannus,

nus, exilia, paupertas, secures frangant: quem nulla tiara, purpura, diademata, sceptradimoueant. in perpetua hic voluptate est, etiam in ignibus. non dico, non sentiet, sed contemnet; & interritus ibit in aduersa, & inter illa. ingredi, & metire hanc mentem. quo profundius ingressus fueris, hoc plus solidæ voluptatis reperiēs. Verum vis concedere me iuuentuti voluptates aliquas. concedo æternas. cælo reposuit illas Deus. aut vis sæculi huius volaticas, & spoliari æternis? vis his excludi, & inanibus & fallacibus pasci? aut non satis tibi gaudet, qui æternum gaudet? Vis etiam in hac vita? animus Deo plenus non sat amplam gaudiorum materiam possidet? imple hunc magno hoc Numine. quæ certior, quæ amœnior possessio? quæ delectabilior fruitio? aut altiora voueri certioraque possunt gaudia? ad hæc facilis iuuentuti via est. Scio hæc plus patere introrsum, quàm extrinsecus splendēant. at opulentissima ferè secretum amant; tegi volunt. nemo thesauros publicauit. clausit. quoque plus de diuitijs habent, hoc plus recondit, & oculis subducit.

VITIVM. Difficilis ad hæc aditus, ardua via, sentibusque ac saxis obsita.

VIR-

VIRTUS. Vide quid senserit Philoso-
 phus. *Non, ut à quibusdam dictum est, arduum* <sup>Virtutis
via pla-
na.</sup> *in virtutes ac asperum iter est. plano adeuntur.*
Non vana vobis auctor rei venio. facilis est ad
beatam vitam via. multò difficilius est facere
istà quæ facitis. quid enim quiete otiosius ani-
mi? quid ira laboriosius? quid clementia remis-
sius? quid crudelitate negotiosius? vacat pudici-
tia; libido occupatissima est. omnium denique
virtutum tutela faciliior est: vitia magno colun-
tur. Ut meritò dicere liceat, planam virtu-
tum viam esse. & non Deus vltro manum
porrigit, & obtrudit dona? Ac licet voca-
rem per ardua, non mererentur æterna
fugitiuos labores? quanti olim in asperitu-
dine sacci, cineris horrore, terræ incuban-
tes, lorica tecti, cincti catenis, panem ci-
nere miscentes, lacrymis potum, suspirio-
fas duxerunt noctes oculorum imbribus
perplutas? ita, cum diem cinere, noctes
metirentur fletibus, Deum cum Mose in-
uenerunt contubernalem. nec vltra illis
lacrymæ, aut sordes, non pectorum tun-
siones; nisi quòd exinde amoris profilie-
rint lacrymæ. gaudiales lacrymæ, quibus
è nube sua prolabantibus, plus intus na-
tum gaudiorum est, quàm extra imbriū.
felices lacrymæ gaudiorum matres. ve-
rius; felices lacrymæ gaudiorum soboles.

his ego iuventutem perplutam velim, vt voluptate diffluat, adeoque circumcirca circumftagnari, vt gaudijs vndique natet.

VITIVM. At quid vetat hîc frui, & alibi gaudijs; terrarum, & cæli?

*Aduer-
ſari ſibi
terrarum
& cæli
gaudia.*

VIRTUS. Nescis ſtare ſententiam magni Dei, aut hîc, aut in altera vita cendum gaudijs? delectus in manu omnium. peritura deligis? exueris æternis. æterna deligis? perituris renuntia Lazarus te docebit, & infelix Epulo. vis Deum in Lazaro præmiantem? non vis in Epulone ſæuientem? vitam moresque illius imitare, huius fuge; & voluptatibus in hoc nuntium mitte, vt doneris in illo æternis. momentanea Epulonis ſi contempſeris, ſpondeo æterna. non ego; ſed Deus. imitare, & ſequere. errare non potes ductore Deo. Quod ſi me non audias, conſule Epulonẽ. roga quid feciſſe vellet, quid denuntiatum fratribus. & monentem ſequere. nemo certiùs cauenda imitandaque denuntiabit, quàm qui in ſe infelicia mundi, deliciarum ac voluptatum experitur præmia. vide demum in hoc & Lazaro, quid ſequi, quid ſperare, quid metuere debeas. nec alijs eges monitoribus, aut magiſtro.

VITIVM. Verùm graue eſt, infra maiorũ nomina & diuitiarum ſplendorẽ viuere.

VIR-

VIRTVS. Viue dignus Deo patre, viue *Ardua*
 cælo: nec graue erit in periculo denuntia- *quaq; co-*
 tæ per Epulonem æternitatis, victus & *gitanti*
 cultus castigationem Deo præstare. fece- *calum fe-*
 runt plurimi, ætate, viribus, animis infe- *renda.*
 riores. Et quanta plerique perferunt? qui-
 bus animæ ac corporis periculis, ac con-
 tumelijs etiam, enituntur in causa voto-
 rum suorum? quæ non atria nocturnis di-
 urnisq; salutationibus occupant, ad
 omnem occursum maioris cuiusque per-
 sonæ decrescentes, idque totum ob pau-
 corum sæpè annorum, mensium, dierum,
 horarumque non rarò fugitium gaudiū?
 & nos in æternitatis periculo, toleranda
 fugiemus? Intuere milites. omnia videor
 dixisse cūm hos dico. sudore, periculis,
 vulneribus, sanguine plena sunt omnia.
 nullæ hîc deliciae. ignorant illas arma, fer-
 rum, nuda humus, obuius cibus, campus
 cubile, saxum puluillus, arena culcitra, cæ-
 lum tectum, stellæ candelæ, hostilis me-
 tus. & nos dubitabimus pati pro æterna-
 turis, quod illi non dubitant pro perituris,
 & sanguine plurimūm luendis?

VITIVM. Quis æternitatem hanc de- *Veram*
 nuntiauit terris? nō in terrorem hæc lata? *nos æter-*

VIRTVS. O si in terrorem tantūm! & sa- *nitatem*
 nè nulli animæ semel erogatæ, inferos pa- *post hanc*
 tere, *vitam*
manere.

tere, satis Dominus argumento Lazari in Abrahamæ sinu requiescentis, & ingemiscientis in ignibus Diuitis, ex persona Abrahamæ sanxit, ut nulla iam alia denuntiatio infernæ dispositionis expectanda sit. semel in Abraham ex persona iudicis prolata sententia, æterna est. Tu ubi Lazari hîc mœrorem, ibi gaudia; Diuitisq̃ue hîc gaudia, ibi mœrorem videris, delige quẽ ducem sequaris. Et non meministi ver-

Matt. 25. borum Domini: *Discedite à me maledicti in ignem æternum? & Ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.* atque hinc illud Marci ex Isaia desumptum:

Mar. 9. *Vermis eorum non moritur, & ignis eorum*

Isaia 66.

2. Thes. 1. *non extinguitur. & illud Pauli: In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius.* illud denique Da-

Dan. 12. nielis: *Qui dormierunt in terræ puluere euigilabunt; alii in vitam æternam, alij in opprobrium, ut videant semper.* Addo his illud Ec-

Eccli. 18. clesiastici: *Ne verearis vsque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum.*

Nec potest animam alio Deus, quàm premio donare æterno, pœna æterna. cùm enim plurimùm in hac vita, non donentur præmijs boni, non torqueantur pœ-

nis

nis mali; si iustus Deus est, præmiandi aliquando boni, puniendi mali pro meritorum demeritorumque ratione erunt. Nihil horum hîc factum, fiet ergo in altera vita. in qua cùm nullus meriti demeritiue locus sit, solius præmiationis ac punitiois erit. quæ cùm nullo fine terminabitur, nec præmia, nec pœnæ. Vt taceam scelera pœnas mereri æternas in æternum Deum commissa, cuius dignatio æterna, bonitas æterna, iustitia æterna, æterna omnia, quæ cùm hîc deleta non fuerint, deleri in altera vita non possunt, quæ misericordiam omnem excludit, solamque iustitiam agnoscit, solam patitur.

VITIVM. Omnis hîc pagina Deo plena est. & quantos reperias qui aliud sentiunt?

*Sunt qui in fortunæ iâ casibus omnia ponant,
Et nullum credât mundum rectore moueri,
Natura volente vices & lucis & anni:*

*Atque ideo intrepidè quæcunque altaria
tangunt.*

Viuunt intrepidè. nec quidquam subtrahunt eunt animæ, non corpori. hîc illis felicitas summa, hîc cælum. reliqua permittunt fortunæ. eueniat quidquid illi solutissimæ legibus, humanarum rerum dominæ placitum fuerit. erimus Camilli; si minùs, Dionysij; si nec illi, Rutilij; si im-

patientes moræ, Pæti, Catones; & vt pro-
iectissimi, Socrates, Reguli.

*Deum es-
se ratio-
nibus pro-
batur.*

VIRTUS. Nunquam ego hodie Cyre-
næum, nunquam rediuium Diagoram
audiri posse verebar, qui timorem om-
nem quo regimur, qui venerationem qua
sustentamur, vna falce præscinderet. fieri
ne potest, eò te prolapsum amentia, vt
mundum rectore suo exuere conareris?
an tu fortuitis concursionibus summam
rerum constitui, tanquam frustis, temerè
inter se coalescentibus, arbitraris posse?
non vbi orbis singula lustraueris, infera,
supera, media; vides omnia loqui Numen
vnum, quo natura omnis certâ lege inspi-
retur, gubernetur? Cælum intueri. vide vt
in noctem astris exornetur, in diem sole
lustretur, & scies quâ sit in eo nō fortuita,
sed certa quædam firmataque magni ali-
cuius Numinis libratio. vide annum, men-
ses, dies, lunam ipsam; quàm pallefcenti-
bus ac timentibus initijs auctior, pleno-
que iam cornu regia, dein senio quodam
suo, ac repetita adolescentia circumaga-
tur. Quæ omnia, cùm nec intelligi sine
summa ratione possint, vis sine ea pos-
se euenire, certa que nunquam moriente
vicissitudine persistere? vis sine auctore, si-
ne parente, tot testata sæculis cursum
suum

suum tenere? quid? inoffensa hæc velocitas fortuiti impetus erit? non procedet ab imperio legis æternæ? tantum clarissimorum luminum ex ordine lucentium, materiæ ascribemus erranti? terrā ipsam pendulam & immotam, & in orbem properantis celi, siderumque fugam spectantem, fortuitā dicemus pendere manu? imò & quæ sine ordine arbitramur properantia, nubes, pluuiæ, elisorum fulminum ictus, incendia montibus effusa, terræ motus labantis soli, quamuis subita, sine ratione arbitraris prouenire? Audiamus Senecam: *Superuacuum est ostendere, non sine aliquo custode tantum opus stare, nec hunc siderum certum discursum fortuiti impetus esse, & quæ casus incitat sæpè turbari, & citò arietare. hanc inoffensam velocitatem procedere æternæ legis imperio: non esse materiæ errantis hunc ordinem: non quæ temerè coierunt, tanta arte pendere. Iam verò si quis obseruauerit nudari littora pelago in se recedente, eademque intra exiguum tempus operiri, credet ceca quadam ueneratione modò contrahi undas, & introrsum agi, modò erumpere, & magno cursu repetere sedes suas: cum illæ interim portionibus crescunt, & ad horam ac diem subeunt, ampliores minoresque, prout illas lunare sidus elicuit, ad cuius arbitrium oceanus exundat.* Addo Epictetum:

tum: *Ciuitas aut domus, ne momento quidem aut puncto temporis, consistere sine procuratio-
ne & gubernatione potest. & hic tanta ampli-
tudine & magnitudine præditus mundus, te-
merè ac fortuitò, nulloq; ordine administrari
poterit? est ergo aliquis ipsius gubernator.*

Quòd si maria cogites, vt infusa valli-
bus molliant terras, vt nulla fluminum in-
crementa sentiant, vt nudatis littoribus
in se recedant, eademque paucis intercur-
rentibus horis operiant; credes ceca qua-
dam volutatione, vndas tam certò modò
introrsum agere, modò emittere? easdem-
que statis horis ac diebus, pro imperio lu-
naris sideris, ad cuius arbitrium exun-
dant, crescere ac decrescere?

Iam vniuersi totius ordoque tempo-
rum, quid aliud loquuntur præter magnā
mentem reatricem? aut tu arbitraris, ver
floribus, æstatem messibus, autumnū vine-
tis, hiemē sepeliendo vt viuat semini, fru-
stra niues glaciemque præbere? Nec vni-
uersitas tantum tota, sed & singulæ partes
Deū loquuntur. Vide vt singulis antepro-
uida sua notione prospexerit. Ægypti sic-
citatem temperat amnis, Indus Orientē
rigat. Veniamus ad plebeia. ollam cogita,
mapalia. an non tibi statim occurrit figu-
lus, & fabricator operis? ciuitas, domus,
casa,

casa, sine gubernatore ruat. & hæc tam ingens fabrica temerè administrabitur? flecte oculos ad cælum. credes sidera sine parente stare? inspice dein, qua patet, orbẽ. quot miracula, quot in inæquali cursu, æquabiles vicissitudines reperies? & in tãta varietate tã certus ordo sine ratione stabit? & non anni per vestigia recurrentes, tenebrarumq; & luminis recursantes vices, Numẽ aliquod testantur præstãtissime mētis, à quo in tanta varietate tã certus ordo? quid? quòd in minimis ea portenta sint, vt sine magno Numine stare non possint.

VITIVM. Quæ sunt illa minima portentosa Numine plena, & quæ magnum aliquem factorem testantur?

VIRTVS. Mira omnino quæstio. & quid vsquam est, quod non clarè factorem suũ loquatur? incipiamus à minimis. Bombyx papilio est. mox frigorũ impatientia inhorrescit villis, & aduersum hiemem tunicas sibi instaurat, pedum asperitate radens foliorum lanugines in vellera, quæ exinde vnguĩum carminatione subigit, ac mox inter ramos tanquam pectine trahit, ac corpori demum inuoluit.

*Deum esse
se è rebus
minimis
creatis
colligitur.*

Vide araneam lanifera intus semper fertilitate grauidam, tanquam semper parturientem, quàm moderato vngue,

quàm tenui filo, quàm æquabili deducit
stamina: quantâ siue in tutelam, siue in
bella & hostem propugnacula nectit pru-
dentiâ.

Intuere apes. interdiu illis statio ad
portas more castrorum, noctu quies in
matutinum, donec vna excitet gemino
aut triplici bombo; tunc vniuersæ prouo-
lant, si benignum noctæ diem fuerint (pre-
diuinant enim ventosque imbresque;) qui
si votis non responderit, continent se te-
ctis. Rege verò mortuo, mœret plebs igna-
uo dolore, nec cibos conuehit. tristi que
tantùm murmure glomerantur circa cor-
pus. subtrahitur ergo multitudini, ne fa-
me pereant.

Iam in concha quanta varietas? quot
colorū differentia? quot formarum? vide-
bis planas, concauas, longas, in orbem cir-
cumactas, dimidio orbe tectas, in dorsum
elatas, rugatas, denticulatas, striatas, ver-
tice muricatum intorto, margine in mu-
cronem emissō, foris affuso, intus replica-
to. quasdam virgulatas, crinitas, crispas,
pectinatum diuisas, imbricatum vndatas,
cancellatum reticulatas, in obliquum, in
rectum expansas, porrectas, sinuatas, mil-
leque modis alijs variegatas. Illud in his
etiam magnum, quod de saginæ qualitate
reddant

reddant habitudinem vnionum. quoties enim excipiunt matutini aëris semen, candicant orbiculi; & fit clarius margaritum, si purum fuerit quod hauriunt; quoties vesperi, fit obscurius, & pallore suo languet, aut rufo innubilatur. ita magis de cælo, quàm de mari partus habet. Si repente micuerit coruscatio, intempestiuo metu comprimuntur, clausæque subita formidine vitia contrahunt abortiua.

Lusciniam verò quis non admiretur? nunc continuo spiritu trahitur in lōgum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto. interdum secum murmurat. exurgit deinde voce plena, graui, acuta, celeri, tremula. breuiter, quidquid vbique musicum, ore, fidibus, in digitali habes corpusculo. & quisquā fortuitam hanc varietatem arbitrabitur? Reliquas aues non tango. vincor propè in singulis miraculo. hoc mirum, quasdam terras certi generis aues non admittere. Noctua si Cretam viderit, moritur. In Fidenate agro ciconiæ nec pullos, nec nidum faciunt. Perdices non transuolant Bœotiae fines in Attica. Rhodus aquilam ignorat, Picum Tarentinus ager.

Lustremus omnium matrem terram. quàm benigna in omnes. quanto quæ accepit,

cepit, fœnore reddat, & sponte etiam fundat, quantaque fœcunditate medicas protrudat herbas. Quid? quòd eadẽ alibi aurum, argentum, electrum, æs, plumbum, ferrum largiatur? alibi gemmas, digitorum, frontium, aurium, mulierumq; naufragia. Murrhina & crySTALLINA ex eadem effodiuntur, quibus pretium facit ipsa fragilitas, alijs raritas & inopia, peregrinitas alijs; quibusdam non nisi à periculo pretium. Semper benigna, mitis, indulgens, ancilla semper, & semper mater, dum semper homini parturit. Nec stantes tantum, sed & natantes videbis terras. Fluctuant sanè in agro CECUBO, REATINO, MUTIENSI, STATONIENSI, AUDOMARENSE. Mela tradit, lucum, ac in eo grande templum natare; in quo pyramides tres, quarum maximam quatuor ferè soli iugera in latitudinem altitudinemque occupare. quæ omnia quocunque venti agunt, pelluntur. Quid? quòd ad CUTILIAS aquas, opaca silua, nunquam die ac nocte eodem loco visatur? quædam etiam in ingressu tremant, in GABIENSI agro, REATINO, CAMPANO BRABANTIAE parte? Vide quanto deinde discrimine ludat in arboribus. habes simplices, quibus à radice caudex vnus, rami frequentes, vt oliua & vitis. quædam fruticosi

ticosi sunt generis, vt myrtus & auellana
 nux. quædam bifurcæ, quædã diuiduæ, in-
 diuiduæ aliæ. quibusdam ramorum ordo,
 alijs incõditus. quædã etiam à radice bra-
 chiata, quædã nonnisi à cacumine ramo-
 sæ. quædam non florent: ilex enim, picea,
 larix, pinus nullo flore exhilarantur. folia
 non decidunt oleæ, lauro, palmæ, myrto,
 cupresso, pinis, hederæ, rhododendro; nõ
 pinastro, iunipero, cedro, terebintho, ilici,
 taxo, aquifolio. latissima deinde folia viti,
 fico, platano; angusta myrto, punicæ, o-
 leæ; capillata pino, cedro; aculeata ili-
 cum generi, carnosæ cupresso, longa salici,
 cincinnata piro, angulosa hederæ, diuina
 platano, infecta abieti, sinuosa robori, spi-
 nosa cute rubo, mordacia vrticis, pungen-
 tia pino. Arborum etiam quædam gaudet
 montibus, abies, castanea, fraxinus; quæ-
 dam vallibus, prunus, oleaster, iuglans,
 morus, sambucus; aquis salices, populi, si-
 ler; has oderunt cupressi, castaneæ, iuglan-
 des. Fructus etiam arborum quàm varij:
 quibusdam intus lignum, extrà caro, vt
 oliuis, prunis, persicis, cerasis: alijs intus
 corpus, foris lignum, vt nucibus: corio
 clauduntur castaneæ, putamine nu-
 ces: crusta teguntur glandes, cute vixæ,
 membrana punica, carne & succo mora,
 cute

cute & succo cerasa. In floribus non minor varietas. quidam bulbo commendantur, quidam capite, alij caule, folio alij, alij vtroque, non pauci semine; quidam cortice, cute, cartilagine, carne, colorum varietate, nitore, odore. atque hinc in æmulam elegantiam hortos videbis ludentes, lasciuientes in vario fecunditatis suæ gaudio Hoc tamen ferè in his usu venit, vt qui spectatissimè florent, celerrimè marcescant.

In vitibus magnus omnino naturæ ludus. hîc saxis incoquuntur vina, ibi paludibus etiam innatant. valles nonnullæ deposcunt, montes aliæ; ac non nisi montibus sudant. inuenies biferas, triferas etiã, in quibus vuæ maturescunt, turgescunt, florent. ac in quibusdam prouincijs stant vites sine vlllo pedamento, alibi herbarum more vagantur per arua, in Campano agro populis nubunt, sudibus alibi maritantur. colore vndique vario: hîc purpureo lucent, ibi luteo; illic fulgent roseo, viridi alibi delectant. miscentur deinde colorum genera. & tument quædam mammarum more, prælongis aliæ porriguntur acinis. durant ex hinc aliæ per hiemem pensili concameratæ nodo, aliæ fictilibus ollis & doliis includuntur succo suo contentæ,

tentæ, conduntur & musto, vinoque suo inebriantur.

Discrimina deinde in his omnibus producendis aut repellendis agrorum quis enarrabit? quis fœcunditatem, sterilitatem, quis reliqua? In Byzacio Africæ, centena quinquagena fruge fertilem campū tradunt, nullis cūm siccus est arabilem tauris, post imbres vili a fello, vomerē tandem femina trahit. In Chalcia Rhodiorum insula, locum adeò fœcundum, ut factum tempore suo demetant hordeum, sublatumque ferant, & cum alijs frugibus metant. Quid de Hollandiæ pascuis dicam? sunt qui asserant, tantum annuè lactis fundere, quantum Gallia tota vini. Certè in Flandriæ agro, quinos non rarò ovis vna alit vbere fœtus.

De rupibus terra enatis quid dicam? tangā in tanta varietate pauca. Iuxta flumen Indum alteram rupium ferrum omne tenere, alteram respuere volunt. ingentem etiam in Asia rupem vno digito mobilem, totius verò corporis impulsu immobilem narrant. sed & circa Asson Troadis lapides enasci, qui quæcunque corpora consumant leui attactu.

Aquarum & fontium miracula quis enarret? Gangis fontem qui incolunt,
nullius

nullius ad escam opis indigos referunt, odoreque viuere siluestrium pomorum, ut olfactu alantur. quod si tetriorem spiritum hauserint, exanimari. Portetosa cam-
nino Dabris fontis natura in oppido Garamanto, decies alternis vicibus die friget, nocte feruet; ac per eadem venarum commercia ignito interdum vapore aestuat, glaciali interdum algore horrescit; incredibili memoratu, ut tam breui spatio tam dissonam sui natura faciat varietatem. Illud certè nouum, quod hæ aquæ contra siderum disciplinam vertant vices. nam cum mundum à calore vesper temperat, ita incalescunt, ut noxium sit contigisse; rursus cum exortu solis feruefacta sunt omnia, sic glaciales euomit scaturigines, ut hauriri à sitientibus non possit. In Illyrijs expansæ super frigidum fontem vestes, accenduntur. In Dodone verò fons gelidus immersas extinguit faces; extinctas, si admoueris, accedit. In Falisco verò aqua pota candidos boues facit, in Boeotia amnis Melas oues nigras, Cephissus albas, Xanthus rufas. In Larinensi agro duo fontes mutuò iuxta fluunt, alter omnia respuens, alter absorbens omnia. Quibusdam etiam locis iniectum lignum lapideo cortice obducitur, alibi folia lapidescunt.

descunt. In Agrigentino lacu oleum supernatat. hoc pingue inhæret arundinum comis de assiduo volutabro, è quarum capillamentis legitur vnguentum medicum contra armentarios morbos. Vetat abortum in muliere Linus Arcadiæ fons, Pyrrhea flumen sterilitatem inducit, fœcunditatem Sinuessanæ aquæ, quæ & viro- rum insaniam pellunt. Vulneribus autem Albula medetur, vitilignes Alphion lacus tollit. Eburonum ager fontes habet ferruginei saporis. purgant hi in quibusdam corpora, sistunt in alijs, calculorum vitia emendant, pluribusque morborum generibus medentur. In Bœotia verò fontes duo, quorum alter memoriam, obliuionem adfert alter. In Fortunatis verò insulis duorum maximè fontium miranda narrant. alterum qui gustauere, risu soluuntur in mortem; ita affectis vnum remedium, ex altero bibere. Quin & auri ramenta deuehunt flumina, Tagus Hispaniæ, Italiæ Padus, Hebrus Thraciæ, Pactolus Asiæ, Ganges Indiæ. nec vllum absolutius aurum, cursu ipso trituque politum. Hæc tanta miracula aquarum, quid nisi magnitudinem factoris sui loquuntur?

De mari verò quid dicam? superant illius prodigia omnem calamum. vide quo-

H

modo

modo illi è cælo disciplina, cùm commo-
ueatur lunæ cursibus. adeò vt huius vicif-
situdines studiosè sequatur, nunc auctus
& robora, nunc illius defectiones & deli-
quia. atque hinc illi macies aut plenitudo.
neque eodem semper modo cursum suum
tenet; sed prout illa aut mergitur aut sur-
git, tenuatur aut corporatur, variat illud
alternantes suos cursus.

De piscibus taceo. integra mihi, si tan-
go, volumina exurgant. in vno delphino
quanta? Non taceo tamen remoram semi-
pedalem piscem inhibere posse & stare
cogere ingētes naues & ferroque rostra-
tas, sæuiant licet fluctus venti que, flucti-
bus omnibus ventis que quaqua parte sæ-
uiantibus potentior.

De quadrupedibus nihil dico. crescat
in immensum oratio. vnum tantum con-
sidera in re non magna; quàm mirè natura
lasciuiat in quorundam cornibus. spargit
hæc in ramos vt ceruorum, simplicia alijs
tribuit, aliorum finxit in palmas, ramosa
capreis, in anfractum conuoluta arietibus
dedit, infesta tauris, rupicapris in dorsum
adunca, damis in aduersum, alijs erecta,
rugarum que ambitu contorta, in tenue
alijs fastigium exacuta, alijs singula & in
media fronte aut naribus; alijs etiam ad
in-

incursum robusta, alijs adictum; adunca alijs, alijs redunca, plurimis denique supina.

Hoc etiam non indignum calamo, esse inter bestias inimicitiarum & concordiae miracula. Mugil & lupo mutuo odio flagrant, congrus etiam & murena, polypus & locusta, ichneumon & crocodilus. amicitiam testantur balena & musculus.

De ventis altum mihi silentium. quis ex abdito thesauros hos mihi recludet? caligant hic omnium ingenia, & vinci se fateantur necessum est. quare nec attingo. hoc tantum docemur experientia, humidum ferè Africum esse, siccum Corum & Vulturium, niualem Aquilonem, æstuosum Austrum, tepidum Fauonium; & noctu Austrum, interdiu Aquilonem vehementiorem, illum etiam in maiores fluctus exurgere.

Hæc tanta, tam varia, tam certa, eundemque semper cursum tenentia, an fortuitis euenire casibus, cæcisque volutationibus, ac in incertum ruentibus putas posse? aut nulla hæc ratio, mens nulla, ad certos propositosque sibi fines formet, dirigat, tueatur, & in nepotes ire cogat; sed è fortuitis causis, fors hinc, fors inde ruentibus, fortuiti hi euentus nascantur? In

quem integri capitis fortuitæ hæc connexiones cadere possunt? Fòrs crederes, si cum Romanis olim, Febrim, Orbonam, Malam fortunam; si atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, alternis viuentes; Deorum etiam adulteria, iurgia, odia, furta narrarem, omniumque gentium Deos, etiam boues & crocodilos, feles, serpentes. ô vbi pudor!

VITIVM. Magna in paruis narraſſe te miracula non nego, quibus magni alicuius Numinis aſtruere magnitudinem conaris. at tu mihi negare non potes, magnos omni ſæculo, quidquid hîc paruum magnumque eſt, rerum dominæ fortunæ tribuiſſe. Et vt tibi clarè mentem meam aperiam. fabulæ quidquid hîc terrorum, quidquid ſpei poſtmodum bonæ. Viui-mus mortales quamdiu fata ſinunt, quamdiu cuiusque fortuna bona, quamdiu mala patitur; nec vltrà.

*De fato:
quid ſit.*

VIRTVS. De fato, rides, an vera cenſes? quid, rogo te, eſt Fatum? Deus? homo? mō-ſtrum? vbi illi ſedes? an per vniuerſi latitudinem diſpergitur? mas eſt, femina, neutrum? aut an aliud eſt Fatum, quàm quod Deus de vnoquoque noſtrū ante-pro-uidā ſuā ſcientiā, pro cuiusque meritis, fa-tus eſt, in illa immenſitatis ſuæ prænotio-ne?

ne? Quòd si Fatum velis immotas quasdam causas, quas declinare nemo possit, ob inexpugnabilem inter se earundem connexionem; adeò, vt quod obuenturum singulis boni malive, nullâ liberæ voluntatis, in hanc illâmve se partem inclinantis habitâ ratione, certum firmatumque sit; frustra Iudices, poenæ, leges. cùm enim fatalia illa decreta invertere nulli liceat, hæc verò non pendeant à voluntatis, in hæc potius, quàm in illa se flectentis libertate; quid causæ erit, cur peculatores, legum inuersores, morte damnentur, si ad illa ineuitabili factorum lege trahebantur? si propulsare hæc à se mala factorum placitis prohibebantur? si eorundem ineluctabili ad hæc necessitate adigebantur?

Iam quid nostrum quisque animum format, vitam componit, actiones fabricat? quid se, quid suos monet? quid per anticipitia fluctuantium, cursum dirigit? quid inclamat pereunti, Caue; ferrum hîc, hostes, insidiæ, venena latent; si mutari certa non possunt, nec parari quidquam aduersum incerta? si consilium meum fata occuparunt, decreueruntque quid vellem, quid facerem? aut delectui meo nihil permittunt? Quid parens filium erudit, monetque ad regulam praua corrigat, si in-

exorabili omnia lege fata constringunt?
 Et audiam ego hodie aliquid ex te. quis
 prohibebit, quò minùs annuam veris, ab-
 nuam falsis? Fata? quis me, si obieceris pe-
 cuniam, dignitates, feminam, verborum
 contumelias, mortem, amare coget aut
 odisse? audi Philosophum, de voluntate illi
 verba. *Proinde peculiaris hac nostri pars, quam
 nobis contribuit Deus artifex. quam si euellens
 à nobis, hac natura efficeret, ut vel ab ipso, vel
 ab alio quopiam cogi posset aut impediri, profe-
 ctò pro Deo non esset habendus, nec sanè eo quo
 æquum erat modo nos curaret. Verecundam
 verò mentem, fidelem, gratam quæ mihi
 fata dabunt, quæ tollent? ex hac possessio-
 ne quis me eiiciet? audi eundem: Ne Iupi-
 ter quidem. mihi id concessit quod ipse habebat.
 quod prohiberi, quod impelli non posset.*

VITIVM. Quid ergo? si fatum nullum
 est, an tu Deum putas aliquem prospecta-
 re è summa specula gubernatorem ac mo-
 deratorem sublunarium rerum harum?
 Non bene veterum vnus?

*Ego Deum genus esse semper dixi, & dicam
 celitum:*

*Sed eos non curare opinor, quid agat homi-
 num genus.*

*Provi-
 dentia di-
 uina es-
 serit.*

VIRTUS. De diuina prouidentia, quam
 tollis, quid dicam? amate vos sodomæ
 stupra:

stupra: adulteria, incestus pilæ sint: cædes, venena, furta, latrocinia tutò orbem in-ambulent. quid enim si nullus prospector Deus, nullus munerator, iudex nullus? aut si ille ipse solitarius, destitutus, cælo suo captiuus, in nullius mores, vitam, facta, verba, cogitationes disquirat? scilicet ne curiosior videatur, ne vniuersis occupatus, singulis sufficere non possit.

Vide solem. & ille quidem cælo affixus terris omnibus sparsus est, misceturq; omnibus. quo magis magnum illud Numen fabricator Solis & vniuersi huius, præsens vbique miscetur omnibus, nulla sui claritate vitata, sed & cogitationibus interest, & abditissima mentis nostræ tenebri-cosa specula, radiis suis lustrat.

Agnouit hoc Epictetus, *Deus est prouidens omnia, & quem latere non possis, non modò si facias aliquid, sed etiam si cogites, aut in animum inducas.* non credas hîc Paulum loqui? Agnouit etiam Seneca Stoicus, *Deus ipse humano generi ministrat, vbique & omnibus præstò est.* addit, *Primus est Deorum cultus Deos credere. deinde, reddere illis maiestatem suam, reddere bonitatem, sine qua nulla maiestas est.* Scire illos esse qui præsident mundo, qui vniuersa visua temperant, qui humani generis tutelam gerunt. Nota est illis operis sui series. om-

nium illis rerum, per manus suas iturarum scientia in aperto semper est. nobis ex abdito subit, & quæ repentina putamus, illis præuisa veniunt ac familiaria. & alibi, Propè est, ait, à te Deus. tecum est, intus est. Ita dico. sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumq; nostrorum obseruator & custos. hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. an potest aliquis, supra fortunā, nisi à illo adiutus, exsurgere? ille dat consilia magnifica & erecta. In unoquoque bonorum virorum habitat Deus. Non tibi hæc ex medio Euangelio videntur petita, ac ex sublimi magni Ioannis calamo? addit. credas ab illius pectore fluxisse, qui à Domini pectore hauserat. Deus ad nos venit. quod propius est, in homines venit. nulla sine Deo mens bona est. semina in corporibus humanis diuina dispersa sunt. quæ si bonus cultor excipit, similia origini prodeunt, & paria his, ex quibus orta sunt, surgunt: si malus, non aliter quàm humus sterilis & palustris, recat. Potuit propius ad Ioannem accedere, & arbitrij nostri in nullam partem coacti libertatem clariùs asserere? Vis deinde in Philosopho Theologum audire? Exemplaria rerum omnium Deus intra se habet, numerosq; vniuersorum quæ agenda sunt & modos mente complexus est. plenus his figuris est, quas Plato Ideas appellat, immortales, im-

*mutabiles, infatigabiles. Vis illum fatum vocare? non errabis. hic est, ex quo suspensa sunt omnia, causa caussarum. Vis illum providentiam dicere? rectè dices. est enim cuius consilio huic mundo providetur, ut inconcussus eat, & actus suos explicet. Vis illum naturam vocare? non peccabis. est enim ex quo nata sunt omnia, cuius spiritu vivimus. Vis illum mundum vocare? non falleris. ipse enim est totum quod vides, totus suis partibus inditus, & sustinens vi sua? Non ar-
bitreris hunc discipulum fuisse Augustini, aut magistrum, aut ex Aquinatis schola venire, aut hunc ex illius?*

*Ad hunc quæ preces fundendæ sint, vis scire? accipe ab eodem. Audacter Deum roga, nihil illum de alieno rogaturus. (addunt ex Athenodoro: tunc scito te esse omnibus cupiditatibus solutum, cum eò perueneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam.) Subdit: Nunc enim quanta dementia est hominum? turpissima vota Deo insusurrant; si quis admo-
uerit aurem, conticescunt: & quod scire hominem nolunt, Deo narrant. Vide ergo ne hoc præcipi salubriter possit. Sic vine cum hominibus, tanquam Deus videat; sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant. Quò preces si providentia nulla est, & ignarus rerum nostrarum vivit Deus? Obiicit hîc sibi Philo-
phus & respondet. Scio quid hoc loco respon-*

deatur, non dat Deus beneficia, sed securus, & negligens nostri, nihil agit, nec magis illum beneficia quàm iniuriæ tangunt. Hoc qui dicit, non exaudit precantium voces, & undique sublati in calum manibus vota facientium, privata ac publica. quod profectò non fieret nec in hunc furorem omnes mortales consensissent, alloquendi surda numina, & inefficaces Deos, nisi nossent illorum beneficia nunc ultro oblata, nunc orantibus data, magna, tempestiva, ingentes minas interuentu suo soluentia. Quis est autem tam miser, tam neglectus, quis tam duro fato, & in pœnam genitus, ut non tantam Deorum munificentiam senserit? Ipsos illos complorantes sortem suam, & querulos circumspice, inuenies non ex toto beneficiorum caelestium expertes: neminem esse, ad quem non aliquid ex illo benignissimo fonte manauerit. Neque necessitatibus tantummodo nostris prouisum est; usque in delicias amamur. Tot arbuſta, tot non vno modo frugifera, tot herbae salutare, tot varietates ciborum, per totum annum digestæ, ut inertiquoque fortuita terræ alimenta præberent. Iam animalia omnis generis, alia in sicco solidoq̃, alia in humido innascentia, alia per sublime dimissa: ut omnis rerum naturæ pars tributum aliquod nobis conferret. Flumina hæc amœnissima, flexibus campos cingentia, illa præbitura cōmerciis viam, vasto & nauigabili cursu vadentia, è quibus
qua-

quædam statis diebus incrementum trahant, ut anihela, ut feruenti subiecta celo loca subita vis æstiuæ torrentis irriget. quid medicatorum torrentium venæ? quid in ipsis littoribus aquarum calentium exundatio? Nonne, si gratus es, dices, Deus nobis hæc otia fecit: namque erit ille mihi semper Deus. Ille Deus est, non qui paucas boues, sed qui per totum orbem armenta dimisit, qui gregibus ubique passim vagantibus pabulum præstat, qui pascua hibernis æstiuæ substituit, qui non calamo tantum cantare, & agreste atque inconditum carmen ad aliquam tantum oblectationem modulari docuit; sed tot artes, tot vocum varietates, tot sonos, alios spiritu nostro, alios externo, cantus edituros, commentus est. neque enim nostra ista, quæ inuenimus, dixeris: non magis, quàm quòd crescimus, quàm quòd ad constitutum temporum sua corpori officia respondent.

VITIVM. Quid tu mihi diuinam prouidentiam? non ferè per egestatem, contumelias, ignominiam, adeoq; per ignes & per gladios, ferras, secures, rotas, vncos, forcipes, crucem, equuleos, flagra, lapides, & malorum vltima defæuri in optimos quosque videmus? Iob mihi testis & Tobias, & illi qui ludibria & verbera experti, in- Hebr. 11.
super & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt,

sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.

*Deum
suos ad-
uersis
probare.*

VIRTUS. Fateor defæuire hîc in suos Deum. sed in salutem. Non & medicina de scalpello & cauterio, de sinapis incendio, de nouacula, ferro, ignibus, secat, inurit, extendit, mordet? nec tamen quisque medicinam damnat. laudat & mercede cumulat. Et quis luctator agonis sui præsidem fugillauit? pugni, liuores, vibices, cruores, gemebundæ inter cæstus genæ, dentium fragmina, coronas negotiantur & gloriam, imagines & statuas, & quandam de memoria resurrectionem. Quære an doleat pugil noster; negabit. ostenta vulnera; æternitatis palma regit. sanguinem; corona sistit cælo reposita. & plus semper de victoria gaudij, quàm de iniuria mœroris reperies. Et quis hunc mœrentem arbitrabitur quem videt lætum, & plus gaudij effundentem quàm sanguinis? Quid? non vos ipsi athletas vestros segregatis ad strictiorem disciplinam vt robori ædificando vacent? non continetis à luxuria, à cibis lætioribus, à potu iucundiore? cruciatis, fatigatis, vt quo plus laborauerint, hoc ampliùs de victoria sperent?

Iam

Iam illæ vestræ laudes in Empedoclem
 defilientem in ignes, in Peregrinum rogo
 se inuoluentem, in Asdrubalis vxorem
 cum filiis in patriæ incendium deuolan-
 tem, in Cleopatram aspides sibi immit-
 tentem, in Catonem ferro libertatem vin-
 dicantem, in Atheniensem meretricem
 demorsa lingua tyrannum conspuentem
 in Philosophum è mortario ridentem,
 quid loquuntur? Claudio è magno Tertul-
 liano: *Si tantum terrena gloria licet de corpo-
 ris & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem,
 bestias, tormēta contemnant, sub præmio laudis
 humanæ; possum dicere, Modica sunt ista passio-
 nes ad consecutionem gloriae celestis, & diuinæ
 mercedis. tanti vitrum? quanti margaritum?
 quis ergo non libentissimè tantum pro vero ha-
 beat erogare, quantum alij pro falso? Et audire
 hîc vnum è vestris lubet inter tormenta &
 ignes admirabundum, & Diis se æquan-
 tem, & cælo immittentem.*

Rogat ecce iam me genitor, & pandit polos.

Venio pater. vultusq; non idem fuit:

Tremente pinum dextera ardentem impuli;

Refugit ignis, & reluctantur faces,

Et membra vitant: sed recedentem Hercules

Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum,

aut Athon

Ardere credas. nullus erumpit sonus.

Tantum

*Herculis
 in tor-
 mentis
 ingens
 animi
 robur.*

Tantùm ingemiscit ignis ad durum iecur.
 Typhon in illo positus immanis rogo
 Gemuisset ipse, quiq; conuulsam solo
 Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox.
 At ille medias inter exurgens faces
 Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens;
 Nunc, ô parens Herculea, sic stare ad rogam
 Te mater, inquit, sic decet flere Herculem.
 Inter vapores positus, & flammæ minas,
 Immotus, inconcussus, in neutrum latus
 Correpta flectens mēbra, adhortatur, monet.
 Gerit aliquid ardēs: omnibus fortem addidit
 Animum ministris. vrere ardentem putes:
 Stupet omne vulgus. vix habent flāmæ fidē.
 Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
 Nec properat vri. cumq; iam forti datum
 Leto satis pensauit, igniferas trabes
 Hinc inde traxit, nimia quas flāma occupat,
 Totasq; in ignem vertit, & qua plurimus
 Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
 Nunc ora flammis implet. ast illi graues
 Luxere barbæ cūmq; iam vultum minax
 Appeteret ignis, lamberent flammæ caput
 Non pressit oculos. Subiungit,

De tuis totus rogis

Contendat orbis. reliquias magni Herculis
 Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes
 colent?

Quæ tibi sepulcra nate, quis tumulus sat est?

Hic

Hic totus orbis, fama erit tumulus tibi.

Sed & audiamus Herculem suorum detergentem lacrymas:

*Quid me tenentem regna siderei poli:
Celoq, tandem redditum, planctu iubes
Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
In astra, & ipsos fecit ad superos iter.*

Audiamus poetam animantem, ad ardua impellentem, inhortantem:

*Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclyta virtus. vivite fortes:
Nec Lethæos sæua per amnes
Vos fata trahent: sed cùm summas
Exiget horas consumpta dies,
Iter ad superos gloria pandet.*

Non putas hunc sensisse, beatum & felicem Herculem inter tormenta & flammam fuisse, & mille modis Sardanapalo feliciorum? imò inter maiora in ignibus gaudia, quàm illum inter saltantium choros, inter pridianas mensas, ad quas meritò nouus sol erubesceret?

Neque negare interim possum, per ardua ad æternam gaudia deducere suos Deum. ita à primordio Abelus cadit, & quidem à fratre, Ieremias lapidatur, Helias fugatur, Esaias secatur, Zacharias perennes cruoris sui maculas filicibus assignat, Ioannes in puellæ salticæ lucar barbara

Per ardua ad æternam felicitatem suos Deum deducere. per cruciatum & sanguinem.

bara conuiuandi cæde trucidatur; coronanda nimirū lupanaria impij Regis conuiuia sanguine & capite erant. Et vt tangam recentiora. quis Tribunorum elogia, Prætorum edicta, Proconsulum tribunalia, Regum auditoria, Cæsarum ignorare nomina potest; qui Petrum cruci suffigi, Stephanum opprimi, Iacobum immolari & Paullum, Laurentium torreret, Sixtum securi subiici, Ignatium obici leonibus, Polycarpum flammis, prunis ardentibus Tiburtium, gladio Barbaram, balneo Cæciliam, Vrsulam telis, tauro Pelagiam, flammis Flauiam, vncis Eulalam, pectinibus Febroniam, rotis Euphemiam, tedis Serapiam, feris Maximam, oleo Eulampiam, Christinam fornacibus, Firminam lampadibus, Agnetam & Luciam ignibus, Susannam securibus, sectionibus Agatham, Catharinā flagris mandarunt. Neq; ignorem orientem fidem Herodē Hierosolymis, Neronem Romæ cruentasse. tunc Petrus ab altero cingitur cū cruci astringitur; tunc Paulus ciuitatis Romanæ consequitur prærogatiuā, & Romæ nascitur, cū martyrij Romæ renascitur generositate.

De magno verò lobo quid dicis? an magnum illum arbitraris, cū tria numeraret camelorum millia, quingenta boum iuga,

iuga, asinas quingentas, ouium septem millia; an, cum ab acti greges, pecorumque diuitiæ, filiique vno ruinæ impetu adempti, non colorem mutarunt, non frontem verterunt, non supercilia, non oculos deiecerunt? cum vxorem deinde malis de- lassatam, & ad praua impellentem, execraretur, cumque immundam vlceris re- dundantiam magna æquitate distringe- ret solo sterquilinio diues? cum denique retusis omnibus diaboli iaculis stat inter- ritus? Quis hūc nosset magnum, nisi illum nec diuitiarum spoliationibus, nec carissi- morum amissionibus, nec corporis confi- ctationibus succidentem videremus? ad- uersa magnum dederunt. & corporis exin- de integritas recuperata, & reduplicatæ possessiones, & pater iterum vocatus, ab- undè nos docent vicisse in pugile suo Deum, & gratam huic pugnam, & victo- riam à Dæmone relatam triumphimate- riam dedisse.

De Tobia eadem dico. vide pauperem & cæcum. & posthæc in filio diuitem an- gelicis manibus famulantibus. felicem hoc famulatu. & quid in hoc damnas? pau- pertatem? audi tuorum vnum:

*Non possidentem multa vocaueris
Rectè beatum: rectius occupat*

*Quis ve-
rè beatum.*

Nomen beati, qui Deorum

Muneribus sapienter uti,

Duramq; callet pauperiem pati,

Peiusq; letho flagitium timet:

Non ille pro caris amicis

Aut patria timidus perire.

Omnia in Tobia nostro reperies, ut de ipso iam tum cecinisse vatem credas. De Sanctorum reliquis iam dixi. riserunt mortem, & amicum inuitarunt ferrum, ignes, crucem, omnium tyrannorum ingenijs maiores. & hos tu infelices arbitraris, qui tormenta calcarunt ut rosas, qui ultro securus prouocarunt? Non verum illud Tragicum:

Quisquis sub pedibus fata rapacia,

Et puppem posuit liminis ultimi,

Non captiua dabit brachia vinculis,

Nec pompa veniet nobile ferculum:

Nunquam est ille miser, cui facile est mori.

Et quibus facilius fuit mori quam nostris? quibus mors vita, & melior vita?

VITIVM. Fatebor verum. neque enim mihi dubium omne sublatum. quomodo enim, si nihil humanarum rerum fugit Deum, tot undique malis opprimi bonos patiatur, improbos imperare?

VIRTUS. Non diffitebor quod dicis. explorat enim magnus ille mundialium praefes

Probos
fe-
re aduer-
sis, impro-
bos secun-
dis diffu-
ere.

les certaminis, ex alta specula, suos; & vni-
uscuiusque ingenium difficultatibus pen-
sitat. Idem reperies apud mortales. intueri
castra. quibus dubia maximè & mille diffi-
cultatibus implexa credit imperator? non
lectissimos & amicissimos sibi seponit ad
ardua, ignauissimos quosque deputat sar-
cinis? facit idem Deus. quos amat, indurat;
mollibus indulget. languent enim per
inertiam saginati; nec labore, sed mole &
ipso sui onere deficiunt. quare & indignos
iudicat præmio. Et cui mirum si genero-
siores animas disciplinâ contineat tristiori
Deus, damnis exagitet, vt verum robur
colligant? nunquam enim virtutis plu-
meum ceruical est, saxum illi pro lecto. Et
verò intueri arbores, nulla solida est, nisi
in quam frequens Aquilo incurfat, cuius
vexatione constringitur, & radices certius
figit. fragiles sunt quæ opaca valle creue-
runt.

VITIVM. Quæ hæc est æquitas bonos
infringi, improbos lasciuiare, deliciis cir-
cumfluere?

VIRTVS. Et quæ est æquitas fortes pro
vallo stare, primos in hostem duci, ignauos
& impudicitiam professos, altum in pur-
pura stertere? labor optimos citat, ignauis-
sima quæque & languida ingenia negligit.

*Iustitia
Dei in
hac re of-
tenditur.*

idem reperies in auro metallorum primo.
igne probatur: vir fortis aduersantium in-
cursu. magnus ille qui aduersantibus flu-
ctibus & ventis nauem ducit infractus, oc-
cursantesque minantes frangit scopulos,
vt meritò inclamet Lyricus:

Ille robur, & æstrix

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit præcipitè Africum

Decertantem Aquilonibus,

Non tristes Hyadas, nec rabiem Noti.

At quine secundo quidem ventorum du-
ctu, cursum tenet, stolæ & filamentis, non
Oceano natus est.

VITIVM. At pessimum quemque diui-
tiis, tanquam perpetuo vallo cinctum re-
peries, vt nec, si velit, pateat ictibus.

*Veras in
animo di-
uitias esse,
& verum
gaudium.*

VIRTUS. Fabulæ. animos intueri. vide-
bis perpetuis curis, & augendarum fortu-
narum studio, tanquam ærugine exesos.
Nam quòd auro, quòd argento, ebore,
gemmis niteant, parietes sunt foris culti.
& ornatus hic, quid aliud est, quàm crusta
quædam tenuis in latentium fordium? ab-
rade. & vide quæ mentitæ felicitatis splen-
dor texit.

Nec tamen optimus quisque diuitiis
caret, licet non fulgeant extrinsecus. intus
latent:

latent: eo altiùs, quo pleniùs responsuræ domino. ita metallorum opulentissima sunt, quorum in alto latet vena. ad has opes nulla fortuna manum mittit. nullum enim illi telum quo animum feriat. Diues ergo ille, & solus est, qui opes suas posuit extra fortunæ manus. nulla enim hunc spes proritabit alieni, quare nec sperata fallent. nullus metus franget. ex hac securitate quantum gaudium! Nam quæ ab alieno veniunt hilaritudines, frontem remittunt, non implent pectus. & si quam ferant voluptatem, in præcipiti est; ad poenitentiam vergit & dolorem. contemne. fundamento caret, perfusoria est. Acilius omne gaudium solidum est, & introrsum iacet. in animo fideli, casto, infracto, affectibus vacuo. his cinctus, caput in sublime porrigit, ridetque & calcit quæ extrinsecus splendent, monumenta cadauerum, si propiùs spectes. Quin & contemnit minas, secures, funes, cruces, & adactas per hominem suum sudes. proprium enim viri magni est, tormenta & terrores sub iugum mittere. at sine morfu velle transire hanc vitam, ignavi pectoris est, & malè de se meriti. Vide milites. vulnera ostentant. nec tantùm meliore caussa, sed deteriore etiam. ac licet maiora fors fecerint inte-

gri, tamen nescio quâ comparatum sit, ut in maiore gloria sit fluens sanguis.

*Animi
vobis ad-
uersis a-
periri &
firmari.*

Denique ex te potissimum intelligam, gubernatorem ubi agnosces? non in tempestate? militem? non in acie? pugilem? non in arena? gladiatorem? non in circo? te ipsum ubi? hieme ad ignem? æstate in umbra? vere in floribus? autumno in torcularibus musti? Et quem animum mihi tuum cantabis in paupertate septus opibus? quam constantiam inter tuorum plausus fenescens? quin conscientiam hâc tuam in consilium aduoca. an non tibi voluptati est, si adolescentem videas constantis animi taurum venabulo aut aprum excipientem, magis etiam si leonem? Atqui hæc oblectamenta humanæ leuitatis sunt.

*Spectacu-
lum Deo
dignum,
vir fortis
inter ad-
uersa.*

*Exemplis
res pro-
batæ.*

Vis Deo dignissimum spectaculum? intue-
re virum fortem cum mala fortuna com-
positum, maximè si & prouocauerit Igna-
tius; si in medium semet proiecerit ignem
Apollonia; si tyranno insultauerit Lauren-
tius; si reprehenderit sub Diocletiano Se-
bastianus; si contempserit sub Decio Vin-
centius; si steterit inter prunas tanquam
rosas sub Fabiano Tiburtius; si cantauerit
inter ignes, excusseritque risu regias con-
ditionales minas trina fraternitas; si inter
conclusam leonum feritatem federit in-
territus,

territus, nullius præter Dei supplex, Daniel. Sed & audi Philosophum. Demetrii vox est, *Nihil videri infelicius eo, cui nihil aduersi contigit.* neque enim licuit illi se experiri. maleq; de illo videtur iudicasse Deus, tanquam indignum à quo aliquando vinceretur fortuna: quæ ignauissimum quemque refugit, pares quærit. quosdam fastidio transit: validissima aggreditur, aduersus quæ vim suam experiatur, flammæ in Polycarpo, leones in Ianuario, paupertatem in Francisco, asperitatem in Stylite. Magnum exemplum non nisi magna fortuna dedit. Nisi fortè infelix tibi est Polycarpus, quòd toto corpore ignes premat. feliciorne esset, si totum illud cum Clodio amicæ sinu foueret? Infelix Ianuarius, qui spectante cauea leones prouocauit, vt ignauos? feliciorne esset, si cum Mæcenate somnum fastidiret in non euentilato lectulo seruorum flabris? Infelix Franciscus, qui opibus, qui gulæ indicit bellum? feliciorne esset, si in orbe citri, quingentis nummum millibus empto cum Tullio; aut bis tanto cum Asinio Gallo, nauseantis stomachi famem pelleret? si in lancibus centenarij argenti ponderis cum Sylla mensam fatigaret? si in vnus nulli obsonium VI. HS. cum Asinio Celere, defer-

ret? si cum Æsopo ex canoris & loquacibus auibus sexcentorum millium patinam conflaret? si cum Neronis familiaribus vna cœna mellita daret, quæ quadragies HS. constitissent? si margaritas cum Tragœdi filio ederet, cum Cleopatra gemmas sorberet, aut suspensam auro niuem cum Apicio biberet? Veniamus ad Styli tē. quid illi fortuna nocuit? inuitavit vt ignauam ad certamina. quocunque triginta annis, fatigatū corpus inclinat, incumbit vulnere, & in perpetuam vigiliam suspensa tenet lumina. nulla ibi nox, dies est. quanto felicior Sardanapalo, qui vt anxiam mentem fallat, mille sudat voluptatibus?

Quid? tu ipse dum probatissimo cuique obiectas vincula, ferrum, exilium, laudas Camillos, Rutilios, Regulum. quanti in tam numerosa antiquitate? Christiani non vno sæculo aut anno, die vna millia dederunt, qui non cum Laterano iterum porrexerunt ceruicem, qui non cum Seneca venam præbuerunt secandam. sed qui Prætorianas cruces omnes, enses, ignes, rotas, omniaque suppliciorum genera, insperatissima doloris patientia luserunt. Quæ sanè tam varia, Christianorum pueri puellæque sine Deo, per iocum & risum non exceperunt. sciebant enim ad
cæle-

cælestium poculorum nectar, non nisi per amaritudinem calicum terrenorum perueniri. quæ causâ, quòd secures, forcipes, lapides, fornaces, rotas exoscularentur tanquam rosas, amarent tanquam violas, calcarent tanquam suaueolentes herbas. Has mentes, an inaniter assumi posse putas?

VITIVM. Dura hæc interim esse quis negabit?

VIRTVS. Non diffiteor. nõnne & aliqua *Deũ quos amat, durioribus exercere.* est medicinæ quasi sæuitia? at duritiam & asperitatem operis, fructus excusat. idem in persecutionibus vsu venit. defæuiunt, sed in salutem. & vt illa, cauterio & sectionibus, venientibus, aut iam prementibus medetur malis: ita Deus, per ignes & enses, incerta hæc curat in vitam, & vitam æternam; mortem morte dissoluens, tormenta tormentis discutiens. ergo occidit in vitam, lædit in medelam, torquet in requiem, vrit in refrigerium, perdit in salutem. ita quæ sæuitia videtur, clementia est: quæ tyrannis, gratia; cùm pro momentaneis perennatura largitur. Quid hîc meritò censeri debet graue? occidi in vitam? malles seruari in interitum? Et quo tandem modo vis coronari? de lecto & puluillo?

Intuere Græcos. vide quanta pompa superstitiosos suos celebrent agonas. & tamen quæ præmia sudoris, sanguinis, supplantationis, pugni, vibicis, vulneris? corollæ & statuæ. Et Deus carnis huius & animæ plastes, non poterit hominem in certamen adducere de constantia & robore? dare huic palmam, illi honorem? & pro meritorum diuersitate, dispensare præmia cælorum?

Et quid potuit Deus post lauacrum periclitantibus & perituris post salutem, præsentius adferre solatium, quàm lauacrum sanguinis? & per enses & tormenta, fidei & pœnitudinis examinatória, reparare lapsum, excutere venenum, elidere aduersarium? audi illum apud Zachariam.

Cap. 13.

Rom. 8.

Vram illos sicut uritur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quid miramur serui? Filius erogatur pro nobis. ille sine delicto: nos post vetitæ arboris noxiam delibationem, innumeris propè modis nuptialem vestem obsoletauimus. hinc aduersariorum insidijs, illinc sæculi fallacijs deliniti; requirendi per montes & saltus, & humeris reportandi, fuga & vulneribus graues. quid accusamus & querimur? Deus est, qui manus

nus suæ argillam, afflatus sui spiritum dependit in profectum, erogat in lucrum.

VITIVM. Verte te in quam voles formam, negare non poteris, plus honorum, diuitiarum & opum in meis, quàm in tuis esse.

VIRTVS. Quàm miserum est altiùs tolli, *Honorum*
 vt decidas altiùs! & victimæ non ad sup- *& diui-*
 plicium saginantur? hostiæ non ad pœ- *tiarum*
 nam coronantur? veniet tempus, nec lon- *mala, &*
 gum, cùm in illo, nimis euidente sæculi *infelix*
 alterius igne, membra vrente & reficien- *exitus.*
 te, Principes tui, purpurati tui, nobiles,
 diuites exclamabunt: *Nos insensati vitam sap. 5.*
illorum æstimabamus insaniam, & finem illo-
rum sine honore. ecce quomodo computati sunt
inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est?
Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lu-
men non luxit nobis. Lassati sumus in via ini-
quitatis & perditionis, & ambulauimus vias
difficiles, viam autem Domini ignorauimus.
Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum
iactantia quid contulit nobis? Transierunt om-
nia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius
percurrrens, & tanquam navis quæ pertransit
fluctuantem aquam: cuius, cùm præterierit, non
est vestigium inuenire, neque semitam carinæ
illius in fluctibus: aut tanquam avis, quæ trans-
uolat in aëre, cuius nullum inuenitur argumen-
tum

tum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans leuem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris illius: aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. sic & nos nati continuo desuimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus. Hæc illi. cui nouum? Spes enim impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitum vnius diei prætereuntis.

*Veras opes
in animo
esse è Seneca
probat.*

Quòd verò plus opum dicas in tuis esse, nescio an ex sententia Senecæ dici possit: qui diuitias non in pecuniarum acervo, sed in animo diuite ponit. Hinc illa verba: *Animus est qui diuitem facit. pecunia nihil ad animum pertinet. lapides, aurum, argentum, & magni leuatiq; mensarum orbes, terrena sunt pondera. quæ non potest amare sincerus animus, ac naturæ suæ memor. leuis ipse est, & quandocunque emissus fuerit, ad summa emicaturus. interim quantum per moras membrorum, & hanc circumfusam grauem sarcinam licet, celeri & volucris cogitatione diuina perlustrat. ideoq; nec exsulare vnquam potest,*

test, liber, & diis cognatus, & omni mundo, omniq; æuo par. nam cogitatio eius circa omne celum, & in omnia præterita futurumq; tempus immittitur. Non videtur tibi hic ex Petri aut Pauli schola prodire? In animo, ait, non in patrimonio diuitiæ sunt. veræ nimirum opes. nam vt corpori suæ, ita & animo suæ sunt. qui quo corpore maior, ac inimensum nobilior, hoc huius opes corporis opibus maiores nobilioresque sunt. At animorum opes cum à corporis non pendeant, nec connexionem vllam cum illis habeant, fit vt corpore pauper, animo ditissimus esse possit; vt æger corpore, animo interritus & validus. Et solæ animorū opes sunt quæ fortunam ignorant. vnde illud illius est: Cui cum paupertate bene conuenit, diues est. addit: Non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. quid enim refert, quantum illi in arca, quantum in horreis iaceat, quantum pascat, aut fœneret; si alieno imminet, si non acquisita, sed acquirenda computat. Et audet dicere non posse animorum studiis vacari & diuitiarū. Verba illius sunt: Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura. frugalitas autē paupertas voluntaria est. Pergit inhortari ad paupertatem. PerpeSSI sunt exercitus inopiam omnium rerum,

rerum, vixerunt herbarum radicibus, & dictis
fœdam tolerauere famem. Hæc omnia passi sunt
pro regno (quo magis mireris) alieno. & dubi-
tabit aliquis ferre paupertatem, ut animum pas-
sionibus liberet: Non tibi hæc ab Euangelio
mutuata videntur: addit. Vis scire quàm ni-
hil mali sit in paupertate? compara inter se vul-
tum diuitis & pauperis. Sapius pauper & fidelis
ridet. nulla sollicitudine concutitur, in alto est.
Remedium subiunxit ad omnem fortunæ
occursum. Ne imparatos nos fortuna depre-
hendat, fiat nobis paupertas familiaris. Securius
diuites erimus, si sciemus quàm non sit graue
pauperem esse. Docet deinde quo loco apud
nos diuitiæ esse debeant. Diuitiæ apud sa-
pientem virum in seruitute sunt; apud stultum
in imperio. sapiens diuitiis nihil permittit, stul-
tus diuitijs omnia. vos tanquam aliquis vobis
eternam possessionem earum promiserit, assue-
scitis illis & coheretis: sapiens tunc maxime
paupertatem meditatur, cum in medijs diuitijs
consistit. Sapienti quisquis abstulerit diuitias,
omnia illi sua relinquit. viuit enim presentibus
lætus, futuri securus. Non arbitreris hæc è
monitorio diuitis illius Euangelio proue-
nire, qui plurimos sibi annos spondebat,
& æternas opes? Audiamus alterum, &
quidem è voluptatis schola, quid vniuer-
sim de opibus sentiat. Maxima diuitiæ sunt
ad

ad legem naturæ composita paupertas. Subdit Stoicus: Lex autem illa naturæ, scis quos nobis terminos statuit? Non esurire, non sitire, non algere. ut famem sitimq; depellas, non est necesse superbis assidere liminibus. nec supercilium graue, & contumeliosam etiam humanitatem pati. ad manum est, quod satis est. Accipe alterum ab Epicureo calamo. Is maximè diuitiis fruitur, qui minimè diuitiis indiget. qui eget diuitiis, timet pro illis. nemo autem sollicito bono fruitur. Firmat Stoicus: Nam quod ad illos attinet, quos falsò diuitiarum nomen inuasit occupata paupertas, sic diuitias habent, quomodo habere dicimus febrem, cùm illa nos habeat. è contrariò dicere debemus, Febris illum tenet. eodem modo dicendum est, Diuitiæ illum tenent. Non videntur tibi hæc ab Augustino aut Ambrosio venire?

VITIVM. Nolo Scriptura tecum contendere, nolo Philosophorum placitis. vincis. Hoc verò omnino miror, diuitias à te contemni: cùm à tuis magno ambitu certari in illis videam. quin adeò, non vltimam orbis partem occupasse. certè in vno non maximo regno, supra quadraginta auri milliones possedisse reperio. & hæc est moderatio morum. starent. ignoscerem. nunc reliqua etiam spe deuorarunt. aut ergo fatearis, beatitudinem quandam opum

opum esse, aut extra virtutum semitam
transuersum tuos agi, ac in insensatorum
numero esse.

*Leuitica
tribus o-
pes cum
Ecclesia
compa-
ra, tem-
pliꝫ Sa-
lomonis,
veteruꝫ
Christia-
noruꝫ cum
nostris.*

*Sumptus
facti in
Ierosoly-
mitano
templo.*

VIRTUS. Opes ego meorum, nec dam-
no, nec probo. alium locum disputatio
hæc deposcit. quanquam à quo calamo
hîc in Ecclesiæ opes infurgas nemo non
videat. tacerem. at noui ingenium. in om-
nibus, vicisse te, si sileo, inclamabis. ergo
quantum augustissimæ rei amplitudo pa-
titur, paucis respondebo. quanta res, tri-
ginta aut quinquaginta auri milliones, ad
bis mille & quadringentos milliones, bis
inquam, ne erres, mille auri milliones, &
ducentos, totidemque argenti, quos mu-
nificentissimæ Dauidis manus in vnum
Ierosolymæ templum conuasarunt, Salo-
monis profuderunt?

*Leuitaruꝫ
opes.*

Non egrediamur Palæstinam semel
ingressi. confer in ea Leuiticæ tribus opes
cum plurimarum prouinciarum, adeoque
& regnorum in Europa. vis propius hæc
manutangere? Vni huic tribui Deo sacra-
tæ, per singulas tribus ciuitates addictæ
quatuor. vniuersim proinde ciuitates octo
supra quadraginta. quibus Num. 35. Iosue
21. additi agri suburbanii passuum duorum
millium. subductiones, comperies mil-
liaria agraria nonaginta & nouem. quæ
quanta

quanta fuerit, promissæ illius tot antè sæculis, melleæ ac lacteæ terræ portio, vis scire? vniuersa, si latitudinem metiaris, protenditur in milliaria, vt quàm maximè largiamur, centum quatuor; si longitudinem, quadringenta & octoginta. Vni igitur huic tribui quartam terrarum Palæstinæ partem, & vltra videbis delatam imperio magni Dei. Adde his, omnium, quæ fœcunda tellus illa, propè supra fidem, sinu fundebat, partem decimam: adde frugum, pecorum, sed & humani decimati capitis primitias: adde denique hostiarum peccata expiantium non ignobilem partem.

Vis etiam propiùs opes intueri, & in illarum magnitudine, tanquam in oceano te mergere? vis ex annuo Palæstinæ prouentu, summo tenus libato, Leuiticæ tribus opes metiri? nihil indulgebo verbis, quod fieri videmus rerum defectu. sed & brevis est veritatis assertio. Salomoni Palæstina tributi nomine pendebat annis singulis talenta bis mille ducenta, & viginti sex: auri nimirum milliones sex & viginti, ac septuaginta & duodecim aureorum millia. argentum verò nulla designatione certa; vt non stillare tanquam de perenni culmo, non cæli more stellare, ni-

Salomonis opes

mis rarè sparsum hoc ornamentum; sed fundi crederes, ac pro imbribus esse. ea illius frequētia erat, ea vilitas. quibus si addas annuos ex Ophir auri milliones quinque, argenti etiam plures, si capita tributō, tanquam stipendio censa, ē quorum singulis didrachmam, regales nimirum duos per prouinciam erogatos. adde donaria, vectigalia reliqua; comperies annis singulis Salomonem in regios thesauros potuisse recondere auri milliones minimum centum. Nam regiam domum singulæ per ordinem tribus, mensibus tribus alebant, tribuum Præfectis in hanc rem seriò excubantibus. quarū etiam ære quadraginta millia equorum currulium, & duodecim equestrium millia alebātur.

Ex his regijs, si Leuiticæ tribus opes deducamus, nullo negotio videbis, quantas vna hæc, Deo, templo, sacrificijs dicata, extulerit ē prouinciæ illius fœcundissimis promissi fœderis largitionibus. quas qui pensiore examinauerit iudicio, nesciet vicerit Rex an Leuita. Possem hac de re copiosius tecum; sed non vult veritas iuuari, & ferè longioris orationis blanditiæ corrumpūt illius dignitatem. Vixisses illa ætate, non inclamasses, Tempera, quò tantæ opes?

Sed

Sed manum de hac Palæstina tabula. *Veteris Ecclesiæ in variis prouinciis opes.* transeamus ad nostros. vide Ecclesiæ opes, Germanorum apud Irenicum, Scotorum apud Lesscum, Polonorum apud Cromerium, Suecorum apud Olaum, Danorum apud Saxonem, Noruegorum apud Crantzium. Gallorum metire ex liberali Romanorum Pontificum accessione: *Gallicana Ecclesiæ opes.* qua factum narratur, vt bis millies mille aureorum singulis largitionibus, è prædijs Ecclesiæ dicatis conuasatum fuerit. Sed & Carolus mihi testis, qui non tam rerum gestarum, quàm munificentissimæ dexteræ immortalis gloria, Magni nomen inuenit. quòd ita demum sibi videretur ad summum felicitatis euectus, si quàm plurimis Ecclesiam opulentasset. nec eum spes frustrata: cùm & ipsa elementa visa illi quasi iurata ac stipendiata famulari. De Hispanis consultius taceo. orbis *Hispanica Ecclesiæ opes.* ipse loquitur. sed & ipse Rex Pontificia concessione, dicitur annis singulis ex Ecclesiæ sacratis rebus, millies mille aureorum, & supra, colligere.

Vis in remotissima barbarie regiæ in Ecclesias munificentiae exemplum? vis quale fors nulla retro vidit ætas? habes oculatum testem Franciscum Aluarum Emmanuelis Lusitaniæ Regis Legati socium. vi-

*Æthiopi-
carum
Ecclesia-
rum mi-
racula.*

*Vnius
Norue-
gici tem-
pli pra-
stantia.*

*Anglica-
na Eccle-
sia diui-
tia.*

dit hic in Æthiopia templa decem, è soli-
da rupe singula, intercurrente in ambi-
tum via, quæ rupium reliqua à templis se-
gregat, quo facilius sit aditus. sed & vno
loco templum templo inædificatum; ve-
rius, ex vna rupe, templa duo, stupente ad
humanum ingenium, excisa; quorū vnum
alteri superstat. Et quas opes credas hîc
profusas? quos propè auri montes? Accipe
aliud. Trutthaim oppidum apud Norue-
gos, olim potens, ac tantum nō altera Ec-
batana, nunc extra templum, vicus solo
veteri nomine nobilis. huius templi alta-
ris principis crepidinem igne exesam, se-
ptem aureorum millibus, vix tandem pri-
stino nitori reddiderunt, teste Bauaro
Zieglero. Cogita operis huius reliqua.
quanti milliones sepulti in fundamenta?
quanti in reliquam augustissimam machi-
nam? nam crepidini huic reliqua respon-
dent, opere, splendore, pretio.

Vis Angliæ Regum prodigam propè in
Ecclesiam manum? Henricus Octauus
annis paucis, dena templorum & mona-
steriorum millia euertisse, aut in profanos
usus vertisse traditur. ac ille ipse, cū cele-
berrimum Thomæ gentis illius Martyris
monumentum donariis exueret, sex & vi-
ginti bouum plaustra, auro, argento, gem-
mis,

mis, tanquã in triumphũ prostrate religionis, oneravit. fuerũt hæc vnus monumẽti.

Vis aliud in priuato viro nobili? Petrus Dunius septem supra septuaginta templa, è secto lapide, priuato ære construxit in Polonia. sed & singulis annuos prouentus addidit planè regios. & super hæc bina ingentia monasteria.

Hæc priuatus. dabo recentiora. In Occidua India, non multis annis templa steterunt sub annum reparatæ salutis 1576, septuaginta millia. Nemo hæc mirabitur, qui intra Urbis mœnia, & duobus in illius ambitum milliaribus, tria templorum millia numerauerit. Quid? si Leoni Afro credimus, in vrbe Fessa septingenta tẽpla reperiemus. horumque maximum milliare solidum muro suo claudere, nongentis lampadibus noctem excludentibus, diem vincentibus. Plura si voles de Ecclesiæ ornamentis & opibus, Cyrillum Ierosolymitanum lege, Athanasium, Optatum, Nazianzenum, Nyssenum, Ambrosium, Hieronymum, Chrysostomum, Augustinum, Paullinum, Prudentium.

*Occident-
taliũ
Ecclesi-
arum nu-
merus.*

Vis nouitia? Trithemius audet asserere D. Benedicti sacram posteritatem, quartam aliquando orbis Christiani partem possedisse.

*Diana
templum.*

Vis Gentilitia : non tenebo te diutiùs. Ephesiæ Dianæ Asia vniuersa templum posuit annis ducentis viginti. in hoc columnas centum vigintiseptem, singuli Reges singulas.

*Iaponica
templa.*

Non ignobiliora dedit Iaponiæ Rex, qui ante annos octingentos, Frenomia-mam montem (nouem hic passuum milibus à Meaco est) tribus templorum milibus & octingentis, tanquam nouis fide-ribus nouum in terris cælum, vestiit. adiunxit singulis Bonziorum domum, & partem tertiam vectigalium vniuersi regni. In hoc monte non arbitraris quadraginta siue prouinciæ, siue regni, cuius meministi, milliones, muscam esse in elephantis proboscide; culicem in cameli gibbo; pulicem in Britannico molosso; denique fluentis gutturnij stillicidium esse in Oceani vastissima laxitate?

Neque hæc dico, quòd inhiari velim opibus, aut incubari thesauris. non didici hæc à Christo meo: qui beatos denuntiavit pauperes, paupertatem ipse professus, qua nemo vllò sæculo maiorem. sed vt videas quibus animis maiores nostri fuerint in ædificandis ornandisque templis, quibus Iudæi, & quidem dictante Domino. vt discas templorum à Deo ornatum venire.

venire. qui imperio Christianis suis omnibus, in Ierosolymitano templo præiuit. errare non possumus tanto duce. cuius monitu, cum mannæ, Mosaicis tabulis, & virgæ, augustissimum orbe toto templum erectum sit; quæ ornamenta ipse Domino temploque eius admouenda putamus.

Non quòd amem in vno aliquando capite thesauros magnos, quos nec amauit Dominus, qui in sequelam suos inuitauit humilitatis & paupertatis: sed vt ostendam veterum morem. cum parcissimi in se singuli, & in suos; profutissimi in Deum fuerunt. in illis parcere modestiæ putarunt, prudentiæ in his profundere. Quare si quis opes sibi deposcat, non sequitur Christum; si templis, Christum sequitur. quin adeò suis se exuere vt Christum induas, non potest meriti non esse maximi, remunerandi à Deo centupla fœneratione. testem fœnoris huius ipsum habemus, non alium. quare si adolescentem nostrum impellas in opes in Christum erogandas, probo. perge in hortari. si in opes suadeas inter sodales prodigendas, in conuiujs reliquisque sæculi profusionibus, damno. non ego, sed Christus, & quidquid olim in Ecclesia doctum, quidquid

sanctum. imò quidquid à veteri Philo-
sophia vlla vnquam ætate fuit.

VITIVM. Quidquid est de omnibus an-
tè à te tanto verborum rationumque am-
bitu confirmatis ; quò mihi Deus ? quò
prouidentia ? aut cui ? quò animæ corpori
immorituræ ?

*Animam
immorta-
lem esse.*

VIRTUS. An non hoc est laxare sinum
criminibus ? vt pleno oceano impudentiæ
nauiget classis, inuerecundiæ remis, velis
ventisq̃ue impulsa ? ad quæ non præcipi-
tes deuoluimur ? Deum ipsum rediuiui
Capanei petimus stultitiâ. timeamus ful-
mina, & noui Amphiarai funera. Nimirũ
primos in orbe Deos fecit timor. quid nã ab
eodem ore, *Virtus mihi numen & ensis, Quẽ
teneo?* bene est. Deum tollimus, ne iudicem
patiamur. fatum admittimus, ne ferrum
innoxios sæuiat. ita respublicas, regna, or-
bem vno fati nomine euertimus, liberta-
tem homini adimimus, in belluam verti-
mus. prouidentiam negamus, quo liberiùs
perfanda nefãdaque, rapiamur impuniti,
securi de ignaro Deo, & cælo suo clauso.
animam denique, ne quid impietati desit,
post hanc vitam vita exuimus, ne aut præ-
miis in virtutes animemur, aut à sceleri-
bus pœnis terreamur. omnia negaturi vt
omnibus tutò fruamur, etiam patrem &
ma-

matrem, si profutura negatio est. mirum, si non & humanas animas refingamus in bestias, vt nunc anima insultet in aquila, nunc desultet in anguilla, nunc in capram transeat, nunc in coturnicem, nunc sterquilinia impinguet, nunc venena ruminet. cur non & ex atomis figulemus hominem, in eisdem refigulandū? aut cur non noui Valentini nouas meditamur Æonias scrophas, nouas Deos matres, patres, in quibus Nus & Sige, Ogdoas & Achamoth, quæ novos cælestes pipiet imbres? O fatui! quid? sæculum suis quandam immortalitatem spondeat in statuis, imaginibus, honoribus publicis? & diuina iudicia humanis post mortem erunt mendiciora, contemptibilia de pœnis, frustrabilia de præmiis, vt nec pessimi metuant, nec optimi sperent? quàm vereor ne in non morituris ignibus semper vrentibus, nunquam finientibus serò ingemiscant ingenia hæc. ô quàm nimis verè, tam supplicij, quàm refrigerij sententia ibit æterna? vti-que non in belluas, sed in homines.

Sed ad rem propiùs. credisne frustra humanis animis inditam æternitatis spem? credis satiari hunc perituris posse? nusquam illi ne orbe quidem domito quies. nouos quærit. aut credis fatua hæc animis

Rationibus animæ immortalitas probatur.

desideria, dominosque frustratura indidisse? immensa desideria humana sunt, & in omne æuum sese extendunt. & fortuita hæc arbitraris vota, & rebus suis inania, umbras sine corpore, sine ignibus fumum? nulloque arbitraris tot diuites nature spes fundamento niti, nullo fulciri? sed de comoedia fabulam, aut de Herculis tragœdia scenam arbitraris?

Iam quid de anima censes? non spiritum corpus inanimantem, inhabitantem? voluntatis verò, ingenij iudicijque operationes, non tibi puræ & à corporum mixtura secretæ cum Philosophis videntur? & arbitraris nudas purasque spirituum actiones à corpore profluere ac profilire posse, vt incorporeas actiones corpora parturiant, ab hac nimirum matre illi filij, ab hac causa illi effectus? Quòd si animam, cum vniuersa Philosophorum schola, spiritum corpore suo nudum concesseris, quo hoste cadet? nec ignorare potes, quidquid interit, hostem pati: aduersariorum enim partium interitus sequuntur. non sæuiunt inter se amica. vt dicam cum Lyrico:

Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus

Vnquam, nisi in dispar genus.

& cum altero:

Parce

Cogna-

*Cognatis maculis similis fera. quando leoni
Fortior eripuit vitā leo: quo nemore unquā
Expiravit aper maioris dentibus apri?*

*Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sauis inter se conuenit vrsis.*

Tolle proinde aduersantia, & mortē sustuleris, & æternabis vitam. vbi enim nullæ pugnae, mors nulla. Quem verò hostem vitæ suæ insidiantem sortiri spiritus potest? ex aduersantium sibi qualitatū pugna cadimus. hanc si nemo prudens largiri animabus potest, nec mortem potest? Audiamus Senecam: *Mobilis & inquieta mens homini data est. nunquam se tenet. spargitur, & cogitationes suas in omnia notatque ignota dimittit. vaga, & quietis impatiens, & nouitate rerum latissima. quod non miraberis, si primam eius originem aspexeris. non ex terreno & graui concreta corpore; ex illo caelesti spiritu descendit. caelestium autem natura semper in motu est. & alibi: Animus sacer & æternus est, & cui non possunt iniici manus. at incorrupta caelestium natura est, ignorat mortem. mori posset, si ex terreno & graui concreta corpore foret. nunc cum à caelesti spiritu ipse caelestis descendat, interitum nescit, & assimilatur illi à quo descendit. & si æternus est, & cui non possunt iniici manus, mori non potest. neque enim*

enim mori aut interire æterna possunt. aut, si intereunt, æterna non sunt.

Quid si Deus est, ut esse illum quidquid usquam natum est, loquitur; credis iniustum esse posse, si Deus est? & quomodo iustum dices, si indotata transit merita, impunita scelera? At quãti vita moribusque integri, omni vitæ tempore, iactantur aduersis? quanti improbi secundo feruntur cursu aduersitatum ignari? quare, nisi post hanc vitam, & illos præmia, & hos poenas manere dixerimus; necessum iniustum fateamur Deũ, qui nec hîc, nec alibi probitatem præmiet, improbitatem puniat. quod ut fiat, necessum animam concedamus superesse corpori, in quod & præmia & poenæ pro meritorum demeritorumque varietate, decurrant.

*Veterum
Philoso-
phorum
testimo-
niis ani-
ma im-
mortalis
pro-
batur:*

Nolo diutiùs disputationi huic insistere, ne iniuriam sæculorum omnium consensui facere videar: qui satis homini esse debeat ad quamcũque rem astruendam, nedum ad hanc adeò indubitatam, ad quam nos natura non ducit, sed rapit. Christianè in hac re Phocylides: *Corpus ex terra habemus, & omnes in eam resolvimur, pulvis sumus. calum verò spiritum recipit, anima immortalis & senectutis expers vivit.* Poterat aliquid clariùs & certiùs? poterat magis à mente Chri-

Christiana? Christianè etiam Naumachius: *Mortuorum statim non castæ mentes pœnas luunt. non possunt mortuæ. viuunt ergo si pœnas luunt. Nec Naumachio minor Epicharmus: Si fueris mente pius, nihil mali patieris mortuus; superius manet in cælo spiritus. manere superius spiritus non potest, si cum corpore occidit. vt maneat, occidere non potest. Addo Senecam: Cùm venerit dies ille, qui mistum hoc diuini humaniq; secer- nat, corpus hoc ubi inueni relinquam: ipse me Diis addam. nec nunc sine illis sum, sed graui ter-renoq; detineor. per has mortalis æui moras, illi meliori vitæ longiori- q; præluditur. Nō potest se Diis reddere, si cum corpore interit. non potest per has æui moras, meliori longiori- que præludi, si nulla post has mortalis æui moras, vitæ mora superest. Addit: Alia origo nos exspectat, alius rerū sta- tus. non potest exspectare omni parte sua mortuum. Claudit: Intrepidus horam illam decretoriam prospice; non est animo suprema, sed corpori. si non est animo suprema, quo modo perit cum corpore anima? vt supre- ma nō sit, vita necessum viuat alia. Subdit, Dies iste, quē tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. si æterni natalis, non in-terit cum corpore anima. nascitur melio- re vita morte. Confirmat: Tunc in tenebris vixisse*

vixisse dices, cū totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris. si integra se lux effundet animo corpore suo viduato, interire cum morte anima non potest: neque enim se lux mortuo effundere potest, nec hac frui mortuus. si fruitur, viuit: fruitio viuorum est. Non tenebo te diutiùs.

Hoc quæro & finio. quid vis? perire animam, nec superesse domicilio suo corpori? fingamus perire. quæ damna metuis perituræ animæ? immortalem credas, non credas, nulla opinionum harum damna mortali dare potest, immortalis potest. cur ergo insistam mortalitatis opinioni, quæ æternū perdat, si immortalis anima est; & nō adhæream immortalitatis opinioni, quæ cū obesse non possit, prodesse æternū potest? sequere tuta. nā si immortalē mortalem arbitreris, nulla immortalitas opinata, damna mortali animæ dare potest: nullus enim damnorum post mortem sensus. si immortalē mortalem arbitraris, æternū opinio hæc luenda erit: adhære ergo illi, quod obesse credenti non potest, prodesse potest: se pone illud, quod prodesse credenti non potest, obesse potest. nemo prudens incerta certis anteponit, emolumento nullo.

VITIVM. Multa hîc tu de anima, de corpore altum silentium. quis illud animæ reddat? quis post tot reuolutiones rerum, tot mutationibus fatigatū, tot dissectum, sparsum, reddet sibi? hæc dici, & credi?

VIRTVS. Quid te hîc terret? vbicunque resolutus fueris, quæcunque te materia destruxerit, hauserit, aboleuerit, in varias formas, corpora, in nihilum denique prodederit, reddet te tibi Deus: & superinduet in illo die hoc corpus, propriæ æternitatis substantiâ, reuertentibus in corpora sua animabus.

*Corpus
post hanc
vitam
resurgere
& redan-
imari.*

Et non totus hic ordo rerum testatio quædam est resurrectionis corporum? non lux quotidie interfecta resplendet? non tenebræ pari vice reuiuiscunt, dum mutuo se interimunt, mutuo rescindunt? redaccenduntur sanè stellarū radij, redornantur lunæ specula, quæ menstruus numerus attriuerat. reuoluuntur hiemes, æstates, verna & autumnalia tempora, cum suis vicibus, moribus, fructibus. & non arbores reuestiuntur post spolia, non denuo colorantur flores? certè semina non nisi corrupta ac dissoluta foecundiùs surgunt. Ita omnia pereundo seruantur, omnia de interitu reformantur, omnia finiuntur vt redeant, vt nihil depereat, nisi in salutem.

&

& tu miraris corpora sibi reddi, cū præta, nemora, hortos, pomœria, vineta consideras?

Intuere Israelem. vestimenta & calceamenta annis quadraginta indetrata & inobsoleta videbis, etiam comas & vngues stetisse reperies. Ionas sanè à marina deuoratus bellua, in cuius aluo naufragia digerebantur, triduo incolumis exspuitur. & Babylonij ignes ne in triumphum quidem fratrum tiaras sæuiunt. Enoch verò & Elias, nondum morte functi, licet de orbe translati, carnis immunitate gaudentes, iniuriarum ac contumeliarum inexpertes, cui fidei præludunt, nisi illi, qua credi oportet, futuræ hæc integritatis esse documenta? Iam manus Moïsis, & quidem ad instar emortuæ exanguis, albida, frigida, sed & recepto calore, refusoque colore, eadem caro & sanguis, quid nisi corporum aliquando integritatem testatur? Christus quoque in montis secessu vestimenta luce mutauerat: vbi etiam Moïses & Elias, alter in imagine nondum receptæ carnis, alter in veritate necdum defunctæ, eandem tamen habitudinem corporis perseuerare docuerunt. Inspice deinde de posteritate monstruosum Orientis alitem, qui seipsum funerans renouat, natali fine decedens, & succe-

succedens iterum Phoenix. quid expref-
fius in hanc cauffam? aut cui alij rei tale
documentum?

Vitam deinde noſtram, an fruſtra ſuſpi-
rare credis in ſæculi occaſum, in tranſi-
tum mundi, in diem Domini magnum,
nulli præterquam Patri notum, ſignis ta-
men & portentis, elementorum concuſ-
ſionibus, nationumque conflictationibus
prænotatum?

Aut incredibile putas reſtitui ſubſtan-
tiam interitui ſubductam? quid? ille Deus
hæc non poterit, qui incultis primùm ele-
mentis mundum depalauit, dehinc prodi-
gioſo munere exornauit? qui ſolem lumi-
nis ſplendore impleuit, tenebras lunæ ſo-
latio temperauit, cælum ſideribus ſigna-
uit, maria belluis frequentauit, varia ter-
ram foecunditate donauit? quique hæc
quæ videmus cultiſſima omnia ex prima
illa confuſa & maſſali informi congerie
dedit? qui frutices exhinc inoculauit, for-
mauit folia, inflauit germina, inoculauit
flores, condiuit ſuccos, protrufit fructus?
quid? qui corpus noſtrum ſemel de limo
figulauit, ſanguinem, carnem, muſculos,
neruos, oſſa, venas, comam, vngues, reli-
quaque theſaurorum interna, non poterit
illud cū omni famulatu ſuo ſibi reddere?

L

potuit

potuit antè è necdum subacta & adhuc virgine terra hominem figulare, non poterit è compressa & sementi subacta? non carnem è terra produxit, suffuditque huic sanguinem, substruxit ossibus, venisque ac nervis intexuit? & quis illi eandem denegat potentiam dissociata semel anima, quam antè concessam negare non possumus?

Figulo licet argillam temperato ignis afflatu, in robustiorem materiam recorporare, & aliam ex alia fingere; & negabimus Deo, quod concedimus figulo? sed hic aliam, non eandem reuocat. ita est. at tu non vis plura Deo quàm figulo largiri? Non potuit antè Deus formare hominem? nos loquimur, negare non potes. quis illi virtutem ademit? finge animo tuo certam terræ portionem. quæro; potest ex hac Deus figulare humanum corpus, an non? non posse. nemo tam barbarus dicet. potest? fingamus fecisse. non poterit idem corpus in matricem suam terram resolvere? demens sit qui neget. ex eadem verò terra semel corporata, nunc terra, non poterit idem corpus figulare? aut non tantæ potentia est, terram semel corporatam sibi reddere, quàm corpus sibi? desit in corpore esse terra, redit resoluta corpore terra.

terra, defuit & corpus esse, & rediit ad matricem suam terram, reditque ad se rursus eadem Dei manu, qua primò è terra formatum fuerat. & ille qui è nihilo cælum terramque cōdidit, non poterit idem corpus animæ semel ereptum reddere, redhibētibus carnem ignibus, vndis, aluis ferarum, rumis alitum, lactibus piscium, & ipsa temporum gula? Quæ vis maior, de nihilo hæc condere, an dispersa colligere & reddere? aut ademit Deo potentiam semel afflatum anima corpus? non. fatua hæc, & ab omni ratione remotissima? ingenitam sibi vim adimat corpus Deo? spoliētque natali die suo corpus, robore suo Deum? hoc qui potest, etiam tollere de medio Deum potest. & iam sustulit. indiuisus Deus est, nulla parte sui frustrari potest. si potest; interire totum necessum est. ignorat Deus partes. simplicissima naturæ est. à qua quidquid subtraxeris, ipsam necessariò subtraxeris. In quo verò reformati semel deperditum corpus impotentia? in Deo? maiora in prima figulatione dedit. quis minora negabit? In corpore? quis subtraxit illud potentia diuinæ? ante formationem suberat, non suberit postea? è terra semel potuit, non poterit ex eadem terra? eadem terra est, eadem diuina po-

tentia est, quis negabit idem corpus? aut exhausta Dei potentia est in prima corporis figulatione, vt nihil reliqui illi sit ad secundam?

Iam quoties animas reuocauit in corpora Dei virtus, & eundem hominem restituit sibi? testis mihi quatrduanus Lazarus & viduæ filius, & tot omnibus sæculis per orbem vniuersum. & nõ poterit idem corpus sibi & animæ reddere? aut temporum intercurrentia spatia, Deum robore suo exuent?

Illud verò velim ex te nunc potissimùm audire, aliāne in homine caro peccauit, alia post diem Domini magnum torquebitur ignibus? alia laborauit, casteque ac piè vixit, alia coronabitur? quæ hæc iustitia Dei? carebit gloria, promerita caro, carebit poëna? donabitur gloria aut poëna, nec hanc nec illam promerita est caro? quod omnino necessum si alia resurgit caro, aut non resurgit eadem. aut ergo iniustum fatearis Deum, qui immeritos præmiat, immeritos punit; aut eandem resurgere carnem fatearis, quæ merita mercede donetur. & cùm eadem anima coronetur, cur non eadem caro animæ dotalis socia, meritorum demeritorumque dum viueret socia? non quorum merita, & coronæ sunt? quo-

quorū demerita, & pœnæ? & è quibus oculis & dentibus fletus & fragor in gehennæ? non è peccantibus? Idem ergo corpus torquetur ignibus, quod peccauit: idem præmiatur, quod intactum se à sceleribus seruauit. idem ergo resurget, si præmiari idem, si puniri idem debet, si stare iustitia diuina debet, si Deus.

VITIVM. Nimirum credenda hæc omnia veniunt. cæco in ista impetu ruendum. non diffiteor Philosophorum aliquos in vario propositarum à me quæstionum genere subobscuro & dubio ferè calamo aliquid tetigisse. quod signum mihi nullo rationis lumine ad illa perueniri potuisse, quæ tu tam variè, fortiter, prolixè astruere conatus es.

VIRTYS. Nunquam dixi natura nuda duce, quemquam ad omnia fidei nostræ mysteria peruenisse. quanquam pleraque ac propè omnia rationibus firmari posse non diffitear. vnus te hoc Mercurius Trismegistus Philosophorum non vltimus docebit, vt ab hoc discas ad quæ rationis lumine peruenire possimus. Pleraque fidei Christianæ capitula Trismegisto confirmata.

DEVM ESSE. *Quis mare suis finibus circumscribit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certè aliquis horum auctor ac dominus. etenim locum, vel numerum, vel mensuram* Dei esse.

ram servare absque auctoris virtute impossibile est. ordo fieri à deformitate nequit. Quòd si per ea etiam quæ terra sustentur fragilia, & ea quæ profunditate conduntur, Deum artificem investigare volueris; age, circumspice humani corporis opificium, cuius admonitione perdisce, quis tam pulcræ imaginis conditor, quis oculorum pictor. quis nares auresq; tornavit? quis labia distendit oris? quis nervos tetendit atque ligavit? quis irrigavit venas? quis ossa congeffit solida? quis carnem pellicula tenui circumtexit? quis digitos articulosq; discrevit? quis fundamenta pedum extendit? quis perforavit poros, atque meatus aperuit? quis splenem coëgit atque compressit? quis iecoris porro rexit fibras? quis pulmonum sculpsit fistulas? quis aluo capacem amplitudinem tradidit? quis honoranda corporis membra in propatulo figuravit? quis obscæna in obscuro prorsus abdedit, eaq; aspectu cernentium voluit secreta iacere? Vide quot diuinæ artis opera in una materia demonstrantur, singulaq; pulcrè recteq; dimensa, nec non proprijs inuicem officijs differentia. quis nam singula finxit? qualis mater, qualis pater? Nonne hæc solus inuisibilis Deus, cuncta propria voluntate molitus est? Et cum statuam & imaginem absque fabro & pictore fieri nullus asserere audeat, miram mundi huius constitutionem sine conditore constitisse putabimus? ô cecum ho-

munca-

munculum! ô nimis inopem! ô profundis obrutum ignorantia tenebris! caue, caue, ne unquam artificium priues artifice. quin imò congruo Deum nomine praeinuocato, patremq; eius proprium esse existimato. Quòd si me quidquam audaciùs proferre coëgeris, huius essentiam esse dicam concipere, & facere singula, quemadmodum sine factore fieri quidquam nequit. ita Deum existere semper, nisi semper agat, impossibile est, in caelo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mundo, in qualibet particula mundi. non videris tibi lobum aliquem audire loquentem?

DEVM VNVM ESSE, NON PLVRES. *Cum Deum v-*
multi varijque sint motus, & dissimilia corpora, num esse.
vnus autem ordo velocitatis in omnibus, im-
possibile est duos aut plures esse factores. neque
enim ordo vnus seruaretur in multis. praeterea
qui inter illos imbecillior esset, potentiori inui-
deret, ex quo seditio quaedam oriretur. vnus er-
go singula facit in multis. Num censes arduum
quoddam & laboriosum in Deo, vitam nostram,
immortalitatem, mutationemque efficere? tune
enim tot tantaque potes, vides, audis, odoras, gu-
stas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis.
neque alter est in te qui videt, qui audit; nec lo-
quitur vnus, graditur alius; hic odorat, ille gu-
stat; hic spirat, intelligit ille. vnus hac omnia
praestat. quàm fortiter in Epicureos, quàm

certò in omnem gentilitatem?

*Deum
trinum
in perso-
nis esse.*

DEVM TRINVM IN PERSONIS ESSE. *Mens autem Deus, utriusque sexus fecunditate plenissimus, vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit: qui quidē Deus ignis, atque spiritus numen. Habes hīc Deum mentem fecundam, Patrem nimirum, habes Verbum, habes Spiritum ab utroque procedentem, numen, & ignem amorem. quid explicatius diuinæ dicant paginae? & alibi: Mens Deus tuus, mentis verò germen, verbum lucens, Dei filius. Mens autem pater Deus: neque enim distant ab inuicem; horum unio vita est. vide hīc mentem, mentis germen Verbum, horum unionem tanquam amorem. O lux totum illumina, Spiritus Deus, Verbum tuum me regit spiritifer opifex. Tu solus es Deus. quid explicatius dicat Christianus?*

*Deū ubi-
que esse.*

DEVS VBIQUE ET IN OMNIBVS. *Deus sanè expers inuidiæ, per singulas mundi particulas ubique splendet, atque adeò se notum præstat, ut non intelligere modò, sed manibus etiam (ut ita dicam) liceat attrectare. neque otiosus est Deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidem plena sunt Deo. otium verò in nullis mundi partibus reperitur. doctè in Epicurum & in omnes qui cælo Deum claudunt, ne scelera videat, ne puniat.*

DEVM

DEVM ÆTERNVM ESSE. *Est quis factor istorum, atque is ingenitus, ut genitis antiquior sit: genita enim diximus ab alio fluere. eruditè & verè.* Deum æternū esse.

MVNDVM CREASSE. *Uniuersum mundum verbo, non manibus fabricatus est opifex, Non arbitreris à Dauide mutuatum, aut hunc ab illo veriùs: Verbo Domini celi firmati sunt.* Mundum creasse. Psal. 32.

CREATVRIS GIGNENDI FACVLTATEM DEDISSE. *Exemplò Deus verbo sancto clama- uit, Pullulate, adolescite, propagate, vniuersa germina, atque opera mea. non tam clarè quàm ille: Crescite & multiplicamini, & re- plete terram?* Gignendi facultatē à Deo esse. Genes. 9.

HOMINEM AD SIMILITVDINEM SVI CREAVIT. *At pater omnium intellectus, vita, & fulgor existens, hominem sibi similem pro- creauit. atque ei tanquam filio suo congratula- tus est: pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginem. Non minùs disertè quàm Mo- ses ipse: In die qua creauit Deus hominem, ad si- militudinem Dei fecit illum.* Hominē ad Dei si- militudi- nem crea- tum. Genes. 5.

SOLVM DEVM BONVM ESSE. *Bonum in nullo ponitur, nisi in solo Deo. imò ipsum bonum Deus ipse semper. In mundo bonum esse non po- test, siquidem mundus congeries est, malorum. & alibi: Bonus ita est, ut illi soli id competat. arbitreris Matthæum, Marcum, aut Lu- cam loqui. Vnus est bonus Deus. Nemo bonus* Solum Deum bonum esse. Mate. 19. Mar. 10.

Luc. 18. *nisi unus Deus. Nemo bonus nisi solus Deus.*

Conser-
uare Deū
res crea-
tas. CONSERVARE OMNIA, LABIQVE OMNE
CREATVM RETRAHENTE DEO MANVM. Si
à quopiam influxionem suam ille subtraxerit,
deficiente vita, in mortem corruent vniuersa.
quid clariùs Thomas, Scotus, Patres, Scri-
ptura?

Inuisibile
Deū esse. INVISIBILEM HVMANIS OCVLIS DEVM
ESSE. De cælo illi verba. Ibi fulgidum lumen,
nullis immistum tenebris. ibi nullus ebrietate
delirat, sed omnes sobrii vigilant, atque mentis
oculis, eum qui videri vult acutiùs intuentur. is
nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque
sermone profertur. sola mens eum prospicit, sola
mens prædicat. Quàm scitè distinxit cæle-
stem Dei visionem, & hanc sæculi huius.

Ioan. 4. De hac Ioannes: Deum nemo vidit vnquam,

Exod. 33. & Dominus ad Mosem: Non poteris videre
faciem meam: non enim videbit me homo, &

1. Timo. 6. viuet. De vtraque Paullus: Serues mandatum
sine macula, irreprehensibile, vsque in aduen-
tum Domini nostri Iesu Christi, quem suis tem-
poribus ostendet beatus, & solus potens Rex re-
gum, & Dominus dominantium: qui solus ha-
bet immortalitatem, & lucem inhabitat inac-
cessibilis: quem nullus hominum vidit, sed nec
videre potest. & alibi: Videmus nunc per specu-
lum in enigmate: tunc autem facie ad faciem.

1. Cor. 13. INVOCANDVM DEVM, GRATIAS ILLI
Inuocan-
dū Deum.

HA-

HABENDAS, LAVDES DECANTANDAS, CO-
 LENDVM. Agamus illi omnes voce gratias, tra-
 nanti celos, naturamq; creanti. O meæ vires,
 laudate ipsum, unum & omne consonate vo-
 luptati meæ, omnes animi vires, omnes potentia
 mecum unà concinite. O vita! ô lux! gratias
 habeo tibi pater, actus omnium potestatum. gra-
 tias ago tibi Deus, omnium potestas actuum.
 verbum tuum per me te laudet. Et alio loco
 hymnum decantat Deo. Sanctus Deus pater
 omnium: sanctus Deus, cuius voluntas à proprijs
 potestatibus adimpletur: sanctus Deus, qui suis
 familiaribus innotescit: sanctus es, qui verba
 cuncta constituisti, cuius imago est omnis natu-
 ra: sanctus es, quem nunquam natura creauit:
 sanctus es omni potestate validior: sanctus es
 omni excellentia maior: sanctus es omni laude
 melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab
 animo & corde debita tibi manantia. Ineffabi-
 lis, solo silentio prædicandus ab eo, qui fallacias
 veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue,
 corrobora me: atque huius gratiæ participes effi-
 ce eos qui in ignorantia versantur, cognatione
 quidem mihi fratres, tibi autem filij. Etenim
 fidem tibi præsto, testimonium de te perhibeo.
 in vitam ac lumen assurgo. Ipse pater es vene-
 randus. Homo autem tuus, sanctitate unà tecum
 potiri desiderat, cum potestatem illi omnium
 arbitriumq; concesseris. an immeritò cum
 magni

magni Davidis canticis & hymnis hæc conferas?

*Deum nō
esse malo-
rum cau-
sam.*

DEVM NON ESSE CAUSSAM MALORVM.
Ab ipso profectò factore nihil malum, nihil turpe. Hæ quidem passiones sunt sequentes corpora. ita rubigo æs, limus animata corpora. at neque faber ferrarius induxit rubiginem, neque animati corporis genitor cænum ac sordes: eodemq; modo nec Deus etiam malum. Quanto Christianiùs sæculi nostri Nouatoribus, quanto modestiùs? cū non vereantur Deum, asserere malorum omnium quæ eueniūt causam. Quàm propè deinde accedit ad illud Iacobi: Nemo cū tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intenerator malorum est; ipse autem neminem tentat. unusquisque autem tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. deinde concupiscentia cū conceperit, parit peccatum.

*Dæmonē
peccatorū
causam
esse.*

DÆMONEM PECCATORVM ET TENTATIONVM CAUSSAM ESSE. *Dæmon semina propria actionis inspergit. mens autem conspersa seminibus, prægnans, inde parit adulteria, stupra, homicidia, paricidia, sacrilegia, diuinorum contemptum, iugulationes, euersiones urbium, pestes hominum, & reliqua omnia, quæcunque malorum sunt opera demonum. Nisi à meliore magistro Iacobus suxisset, ab hoc suxisse quæ recensui, arbitrari possemus.*

IM-

IMPELLERE ILLVM IN PECCATVM, VT *Demonē*
 GRAVI POST LAPSVM POENA AFFICIAT. *Ab* *impellere*
ignaris, improbis, ignavis, inuidis, iniquis, homi- *in pecca-*
cidis, impiis procul admodū habito, permittens *tum vin-*
eos demonis ultoris arbitrio. qui ignis acumen *dicta stu-*
incutiens, sensus affligit; magisq; ad patranda *dio.*
scelera armat hominem, ut turpioris culpæ reus,
acriori supplicio sit obnoxius: eumq; sine vlla
intermissione ad insatiabiles concupiscentias
inflammant: cum eo pugnat in tenebris, peccatum
examinat: & ignis impetum in eius cruciatum
mirum in modum concitat atque adauget. et-
iam inferorum hīc pœnas non obscure
designat.

ANIMAM IMMORTALEM ESSE. *Vos qui-* *Animam*
bus mētis portio concessa est, genus recognoscite *immorta-*
vestrum, vestramq; naturam immortalem con- *lem esse.*
siderate. & antè: Solus homo ex vniuersis ter-
renis animantibus, duplicis naturæ censetur;
mortalis quidem propter corpus, immortalis
autem propter hominem ipsum substantialem.
immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium
obtinet: cetera verò viuentia, quæ mortalia
sunt fato subiecta sunt. humanus animus fato
superior est. ita fatum humano arbitrio sub-
iicit, & necessitatem excludit.

FRVILLAM BEATA VISIONE DEI. *Tunc* *Animam*
autem poterimus mentis oculos eleuare, boniq; *post hanc*
decorem incomprehensibilem prospicere, cum *vitā frui*
nihil *visione*
Dei.

nihil de illo prorsus dixerimus. Eius cognitio diuinum silentium est, & intentio omnium sensuum applicatio. qui id intelligit, nihil potest aliud cogitare. qui id intuetur, nihil præter ipsum aliud intueri. qui audit, nihil audire post ipsum, neque corporis etiam sui membra mouere. Vniuersis profectò corporis sensibus motibusq; solutus, intrepidus agit. nam qui totum circumlustrat, undique mentem totam quoque irradiat, animam abstrahit totam à corpore, totam in essentiam denique Dei transfigurat. Impossibile enim animam hominis in corporis face iacentem, diuinam assumere formam: neque licet etiam boni pulcritudinem contueri, nisi quis antè in Deum fuerit reformatus. quid clariùs ab omni schola dictum vnquam?

Non posse
nos Deo
& sæculo
seruire.

Matth. 6.

NON POSSE NOS DEO SIMVL SERVIRE
ET HVIC SÆCVLO. Impossibile est utrisque simul intendere, mortalibus videlicet atque diuinis. electione vnius amittimus alterum: quotiescunque vnius cura remittitur, alterius actus intenditur. Hinc illud Matthæi: Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ. Arduum est præsentia relinquere, & ad superiora se potioraq; conuertere: illa enim quæ oculis cernimus, nimium nos delectant: latentia diffidentiam pariunt. patentia autem

autem mala sunt: bonum occultum iis qui manifestis incumbunt. Nisi tuum corpus oderis, te ipsum amare non poteris. quamprimum verò non te, sed Deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequeris. Non absimile huic illud Domini apud Lucam: Si quis venit ad me, Luc. 14
 & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Elegans etiam in hoc genere Trismegisti, & Christiana planè monitio. In primis oportet vestem quam circumfers exuere, indumentum inscitiae, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, sensitium cadauer, sepulcrum circumuertile, domesticum denique furem: qui dum blanditur, odit; dum odit, inuidet. Huiusmodi est, quo circumtegeris, umbraculum inimicum. ad seipsum te deorsum raptat, ne fortè conspiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, huius oderis prauitatem; nève huius insidias, quas in te assidue machinatur, aliquando praesentias. hoc aciem interiorum sensuum hebetat & obtundit: crassa illam materia suffocat, abominabili fastidiosaq; ebriat voluptate, ne audias unquã, nève perspicias ea quae iure & audienda sunt, & in primis inspicienda. non arbitreris te Augustinũ aut Basiliũ audire, aut è primorũ Patrũ numero serium monitorẽ?

VESPERE

eo ve-
spere gra-
tias agen-
das.

VEſPERI DEO GRATIAS AGENDAS;
ORANDVMQVE DOMINVM. *Aduentante*
vespera solisq; radiis occidētibus, ut Deo gratias
egerant, quisque in proprium se cubile condebat.
De nocturnis hisce precibus habes Dau-
dē: *Memor fui nocte nominis tui Domine. In no-*
ctibus extollite manus vestras in sancta, & be-
nedicite Dominū. addit lacrymas: *Lauabo per*
singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum
meum rigabo. quomodo amabat, aut dole-
bat, cuius lectus natabat lacrymis? imò a-
moris & doloris symbola hæ sunt. Et mo-
net Trismegistus: *Tu igitur in primis piis*
precibus obsecra Dominum, Patrem unicum,
unum, & à quo unus, ut sis illius misericordia
dignus. sic tandem Deum tantum percipere po-
teris, si vel unus dumtaxat illius radius intelli-
gentiæ tuæ benignè refulserit. Paullum ex-
Phil. 4. *pressisse videtur: In omni oratione & obse-*
cratione, cum gratiarum actione petitiones ve-
Ephes. 6. *stra innotescant apud Deum. &, Orantes omni*
tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni
instantia & obsecratione. monemurque à
Matt. 26. *Domino: Vigilate & orate ut non intretis in*
tentationem.

Angelum
custodem
unicuiq;
datum.

SPIRITVM VNICVIQVE CVSTODEM AB
IPSO ORTV ASSIGNATVM. Ex Trismegisti
disciplinatu Æsculapius: *Vnumquemque no-*
strum statim ab ortu & animatione demones
assumunt,

assumunt, illo honore donati, ut ortus ministerio fungantur. De spiritibus cælestibus scribit.

Addo hîc illud Æsculapij Trismegisti discipuli de Deo, omnium creatore, de-
que æterna generatione: *Omnia procreans se procreat ipsum, nec unquam desinet, cum & ipse desinere non possit. & quemadmodum Deus finem non habet, ita neque eius procreatio initium aut finem habet.* doctè, verè, Christianè.

VITIVM. Negare non possum admiranda Trismegistum rationis lumine & beneficio consecutum de Deo, diuinis-
que rebus. Vnum fateri cogeris, nullis rationibus Verbi incarnationem doceri posse; sed sola fide astrui, sola firmari, proponi-
que credendam mortalibus cæco omnino obtutu: à qua tamen vna salutem vestram pendere fatemini.

VIRTVS. Magnum planè mysterium, & ad quod omnium obtenebrentur oculi: non nego. quanquam nec obscurè hoc Trismegistus attigerit, nec huic sua desit ratio. Deum esse iam probavi, firmauique hoc etiam Philosophorum placitis. hunc etiam summum esse bonum. à quo quid-
quid vbiq; boni, tanquam à fonte suo riuum profluere, tanquam à pede vesti-
gium, tanquam à corpore suo vmbra.

Incarnatio Domini rationibus probatur.

immensum deinde, nullisq̃ue concludi terminis potentiam illius, nullisq̃ue stringi. Et sanè infinita ac intermina quadam potentia opus, vt è nihilo, nullaq̃ue subiacente materia res condantur; cùm inter immane illud primogenium chaos, magnumq̃ue inane & nihil, & rem creatam, immensitas quædam interiaceat, nullo ingenio, nullo calamo exprimenda. Iustitia etiam illius nullis arctari limitibus potest. eo magis, quòd simplicissimæ naturæ sit Deus. quo fit vt, quidquid illi tribuitur, naturæ illius immensæ latitudini respondeat. pariatur enim Deo quidquid in illo est. quod cùm ita sit, nullum impunitum meritum, nullum impunitum transire delictum potest, si stare iustitia illius debeat, adeoque si stare Deus. nihil enim detrahere simplicissimæ & incompressæ naturæ potes, nisi eversam illam funditus velis.

Cùm verò immensa sit diuinæ naturæ præstantia, bonitas immensa, immensa omnia; fit vt quidquid in illam grauius committitur, infinitam quandam malitiam imbibat. Sic etiam in humanis, è personarum dignitate ac magnitudine, criminum non rarò magnitudinem metimur. ita grauter in regia mandata deliquisse,

quisse, regia metiri potentia solemus. Et verò poenæ sceleribus irrogatæ, scelerum magnitudinem aperiunt, indicesque gravitatum illorum sunt. quòd si ergo æternum luendæ poenæ sceleri alicui infligantur, necesse scelus illud quandam malitiæ infinitatem in se claudere; alioquin non respondeant sceleri poenæ. quod apertè cum diuina non tantum, sed cum quacunque iustitia pugnat, quæ æquari vult delictis poenas, non illa ab his vinci. Inest ergo peccato hominis, cui annexæ æternum poenæ, malitiæ quædam immensitas, cui exsoluendæ æternitas, quæ durationis infinitatem complectitur, necessaria foret. huic verò abolendæ paria merita, quæ offensæ diuinæ iustitiæ satisfacerent, erant quærenda. quæ à nudo homine certis undique terminis circumscripto, nasci non poterant: Deus autem, qui solus infinitus est, mereri non poterat. non cadunt in hunc merita, non demerita, quæ præmia circumspiciunt & superiorem dexteram. nulla autem Deo potestas superior, à cuius manu præmia speret. Aut ergo omnino omnino hominem diuinorum præceptorum præuaricatorem, & primigenij sceleris heredem, æternis adiudicare poenis necessum erat. durum hoc misericordiæ

infinita; aut illum reperire qui satisfacere diuinæ iustitiæ posset. non poterat Deus, non nudus homo. Deus ergo humanam induere naturam, atque illa se vestire debebat, ut pœnis æternis merita responderent æterna, quibus aboleri illæ posset, quò iustitiæ satisficeret æternæ. pati ut homo poterat, mereri ut homo, meritaque illius, ex vi coalitæ cum humana diuinæ naturæ, dignationes imbibere infinitas, quibus debitam sceleribus pœnam infinitam, quia æternam, elueret; & infiniti boni offensam deleret, & iustitiæ omnem numerum expleret. Induere ergo humanam naturam debuit Deus, si æternis pœnis paria merita, æternum exsoluendis delictis par exsolutio, offensoque immensum Deo par reconciliatio reperiri debuit; quò nihil meritò desiderare iustitia posset, nihil queri: & infinitæ simul diuinæ misericordiæ exemplum in laudem extaret, nullo æuo finiendum. neque ratio alia reperiri poterat, qua actiones humanæ pretium induerent, quod pœnis eluendis æquari posset æternis: quæque hominis merita promereri præmia posset æterna, ignibusque gaudiisque parari æternis, illis extinguendis, his æternum consequendis. Vestiri ergo debuit Deus
ho.

homine suo, vt dignationem homo forti-
retur debito parem, delictis parem, poenis
præmiisq̃ue parem.

Quid? quòd Trismegistus mysterium
hoc difertè denunciet? *Quis regenerationis
auctor? Dei filius, homo vnus voluntate Dei.*
vter clariùs, Petrus an Trismegistus? *Bene-
dictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi,*
*qui secundum misericordiam suam magnam, re-
generauit nos in spem viuam, per resurrectio-
nem Iesu Christi ex mortuis.*

VITIVM. Multa tu pro more tuo & mi-
ra, hinc ex Philosophorum placitis, inde ab
Euangelio ac rationibus mutuata. at non
sunt hæc ætatis huius. me sequere, *meæ de-
licæ, mei lepores.* frueri concessis, ad quæ
ætas, opes, honores, equalium inuitant stu-
dia. erit cùm hæc Virtutis cana monita ca-
no committas pectori. nunc quis non ri-
deat hanc ante barbam prudentiam? cre-
do & in cunis inter lallandū & mamman-
dum decantandam. quò hæc supercilia
Catoniana aut Stoici Senecæ? frueri, dum
licet, optatis. veniet tempus cùm niueo
vertice Trismegistum, Catonem indues
Senecamq̃ue. decet hanc ætatem maturi-
tas, iuuentutem ioci, risus, amica inter a-
micos amicasq̃ue pocula. sequere præeun-
tem fidam ætatis huius ducē. vbi grandior

ætas iuventutis amœna subtraxerit, Virtutem sequere per me licet. illa tibi tunc gaudia promittet cælorum : ego nunc sæculorum hilaritudines. duplici proinde cælo beatus, meo & virtutis. ac meo primum, inde frueris illius.

*Adole-
scens pro-
digus to-
tum se
vitio tra-
dit.*

PRODIGVS. Sequor. & me totum tibi dico sacroque. nulla dies abeat, nox nulla voluptatum expers, nulla viduata compare. ite durum curæ genus, ite labores. Quem non inuitent læta hæc? quem non ager ille diffusus in siluis, pictus in pratis, pecorofus in pascuis, erectus in montibus, prostratus in vallibus, neglectus in nemoribus, cultus in hortis, irriguus in fontibus, piscosus in fluminibus, salebrosus in torrentibus, luxuriosus in segetibus, lætus in floribus, gaudiosus in vuis? quem non sodalium greges, ætas sine curis, sine solitudine opes, sine mœrore damna, sine liuore mensæ, sine fastidio pocula, sociæ noctes, nullæ viduæ, labor nullus, permista poculis musica, risus, ioci, veneres? nō magnum euocasse cælum terris, migrasse cælum terris, & Beatorum more expertem molestiarum vitam ducere? Eia anime. frueri dum licet. labitur hæc iuuentus. succedet ætas destinata curis. hætenus

steriles transmisimus annos:

Hæc

Hæc æui mihi prima dies, hæc limina vitæ.
 eia anime, indulge genio. & cum Sidonio,
 dapes cultę ferculis cultioribus apponan-
 tur, spument Falerno gemmæ capaces,
 igne crySTALLIS caleant vnguenta glaciali-
 bus, spargat cœnatio peregrinos naribus
 odores, & madefcentes nardo capillos
 circumfusa florum ferta siccent.

VIRTUS.

Ab miser,

Quanta laboras in charybdi,

Digne puer meliore flamma!

*Virtutis
 super a-
 dolescente
 prodigo
 complo-
 ratio.*

Quò infelix proruis? abiit. cecidit. quanta
 vis præsentium! miseram ô nimum con-
 ditionem humanam! inhamamur peritu-
 ris, æterna negligimus, futurorum aut
 ignari, aut pertæsi. fidem fallaci sæculo
 adhibemus, derogamus Deo. spondet il-
 lud peritura, hic æterna; illud dubia, &
 magnorum infelici exitu funestata, hic æ-
 terna & felici multorum exitu nobilitata.
 illud post dolos & fraudes periurio signa-
 tas, post rerum publicarum & regnorum
 excidia, fidem inuenit: non inuenit Deus.
 ô nimis credulos! tot omnium populorum
 & ætatum funestissimis exemplis terre-
 mur, & docemur, nec domestica defunt:
 & adhærescimus inanissimis sponsonibus
 creduli.

*Discr-
 mina in-
 ter diui-
 nas &
 humanas
 sponsones.*

Et quis in se non aliquando fallacem

fortunæ fidem expertus est, toties frustra-
ta spe præmij? & credimus tamen. ô fa-
tui! diuites illius sponſiones audimus. suc-
cedunt doli. iterantur promiſſa, & itera-
tur fides. iterum doli, & è dolis mœror. &
iterum fides. ô quid agimus? tot inſidiis pe-
titi, tot fallaciis circumuenti, tot cariſſi-
morum magnorumque exemplis docti, fi-
dem admouemus. quis credat? Semel in
fraudem duci ab vno poſſe monent ſa-
pientes, nec vltrâ. fatuus ſecundam admit-
tet, vitabit prudens. Nos indies irretimur
nouis, & credulitati indulgemus, & ſolis
promiſſis diuites, rebus inanes, fortunam
veneramur. Quid? quòd ipſa inſidiarum
ſtructrix facilem poſt tot exempla, tot do-
los, in fidem animum noſtrum rideat, ſim-
plicem nimirum columbam, ſerpentis
prudentiâ deſtitutam. ô quando ſalcias
exuemus, induemus virum? quando fatuâ
reiectâ credulitate, certioribus adſtipula-
bimur? ô ſemper pueri! æterna ſpondet
Deus: negligimus. cœlorum ſpondet opes,
honores, voluptates, omni æuo perenna-
turas, nullo ponendas: contemnimus. ſe
ſpondet, & omne bonum, & quidquid cœ-
lo clauditur: obſurdeſcimus. ſpondet
mundus, ſolis mendaciis dolisque di-
ues, ſcénica, & horarum ſæpè non multa-
rum,

rum, intersparso vbique veneno in mortem & interitum: & obsequentes inuenit aures; non inuenit Deus, tot sponfionibus diues, rebus ditior. miscet blandientibus mundus amaritudinum integra dolia, & modico melli fellea vasa, & venenarij calicis oras, tanquam rara niue, pertenui perpluit saccharo: & inuolat in hæc iuuentus. miscet tristibus gaudiales montes Deus, & leuigat omne durum, & humeros supponit oneri: & refugit iuuentus. ita muscæ succino, candelis, ignibus, pici incumbunt & intereunt. nos muscis stolidiores, ignibus inuoluimur æternis, pice & sulphure pascendi. in quo hoc miserrimum, de eternitate agi, quam nulla pœnitudo, flagella, sacci, cineres auellant: de flammis agi eternis, quas nulla lacrymarum flumina restinguant, nulla eluant, nulla molliant. fera nimirum post mortem pœnitentia est: irrita cadunt vota: non profuturus funditur sanguis: & nequidquam alto ducuntur corde suspiria, gemitus, preces. nullus hîc in salutem complorationibus locus. semel periisse, æternum est.

Hæc scimus, & tanquam obuoluto capite, cæcis oculis ruimus in nocitura. monemur periculorum, præcipitiorum; & quasi non satis sit ire in damna, vno saltu

*Preces
virtutis
ad Deum
pro ad-
lescente.*

irruimus in illa. Verum quò hec lamenta?
ad te vota mea, ô Deus. audi pro adole-
scente hoc de penetrali pectoris fusa. &
malis vndique & vndique delumbatū, er-
roribus delassatum reducin viam. euolue
oculorum fascias, quibus miserum obuol-
uit mundus, vt, dum damna senserit, peri-
cula viderit, saniora cogitet. redde illum
tibi: imò redde illum sibi. neque enim vlli
magis ereptus est quàm sibi. audi has vi-
duæ matris pro filio preces. non soles ma-
ternas spernere lacrymas, soles detergere.
ne sperne meas. piæ sunt, quia matris pro
filio sunt. nihil ambiunt, vt referant *Nesci-
tis quid petatis.* testantur tantum filij mor-
tem, vt audiant. *Noli flere, &, Adolescens
tibi dico, Surge.*

PRODIGVS. *Nunc mihi summa licet con-
tingere sidera plantis.*

Adolescens nam quid me orbe toto felicius?

totum se *Quid me lætius est, beatiùsue?*

tradit vi- *Mihi corolla picta vere ponitur,*

ziis, volu- *Mihi rubens arista sole feruido,*

ptati, cō- *Mihi virente dulcis vna pampino.*

essationi-

bus. *Ridete quidquid est domi cachinnorum,*

Mea delicia, mei lepores.

Nulla domus tales unquam contexit amores,

Nullus amor tali coniunxit fœdere amantes.

Costū molle date, & bladi mihi thuris honores,

Tergē

*Terqꝫ fœcum circum laneus orbis eat.
Spargite me lymphis, carmen ridentibus
aris*

*Tibia Mygdoniis libet eburna cadis.
Vinaqꝫ fundantur praelis elisa Falernis,
Terqꝫ lauet nostras spica Cilissa comas.
Nihil hîc plebeium, obicurum nihil.*

*Nusquam Temesea notabis
Aera, sed argento felix propellitur unda,
Argentoqꝫ cadit, labrisqꝫ nitentibus instat
Delicias mirata suas, & abire recusat.
Extrâ autē niueo qui margine cerulus amnis
Viuit, & in fundum summo patet omnis ab
imo;*

*Cui non ire lacu, pigrosqꝫ exoluere amictus
Suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo.
Hîc te perspicuum melius Narcisse videres.
Quis spectacula, quis iocos licentes?
Quis conuiuia? quis dapes inemptas?
Largi flumina quis canat Lyæi?
Iam iam deficio, tuoqꝫ Baccho
In serum trahor ebrius soporem.*

*Omnia hîc magna. quæ vel ipsum Iouem
cogant induere bouem, cygnum, aurum.
Et quæ Iuno cum his certet? cadat me
nouo Paride. eia anime: non satis est fun-
dere, prodigamus gaudia.*

*Peragat diem cadentem
Dape, poculis, choreis*

Genialis apparatus.

Non hîc ludat in Satyro Iupiter? vide in-
ambulantem. maior homine est.

*Quacunque propinquat
Incessu fœcundat iter, comitataq; gressum
Lata per impressas rorat vindemia plantas.*

O qualis, cùm fòrs

*Fibula mordaci refugas à pectore vestes
dente rapuit? qualem te memorem ô
magna! Quò ruis anime? ventura cogita.*

Forsitan includet crastina fata dies.

Quid queror infelix? turpes discedite curæ.

Sunt apud infernos tot millia formosarum.
At non & post illa,

Sunt apud infernos tot millia tormentorum?
Excute hoc anime. quò tristia hæc? nunc
vino pellito curas.

*Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque.*

*Nec semper idem floribus est honos
Vernis: nec uno luna rabens stupet
Vultu.*

Amat alterna Deus. sed & vitam alternis
concessit. vt nec læta semper, nec semper
tristia. adolescentiam lætioribus, senectū-
tem tristioribus finxit. vt natam huic vi-
cissitudini credas vtramque ætatem. ergo
cin-

cingamus *viridi tempora pampino.*

*Huc pater ô Lenæ (tuis hîc omnia plena
Muneribus: tibi pampineo grauidus autûno
Floret ager, spumat plenâ vindemia labris)*

Huc pater ô Lenæ veni, nudatâq; musto

Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis.

Sed intus me mei vocant amores. ô fata!
ô dies! ô mea! ô quam te memorem? nihil
confero. hoc dicam, & æternùm dicam
cùm omnes vndique lustra uero,

Illa suis verbis cogat amare Iouem.

Quidni audeam cum meo Propertio ire
in hæc vota, in has amicas amoris spon-
siones?

*Tu mihi sola domus, tu Cynthia sola parêtes,
Omnia tu nostræ tempora lætitiæ.*

Nam sine te nostrum non valet ingenium.

Mare mortuum sit sine hoc Fauonio, ari-
diora lignis sint hæc pectora, sine hac
flamma. quare audeo eodem monitore,

Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.

Verùm quamdiu hîc hæreo? sequor sodal-
es. ô nimium caros! ô æternùm tales!

*Cætera mitto loqui. Deus hæc fortasse be-
nigna*

Reducet in sedem vice.

Nunc est iocandum,

Nunc est bibendum, nunc pede libero

Pulsanda tellus.

VIRTUS.

*Virtutis
super ad-
olescentis
ruina
mæror.*

VIRTUS. Fallax ô nimum vita! inimica Deo voluptas, quò rapis iuuentutem?

Vita summa brevis spem nos vetat inchoare longam.

Iam te premet nox.

& æterna tibi spondes, momentorum incertus? quid fidis honoribus? non

Celso grauiore casu

Decidunt turres, feriuntq; summos

Fulmina montes?

quid fidis opibus? ô quanto tutius Oceano, quàm femineo committes illas mari? nulla Scylla, Charybdis nulla tot sorbet naufragia, quot muliebres scopuli iuuentutis agmina. fugite quicunque portum cogitatis, quicunque naufragia timetis. irrespirabile in hoc femineo oceano profundum est.

Verùm, quem hîc video prorumpentem, fronte, oculis, genis, vultu toto deiectum, buxæo quodam lurore perfusum, macie exesum, cui in vicem humani coloris, pallor successit inferni. aut mentiuntur oculi, aut ipse est adolescens olim notus. quis scit, an non & nunc meus? audiam suspenso gradu loquentem, subiiciamque flammæ, excutiam flumina Mosaicis meliora fontibus.

PRO-

PRODIGVS.

Hic licet occultos proferre impunè dolores,

Si modò sola queant saxa tenere fidem.

me miserum & infelicem! quæ me tellus
habet? ô patria! ô domus! ô pater! huc-
ne cecidisse opes, formam, iuventam, vi-
res! ô pudor! vbi sum? vbi priùtinus decor,
& amica sociatio? inops, exul, omnium
egenus, etiam panis & aquæ, locorum in-
certus & viarum erro. fortunati porci! fili-
quis vos pasco, impastus ipse! ô me om-
nium quos vsquam terra tulit, infelicissi-
mum! filiquas negari fami pellendæ?
aquam negari siti restinguendæ? ô quan-
ti in domo patris abundant panibus! quid
patrem nomino? vetat verecundia.

*Nam mihi, cùm magnis opibus domus alta
niteret,*

Cui fuerant flauī ditantes ordine sulci,

Horrea fœcundis indeficientia mensis,

Cuiq; pecus denso miscebat agmine colles;

patrem licuit dicere. nunc vetat pudor. ô
quò flectam has habenas? aut quid vltra
spei? dira fames! hac mori tali patre na-
tum! ferro caderem. quàm lætus totò il-
lud iugulo exciperem, & beneficium agno-
scerem? etiam crucem exoscularer vt ami-
cam. cara mihi crux & ferrum, audite vo-
ta. nunc ignaua cado fame; & in gloria
morte

*Adolescē-
tis prodi-
gi ad se
redeuntis
complo-
ratio, la-
cryma.*

*Despe-
rantis a-
nimi sē-
gna.*

morte peregrinam dehonesto terram. si vitam deposcerẽ; negari vita posset. mortem deposco; durum negari mortem. ferrum funemque deposco. ô quis egenus ferri funiumque fuit? Quid agis anime? redeo ad patrem: vetat pudor. redeo ad Deum: maior vetat verecundia. desperabo? auerte Deus. sperabo? quid mihi spei super? finiam hanc vitam fame, finiam ferro? si semel caderem, ferendum. at ignes æterni retrahunt amicum mihi ferrum. magis etiam manus. alienâ si caderem dexterâ, beatus; durum meâ cadere æternitate proposita. durius fame? ô quid consilij hîc capiam consiliorum inops?

*Quàm vellem in gelidis montibus esse lapis!
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quã vasti tûderet vnda maris!
Nunc & amara dies, & noctis amarior um-
bra est.*

Omnia nam tristi tempora felle madent.

*Virtutis
monita &
animus
desperati
additus.*

VIRTUS. Me audi, mea iuuentus. audire antè decuerat, priusquam in propudiosis-
simarum muliercularum obscœnam pro-
lapsus consuetudinem, auita paternaque
bona, nunquam saturandæ charybdes ab-
liguriuissent. nec desperandus tamen ve-
niæ locus, licet ferò propè respexeris. su-
perest tamen spes aliqua, vt post tam sæua
mere-

meretricia naufragia, benigniore paterno
portu naufragus excipiaris.

PRODIGVS. O amica mihi quondam Vir-
tus. agnosco vultum. pudet intueri. & quo
modo post tot scelerum volutabra, ido-
neus præceptorum tuorum auditor ero?

VIRTUS. Depone noxiam verecundiam.
ad te redi. intueri cælum, & facilem in pre-
ces Deum. nulla ætas ad discendum fera:
nulla flagitia ad emendandum. timeat qui
emendationem desperat. nemo desperare
debet dum vita superest. nec pudor est ad
meliora transire. se pone noxium rubo-
rem.

PRODIGVS. Post tot monita, tot minas,
tot scelera, Deum! ego patrem & Deum!

VIRTUS. Facilem. si ultro agnoscis cri-
men. quid supplices retrahis manus? quid
faceres in extrema valetudine? medicum
consuleres. quid in iterata inualetudine?
medicinã iterares. peccare pudeat. poeni-
tere nõ pudeat. periclitari pigeat. liberari
non pigeat. at verò nunquam succidendus
animus desperatione est. neque delicta
vlla tam graua, quæ poenitentia verrens
& radens, non eluat & mundet. illa te cri-
minum fluctibusmersum perlauabit, & in
diuinæ clementiæ portum protelabit. ra-
pe tantum occasionem inopinatæ felici-

*Virtus ad
poeniten-
tiam ado-
lescentem
inhortatur.*

N

tatis,

tatis, ut ille tu nihil iam penes Deum, quàm æternorum ignium materia, arbor exinde fias, quæ in foliis & fructibus perennet; quæ nec ignem, nec secures sentiat. poeniteat errorum reperta veritate: poeniteat amasse, quæ non amavit Deus.

Nec satis est pristinis renuntiasse, assumenda poenitentia est. Senties hîc peruicacissimum animæ ac salutis tuæ hostem, qui malitiæ ac improbitati suæ nunquam otium facit: ac tunc maximè sæuit, cum hominem sentit meliora cogitare. dolet nimirum & ingemiscit, tot in homine mortis opera diruenda, tot retrò damnationis titulos eradendos. quare obseruabit, oppugnabit, impedimenta iniiciet. videbit num qua possit, oculos animumque nouis sæcularium illecebris irretire. Tu obiice, cum magno Rege, saccum & cinerem, precesque ieiunijs ale, ieiunia precibus. solue exinde gratas Deo tuo oculorum nubes, & elue amico illi imbre animum criminibus sordidatum.

Quid differs publicationem tui, pudoris magis memor quàm salutis? honesta publico gaudet, secretum scelera poscunt. aut imitaris illos, qui cum oculos manusque medentium vitant, in erubescencia sua pereunt? an intolerandum pudori Domino

mino offenso salutique productæ satisfacere; non suffundaris errore quo caruisse velles. nemo proficiens erubescit. nec sequaris illos, qui ad delinquendum expandunt frontem, subducunt ad deprecandum. sequere quos vides post delictum, inlotos, fordulentos, extra lætitiā versantes in asperitudine sacci, & horrore cineris, in oris de ieiunio varietate.

Et quis in coccino & Tyrio, pro delictis supplicandum suavit? quis in balneis lætioribus hortulani maritimiū secessus? quis inter altitium enormem saginam, inter mensas ferculorum pondere fatiscentes, inter defæcata senectute sua vina? quid cessas aggredi, quod scias mederi tibi posse? Mutæ animæ medicinas agnoscunt. ceruus sanè irreuocabiles ferri moras dictamno medetur: hirundo excæcatos pullos oculare de sua chelidonia didicit. tu institutam tibi à Deo exhomologesim præteribis, quæ Babylonium Regem in regna restituit? eadem te, ne dubita, restituet fortunis, patriæ, parenti. non adduco è plebe, quos sequaris, sequere reges. Ezechias vestem scidit, saccum induit. & non Achab post Nabuthæ cædem in cinere & ieiunio læsuram abduxit à diebus suis? iam Dauid, dum potum fletu, panem ci-

neremiscet, non audit, Dominus quoque dimisit peccatum suum: ita dum purpuram docent flere, & cinere tingi, & sacco vestiri, facilem in ignoscendum Dei dexteram experti sunt. imitare. & eadē spera.

Obsequi-
tur Pro-
digus Vir-
tuti, &
preces fū-
dit pœni-
tentia in-
dices, ab
Illustriss.
Barberi-
no mu-
tuatas.

PRODIGVS. Amplector amica tua con-
filiā cara mihi ante omnia Virtus, & ma-
gni purpuratam Barberini musam, dispa-
ribus licet numeris, rusticus vates, suspi-
riosis vlulatibus, supplicique manu, ocu-
lis, prece, Domino decantabo. tu offen-
sum paca. ego incipio.

*Sepultus alta criminis caligine,
Saniſq; vinctus nexibus,
Non sub latebris lapidis alter Lazarus
Claudor, sed hac circumferor
Defunctus infausta sub urna corporis.
Iam lingua nullos ederet
Sonos, iacerent aridi motu pedes,
Tristesq; pallerent genæ,
Humi iacerem, nec viderent lumina
Nitentis æeris iubar:
Sed nec caducum vita corpus deserat,
Vicem perempti spiritus
Christi benigna supplet indulgentia,
Lutoq; reddit illito
Oculis suam lucem: quid ah, quid intuo
Miser? tenent me compedes
Laterumq; versant sordidum manus opus,*

Et

Et quæ fouet me blandiens
 Placido sinu voluptas, vera Dalila
 Stringit minacem forcipem.
 Formidulosis in cauernis saltuum
 Cubile tellus exhibet:
 Solumq; glandes se mihi dant pabulum
 Famis voratas dentibus.
 Perire cogor inter immundas sues.
 Supplex reuertar ad Patrem.
 Culpam fatebor, & profusis lacrymis,
 Vt cæcus ille vitreis
 Siloës aquis se diluit, cor diluam
 Quod noxa fædat sordibus.
 Sed heu! catena nexibus mihi pedes
 Arctans abire me vetat.
 Hæc dira vincla tu Deus clementiæ
 Solus potes dissoluere.
 Meamq; solus tu potes Aegyptio
 Leuare ceruicem iugo.
 Non ego tibi Mosén, tuam sed gratiam
 Ducem regressus flagito,
 Huius per atras noctis umbras luceat
 Ignis, viamq; dirigat.
 Tutamq; plantis virga pandat orbitam
 Rubri per undas Aequoris,
 Et insequentium cohortes hostium,
 Equos, & axes obruat.
 Sic ipse liberum metu sequens iter
 Vtinam serenum conspicer

*Parentis aspectum! ad pedes nam procidam,
 Gemenſq; coram proloquar:
 Reuertor ad te pœnitens. per inuias
 Abduxit errantem vias
 Meculpa. peccaui talentis traditis
 Abusus: ad te pœnitens
 Reuertor. ab te, qui tui sunt muneris,
 Hic fletus, hic meus dolor
 Placent. & ô benigne da Pater mihi
 Tuas ut ades incolam,
 Tibiq; iunctus caritatis annulo
 Non ampliùs te deferam.
 Hoc vna, quæ colore splendet cœrulo,
 Præstare veſtis eſt potis.
 Hanc nullus vſus, nulla deterit dies,
 Fur nullus aufert. hanc mihi
 Si largiare, corde dicam geſtiens,
 Coruſca ſordet purpura.*

O dies! quàm lætus mihi orieris, cùm pa-
 ternis affuſus pedibus, ex illo ore læſo, ore
 terribili, conuitium exſpectans, oſculum
 excepero! cùm vlcerofæ conſcientiæ hiul-
 ca vulnera, molli dextera ſua leniuerit pe-
 ritus animarum medicus!

*Prouocat
 Virtus
 Prodigia
 in lacry-
 mas &
 preces.*

VIRTUS. Bene ſperare te iubeo. perge,
 ſupplici qua cœpiſti prece. non denſo
 verborum agmine, ſed humilium rerum
 pondere, vt, quantum ſubtraxeris verbis,
 tantum diffundaris ſenſibus. cadant inna-
 tantia

tantia verba lacrymis, non metu & voto æterni ignis & regni, sed scelerum odio, & supremi offensi Numinis amore expressa. ite lacrymæ torrentes iam factæ & flumina suspiriorum ignibus excocta. pluite descissa oculorum nube lacrymæ, imbres aridæ huic terræ, fontes fœcundate sterilia hæc arua, zizaniorum silua excisa. Currite lacrymæ, non iam fontes, sed maria factæ, quæ peritus cælestis nauclerus fecundiori vento innauiget. Et ecce foras prodit Pater. aggredere. ego latus claudam, animos addam, vires sufficiam, labantem erigam.

PRODIGVS. *Pater peccaui in celum, & coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.* Luc. 15.

PATER. *Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manū eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur. quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est.* Recipitur à Deo in gratiam Prodigus.

PRODIGVS. O benignam in veniam Dei manum! ô pater! ô Deus! mihi stolam primam, innocentia stolam mihi post tot scelerum montes: mihi post incestam vitam, connubialis thori annulum in æterni fœderis testationem: mihi mensas, vitulum, dextræ.

lum, epulas; cui indignatio, secures, ignes debentur? mihi concentum musicum toties eternarum flammarum incendia pro merito? ô nimum pater! quàm nimis verum, *Si potest mater obliuisci filij vteri sui, ego tamen non obliuiscar tui!* o verè mater, & omni benignior matre mater! quoties voluisti me congregare sicut gallina congregat pullos suos, & nolui? quoties vocantem neglexi? contempsi minitantem? quoties perfusus lacrymis inclamasti, Quia si scires & tu, & quidem in hac die quæ ventura sunt tibi, & spreui lacrymas? quoties magnum illud ingemuiisti, *Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet?* o nimum mater! quo magis ingratitudinem accuso meam, & aduoluo pedibus tuis; quos cum illa, cuius laus est in Euāgelio, lacrymis lauo. ô si sanguine! nec iam crinibus tergo, sed osculis. ô si corde liceat pro labris, pro crinibus, pro spongia! felicem nimirum diem, quo maternis tuis iusternar pedibus scabellū? quo balnea, oculorum venarumque imbribus struam, non pedibus, sed calceis tuis? fluite mei oculi fontes, currite meæ venæ flumina, calceis dilectæ meæ matris. pluite meæ nubes oculi, fundite maria venæ lauandis balnea calceis benignissimæ mihi matris. neque enim nunc patrem dico,

co,

co, sed matrem. nam & tu ipse matris non exhorruisti nomen. ac ni tu prior te vocasses matrem, quis te matrem cogitasset, qui pater esses? ô pater! ô mater! semper tu mihi pater, semper mater; semper ego tibi filius.

Nunc verò quid reponam pro patris affectu, matris vberibus? quid reponam omnium indignus? laudes mutuabor à purpura, ab æternaturo Barberini calamo.

*Te rerum Dominum, te Deus Isaci
Aeternis canimus laudibus inclytum.
Tollit nostra tuum nomen in æthera
Vox concors, solio qui super aureo,
Ut fons perpetuos undique gloria
Diffundis radios, & super angelos,
Et supra Cherubim innumerabiles,
Annorum in series omnia temperans
Supremo resides lucis in ambitu,
Et terræ latebras inspicis abditas.
Vos quæ mens Domini condidit, omnia
Aeternam Domini dicite gloriam,
Illum perpetuis tollite laudibus.
Stellantes Dominum dicite vertices:
Astrorum Domino plaudite calites:
Regem cælicolûm dicite sidera.
Cælesti Dominum psallite murmure,
Quæ conuexa super sidera sunt aquæ:
Virtutes Domini quælibet inclytis*

*Laudes
Dei &
gratiarû
actiones
ab Illust.
Barberini
calamo.*

*Cantantes Dominum tollite laudibus.
Sol tu qui radiis tempora cingeris,
Tu cuius facies lumine mutuo
Fulget, luna, Dei dicite gloriam.
Ros, imber, pluuia, flamina, turbines,
Aeternis Dominum tollite laudibus.
Aestas, ignis, hiems, frigora, grandines,
Nix quæ cum glacie in montibus albicat,
Et vos cana gelu gramina roscido,
Aeternam Domino dicite gloriam.
Noctes cum tenebris, luce dies micans,
Et vos cum leuibus fulgura nubibus,
Aeternis Dominum tollite laudibus.
Tellus cum viridi germine frondium,
Colles frugiferi culmina montium,
Et gemmata nouis prata coloribus,
Vuarumq; grauis vinea fætibus,
Aeternam Domino dicite gloriam.
Fontani latices, flumina, caruli
Fluctus, & soboles humida piscium,
Et vos ô volucres ætheris incolæ,
Aeternis Dominum psallite cantibus.
Vos omnes pecudum cum grege bestia,
Vos proles hominum, vos domus Israël,
Et vos qui Dominum sanguine victima
Placatis, Domini dicite gloriam.
Vos quorum pietas, puraq; sanctitas,
Et recti studium moribus integris
Aeterno Domino reddit amabiles,*

Aeternis

*Aeternis Dominum tollite laudibus.
 Concordis modulo vocis Anania,
 Et vos Azaria, & Misael intimas
 Cantantes Domino reddite gratias.
 Nam vos ex Erebi faucibus abstulit,
 Nam vos eripuit mortis ab unguibus,
 Nam vos è mediis eruit ignibus:
 Immensas Domino reddite gratias,
 Letis vnanimis plaudite vocibus,
 Letanti Dominum dicite carmine,
 Aeternam Domini dicite gloriam,
 Aeternis Dominum tollite laudibus.
 Vos, quorum pietas reddit amabiles
 Aeternis Domino laudibus inclyto,
 Concordes Dominum psallite cantibus.
 Non vt dij reliqui, solus in aureo
 Sublimis solio, subdita temporis
 Frontem & terga premēs, regnat, & infima
 Terrarum placido lumine respicit.*

VIRTUS. Laudo mutuatitium hunc va-
 tem. num quid aliud habes ab eadem in-
 cude & malleo? quis credat tam pios, do-
 ctos à purpura versus fluere? felix artifice
 hoc calamo purpura, fortunatus hac pur-
 pura calamus. quid enim beatius purpu-
 râ, cui implexa pietas & eruditio strin-
 gunt lacertos? quid venustius purpurâ, cui
 intertexta felici stamine, pectine, arundi-
 ne, radio, pietas & eruditio, tam doctâ
 manu,

manu, vt altera alteri lumen & decus mutuetur. fortunata mutuatio, eoque maior quo rarior.

PRODIGVS. Habeo & promo, & publici iuris esse volo. ignosce quisquis hæc premis, & moroso nimis inuoluis silentio. educo in solem. sat tenebris densisque noctibus datum. da veniam audaciæ. dabis, si dederis amor. & quis veniam neget amor? etiam dum peccat, veniam meretur amor. amor est. vt satis sit ad omnem veniam amorem esse.

*Iterantur
Dei laudes in actionem
gratiarum
ab eadem
purpura.*

*Terrameas audi voces, audite loquentem
Sidera, concrecant sensus mihi mentis, vt
imber,
Et fluat eloquium labiis ceuroscidus humor,
Ac veluti pluuia super herbida pascua gutta.
Nam mea celestis Regem vox innocat aula.
Laude Deum cumulate, Dei sunt omnia partu
Edita perfecto, calles, quibus ambulat omnes
Iudicium: Deus est iustus sine labe, fidemque
Intactam seruat, polluto sordibus almo
Nomine natorum venerandum crimine numen
Laferunt soboles diris obnoxia culpis
Hæcine pro meritis reddis malesana paræti,
Qui te de nihilo produxit in ætheris oras?
Progenies tecum priscas, annosque voluta
Præteritos. quæras ab auis, & patre, tibi que
Concordes referent, imum cum Rector Olympi
Respi-*

Respiciens orbem natos secrevit Adami,
 Et posito varias diuisit limite gentes,
 Natorum iuxta numerum, quos edidit almus
 Isacides: Domini verò pars vnus Iacob,
 Illius & populus: solis hunc vidit in aruis
 Desertisq; locis trepido terrore pauentem,
 Deduxitq; manu tanquam nutricula paruum
 Infantem, tutatus eum ceu luminis orbes.
 Ac veluti pullos animum regina volatu
 Prouocat, & sequitur circūuolitantibus alis,
 Detulit imponens humeris. Deus vnicus illi
 Dux fuit atque comes semper, Deus exter-
 rus vllus

Non erat: excelsos illum produxit in agros,
 Vt fructus ederet terræ, mellisq; liquorem
 Rupibus ex altis, succumq; hauriret oliui,
 Ex ouibus lactis latices, & ab ubere vaccæ
 Butyrum, Basanq; hædis frueretur & agnis,
 Ac flauæ segetis gravis, albaq; medulla,
 Et bibulas vna saturaret sanguine venas.
 Dilectus nimium populus malè gratus, & ex-
 cors

Impegit Domino pinguis post hordea calces,
 Terga Deo vertit, lucis qui tradidit olli
 Vsuram, & vitæ spirantes indidit auras;
 Deseruit Dominum, galeã clypeumq; salutis.
 Huic acrem cultu bilem mouere nefando,
 Proh scelus! & spreto cælestis numine Regis
 Ignotos coluere Deos, & Demonis aras.

Dij nuper venere noui, quos ritus auorum
 Nescit. Aeternum liquisti perfide Numen,
 Cuius opus viuis, cuius tibi dextera vastam
 Inseruit paruo conclusam corpore mentem.
 Aspexit Dominus, stimulus & concitus ira
 Intumuit, fixitq; grauem sub pectore noxam
 Natorum, dixitq; Mei iubar oris ab illis
 Auertam, crimen perpendam mente supremum:
 Perdita flagitijs, exlex, infidaq; proles
 Iritant animum falsi mihi numinis aris;
 Alter & ascitus populus mihi prouocet illos,
 Qui modo non copos mentis despectus ineptit.
 Ignis inardescet, iustaq; incensus ab ira
 Excurret rapidis terrae sub viscera flammis,
 Hauriet & terram viriditum germine, montes
 Funditus exuret. turmas aciesq; malorum
 In caput illorum cogam, cunctasq; sagittas
 E pharetra fundam, macie diraq; peribunt
 Esurie, volucrum laniati praeda iacebunt,
 Letiferis illos serpentum dentibus escam
 Obiiciam, senisq; feris, rabidisq; molossis.
 Extera vastabit gladius, paupor intima car-
 pet.

Lactentes pueros absumam caede, senesq;
 Pubentes iuuenes, simul innuptasq; puellas.
 Dixi, Quo fugiunt? ubi sunt? mea coteret illos
 Dextera, nec nomen posthac memorabitur
 usquam.

Sed mea se differt inhibens sententia motum,

Ne

*Ne forsan tumidis insultent cordibus hostes,
Et dicant, Virtutis opus sunt omnia nostra,
Non hæc gesta manu Domini. gens indiga
mentis*

*Prudentes utinam saperent, supremâq; sano
Prospicerent animo! trepidas ut mille co-
hortes*

*Vna fuget. nisi quod victas Deus ipse deorū
Tradidit, addicens immitis more catastræ.*

*Non ut dij reliqui, pictū ceu sculptile Numen
Iordanis Deus omnipotens in sæcula viuit,*

*Noster & est iudex hostis. ceu vinea sacris
In Sodomæ campis illorum vinea fundit*

Felle graues vuas, & amara bile racemos,

Fel colubri specie vini, saniemq; draconum,

Aspidis & virus nullis sanabile succis.

Creditis hæc forsan nobis ignota latere.

Nonne meos inter thesauros condita seruo?

Me decet ultrices in tēpore sumere pœnas.

Vosq; manet certo sternat qui funere lapsus.

Exitij tempus pernicipibus aduolat alis.

Isacidis populum peruerso corde rebellem

*Puniet, & seruis Dominus miserebitur ul-
tro.*

*Aspiciet languere manum sub pondere belli,
Atque fame absumi reliquos munimine
clausos.*

*Et dicet, Veniant, & opē in discrimine vobis
Numina vestra ferāt, quorū vos robore freti*

Militia

*Militia nomen dederatis, & arma tulistis.
 Adueniant; ubi sunt, quorū dedit hostia vobis
 Festa cibos, dulcemq; meri libamina potum?
 Ecce ego sum solus, nullus Deus omnia nutu
 Temperat eternū regnans me prater in aeu.
 Mors & vita mihi parent, sum vulneris au-
 ctor.*

*Non oberit quisquam, libeat si ferre salutem.
 Ecce manum tollam dicens, In secula uiuo.
 Exacuam gladium flāmantis fulguris instar;
 Iudicium arripiens directo cuspidis ictu,
 Dextra meos vindex arcum protendet in
 hostes,*

*Ebria roranti stillabunt tela cruore,
 Et gladius carnes hostili dente vorabit,
 Nudati primū capitis, captiuāq; cedit
 Agmina, quae vinctis nexum sensere lacertis.
 Illius populum gentes laudate, suorum
 Nā meritas sumet iusto pro sanguine pœnas,
 Et debellatos vindicta comprimet hostes,
 Præsentiq; suam defendet Numine gentem.*

*VIRTUS. Beatum te qui excussis dæmo-
 num compedibus, mundi vinculis, calca-
 ta voluptate è durissima te seruitute eri-
 puisti. magis etiam è magni Barberini
 calamo.*

*At nunc videris iure beatior,
 Qui pura solū gaudia calium
 Reris. quid in terris rotamus*

Sisy-

*Damna-
 tur vo-
 luptas &
 saculi
 huius
 magna
 Illustriss.
 Barberi-
 ni versu.*

*Sisyphio lapidem labore?
Nil vsque gratum, nec satias faui
Dulcem liquorem deficit, abditans
In rebus humanis vel ipsa
Miscet amaritiem voluptas.
Inuecta curru candida si praeit
Aurora, solis subsequitur iubar
Nox atra. nascentem tuere.*

*Quae vario micat ore lunam.
Pars una lumen fundit, & altera
Umbrata mæret, nec vaga terminos
Umbræ coarctat, lux coruscum
Exerat, aut retrahat nitorem.
Frustra quietem quærimus anxij,
Dum terra celi nos tenet exules.*

*Quid cæna regali paratu
Prodiga Sidoniusq; murex,
Quid structa prodest marmore regia?
Heu quidquid auri congerit India,
Quod nuper ascivit cupitum,
Mox animus fugiet perosus.
Quem sæpè victis hostibus inclyto
Romam triumpho viderat inuehi
Auroq; præfulgentem & ostro;
Dalmaticis Dioclen in hortis,
Fastidientem mænia Romuli
Vidit inuentus Martia Tiberidis,
Mirata priuatum superbos
Imperij posuisse fasces.*

*Celestium
gaudia
super pec-
catore re-
suscipiente.*

Luc. 15.

Magis etiam admirabundum stetit cælum, cum te vidit inter tot sæculi procel-
las, tot vndique ruentibus ventis, inter
noctium tenebras in terrorem fusas, inter
minitantes hinc cælo, ibi vado dubios flu-
ctus, inter fatua oceanus huius murmura
latè sæuientia tenuisse portum. & verba
Domini sunt: *Ita gaudium erit in calo super
vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super
nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœ-
nitentiâ.* Docet hoc etiam exemplo in pa-
rabola pastoris & mulieris, deperditę ouis
& drachmæ. O si hæc cogitent quotquot
à semita aberrant! at nunc Illustrissimo
teste Barberino,

*Felicitas
illorum
qui cal-
cato sæ-
culo Deo
se sacrant
ab Illu-
strissi-
mi Bar-
berini
manis.*

*Pars hominis deducta putri telluris ab aluo,
Celiq; semen spiritus,
Dum sociis hærent vincti compagibus, arma
Iugi duello conserunt.
Quisquis ab illecebris terræ se lumine mētis
Conuertit ad cælestia,
Opprimit Antæi robur, superatq; lacertis
Alter dolos Tyrrhinius.
Filia Cassiopes nudato corpore, seuis
Obiecta ceti faucibus,
Dum gemit, & cælum lacrymāti suspicit ore,
Adesse cernit Persea,
Seq; nec iraptam: dono mox Palladis inter
Corusca fulget sidera.*

Herbida

*Herbida dum comites inter per prata va-
gatur,*

Floresq; prona colligit;

Solis ab aspectu Plutonis rapta quadrigis

Orcum subit Proserpina.

Quis neget è nebulis radiū splendescere lucis?

Non sacra solūm pagina

Disiectis ducit tenebris Virtutis ad adēm;

Sed rima lucis ignea,

Pierijs umbras inter se prodit ab antris

Regens pedum vestigia.

Affluit, & varijs riuīs celestis in omnes

Mentes redundat veritas.

Hac duce, cui decorāt diuino munere palmas

Verenda IESV stigmata,

Franciscus nudis pedibus viliq; lacerna

Indutus, abdito in specu,

Omnia quæ blandā proponit fronte voluptas,

Vanumq; fastum despicit:

Commoda nō optat vitæ, sub graminis herba

Anguem latere conscius.

Languida fessus humi declinat mēbra sopori,

Famemq; pomis eximit,

Fōte sitim sedat, neq; nectaris expetit haustū;

Mentiq; corpus subiugans,

Pauperiem colit, & lamnis hanc diuitis aurī

Gemmisq; præfert Indicis:

Ac veluti Samson dulces ex ore perempti

Leonis accipit fauos.

*Nam quali mentem pascit dulcedine, donec
Intentus astrarespicit,
Et noctu vigilans animi sublatu ab alis,
Choris beatis interest!*

*S. Fran-
cisci lau-
des.*

PRODIGVS. O magnum semper Fran-
ciscum: siue dum patriâ spoliatur veste, &
innocentiâ integitur, siue dum nouus Ro-
mano orbi Atlas humeros Laterano sub-
iicit; siue dum Saracenum innoxius pro-
uocat ferrum; siue dum nouo terris exem-
plo lætos cum paupertate ducit hyme-
næos; siue dum delinquentis animæ, &
cælo raptæ secutus vestigia, cælum inter
terramque medius pendulum librat cor-
pus; siue dum cælesti musica excitus cæ-
lorum inerrat choris; siue denique dum
manus, pedes, latera terebrantur votiuis
de cruce pendentis amoris vulneribus.
semper magnum. & quod mireris, maio-
rem quia minorem. Verùm quàm redo-
lent, amica mihi Virtus, quos dedisti ver-
sus purpuram! purpureo natate flumine
purpurei videntur versus, credas pur-
pureas conchas purpureo innatare o-
ceano.

VIRTUS. Est vt dicis purpureos dedi
versus. & quia delectari te his video, addo
ab eadem purpura & patre, quibus iter cæ-
lo sternit.

Summi

Summi decora dum specie boni
 Hinc inde raptas distrahit inquietas
 Mortalium mentes, negatum
 Siruxit iter malesana frontem
 Turris minacem nubibus inferens:
 Mox præpotentis vi sapientiæ
 Confusa diuersum sonante
 Eloquio stupidos repente
 Herere fabros vidit, & irritis
 Camenta votis undique congeri.
 Tunc fama protendens volatum
 Quæ celebris rigat unda Cirrham,
 Sub fronde lauri nuncia substitit.
 Hinc fabulosis vera coloribus
 Depicta promens, in Tonantis
 Imperium Iouis irruentes
 Insanienti robore Pelion
 Titanas Ossæ imponere detulit,
 Ausuq; conatos proteruo
 Scandere sidereas ad arces.
 Ast interemptos vindice fulminis
 Flamma, solutis in cinerem artibus
 Terroris exemplum superbis,
 Ludibrium iacuisse ventis.
 Proh quanta densis nox tenebris premit
 Mortale pectus! diuitis hunc Tagi
 Non explet annis, fartus ille
 Delicijs animum fatigat.
 Hunc formacuris cingit inanibus.

Contem-
 ptus sa-
 culi ab
 Illustriss.
 Barberi-
 ni dextra.

Purpure,
 opum, ho-
 norum, &
 purpura
 contem-
 ptus.

Quot pulcra fucō purpura fascinat?

Quid: nōne postquam quisque montes

Montibus intulerit, fatiscet?

Tutum beatæ sortis iter pede

Venaris? cui despice commoda

Præsentis, & clausis fugaces

Illecebras oculis tuere.

Sopita somno lumina clauserat,

Cū vidit olim filius Isaci,

Vt scala se tollens ab imo

Aligerū via trita plantis

Suprema cæli sidera tangeret.

Huc nōne curru raptus ab igneo

Abiecit Elias amictum?

Pone graues animi tumultus.

Huc pura mentis lumina dirige,

Scalam recludit rebus in omnibus

Pulsis Belarminus tenebris

Quæ gradibus super astra tendit.

Dux ille per vestigia Caroli

Cui vota fundit, quem decus Insubrum

Miratur orbis, quem Senatus

Roma sacrum veneratur astrum.

PRODIGVS. Hanc scalam concede
Deus, qua iungar tibi inenodabili nexu,
magni purpurati Caroli vestigijs inhæ-
rendo. tū verò mea Virtus æternū hoc
claude latus.

Te spectem suprema mihi cū venerit hora,

Et

Bellar-
mini sca-
la.

S. Caroli
Borromæi
venera-
tio.

Et teneam moriens deficiente manu.

Cumque auspiciis ductuque tuo restitutus Deo, parenti meo, mihi que sim, exspectabo à te futurae documenta vitae, quibus per hæc maria ad æternæ felicitatis portum felix nauclerus nauigem. multa enim dubiam mihi mentem tenent, nec satisfacere mihi met possum: neque certiùs te quisquam me docebit. sed & vereor ne in hoc vitæ genere plurima occurrant, ad quæ necdum firmaui pectus, nec habeo quid reponam.

VIRTUS. Deesse tam iusta petenti nec volo, nec possum. tu tantùm fidenter quidquid anxium dubiumque te tenet, explica, ego respondebo.

PRODIGVS. Quare permittit amantissimus bonorum Deus, aduersis suos premi? quis amans amatum, quis pater filium durioribus obiicit?

VIRTUS. Malo te hoc Stoici, quàm meis verbis discere. vide quàm Christianè: *Cum videris bonos viros acceptosque diis, laborare, sudare, per ardua ascendere, malos autem lasciuire, & voluptatibus fluere; cogita filiorum nos modestia delectari, vernularum licentia; illos disciplina tristiori contineri, horum ali audaciam. Idem tibi de Deo liqueat: bonum virum in delicijs non habet, experitur, indurat, sibi il-*

Cur Deus bonos ob-ruat aduersis. rationes è Seneca.

lum præparat. Nec minùs doctè & eleganter
alibi: Non vides quanto aliter patres, aliter ma-
tres indulgeant? illi sudorem illis, & interdum
lacrymas excutiunt. matres fouere sinu, conti-
nere in umbra volunt, nunquam flere, nun-
quam tristari. Patrum habet Deus aduersus bo-
nos animum, & illos fortiter amat. operibus, do-
loribus ac damnis exagitat, ut verum robur
colligant. Non fert ullum ictum illasa felicitas.
at ubi assidua fuit cum incommodis rixa, cal-
lum per iniurias ducit, nec ulli malo cedit. Et
clarè ad quæstionem à te propositam:
Quid mirum si durè generosos spiritus Deus
tentat? Nunquam virtutis molle documentum
est. verberat nos, & lacerat fortuna? patiamur.
non est seuitia. certamen est. quo sapiùs adiueri-
mus, fortiores erimus. Solidissima pars est corpo-
ris quam frequens usus agitaui. præbendi for-
tunæ sumus, ut contra ipsam, ab ipsa duremur, ac
paullatim nos sibi pares faciat. contemptum pe-
riculorum assiduitas periclitandi dabit. Sic sunt
nautis corpora ferendo mari dura, agricolis ma-
nus irritæ, ad excutienda tela militares lacerti
valent, agilia sunt membra cursoribus. Id in v-
noquoque solidissimū est quod exercuit. quam-
libet viam iumenta patiuntur, quorum durata
in aspera ungula est. in molli palustriq; pascuo sa-
ginata, citò subteruntur. & fortior miles ex
confragoso venit, segnior est urbanus & ver-
na.

pa. nullum laborem recusant manus quæ ad arma ab aratro transferuntur, in primo deficit puluere ille unctus & nitidus. Et quis paullo generosior non prælegat ardua mollibus? ex illis laudem, ex his sperare nullam potest. quis etiam virorum, non malit somnum suum classico, quam symphonia rumpi?

PRODIGVS. Quare durioribus. fatigat suos Deus, improbos verò molliùs habet?

VIRTVS. Pergo verbis uti Senecæ: Quid porro? non est iniquum, fortes viros arma sumere, in castris pernoctare, & pro vallo obligatis stare vulneribus; interim in urbe securos esse professos impudicitiam? labor optimos citat. & quare in castris periculosissima fortissimis imperantur? addit: Hanc rationem dii sequuntur in bonis viris, quam in discipulis suis præceptores. qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est.

Quid? quòd generosissimus quisque ultro ambiat ardua, & gaudeat asperioribus? exemplo docet: Athletæ fortissimos prouocant. & si non inveniunt singulos pares, pluribus se simul obiiciunt. mæret sine aduersario virtus. tunc apparet quanta sit, cum quid possit, patientia ostendit. quid? quòd pudeat congregi cum homine vincere parato? ignominiam iudicat gladiator, cum inferiori componitur. & scit il-

lum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. idem facit fortuna, fortissimos sibi pares quærit; quosdam fastidio transit. contumacissimum quemque & rectissimum aggreditur, aduersus quem vim suam intendat. Et fortiter alibi: Prospera in plebem, ac vilia ingenia deueniunt. at calamitates terroresq; sub iugum mittere, proprium magni viri est: gaudentq; viri magni aduersis, non aliter quàm fortes milites bellis. auida enim est periculi virtus, & quò tendat, non quid passura sit cogitat, quoniam & quod passura est, gloriæ pars est. Verè etiam & generosè: Non potest athleta magnos spiritus ad certamen adferre, qui nunquam sugillatus est. ille qui fudit sanguinem suum, cuius dentes crepuerunt sub pugno, ille qui supplantatus aduersarium toto tulit corpore, nec proiecit animum proiectus, qui quoties cecidit, contumacior surrexit; cum magna spe descendit ad pugnam. Amoris ergo signum in Deo, cùm durioribus hîc nos exercet, cùm per aspera & difficultatibus implexa nos sibi & cælo parat, gloriæ & fruitioni diuinæ. fiducia etiam magnæ signum & opinionis de nobis magnæ, virtutisq; & animi nostri, cùm arduis nos opponit; diffidentie, cùm mollibus.

PRODIGVS. Non feueritatis aliquid habere videtur si aduersis prematur vir bonus?

VIRTUS. Non magis quàm pati mili-
tem, discipulum, filium, athletam. quid si
euicero, ne pati quidem virum bonum?
pergam vti Senecæ verbis: *Nihil accidere
bono viro mali potest. non miscentur contraria.*
quemadmodum tot amnes, tantum supernè de-
iectorum imbrium, tanta medicatorum vis
fontium, non mutant saporem maris, nec remit-
tunt quidem: ita aduersarum impetus rerum
viri fortis non vertit animum. manet in statu
suo, & quidquid euenit, in suum colorem trahit.
Est enim omnibus externis potentior. Nec hîc
dico, Non sentit illa, sed vincit. & alioqui quie-
tus contra incurrentia attollitur, omniq; ad-
uersa exercitationes putat. Iam quid Christia-
niûs de Deo dici potest? Omnia mala ab illis
remouet; scelera & flagitia, & cogitationes
improbas, & auda consilia, & libidinem cæ-
cam, & alieno imminentem auaritiam. Num-
quid hoc quoque à Deo aliquis exigit, vt bono-
rum virorum etiam sarcinas seruet? remittunt
hanc ipsi Deo curam, & externa contemnunt.
nam quæ ab imperitis inter mala nume-
rantur, mala non sunt. fortunis exui, in-
glorium hîc viuere, delicijs excludi, inua-
letudinem pati. quæ vtrò plurimi ambi-
uerunt. Et non prudentis est, hîc illis exui,
vt æternùm induaris; hîc spoliari, vt æter-
num doneris? vtrumque nec Dei Filius
possedit:

Ab amo-
re an à
seuerita-
te profi-
ciscatur,
cum du-
rius bonos
Deus ha-
bet; è Se-
neca li-
bris.

possedit: quid speramus mortales? aut erravit ille, qui in gloriam vitam, & omnium indigam & voluptatum expertem hinc duxit, ut æternum frueretur æternis? errarunt tot Sanctorum millia, qui illum secuti ultro se difficultatibus, egestati, in gloria vitæ, milleque corporis incommodis obiecerunt, ut cum Christo suo regnis potirentur æternis? aut nos verius erramus qui utrumque speramus; hinc opes, gloriam, delicias, & in altera vita. aliud nos magnus Abrahamus in Epulone & Lazaro docet.

PRODIGVS. Non tibi tamen magni felicesque videntur, quos opibus, honoribus, purpura beatos prædicamus? aut in qua re alia dum viuimus beatitudo ponenda & nominis decus?

Beatitudinem in opibus & honoribus non consistere, Seneca docet.

VIRTVS. Non discedam à Senecæ verbis, ut Christianus audias quid sequi debeas. *Si nobis animum boni viri liceret inspicere, o quam pulcram faciem, quam sanctam, quam ex magnifico placidoque fulgentem videremus? hinc iustitia, illinc fortitudine, hinc temperantia prudentiaque lucentibus. præter has frugalitas, continentia, tolerantia, libertas, comitasque. Nemo illum amabilem, qui non simul venerabilem diceret. Si quis hanc faciem viderit altiorē fulgentioremque quam cerni inter humana*

con-

consuevit, nonne velut Numinis occurſu obſtupefactus reſiſtat, & vt fas ſit vidiffe tacitus precetur? Hic ille beatus, felix, magnuſque Philoſopho noſtro eſt, ſed & magnus Euangelio & cælo eſſet.

Vis nunc quid de iis ſentiat, quæ ſæculo magna admirandaque videntur? Miramur parietes tenui marmore inductos, cum ſciamus quale ſit quod abſconditur oculis noſtris. Et cum auro tecta perfundimus, quid aliud quam mendacio gaudemus? ſcimus enim ſub illo auro fœda ligna latitare. Nec tantum parietibus aut lacunaribus ornamentum tenue prætenditur: omnium iſtorum quos incedere altos vides, bracteata felicitas eſt. Inſpice, & diſces ſub iſta tenui membrana dignitatis, quantum mali lateat. Hac ipſa res tot magistratus, tot iudices detinet, quæ magistratus & iudices facit, pecunia. quæ ex quo in honore eſſe cæpit, verus rerum honor cecidit: mercatoresque & venales inuicem facti, quærimus, non quale, ſed quid, ſed quanti. ad mercedem piſi ſumus, ad mercedem impiſi. Honeſta, quamdiu aliqua illis ſpes ineſt, ſequimur: in contrarium tranſituri ſi plus ſcœla promittant. Et pulchrè alibi: Iſti quos pro felicibus aſpicitis, ſi non qua occurrunt, ſed qua latent videritis, miſeri ſunt, ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorum extrinſecus culti. Non eſt iſta ſolida & ſincera felicitas. crn-
ſta

sta est. Ita dum illis licet stare, & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & imponunt: cum aliquid incidit, quod disturbet ac detegat, tunc apparet, quantum altæ ac veræ fæditatis alienus splendor absconderit. quòd si tamen diuitias, honores, commoda amas, maximas spopondit Deus. credis? quid sæculi huius cogitas? non credis? impius in Deum es. & quid quæris? perennaturas an fugitiuas? illas? cælo reconduntur, ignorant terras. sed & animis clauduntur. Assentitur Philosophus: Scias alibi positas esse diuitias, quàm quò congeruntur. animus impleri debet, non arca. nam illa quæ imperitorum verberant oculos, scit prudens cœno immerla, è quo secreuit cupiditas nostra & effodit. ita si abessent pericula, fòrs & pretium, quod ferè eruentium ac parantium damno crescit.

PRODIGVS. Quid ergo in homine laudandum censes?

Quid in homine maxime laudandum, Seneca ostendit.

VIRTVS. Libenter dum licet Philosophi respondeo verbis: *In homine id laudandum quod ipsius est. familiam formosam habet, domum pulcram, multum seric, multum fœnerat; nihil horum in ipso est: sed circa ipsum. lauda in ipso quod nec eripi potest, nec dari, quod proprium hominis est. quæris quid sit? animus, & ratio in anima perfectæ. Nam quid stultius est quàm laudare in homine aliena? quideo de-*

men-

mentius qui ea miratur, quæ in alium protinus transferri possunt: vitem laudamus si fructu palmites oneret, si ipsa ad terram pondere eorum quæ tulit, adminicula deducat. nam quis huic illam præferat vitem, cui aureæ vuae, aurea folia dependent? propria virtus in vite fertilitas. in homine animus. Vis scire quis hic sit animus, & ad quæ feratur? accipe ab eodem calamo. Habet hoc primum in se generosus animus, quòd concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenij virum humilia delectant & sordida, magnæq; rerum species ad se vocat & extollit. quemadmodum flamma surgit in re-ctum, iacere ac deprimi non potest, non magis quàm quiescere. ita noster animus in motu est; eo mobilior ac actuosior, quo vehementior fuerit. Felix qui ad meliora hunc impetum dedit. ponet se extra ius ditionemq; fortune, secunda temperabit, aduersa comminuet, & alijs admiranda, despiciet. Magni animi est, magna contemnere, & mediocria malle quàm nimia. illa enim utilia vitaliaq; sunt: at hæc, eò quòd superfluunt, nocent. sic segetem nimia sternit vberitas; sic rami onere franguntur; sic ad maturitatem non peruenit nimia fœcunditas. idem animis quoque euenit, quos immoderata felicitas rumpit; quibus non tantùm in aliorum iniuriam, sed & in suam utuntur. Eleganter & verè. Habe hîc etiam aliquid ab Epicteto.

Monet

*Epicleti
sententia.*

Monet is more suo: Nullâ alienâ præstantiâ efferaris animo. Si equus semet iactans diceret, Sum pulcher; ferendum esset. tu verò cùm insolenter gloriaris, te pulcrum equum habere, scito equo te bono superbire. quid ergo est tuum? usus visorum. Quapropter cùm in usu visorum ita moratus fueris, quemadmodum natura postulat, tum effereris. tum enim aliquo tuo bono lætaberis.

PRODIGVS. Quæ sunt signa animi in virtute proficientis?

*Signa
proficien-
tis animi
in virtu-
te, ab E-
piclato.*

VIRTVS. Ab Epiclato disce. Signa proficientis sunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpae, neminem accusare: nihil de seipso prædicare, quasi aliquid sit, aut aliquid sciat. Cùm in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, seipsum accusat. Si ab aliquo laudatur, secum ipse deridet laudatorem: si reprehenditur, non defendit se; sed ritu infirmorum circuit, metuens ne statum illum cõuellat, priusquam is confirmetur. Omne desiderium à se dependens habet: auersationem ad ea sola quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, transulit. Appetitione ad omnia remissè utitur: siue stolidus, siue indoctus habeatur, non curat. Denique ut inimicum & insidiatorem seipsum observat?

PRODIGVS. Quis liber.

VIRTVS. Qui nulli seruit. non opibus;
non

non honoribus, non voluptati. quòd si hæc
se obtulerint vltro, ac quasi dormienti in
sinum inuolauerint; memento Epicteti:

Ita in hac vita esse versandum, tanquam in
conuiuio. Si quid circumferendo ad te peruene-
rit, porrecta manu partem modeste capito. Præ-
terit? ne detine: nondum adest? ne longè appeti-
tum extendito: sed expecta, dum ad te perla-
tum fuerit. Sic erga liberos, sic erga coniugem,
sic erga magistratus, sic erga diuitias si affectus
fueris, aliquando dignus eris conuiuio Deorum.
At verò si oblata etiam non acceperis, sed de-
spexeris; non conuiuia Deorum modò, sed & im-
perij consors eris. Quàm Christianè nos in-
ducit in opum, honorum, voluptatum
contemptum! Pergit docere: Quisquis liber
esse volet, ne capiat quidquam, neque auersetur
eorum, quæ penes alios sunt. Sin minùs, seruire
necesse erit. Fortiùs etiam & generosiùs: Ad
libertatem via unica est, eorum quæ in potestate
nostra non sunt, contemptio. Contemnenda
ergo fortunæ bona, quæ arbitrij alterius
sunt: iudicia aliorum, quæ in manu nostra
non sunt. quidquid denique eripi potest
contemnendum: quin & vita, cuius, et-
iam in Regibus, factus est dominus, quis-
quis contempsit suam, si libertatem ama-
mus. quam si constituamus in sola fruitio-
ne bonorum nostrorum, quæ nec eripi à

*In quo
consistat
libertas.
Epictetus
tradit.*

quoquam nec minui possunt, liberrimi erimus.

PRODIGVS. Quibus modis ira vincenda, animusque ad moderationem deducendus?

*Modi iræ
moderan-
di.*

VIRTVS. Iterum ad Epictetum decurro. A paruis auspicare. *Oleum effunditur? vil-
lum surripitur? subiice tibi: Tanti venit tran-
quillitas, tanti constantia, gratis autem nihil
acquiritur. Cùm verò puerum vocas, fieri posse
cogita, vt præstò non sit & vt sit, nihil agat ex
animi tui sententia. Neque verò ei tam bene sit,
vt tuarum perturbationum habeat ille potesta-
tem. Intuere deinde res propiùs quæ te ad
indignationem iramque prouocant. vi-
trum filius aut seruulus fregit; puero elapsa
res est? tibi non potuit idem euenire? non
euenit aliquando? dona filio & seruulo,
quod tibi facies si illo loco te constitueris,
quo ille est cui irasceris. fictilis olla fracta
est? non esset, si ferrea fuisset. negligentia
alterius id euenit? quoties obrepit illa ti-
bi? tabula collisa est? ænea si fuisset, dam-
norum immunis esses. at improuida alte-
rius incuria damnum datum est. te cogita
quàm non leui sæpè improuidentia la-
baris.*

Villa incendio absumpta est. fortuitò
id sæuijt, an alterius improbitate? si pri-
mum,

num, cogita hanc fortuitorum conditionem, fatuo feruntur impetu, nec querunt, quid, aut cuius apprehendant. si secundum, compatere. graui enim morbo detinetur, quem improbitas tenet, potentioribusque quàm villa ignibus ardet. extingue hæc animorum incendia, si potes: si non potes, perfer, & ab ira caue: plus enim hæc nocitura est quàm iniuria.

Pecuniam aliquis suffuratus? fors maiore premebatur egestate. fors etiam oblata occasio traxit in rem tuam. tu quoties vltro, & sudoribus etiam magnis occasionem sceleri tuo quæfisti? quoties aliena animo concupiscis? & quod discrimen apud Deum, inter voluisse peccare, & peccasse? mente scelera peraguntur, integrâ licet manu & corpore. atque hinc illud: *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mæchatus est eam in corde suo.* Matth. 5. Sed malignitas & improba consuetudo hunc impulit in tua. te intueri? quoties praua consuetudo scelera suavit? quoties neglecto Deo, ac inferorum pœnis vltro inuolasti in illa? Sed aliquid decessit de opibus. para illas ad quas nullus latro manus extendat. animorum dico, & securus latronum viues.

Morbo tuorum aliquis aut ferro per-

riit? homo erat. aut si doles de morte, dolo hominem fuisse. hostile ferrum aut venenum abstulit? omnes omni ferro & veneno victimæ sumus, etiam Reges. nec ullius tanta potentia est, in quam non incurrat iniuria.

Detraxit aliquis nomini, contumeliaque affecit? ignosce. non didicit bene loqui, & ægritudine detinetur graui. vis hanc indignatione exasperare? mitiga & leni. vis etiam hæc oris aut calamorum vulnera non sentire? contemne. proprium magni animi est, iniurias despicere. ultionis verò contumeliosissimum genus, non esse visum dignum ex quo peteretur ultio. & non multi leues iniurias altiùs dimiserunt, dum vindicant? ille magnus, qui more nobilis feræ latratus canum securus audit. sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat. frangitur, non frangit. sic illisa tectis grando. idem euenit calumniæ, cùm in virum inciderit.

Deliquit tuorum aliquis? imitare medicos. morbum sanant, non indignantur ægrotis. nemo quibus medetur irascitur: ac nec illis quidem qui voluntate sua in ægritudinem prolapsi sunt. Et non maxima omnium laude ignouerunt viri magni, etiam hostibus? tu filio aut seruulo non potes?

tes? quis, si punienda omnia, impunitus abibit? tu quoties offenso Numine impunitatem experiris? imitare Dei in te manum. si tamen sanari hoc modo non potest; corripe. lenibus primò: inde etiam acrioribus, si mali magnitudo id postulet. sed sine ira. irasceris? manum cohibe. non irascar delinquenti? vt delicto tuo irasci vis Deum. sed altè malitiam imbibit? si hæc sine delinquente tolli non potest, bono illum suo & aliorum tolle. sic membra vbi putruerint abscindimus; sed sine ira. sic sanguinem mittimus, nec irascimur.

Dixit aliquis fecitque quod vix sani est capitis? donare prudentia non est nostrum. Dei est. indignaris Deo? gratias potius age, quòd maiorem illo tibi largitus est. aut si donare illam potes, quid auarus donorum, beneficium denegas? te accusa. iam quoties tu per imprudētiam lapsus es?

Passus aliquid à iudice es, aut bonis etiam exutus, aut spe excidisti tua? si ignorantia peccauit, ignorantiae ignosce. neque hæc cuiquam grauior est, quàm qui illa tenetur. si iniustitia manifesta accessit, malignitate prouocata, magis etiam miserrere. grauiissimus talem morbus occupauit. si aduersarij pecunia victus succubuit, cogita quid non omni ætate potue-

runt opes. quoties inuicta sæculis, expugnarint. starent regna, si stetisset cupiditas. & quæ non diademata aurum calcauit? tu ipse quoties Deum offendisti dum incubas & inhias opibus? quoties te levis voluptas, omni auro leuior, impulit in pœnitenda? Quid indignaris iudici? indignare tibi. leue aurum fuit, cui manus dedit? commiserere à tam leui re victo. magnum fuit? fors neque tu stetisses, tanta mole incumbente. & leuioribus non semel cessisti. conscientiam tuam excute, videbis vera me dixisse.

Non possum in omni hac re omittere illud Senecæ: *Lesus es? non est iniuria pati quod prior feceris. Iudex es? plus illius sententiae crede quàm tuæ. Rex es? si nocentem punit, cede iustitiæ: si innocentem, cede fortunæ. Mutum animal est, aut muto simile? imitaris illud si irasceris. Morbus est, aut calamitas? leuius transiliet sustinentem. Bonus vir est, qui iniuriam facit? noli credere. malus? noli mirari. dabit pœnas alteri, quas debet tibi. etiam sibi dedit, qui peccauit. & infra: Ira abstinendum, siue par est qui laceffendus est, siue superior, siue inferior. nam cum pari contendere, anceps est; cum superiore furiosum; cum inferiore, sordidū. pusilli & miseri est se petere mordentē. Nec multò post: Dices, Pati non possum graue est iniuriam sustinere.*

*nere. mentiris. quis enim iniuriam non potest
ferre, qui potest iram: quare fers agridabiem, &
phrenetici verba: puerorum proteruas manus?
Nempe quia videntur nescire quod faciunt. quid
interest quo quisque vitio fiat imprudens? im-
prudencia par in omnibus patrociniū est. quid
ergo: impune illi erit? maxima est factæ iniuriæ
pœna, fecisse: nec quisquam grauius afficitur,
quàm qui ad supplicium pœnitentiæ adducitur.
Claudit: Maximum autem remedium iræ mo-
ra. in quam etiam sententiam poëta:*

*Da spatium, tenuemq; moram, male cuncta
ministrat*

Impetus.

*Hinc illud Platonis, seruulo: Loris te cede-
rem, ni iratus essem. & illud eiusdem ad Xe-
nocratem: Flagella hunc puerum, nam ipse sum
iratus. & illud Athenodori ad Cæsarem:
Cum fueris iratus, ne quid dixeris fecerisue,
priusquam Græcarum litterarum nomina vi-
ginti quatuor apud te recensueris.*

PRODIGVS. Quibus mediis vtar ad su-
perbiam domandam?

VIRTVS. Causam tacitus disquire te-
cum, vbi senseris illam surrepere. quid ani-
mos tollit? opes? quantum improbi latè
imperant, marmora calcant, auro gem-
misque bibunt, lauant, dormiunt? & quid
gloriaris alieno? non alienum cuius seue-

*Modi su-
perbiam
domandi.*

ra aliquando reddenda ratio iudici Deo? iam quid gloriaris dubiis, perituris, dominum fallentibus, ac in media diuite spe fraudantibus, frustrantibus? gloriare certis. animorum illæ opes sunt. quæ solæ tuæ sunt, vt in quas nulla fortuna, potentia nulla ius habet.

Extollit te nobilitas? quid scenica dignitate gloriaris? damnas comædos mutuatitia veste sua superbos. quò magis te ipsum. breuius enim quodcumque imperium, si æterna cogitas, scenico regno est. Et quò tibi nobilitas? non vnus omnium parens Deus? non vna matrix terra? non animo pares omnes, pares corpore? non Adamo patre, Eua matre omnes? ad hos, siue per splendidos, siue per sordidos, prima cuiusque origo perducitur. erige animos. & quidquid in medio sordium latet, transili. *Exspectat nos in caelestibus magna nobilitas.* Philosophi verba sunt. ad hanc pares sumus quotquot virtute pares. Et quid maiorum nobilitas dabit? vires? robustior ferè ab aratro venit. formam? frequentius hanc in ligonibus quàm in scepro reperies. eruditionem? plures è plebe omni sæculo docti. prudentiam? sæpius consilio pauper valet. virtutes? nobilitatem hæc tribuunt, non accipiunt. quid ergo gloria-
ris

ris parentum virtute? quis alienis sibi opibus, viribus, forma, ingenio, sapientia, prudens applaudit? nec magis maiorum virtutes, quàm opes tuæ sunt. & quò tibi maiorum opes, si inopia premeris? quò virtutes, si illis destituaris? nisi in dedecus? quò fortia illorum facta, si tua nulla sunt? non magis quàm robora ac valetudo illorum firma, in ignauo, molli imbellique corpore tuo.

Extolleris eruditione? quanti in omni scientiarum genere, orbe toto, seculo omni, te doctiores? & propiùs discute quid scias. non verum, *Nemo scit tanta, quanta nescit*: nihil, vbi omnia discusseris, certæ, cui innitaris, scientiæ reperiēs. nulla Philosophorum placita non oppugnata ab aliis, Theologorum perpauca, nulla Medicorum, Iurisperitorum nulla, minores reliquos taceo. Et ferè quo quisque altiùs in hoc oceano prouehitur, hoc longiùs à vado est. hinc eruditissimus quisque plus ferè sibi diffidit, cùm pluribus destitui se videat quorum ignoratione laborat. reserant oculos litteræ, quæ ignorantia firmauerat. cæca hæc est. ita inexpertis armorum mollia bella sunt, dura assuetis: saltuque propè decurrit in hostem tiro, timide veteranus progreditur, scit etiam in ipsa

victoria victoriam excidere, adeoque & post fugam victoriam stetisse, prostratumque hostem validiorem post vulnera surrexisse.

Extollit te virtutum aliqua? desinit esse virtus si illa extolleris. modicè enim de se virtus omnis sentit, modicè loquitur: quoque maior est, hoc demissior sibi est.

Extolleris sapientia? nō es Achitophel prudentior: laqueo vitam finiit. non es Salomone: ad idola senex decurrit. non es Adamo: pomo felicitatem libertatemque suam suorumque imprudens vendidit.

Extolleris sanctitate? desinit esse sanctitas si illa extolleris. quæ quo sanctior, hoc submissior est. sed neque Davide sanctior es. adulterium homicidio funestavit.

Extolleris potentia? non es maior tot orbe toto Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, qui sanguine ferè suo sceptrum purpurarunt.

Quid ergo extolleris, fòrs cras, fòrs hodie, fòrs hac hora sistendus Iudici? quis reus non trepidavit ad iudicis nomen? nec innocentia extra metum est ad iudicis nomen. non quòd malè sibi conscia, sed quòd incerta sententia sit. durum nimirum ab aliena voluntate pendere. Quid denique

denique te præfers alteri, ignarus quid de te sentiat Deus, à cuius solius iudicio vera rerum æstimatio pendet? Cùm surrexerit ergo superbia, mortem oppone, inferorum pœnas, cælorum gaudia, Deum iudicem, Sanctorum exempla, Dei matris, Christi tui. Imitare. Superborum dein recense exitus, Antiochi, Nicanoris, Holofernis, Herodis, Baltasaris, Angelorum denique lapsum, exilium, pœnas.

PRODIGVS. Quibus medijs auaritia domari potest?

VIRTVS. Contemptus pecuniarum a-
 uaritiæ secat nervos, sitim restinguit. illa-
 rum verò contemptum æternorum desi-
 derium dabit. Sed & qui mortem cogitat
 omni hora dubiam, omni momento mi-
 nitabundam & pendulam, aureas seponet
 curas. Nam quò morituro opes? aut, vt
 cum Sapiente loquar: *Cui laboro, & fraudo* Eccl. 4.
animam meam? heredi? Audi eundem: *Est* Eccl. 5.
infirmetas pessima, quam vidi sub sole. diuitiæ
conseruate in malum domini sui: percunt enim
in afflictione pessima, generauit filium, qui in
summa egestate erit. Et vt heredem conce-
 dam opulentum: quò tibi, bene huic esse;
 malè tibi? opibus illum natare, naufra-
 gum te omnium viuere? circumfluere illū
 sudoribus tuis, destitui te illorum fructu?

Vide

Vide deinde, quàm seuera opum ratio reddenda Iudici. quid ludis in æternitatis
Matt. 10. alea? memento illius: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.* Quid dicam de auaro, qui longè deterior illo est? cùm Paullus non dubitauerit auaritiam simulacrorum dicere seruitutem.

Coloss. 3. Si meliorem opes facerent, suaderem opes. faciunt deteriore, & maioribus obnoxium pœnis. hinc illud Iacobi: *Agite diuites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis. aurum & argentum vestrum aruginauit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.* Audi lamenta non profutura:
Sap. 5. *Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrrens. Præcesserant minæ. ô nimium veræ!*
Prou. 11. *Qui fidit in diuitiis suis, corruet.*

Si doctiorem facerent, permitterem. nunc perrarò sociantur diuitiæ & eruditio: & ferè paupertas sua doctum premit. Si prudentiam docerent, inhortarer in illas. fatuum possessorem faciunt, præfidentem, fastuosum, alienorum consiliorum contemptorem, ingratum. inimica
 enim

enim gratitudini auaritia est. nunquam enim improbæ cupiditati, quod datur satis est. quo enim maiora veniunt, maiora cupit: multoque auctior est auaritia, in magnarum opum congestu collocata, ut flammæ infinito acrior vis est, quo ex maiore incendio emicuit. Est hîc illud Senecæ de auaro: *Nunquam tam plenè occurrere vlla liberalitas potest, ut cupiditates eorum, quæ crescunt dum implentur, exsatiæ. quisquis autem de accipiendo cogitat, oblitus accepti est, nec vllum habet malum cupiditas maius, quàm quòd ingrata est.*

Sed, cùm grauis omnibus, tum sibi in primis auaritia est. audi eundem: *Maiore tormento pecunia possidetur, quàm quæritur. quantum damnis ingemiscunt! & ut nihil fortuna detrahat, quidquid non acquiritur damnum est. Nemo est, cui felicitas, etiamsi cursu venit, satisfaciât. Hinc bene & verè illud:*

Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia:

In nullum auarus bonus est, in se pessimus.

Audeo dicere, vitiorum omnium miserrimum, infelicissimum, maximum, nullo possidentis bono, nullo aliorum. Ferenda fors insana hæc cupiditas foret, si moriturum sequerentur opes: at non nostrum quisque, sicut egressus est nudus de utero matris

tris sua, sic reuertetur, & nihil auferet secum de labore suo? miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic reuertetur. quid ergo prodest ei quod laborauit in ventum?

PRODIGVS. Quis modus tenendus in beneficiis dandis?

*Beneficia
quomodo
& in quos
conferen-
da.*

VIRTVS. Da vt dari desideras tibi. gratissima verò semper munera quæ parata, quæque nullam moram patiuntur nisi ab accipientis verecundia. enitendum proinde ne deliberasse videaris: neganti enim proximus est quisquis dubitauit, quisquis rogatus hæsit. Et sanè ingratum meritò beneficium dixit Seneca, quod diu inter donantis manus hæsit. Illud consultissimum, occupare antequam rogeris. neque vllum iucundius beneficium, nec quod ætatem magis ferat, quàm quod vltro venit, & occurrit indigenti. nam qui roganti dedit, vendidisse, non dedisse videri potest. magnum enim pretium preces sunt; neque res vlla carius stetit, quàm quæ precibus parata est.

Quòd si non contingat præuenire, rogantis verba intercidenda sunt, ne non tam beneuolentiæ, quàm operosæ rogationi concessisse videamur: simul etiam vt petentis pudori consulamus.

Scio quosdam trahere beneficia, vt diu
dare

dare videantur: alios concedere quidem, sed vultu negantium: alios tarditate prudentiam venari: alios etiam post rem concessam, moras iniicere diuturniores. Errant. Omnis benignitas properat: & proprium est libenter facientis, citò facere: diem de die trahere, nolentis est. qui verò verborum quadam maturitate ac tarditate sapientiæ opinionem aucupantur, nihil agunt, nisi vt incipiat odisse qui expectat, & impetrasse pœniteat.

Sed neque quidquam amarius, quàm cogere vt iterentur preces: quanto satius est, benigna verba bonis rebus adiicere? illud acerbissimum post impetrationem, rogare. Et sanè plerique æquiore lōgè animo præcidi omnē spem malunt sibi, quàm diu trahi. plus enim præstat, qui citò negat. vt enim misericordiæ quoddam genus est, citò occidere: ita maior est muneris gratia, si non diu pendeat.

Quidam beneficia differunt, ne plures, ad petendum, facilitate inuitent, ac nimia exurgat rogantium turba. Aulicorum ferè hæc consuetudo, & quos purpura prouexit: quos videbis longo superbiæ suæ spectaculo delectari: potentiæ suæ tribuentes, si sperantium post se exercitum trahant, in beneficia lentī, in iniurias præcipites.

cipites. Hos tu putas libenter facere? si facerent, properarent. trahunt? imparatum animum ostendunt: & rogari interim volunt, & dare nolunt. non rogas? decessisse aliquid de potentia suæ opinione arbitrantur. rogas? suspensum diu tenent: putant enim non satis se quid possint ostendere, nisi quid possint diu ostendant. gravis error. plurimum enim celeritas beneficio addit, mora adimit.

Quidam nulla beneficia dant nisi recepturi. at tales suis, non alienis commodis student: nec beneficium hoc esse potest, sed quæstus, sed nundinatio, sed emptio. Vis beneficium præstare? imitare Deum. gratuitum illū habemus. quid? quòd & in ingratos beneficia conferat? imitare. pudet imitari Deum? malles fœneratores? sed pergit ingratus esse. & nos Deo. vis vincere? perge tam diu benefacere quàm diu ex ingrato gratum feceris. magni hoc animi est, & Deo suo similis. quid? quòd beneficia ferè sequantur non reposcentem, ut gloriæ fructus fugientem? & fœcundiùs semper profundit in non sperantem munera Deus: neque enim irremuneratam patitur liberalem dexteram. sed neque vinci ab homine vult Deus. docemur Ioannis Eleëmofynarij exemplo.

Sunt

Sunt alij in erogando benigni & ce-
res; sed longas gratiarum actiones exspe-
ctant & frequentes. perit his beneficij fru-
ctus. & emisse videtur quem ad tot gratia-
rum actiones benefactor compulit. ille ge-
nerosus est, qui gratias sibi agi non patitur;
qui cum dedit, dedisse se oblitus est. Et
certè quisquis gratiam sperauit, de benefi-
ciorum reditu sperauit: nam & inter bene-
ficia actiones gratiarum sunt.

Sed neque tamen omnibus petentibus
danda sunt omnia. nocitura nemo vir bo-
nus dabit. Bene Seneca: *Vt frigidam agris
negamus, & lugentibus, ac sibi iratis ferrum, aut
amantibus, quidquid contra se vsurus ardor pe-
tit: sic ea quæ nocitura sunt, impensè ac submissè
nonnunquam, ac miserabiliter rogantibus, per-
seuerabimus non dare. Tum initia beneficiorum
suorum spectare, tum etiam exitus decet: & ea
dare, quæ non tantum accipere, sed etiam acce-
pisse delectet. sæpè noxia concupiscimus. estima-
bimus utilitatem potius, quàm voluntatem pe-
tentium. nam cum subsederit cupiditas, & im-
petus ille flagrantis animi, qui consilium fugat,
cecidit, detestamur perniciosos malorum mune-
rum auctores.*

Vniuersim verò in beneficio arrogantia
fugienda. hinc illud Philosophi: *Nihil æquè
in beneficio dando vitandum est, quàm super-
bia.*

bia. quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum? ipsa res te extollat. detrahenda est inanis iactatio. res loquentur, nobis tacentibus. Non tantum ingratum, sed inuisum est beneficium, superbè datum.

PRODIGVS. Quis modus in beneficiis accipiendis?

*Beneficia
quomodo
& à qui-
bus acci-
pienda.*

VIRTVS. Hilari animo accipienda, cum accipienda iudicauerimus: sentiatque qui donat gaudium nostrum, ut muneris sui præsentem fructum capiat. quid? quòd retulisse gratiam videatur quisquis benignè accepit: non ut soluisse se putet, sed ut securior debeat. Neque hinc sistenda gratitudo. refricanda sæpè memoria est, cum referre non possit gratiam, nisi qui meminit. nec meminisse satis, sed narrare etiam delectet; eò magis quo altiùs qui dedit fileat. Hanc enim legem inter dantem & accipientem beneficium statuunt sapientes, ut beneficij obliuiscatur qui dedit, qui accepit, nunquam.

Accipienda verò ab his beneficia, quibus dedisse gauderemus. graue enim est debere cui nolis: iucundum verò ab illo accepisse, quem amare etiam post iniuriam possis.

Conandum deinde, ut, si potes, referas. semper autem potes. nam si res viresque nega-

negatæ, voluntas nunquam. hac rependere etiam Regibus possumus & parentibus. hac vsque ad vltimum vitæ diem parati stare remunerando possumus. & certè, paria qui voluit, retulisse paria videri debet. quare non est quòd erubescamus si paria fortuna negat; dummodo animo pares simus, quem solum exigere prudens donator potest, & accipientes taciti promittūt. Generosum in hac re illud Socratis ab Archelao Rege euocati, cùm venire nollet; ne beneficium ab eo acciperet, cui paria reddere non posset. gloriatus etiam ille Macedonum maximus, à nullo se beneficiis victum. Deum suum res hæc redolet; paucisque omnino concessa.

Ille verò ingratus, qui cùm possit, non reddit. deterior hoc qui beneficium simulat, deterrimus qui negat: omni que omnino beneficio ac amore indignissimus, adeoque belluis efferatior ac immanior, qui beneficia malefactis compensat, cùm immanissimas etiam feras memores beneficiorum fuisse acceperimus. Hinc illud: *Leonem in amphitheatro spectauimus, qui vnum è bestiariis agnitum, cùm quondam ei fuisset magister, protexit ab impetu bestiarum.* & illud Plinij Maioris: Incidit quidam in pantheram, qui secutus eam qua trahebat vestem

unguium leui iniectu, ut caussam doloris intellexisset, simulq; salutis sua mercedem, exemit catulos in foueam delapsos; eaq; cum iis prosequente, usque extra solitudines deductus, leta ac gestiente: ut facile appareret gratiam referre.

PRODIGVS. Quid faciam si pecuniæ iacturam fecero?

*Quid faciendum
in iactura
pecunie.*

VIRTVS. Gaude. periculi minus habes. & quis spondeat non futuram tibi fuisse illam in interitum? vide quanti illâ perierint, quàm pauci inopiâ. & non maxima hominum pars hac cadit, & infelici exitu pecuniam signat? Et recense vitia non ab hac ferè matre nata? vberibus huius pasta? vtero fota? hæc, Seneca teste, *Fora fatigat, patres liberosq; committit, venena miscet, gladios tam percussoribus quàm legionibus tradit. hæc est sanguine nostro delibuta, propter hanc maritorum vxorumq; noctes strepunt litibus, & tribunalia magistratuum premit turba; Reges sauiunt, & ciuitates longo seculorum labore constructas euertunt.* Non possum hîc omittere illud Senecæ: Quid angeris? egestatem perhorrescis? Neminem pecunia diuitem fecit. imò contrà, nulli non maiorem sui cupiditatem incussit. quæ sit huius rei caussa? plus incipit habere posse, qui plus habet: eo enim maiora cupimus, quo maiora venerunt: multoq; concitior est auaritia in magnarum opum congestis collo-

collocata : ut flamma infinito acrior vis est, quo ex maiore incendio emicuit. at qui se ad id quod natura exigit composuit, non tantum extracensum est paupertatis, sed extra metum. Iam quod contemnere potuerunt Philosophi etiam ex Epicuri schola, quod tot Christianorum millia Christi sui exemplo : tu non poteris ? cogita tanto maiora tibi cælo reponi, quanto hîc maiora neglexeris. mentiri non potest Deus. spopondit ipse, fallere non potest.

PRODIGVS. Quid si fortunarum naufragium fecero?

VIRTVS. Quàm multi ante te etiam vitæ fecerunt? recuperari opes possunt, non potest vita. & nescis in periculis leuari nauem pondere, & vltro proiici merces à dominis ? quid doles te illis exoneratum, quorum pondere fors periisses ? non leuasti te illis ? leuauit Deus. quid indignaris illi qui te onere leuauit ? cogita proinde, non quid perdideris, sed quid reliquum tibi Deus fecerit. animum. qui exurgere ad cælorum fortunas potest. nulla hîc metueda naufragia sunt. huic ergo concedas opes: reddet centuplo fœnore auctas.

PRODIGVS. Quid si infures & latrones incidero?

VIRTVS. Euasisti integro corpore? gau-

de. plures sanguine luerunt. si in immanes belluas incidisses, quid diceres? ferres? peior belluâ latro est, cûm humanum biberit sanguinem. efferatior omnino homo est. non didicit parcere vbi sæuire inceperit. compatere proinde crudelitati latronum. magno morbo tenentur. ignoscis furibundo, & contumeliam non arbitraris à bestia aut stulto acceptam. deterior sæuior-que illis latro est, & maiori insania abripitur.

PRODIGVS. Quid si in exsilium à potentiore actus, & tanquam nauseantis fortunæ vomitu à rebus humanis expunctus fuero?

*Quid in
exilio.*

VIRTVS. Quid times in exilio? Paupertatem? Nullum tam inops exsilium est, quod non alendo homini abundè fertile sit. An vestem, an domum desideraturus est exul? Si hæc quoque, ad usum tantùm desiderabit, neque tectum ei deerit, neque velamen. æquè enim exiguo tegitur corpus, quàm alitur. nihil homini natura, quod necessarium faciebat, fecit operosum. desiderat purpuram. non fortunæ iste vitio, sed suo pauper est. desiderat seruorum turbam, & nationum omnium lapides. ista congerantur licet, nunquam explebunt inexplebilem animum. non magis, quàm ullus sufficiet humor ad satiandum eum, cuius desiderium non ex inopia, sed ex aestu arden-

dentium viscerum oritur. non enim sitis illa, sed morbus est. necessariis rebus etiam exsilia sufficiunt: superuacuis nec regna. Senecæ est, Animus nimirum est qui diuites facit. hic in exsilia sequitur, & in solitudinibus asperrimis, cum quantum satis est sustinendo corpori inuenerit, ipse bonis suis abundat & fruitur. ideoq; nec exsulare unquam potest liber, & Diis cognatus, & omni mundo, omniq; æuo par.

Times circumscriptos tibi à tyranno terminos? corpori circumscribi possunt, animo non possunt. cuius cogitationes circa omne cælum, & in omne præteritum futurumq; tempus immittuntur. corpus hoc custodia, & vinculum animi, huc atque illuc iactatur. in hoc supplicia, in hoc latrocinia, in hoc morbi exercentur. animus quidem ipse sacer, & æternus, & cui non possunt iniici manus, non circumscribi certis angustisque terminis. omnia illi patent, cui cælum patet. Graue tibi amicorum excludi consortio? non excluderis Deo. quin adeò liberior in exsilio cum Deo consuetudo. incipit hæc, cum amicorum desinit: cum omne illud tempus quod amici suffurantur, largiri possis Deo.

At dura est emigratio patrij soli, & care-re patria intolerabile est. Aspice, rogo, hanc frequentiam, cui vix urbis immensa tecta suffi-

ciunt; pars maxima illius turba patria caret: alios adduxit ambitio, alios luxuria, opulentum & oportunitatis vitii locum querens: quosdam traxit amicitia, quosdam industria. Iube omnes istos ad nomen citari: unde domo quisque sit quare. videbis maiorem partem esse, quae relictis sedibus suis, venerit in urbem non suam. Deinde omnes urbes circumi. nulla est, ubi magnam partem peregrinae multitudinis non inuenias. Et omnes populorum transportationes, quid aliud quam publica exilia sunt? Aduersus ipsam mutationem locorum, detractis ceteris incommodis, quae exilio adherent, satis hoc remedij putat Varro, doctissimus Romanorum, quod quocumque venimus, eadem rerum natura utendum sit. M. Brutus satis putat, quod licet in exilium euntibus, virtutes suas secum ferre. In alienum arbitrium, nisi viliissima quaeque non cadunt. Quidquid optimum homini est, id extra humanam potentiam iacet: nec dari, nec eripi potest mundus hic, quo neque maius, neque ornatus rerum natura genuit: animus contemplator admiratorque mundi, pars eius magnificentissima, propria nobis & perpetua, tam diu nobiscum mansura, quam diu ipsi manebimus. Alacres igitur & erecti, quocumque res tulerit, intrepido gradu properemus. emetiamur quascumque terras, nullum inuenturi solum intra mundum, quod alienum homini sit. undecumque ex aequo ad calum
erigi-

erigitur acies; paribus intervallis omnia diuina ab omnibus humanis distant. proinde dum oculi mei ab illo spectaculo, cuius insatiabiles sunt, non abducantur, dum mihi Lunam Solemq; intueri liceat, dum ceteris inherere sideribus, animumq; ad cognatarum rerum conspectum tendentem, in sublimi semper habeam: quantum refert mea quid calcem? angustus animus est, quem terrena delectant. magnus cælestibus gaudet: à quibus nemo nolens exulat. quare nemo nisi volens exsilium patitur. omne enim unicuique solum patria esse potest. & non cuique patria vbi bene est? bene autem viuere, in omni loco positum est. Non exulat ergo cui cum animo suo & Deo bene est. quin adeò felix videri potest, qui patria donetur aliena, cùm beatior multorum, quàm vnius vrbis ciuis haberi debeat. Et quid vereris exsilium cælo donandus? patria nostra cælum est. ab hac sola te vitia excludent; nulla vis, nulla potentia. nam quam hîc possidemus, patria non est, infelicis exsilij locus est. quid exsilij locum amas? ama patriam, & huic te para. exulas, quamdiu ab hac exulas. ab hoc exilio probitas te liberabit: & hæc sola.

PRODIGVS. Quid si recludar in carcerem & vincula?

*Quid in
vinculis.*

VIRTUS. Aufer carceris nomen, seces-
sum voca. quid enim, etsi corpus includi-
tur, caro detinetur, non omnia spiritui pa-
tent? vagare spiritu, spatiare, non stadia
opaca aut porticus longas, non prata,
montes, nemora; sed illam viam quæ ad
Deum ducit. quoties spiritu ambulaueris,
toties in carcere non eris. Quid recenses
vincula? nihil crus sentit in neruo, cum a-
nimus in cælo est. & quid times ad carce-
ris nomen, & quæ illud comitantur? non
maiores tenebras habet mundus, qui ho-
minum præcordia excecatur? non grauiore
catenas induit, quæ ipsas animas constri-
gunt? non deteriores libidinum immun-
ditias expirat? non plures reos continet
flammaram eternarum? Et quid innocen-
ti vincula? solutus Deo est vir bonus. quid
odor grauis? ignorat graueolentiam inno-
centia. quid iudex? iudicium aliquando
de iudicibus feret quisquis seruit Deo. Sed
excluderis commodis in carcere. nego-
tiatio est aliquid amittere vt maiora lu-
creris. assuesce his corpus & indura. quan-
ti vltro duriora amplectuntur? intueri vltro
neque remiges, ferri & auri fossores. &
quanta nobilitatis pars spontaneo se car-
ceri & sudoribus includit pro ductæ in fe-
mina valetudini recuperandæ?

PRO-

PRODIGVS. Quid si admoueantur tormenta & secures?

VIRTVS. Acerba hæc esse non nego. sed à multis æquo animo excepta; imò & vltro appetita famæ & gloriæ causâ; nec à viris tantum, sed à feminis. Nota Atheniensis meretrix, quæ ne coniuratos proderet, comestam linguam exspuit in tyrannum. nota Asdrubalis vxor, quæ cum filiis in patriæ incendium deuolauit. nota Cleopatra, quæ ne in manus inimici deueniret, aspides immisit sibi. nota Lucretia, quæ ferro suo viam inuenit, cum non inuenisset alieno. taceo Mutium, Regulum, Catonem, Empedoclem, Peregrinum. Certè si tantum gloriæ licuit, de corporis & animi vigore, vt gladium, ignes, serpentes, tormenta contemnerent, sub præmio laudis humanæ; possum cum Tertulliano dicere, *Modicae sunt istae passionēs ad consecutionem gloriæ cælestis, & diuinæ mercedis.* Quis ergo non libentissimè tantum pro vero habeat erogare, quantū alij pro falso? & quis prudens reformidabit tantū pro innocentia & veritate pati in salutē, quantū alij affecta uerunt pro vanitate in perditionem? quòd si nocenti admoueantur tormenta; dilues delictum. si innocenti; addes gloriæ. quid refugis? præmiatorem habebis Deum; etiam

Quid faciendum in tormentis.

etiam ducem. nam prior ille tulit. tanto duce & præmiatore quid vereris?

PRODIGVS. Quid si extrema egestas totis inuolauerit ostiis?

*Quid in
paupertate.*

VIRTVS. Si ad naturam viues, nunquam eris pauper; si ad opinionem, nunquam diues. exiguum enim natura desiderat, opinio immensum. Audi Senecam: *Congeratur in te, quidquid multi locupletes possederunt: ultra priuatum pecuniae modum fortuna te prouebat, auro tegat, purpura vestiatur, & eò deliciarum opumque perducatur, ut terram marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed calcare diuitias: accedant statuae & pictura, & quidquid ars vlla luxuriae laborauit. maiora cupere ab his disces. naturalia desideria finita sunt: ex falsa opinione nascentia, ubi desinant non habent. nullus enim terminus falso est. via eunti aliquid extremum est: error immensus est. Et quid paupertatem vereris? aut beatos arbitraris quos diuitiae circumfederunt? Audi quid pro me respondeat Seneca: *Beatus non est, quem vulgus appellat, ad quem pecunia magna confluxit; sed ille, cui bonum omne in animo est, erectus, excelsus, mirabilia calcans: qui hominem ea sola parte aestimat qua homo est: cui bona sua nulla vis excutit: quem aliqua vis mouet, nulla perturbat: quem fortuna, cum in eum, quod habuit telum nocentissimum, vi maxima intor-**

intorsit, pungit, non vulnerat. & hoc raro. Nam cetera eius tela, quibus genus humanum debellatur, grandinis more dissultant, quæ immissa tectis sine ullo habitationis incommodo crepitat & soluitur. Certè si beati diuites essent, infelix Christus tuus fuisset, & tot millia spontaneam paupertatem amplexa: si beatum diuitiæ facerent, complexus diuitias Deus esset. spreuit, & egestatem delegit. signum est, nec beatas diuitias, nec infelicem egestatem esse. optima delegit Deus: qui nec falli, nec errare in delectu suo potest. paupertas ergo diuitiis potior est; beatior est, cum hanc sibi delegerit Dei filius.

PRODIGVS. Quid si nobilitate & dignitatibus exutum inglorium viuere cogant?

VIRTVS. Disce à Philosopho quid in hoc genere tibi respondeas, animoque facias satis. *Quid in ingloria vita.* Bona mens omnibus patet, per hanc omnes nobiles sumus. Plato neminem Regem non ex seruis esse oriundum, neminem non seruum è Regibus putat. Omnia ista longa varietas miscuit, & sursum deorsum fortuna versauit. Quis ergo generosus? ad virtutem natura compositus. hoc vnum est intuendum. alioqui si ad vetera reuocas, nemo non inde est, ante quod nihil est. à primo mundi ortu vsque ad hoc tempus produxit nos ex splendidis sordidisque alternata series. Non facis

cit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus. nemo in nostram gloriam vixit. nec quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit nobilem, cui ex quacunque conditione supra fortunam licet surgere. Addo Senecæ Epictetum: Istæ cogitationes ne te crucient, fore ut sine honore viuas, & nullo sis loco. nam si honore carere malum est: nihilo magis per alium in malo esse potes, quàm in vitio. Numquid igitur tui muneris est imperio potiri? aut ad conuiuium adhiberi? Nequaquam. quâ igitur ea iam erit ignominia, qui nullo vsquam loco eris? quem in iis solis aliquem esse oportet, in quibus vel summo loco esse potes? quem ergo locum, inquis, habebo in urbe? quem poteris integritate & verecundia conseruata.

Et quid times sæculi exui dignitatibus? time exui cælestibus. quid vereris in gloriam vitam? nemo placens Deo inglorius viuit. æternitati viue, viue Deo: & gloriosus viues. quanti voluntate sua, in gloriam mundo vitam delegerunt, cùm gloriosam possent, ut cælo viuerent? quod illi vltro aggressi, tu occasione oblata ne dubita arripere. Et intuere quod nunc discrimen inter Reges & Principes solis ignibus viuentes; & Lazarum & Franciscum felici æternitati inscriptos. delige vitam, quorum amas exitum. ille generosissimus, qui

vt placeat Deo, sæculo displicet: hîc se ab-
iicit & famulatur, vt æternùm imperet.
non prudentia summa est, hîc cum Christo
tuo famulari, vt æternùm imperes? aut
malles cum tot Regibus hîc imperare, æ-
ternùm cruciari?

PRODIGVS. Quid si quidquid vsquam
voluptatum est, subtractum fuerit?

*Quid in
voluptatû
carentia.*

VIRTVS. Animi nemo tibi subtrahere po-
test, quæ, quo corporis minores sunt, potẽ-
tiores esse solent. corporis verò sapiens sibi
subtrahit. quod quomodo habendum sit
Seneca docet: *Corpori tantum indulge, quan-
tum bonæ valetudini satis est. Durius tractan-
dum est, ne animo male pareat. cibus famem se-
det, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus,
domus munimentum sit aduersus infesta corpo-
ri. Hanc utrùm cesses erexit, an varius lapis
gentis alienæ, nihil interest. scito hominem tam
bene culmo, quàm auro tegi. Contemne omnia,
quæ superuacuus labor velut ornamentum ac de-
cus ponit. Cogita in te præter animum nihil esse
mirabile: cui magno nihil magnum est. Induran-
dus hic, & à blandimentis voluptatû procul abs-
trahendus. Vna Hannibalem hiberna soluerunt,
& indomitum illum niuibz atque Alpibus vi-
rum enervarunt fomenta Campaniæ. armis vi-
cit, vitiis victus est. Nobis quoque militandum.
debellandæ sunt in primis voluptates, quæ seua
quoque*

quoque ingenia ad se rapuerunt. Et quid voluptatis corporisque commoda circumspicis? quem feliciorem beatioremque putas? Mæcenatem, cui amoribus anxio & morosæ vxoris quotidiana repudia deflenti, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene sonantium, quæritur? an magnum Stylitem, Hilarionem, Paulum, Antonium? Et quæ nobilior voluptas, voluptatum omnium contemptu. quis clarior triumphus, quàm eò corpus reduxisse, vt soli animæ inferius, nulli ancilletur? quòd si qua te tamen voluptatum cura tangat, æternis insuda. maiores ne sperare quidem quisquam audeat. cælo reposuit Deus maximas, nullo felle miscendas, nullo mœrore feriendas, nulla pœnitentia luendas, nullo fure viribusque eripiendas. Quid verò voluptate proposita faciendum, Epictetus docet: *Si voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis: sed & rem examina, & tibi ipse deliberandi præbe spatium. Dein utriusque temporis memento, tum eius quo voluptate perfrue- ris, tum eius quo percepta iam voluptate dole- bis. teq; ipse obiurgabis. atque his illa confer: si abstinueris fore vt gaudeas, teq; ipse collaudes. quòd si tibi suscipienda rei videbitur esse tem- pus, caue ne te vincant eius blanditia, & suavi- tates,*

rates & illecebra: sed illud oppone, quanto præstantior sit talis victoria conscientia.

PRODIGVS. Quid si amico nudatus fuero?

VIRTVS. Si culpa tua, dole: si aliena, perfer. & cogita vetus illud: *Sciebam hominem, quare & mutabilem.* nec ideo desine amicus esse. hostilem ille animum induit: tu perge amare. pergit ille malefacere: tu bene. nec patere te ab alterius improbitate aut ingratitude vinci. Vis autem non timere hanc amici destitutionem? nihil amico committe, quod in inimico erubescas. facies, si vixeris tanquam in theatro, tanquam in hostium oculis. sic fiet ut nullius amici perfidiam pertimescas, ad nullius inconstantiam trepides. Morte ereptus est: cui indignaris? amico? fatuum. Deo? non minus stolidum. precare tantum ut non inferiorem largiatur. negat? amplectere virtutem. nullus tibi coniunctior amicus. & quid circumspicis amicum, qui Deo frui potes amico? nulla hunc fortuna mutabit. aduersa etiam adnectent magis, & illigabunt fortiùs. quid tanto ambitu amicum hinc quæris, cum frui amico possis Deo, in cuius sinum tutissimè omnia deponas. à quo prodi aut falli non verearis, cuiusque auxilia & consilia viciniora cer-

Quid faciet amico destitutus.

tioraque quàm cuiusquam amici sunt.

PRODIGVS. Quid si coniuge destituar?

*Quid cō-
iuge pri-
uatus.*

VIRTVS. Mala fuit, immorigera, & quæ perpetuo custode egeret? gaude bona? fecisti talem? fac parem. inuenisti talem? similem spera. & hac te spe solare. difficilem times? carere potes. non potes? incontinentiæ tuæ ascribe, si aliam quam voueas nactus fueris. vtere interim delectu. parem ducito. nam in locupletiore ac nobiliore ferè dominam reperies. talem etiam quære quam nulli publici mores corrumperunt.

PRODIGVS. Quid si liberis?

*Quid or-
batus pro-
libus.*

VIRTVS. Quid quereris? abstulit qui dedit. quis prudens accuset illū qui mutuum repetit? ingratus repetenti offenditur: gratus gratiam habet. tu Deo, quòd tanto tempore liberos concesserit. & quid doleres? non moriturum genueras? aut inuides cælo ascripto? & hoc benigni patris est meliora filio inuidere? quid si filium Rex adoptasset? gauderes? adoptauit sibi illum morte Deus. aut minor tibi Rege Deus est, minor diuina humana adoptione?

Et quid æquius iudicas te Deo filium euocanti, aut tibi parere Deum? & quis tu qui damnas Deum? damnat qui euocan-

tis

tis imperium accusat, qui tristi vultu & pectore imperia excipit. & quid quereris? iusta tibi an iniusta euocantis Dei imperia videntur? iniusta quis dicet? si iusta, quid quereris. nam meritò iniustitiæ te accuses, qui iusta Dei mandata cùm quereris accusas? & quid indignaris, si in nauigando prior te filius portum tenuit? prior tenuit, qui prior mortuus est, & littora patriamque tenuit cui natus. Quid parens filij inuides felicitati? hoc cine patris est? & non felix ille qui prior donatus cælo est? donari non potuit nisi morte. beatus ergo quem cita mors cælorum imperiis donauit. tu etiam beatus, qui filium videas tot sæculi molestiis ereptum, tot cælestibus donis auctum. At filium perdidisti. nemo pater filium perdit, quem auctum dignitatibus & opibus videt. auctus his filius morte sua est. At cares filio. quanti Reges caruerunt? quanti à matrum vtero, vberis, sinu rapti, parentum imperio exciderunt? solare te horum exemplo.

Verùm spem tibi magnam filius promittebat. non & metum maiorem? è multis aliquando millibus vnus aut alter exsurgit in parentum gloriam: reliqui in dedecus. è primis & paucis esse potuit; non magis è posterioribus & multis? quid du-

bia certioribus anteponis? & potuit in maiorem quàm cælorum spem exsurgere? aut dubiam sæculi spem, certissimis cæli præponis? Et quid doles de liberorū morte? fortiter etiam illam matres tulerunt. *Rutilia Cottam filium secuta est in exsilium, & usque eò fuit indulgentiâ constricta, ut mallet exsilium pati, quàm desiderium: nec antè in patriam quàm cum filio rediit. Eundem reducem & in republica florentem, tam fortiter amisit, quàm secuta est: nec quisquam lacrymas eius post elatum filium notavit. in expulso virtutem ostendit, in amisso prudentiam. Corneliam ex duodecim liberis ad duos fortuna redegit. si numerare funera Cornelia velles, amiserat decem: si æstimare, amiserat Gracchos. flentibus tamen circa se, & fatum eius execrantibus interdixit, ne fortunam accusarent, quæ sibi filios Gracchos dedisset. Pudeat à feminis virum vinci, à matribus patrem. Sed & consilium cape ab Epicteto: Filius alterius obiit aut uxor? nemo est quin dicat, humanum id esse. sin ipsi alicui id acciderit, statim, Hei mihi! inquit. ô me miserum. meminisse autem oportebat, ut affecti sumus, cùm tale aliquid de aliis audiuerimus. & alibi: Singulis in rebus, quæ vel delectant, vel usus serviunt, vel diliguntur, memento considerare cuiusmodi sint, exorsus à minutissimis. si ollam diligis, te ollam diligere. nam ea confRACTA*
non

non perturbaberis. si filiolum aut uxorem: hominem à te diligere. nam eo mortuo non perturbaberis.

PRODIGVS. Quid faciam si quis detractum eat nomini & famæ?

VIRTVS. Si causam dedisti, dedisse dole. nullam dedisti? de innocenti agaude. At durum innocentem pati. malles nocentem? sed falsa obiiciuntur. velles vera? sed quò hæc improba lingua? non fortitus est meliorem. quid accusas? bene loqueretur. non didicit bene loqui. quid damnas? grave est hæc ferre. ferres conspui ab ægro, ab infano? stultitiæ aliquid, & ægritudinis multum detractor omnis habet. largire morbo. & ferè ignorantia detractor omnis labitur. quid alienam inscitiam & imprudentiam prudens accusas? vince prudentia.

Quid faciendum in detractionibus?

Verùm hæ locutiones detractum eunt nomini. si apud homines, quid humana metiris iudicia mille erroribus implexa? & quid illa detrahent veræ virtuti? si apud Deum detraherent, meritò commoueris. nuncaugent etiam apud illum nomen bonum, si tuleris. Et vis detractoribus superior esse? contemne, ac sola te ab his probitate vindica. nulla nobilior vindicta contemptu, nulla hostibus grauior. clarif-

simā autem victoria erit, si quo plus detraxerint, eo fortius virtuti incubueris. imitare medicos, qui remedium contra venena de serpente conficiunt. tu detractiones doce seruire nomini augendo. facies. si neglexeris. nec vlla re certiùs aduersarium calcabis. nihil hosti grauius risu & contemptu. armis vinci virorum est: contemptu infra viros est. quòd si indolueris. cecidisti. vicit detractor, qui mœrorem tuum detractionis suæ fructum retulit, veneni sui morbum. at tu ride, & benefactorum te conscientia tuere. satis tibi, si innocentia probata Deo fuerit. illi placuisse supremum felicitatis est. Firmo quæ hîc dixi sententia Epicteti: *Si quis nunciarit, quendam tibi maledicere: ne refuta quæ dicta sunt, sed responde, eum nescisse cetera tua vitia. nam alioqui non illa sola fuisse dicturum. Addo alteram: Cùm tibi quispiam vel malefecerit, vel maledixerit: memento eum opinatum esse, id ex officio sibi faciendum, & dicendum. neque verò fieri potest, ut id sequatur ille, quod tibi videtur, sed quod sibi. quòd si malè iudicat, is damnum facit qui decipitur. Nam inuolutam veritatem si quis mendacium iudicet, non ea inuoluta leditur, sed ille qui deceptus fuerit. Sic igitur instructus, æquo feres animo conuiciatorem. nam ad singula dices, Ita visum est illi.*

PRODIGVS. Verùm has ferè linguas ignominia sequitur & contemptus; graui hæc viro, & morte grauior contemptus; & ingloriam vitam ducere, omni tormento acerbius.

VIRTVS. Nemo ignominiam & contemptum nolens patitur. quis vis? loquendi in libera Republica libertatem tollere? nec Deus ipse linguis, nec humanæ libertati frenos iniicit. Et vis non sentire con-

Quid faciet quæ contemptum aliorum patitur.]

temptum? contemne. vicit qui contempsit. adeoque nec contemptum sentit, qui contemnit. tu tantùm te non abiice, nec contemne; sed digna Deo cogita, digna facito, & supra contemptum eris. ridebis etiam humana iudicia, diuinis felix. & cùm ferè humanis diuina aduersentur, gaudebis humanorum contemptu, vt diuinorum laude fruaris, hoc propior huic futurus, quo ab humanis laudibus remotior es. Vide quid sentiat in hac re Seneca:

Ignominia tu putas quemquam sapientem moueri posse, qui omnia in se reposuit, qui ab opinionibus vulgi recessit? nemo ab alio contemnitur, nisi à se antè contemptus est. proiectus animus fit huic contumeliæ oportunus. qui verò aduersus sauißimos casus se extollit, & ea mala, quibus alij opprimuntur, euertit, ipsas miseras insularum loco habet: quando ita affecti sumus, vt ni-

Ad. 5.

hil aequè magnam admirationem occupet, quàm
 homo fortiter miser. Quàm generosè, quàm
 christianè! quàm non abfimile illi: *Ibant*
gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni
habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati!
 An tu hos passos aliquid arbitraris, quos
 gaudio perfusos vides? an ignominiā hanc
 inter poenas credis posuisse, qui in lau-
 de, & laude magna posuerunt? confirmat
 quæ dixi Epictetus: *Te alius non laedet, nisi ipse*
velis. Tum autem laesus eris, cū te laedi existi-
maueris.

PRODIGVS. Grauis interim omni viro
 generosioris animi contemptus, & malum
 longè morte ipsa maius.

*An malū
 sit con-
 temptus.*

VIRTVS. At ego, neque mortem malam,
 neque contemptum malum puto. cecidit
 vir magnus tyranni aut alterius ferro?
 contemptus populo iacet vir magnus?
 maior post ferrum & contemptum fuit.
 desiit terris magnus videri. cœpit cælo ma-
 gnus esse. ille miser & infelix, quem igno-
 minia læsit. vis non lædi? neglige. neglectus
 victoriam dabit: mœror contemptum.
 Sed tamen inglorius iacet quem ignomi-
 nia loco deiecit. causam examina. si quam
 contemptui dedisti; delicti poenam perfer.
 clues ferendo. in innocentem incurrit? de
 innocentia gaude. de contemptu non do-
 le.

le. illa in manu tua est: aliorum de te opinio, iuris alieni est. quid doles de alieno? de tuo, & quod emendare potes, dole.

Contemnor interim, & ignominia latè sparsa. vide an qui sparsit, odio tui laboret, an ignoratione. si primum; scrutare, causam huic dederis, an gratuito oderit. dedisti; tolle, si potes. & beneficiis etiam demerere. non dedisti; compatere. morbo tenetur graui, qui nulli molestior, quàm qui illo tenetur, cui non dies, non noctes patitur esse securas. & vis grauiùs hunc etiam torqueri? odia, & ignominiam odio natam, contemne. Si ignoratione tui laborat, ostende alium te esse quàm arbitratur. conatum adhibuisti, nec conceptam semel opinionem deposuit; se pone has alieni capitis curas, & Deo innocentiae propugnatori rem omnem committe. quis scit an non voluntate illius hæc eueniant, laude tua maiore? quid si te his sibi exercitationibus parare velit? damnabis Deum? quid si in delictorum poenam hæc tibi eueniant? non gaudebis tam miti lenique, toties commeritas æternas elui? benignitatis hæc in te Dei sunt, patris sunt, non iudicis. agnosce & ama hîc patrem, ne postea ferrecogaris iudicem: & inter beneficia contemptum repone. reponet te cælo, si forti-

ter tuleris. & quid facilius beatiusque, quam breuem contemptum ferre, cælo præmiandum? securus æternitatis est quem probitas & innocentia vestit. inuolet ignominia, & ignominia comes contemptus; crescet ex his gloria Deo spectatore, præmiatore, laudatore. Quis gloriae suae causam sciens repulit? non inter amicos numerandi quicunque illi augendæ causam dederunt? dat illam quicunque te contempsit. arripe oblatis muneris occasionem. Non dedit in munus, dedit in interitum. magis etiam gaude, quòd in mortem porrecta vertere in salutem possis. & gratias etiam improuido donatori age, qui hostilem dum expandit animum, medicamenta ignarus dedit. frui inimici beneficio. & imitare monentē: *Beati estis cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me: gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in calis.* Ob Christum patitur, quisquis innocentia & probitate tectus, contemptum suum Christo sacrat, illi ignominiam omnem donat, gaudetque pro veritate pati in salutē. patitur ob Christum quisquis ob probitatis studium ludibria patitur. cui remedium hoc ab Epicteto: *Quisquis sapientia studium suscipere cupis, statim*

statim te para, quasi futurum sit vt deridearis, vt multi te subsannent: vt dicāt, te subito Philosophum extitisse: vt rogent, Vnde supercilium istud? Tu verò supercilium ne habeto: ea verò, quæ optima tibi videbuntur, sic teneto, quasi à Deo sis in ea statione collocatus. Cæterum memento, te, si in eodem statu permanseris, iis tandem admirationi fore, qui te prius deriserunt. sin eis succubueris, dupliciter fore deridendum.

PRODIGVS. Quid faciam adulatoribus circumfessus?

VIRTVS. Quod serpentibus cinctus. ne fide. venena spargent. nec vnquam magis, quàm dum blandiuntur. ne crede fronti. mentitur. odijs natat dum amicam spondet. ne fide verbis. pectori reconduntur toxica in incautum euomenda. rident? sanguinem meditantur. laudant? damnant animo. inhortantur? infidias parant. spondent amica? inimica exspecta. operam vltro promittunt? hostilia cogitant. consilia suggerunt? ne tange. in interitum eunt. fuge lupinos sub ouilla pelle animos. peristi, si te illis credideris. quid? quòd nec audiri velim. illabuntur suauibus, & antè vulnerant, quàm ferrum senseris. deuita has nouaculas spongia tectas. eminus prospicienda hæc mala sunt. quamquam & draconum more venena de longinquo

Quid in adulatoribus.

iacu-

iaculentur. quo proinde minùs te tuaq; illis credideris, hoc securior eris. nemo hosti tutò se commisit, nemoque inimica consilia prudens secutus est. scit ab hoste hostilia exspectanda & metuenda, nec alia.

PRODIGVS. Quid si moriendum?

Quid faciendum
in morte.

VIRTVS. Lubens vtor Senecæ verbis. ne pudeat Christianum à Philosopho discere, & mutuari aliquid à Philosophi calamo in salutem. *Dies ille quem tanquam extremum reformidas, aeterni natalis est. proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice. non est animo suprema, sed corpori. quidquid circa te iacet, tanquam hospitalis loci sarcinas spectata. transeundum est. non licet plus efferre quàm intuleris. imò ex eo quòd in vitam attulisti, pars magna ponenda est. Non videntur tibi hæc à Christiana manu nata? Eleganter alibi: Non ut diu viuamus curandum est: sed ut satis. nam ut diu viuas, fato opus est; ut satis, animo. longa est vita, si plena est. impletur autem cùm animum sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. quid illum octoginta anni iuuant per inertiam exacti? non vixit ille, sed in vita moratus est: nec serò mortuus est, sed diu. octoginta annis vixit. imò octoginta annis fuit. nisi fortè sic vixisse illum dicas, quomodo dicantur arbores viuere. Nihil addam de meo, addam illud Platonis: Vnusquisque nostrum*

stram sua mens est, suus animus, id est, animal ^{Ingentia}
 immortale in mortali inclusum praesidio, & quasi ^{& non}
 custodia. Domicilium autem hoc nobis molestum ^{moritura}
 ac graue circumscripsit natura, cuius voluptates ^{bona post}
 obscurantur & volant, & plurimis molestiis ^{hanc vi-}
 admixtae sunt. dolores tum improuisi, tum diu- ^{tam nos}
 turni. Quid morbos commemorare? quid sensuum ^{manere.}
 ulcera? quid interna vitia? à malis ergo mors
 abducit, non à bonis. quocirca non tu ad mortem,
 sed ad immortalitatem raperis. nec te vitæ com-
 moda, & bonorum detractio manet, sed sincera
 liberiorq; cum voluptate possessio. nec voluptates
 mortali corpori admixtas percipies, sed ab omni
 dolore vacuas ac liberas. cum enim ex his vin-
 culis, & ex hoc carcere euolaueris, tum eò perue-
 nies, ubi nulla molestia, nulla sollicitudo, nulla se-
 nectus poterit affligere. vita autem soluta &
 tranquilla, quam nulla mala & incommoda con-
 sequentur, cum stabili quiete, illic cum naturæ
 contemplatione philosophando, non cum turbæ
 colluione, nec in theatro, sed in perspicientia ve-
 ri omnis traducitur. Non arbitreris petita
 hæc è media Theologia? De viris bonis
 probisque illi verba. quibus mortem nullo
 modo timendam vult: amandam potius &
 sperandam, tanquam melioris vitæ præ-
 nunciam & ducem. & quid vereatur cui
 tanta bona post mortem affluunt? Nihil
 addo, explicatè nimis ac christianè Plato,

vt Paulli aut Ioannis calamo dictasse videatur.

PRODIGVS. Quid si mors iuuenem oppresserit?

*Mortem
iuenti
optandā.*

VIRTVS. Malles senem? fac te maturum senemque moribus mors reperiat. nemo talis iuuenis moritur. canesce moribus, vt illis te, non annis censeam; & senex eris. neque talis immatura mors esse potest, quæ maturuit probitate. Quid? quòd in beneficio sit iuuenem mori? Epicharmi Philosophi verba sunt: *Quem Deus amat, iuuenis moritur.* minor enim ferè tales vitiorum sarcina premit. Quid? quòd & alacrior in mortem eat iuuentus? bella hoc docent. timidior senectus est. & non facilior emigratio è domo paucis inhabitata annis, quàm plurimorum annorum consuetudine firmata? & cùm in mortem nati simus quid refert, citiùs aut tardiùs cursum expleamus? nisi quòd inter exules felicius qui prior patriæ redditus. patria nobis cælum est, à qua quamdiu viuimus, exulamus. & quis exul doluit de reddita citò patria? Omnem deinde retrò ætatem, aut, si hoc longum, ætatis tuæ homines cogita. hic adolescens decessit, senex alius, alter infans, cui nihil amplius contigit quàm prospicere vitam. omnes hi cursum suum finiuerunt,

uerunt, licet mors, aliorum longiùs passa sit vitam procedere, aliorum in medio flore præciderit, aliorum interruperit principia, alium inter cænandum, ambulandum, scribendum, dicendum, ridendum soluit; alterius continuata mors somno est; ferro alij, serpentum morfu, ruina, ignibus, milleq; modis aliis extincti. Nunc quid accedit felicitatis iis, qui diutiùs vitam protraxerunt? par in mortuis sensus. adiecti aut adempti anni vitæ, nihil vita functis addunt, nihil adimunt: nisi quòd ferè plura ac grauiora passi, quibus longior vita contingit. Claudio Senecæ verbis: *Numquid feliciorem illum iudicas, qui summo die muneris, quàm eum qui medio occiditur? numquid aliquem tam cupidum vitæ esse putas, vt iugulari in spoliario, quàm in arena malit. non maiore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it, qui occidit consequitur occisum.*

PRODIGVS. Quid si peregrè moriendū? Non esse malum

VIRTVS. Mors eadem est. nec mitior domi, quàm foris. imò acerbior ferè domi. peregrè mori.

auget enim mœrorem carorum aspectus, vxoris maximè & prolium. & quid refert qua via cælum conscendas? non tam facilis aditus ad illud, è peregrino quàm è patrio solo? aut arbitraris leuiorem cadaueri patriam quàm peregrinam terram fore?

Sed

Sed solatio esse amici possunt. plus doloris ab his quàm solatij expecta. quo enim aliquando cariores, hoc acerbior disiunctio. neque tam absentia quàm præsentia mala sentimus. hæc magis feriunt, illa mitius transiguntur.

Non esse
malum
insepultum
iacere
mortuum.

PRODIGVS. Quid si insepultus iacuero?

VIRTVS. Quid times, aut cui? cadaueri? non sentit. animo? nulla hunc tegit terra. reconde hunc cælo. erit cùm corpus iunget sibi, cuicunque demum concreditum, terræ, aquis, aëri. at graue est insepultum iacere. animo graue esse non potest. graue illi & miserum esset terræ insepeliri. quid inuides corpori quod animo apprecaris? quamquam, si veteres audimus, insepultus nemo sit. *cælo enim tegitur qui non habet urnam.* non dignius cælo quàm terra tegi?

Qualis
quisque
debeat esse
in morte.

PRODIGVS. Quid faciendum in morte?

VIRTVS. Imitare milites, in hostes, pericula, vulnera, sanguinem, ferrum euntes. imitare gladiatores, fortiter telum excipe. quid prodest timide? aut quæ gloria metus? Sed mors est. imò via ad vitam est. metuis meliore viuere vita? metuis præmiis donari? nemo donatur æternis nisi mors antecesserit, & felici æternitati viam strauerit. metuis iudicem? audi veterem Philosophum: *Insidi quaestores rationes*

tiones verentur. idem accidit malè viuentibus, mortem. nemo ferius quæstor rationes veretur, nemo bonus iudicem. præmia sperat qui bonus est. Si ob malam conscientiam timeas mortem, illi, non huic imputa hæc Philosophus. Sed timeo. vanus metus, si conscientia non redarguat. redarguit? compone hanc, & non timebis. imò cum voluptate morieris. facit hoc omnis qui vixit bene. ita vitam bonam mors claudit bona. & dictum verè: Nescit bene viuere qui nescit bene mori. nescit mori malè, qui bene viuere didicit. Audiamus Senecam: Maximum argumentum est animi ab altiori venientis sede, si hac in quibus versatur humilia iudicat & angusta, si exire non metuit: scit enim quò exiturus sit, qui vnde venerit meminit. è cælo venit, repetiturus cælum. Quid ergo mortem timeat? nisi scelera deprimant. hæc fuge, & securus in morte eris, quia securus de gloria. Non omitto hîc illud Epicuri inhortantis ad fortiter moriendum: Nemo non ita exit è vita, tanquam modò intrauerit. Sed addo Senecæ commentarium: Falsum est. peiores morimur quàm nascimur. nostrum istud, non naturæ vitium est. illa de nobis conqueri debet, & dicere, Quid hoc est? sine cupiditatibus vos genui, sine timoribus, sine superstitione, sine perfidia, cæterisq; pestibus. quales intrastis,

trastis, exite. percepit sapientiam, si quis securius moritur, quam nascitur. Nunc verò trepidamus, cum periculum accessit. non animus nobis, non color constat. lacrymæ nil profuturæ cadunt. quid est turpius, quam in ipso limine securitatis esse sollicitum? causa autem hæc est, quod inanes omnium bonorum sumus, quorum in fine vite desiderio laboramus. nemo quam bene viuat, sed quamdiu, curat; cum omnibus possit contingere, ut bene uiuant, ut diu nulli.

PRODIGVS. Quomodo viuendum?

*Qua vita
ineunda.*

VIRTVS. Viue ut mori desideras. Non transeo hinc Senecam: Tum te felicem esse iudica, cum poteris in publico viuere: cum te parietes tui tegent, non abscondent: quos plerumque circundatos nobis iudicamus, non ut tutius viuamus, sed ut peccemus occultius. Rem dicam ex qua mores æstimes nostros. Vix quemquam inuenias, qui possit aperto ostio viuere. Ianitores conscientia nostra, non superbia opposuit. sic uiuimus, ut deprehendi sit subito aspici. Quid autem prodest, recondere te, & oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam aduocat: mala etiam in solitudine anxia atque sollicita est. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert, neminem scire, cum tu scias? O te miserum si contemnis hunc testem! Hinc illud etiam Pythagoræ: Turpe quidpiam nunquam facias, nec cum alio, nec tecum. sed omnium
maximè

maximè te ipsum reuerere: magis etiã Deum. in cuius oculis etiam cogitationes tuæ. viue proinde vt etiam minimarum harum redditurus rationem illi quem effugere nihil potest Addo hîc illud Epicteti: Mors & exilium, & omnia quæ in malis habentur, ob oculos tibi quotidie versentur: omnium verò maximè mors. sic nihil vnquam humile cogitabis, nec impensè cupies quidquam, & viues bene. nec enim permittet seriò cogitata mors viuere malè.

PRODIGVS. Quo modo securam vitam degam, metu vacuam?

VIRTVS. *Terrorum obliuiscitur quisquis pia Vita se- & honesta facit. Naumachij est. vis extra curitas in omnem metum esse? extra crimina te sta quo constat. tue timor à scelere est. intranquillat hoc mentem. nec quisquam maior animorum carnifex scelere est: nec dormientem patitur securum. vt non immeritò Iuuenalis:*

Cur tamen hos tu

Euasisse putes, quos diri conscia facti Mens habet attonitos, & surdo verbere cedit Vita se- & Ceditius grauis inuenit, aut Rhada- Inquietã vitam in- ter scelera ducẽ.

Nocte diq̃ suum gestare in pectore testem. Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.

*Nam scelus intra se tacitū qui cogitat vllum,
Facti crimen habet. cedo, si conata peregit,
Perpetua anxietas, nec mensa tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interq; molares
Difficili crescente cibo.*

*Nocte breuem si fortè indulsit cura soporem,
Et toto versata toro iam membra quiescunt,
Cōtinuò templū, & violati numinis aras, & c.
Hi sunt qui trepidant & ad omnia fulgura
pallent,*

*Cū tonat, exanimes primo quoque murmu-
re cali,*

*Non quasi fortuitu, nec ventorum rabie, sed
Iratu cadat in terras, & vindicet ignis.*

Illā nihil nocuit: cura grauiore timetur

Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.

Hæc criminū poena, ut in æterno nos me-
tu ponant. fuge, & tranquillitatem spon-
deo, eo maiorem quo remotior ab omni
scelere eris. Vis etiam in perpetuo gaudio
esse? Deum reuerere & ama. nulla æquari
illis gaudia possunt, quæ diuinorum amor
largitur. pura sunt, nulloque mœrore per-
mixta, timore nullo. Claudio. ama, gaude-
bis. & quamdiu amor, tam diu gaudium.
inenodabili hæc nexu iuncta. nunquam
incomitatus amor est; æterno sibi fœdere
gaudia iungit. Vitæ verò securitatem pro-
mittit Epictetus, si curam tui commiseris

Deo,

Deo, illiusque nutui obsecutus fueris. *Actorem esse fabula talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: si brevis, brevis; si longa, longa. si mendicum agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniosè repræsentes. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere: eam autem eligere, alterius. Dei nimirum, à cuius delectu humana hæc pendent, quæ breui vitæ huius comœdiâ continentur. felix ille qui non claudit fine tragico; infelix qui in tragœdiam comœdiam vertit infortunato, ô nimum! exitu. Securam vitam promittit Seneca: *Vt securè viuas, reconciliatio tua & facilis sit & certa. Timeri autem tam domi molestum est, quàm foris, tam à seruis quàm à liberis. nulli non ad nocendum satis virium est. Adice nunc, quantum timetur, timet. nemo potuit terribilis esse & securus.**

PRODIGVS. Quomodo securus poenarum & præmiorum viuat?

VIRTVS. *Si fueris mente pius, nihil mali patieris mortuus. Superiùs manet in cælo spiritus.* *Quis viuat poenarum securus & præmiorum.* Epicharmi verba sunt. Bene vixisse, bonæ mortis semita & dux est. mortem bonam præmia sequuntur. poenarum verò metum mors bona excludit, mortis malæ vita bona. Quare si securus velis esse præmiorum, immeritis memento non dari præmia. sudoribus hæc parantur. & intueri exempla

omnium quos cælo donatos legis. quorum sudores, sanguis, vulnera, horum & præmia sunt: nam & quorum certamina, horum & victoriæ; quorum victoriæ, horum & coronæ & triumphus. Vis deinde securus vivere pœnarum? vitam probam nullæ comitantur pœnæ. delictorum hæ sunt. probitatem ergo cole, & extra pœnarum metum eris. Vis aliquid propius? Christi tui vestigiis insiste, & securus pœnarum viues: præmiorum etiam securus. non potes errare vestigiis illius inhærendo, potes sæculi. quid sequeris dubia in re æternitatis? tuta amplectere, & pro incertis certa delige. certa Christi, incerta sæculi vestigia sunt. illa ad præmia, hæc ferè ad pœnas ducunt, nullo ævo ponendas, nullo mitigandas; illa ad præmia nulla æternitate ponenda, nulla minuenda.

PRODIGVS. Quid faciam in opibus?

*Quæ vita
diuiti in-
sitanda.*

VIRTVS. Vtere vt rationem redditurus, vt dubiis, vt alienis, vt fidei tuæ concreditis. largire vt tuas. contemne. infra genus tuum sunt. indignæ cui animus obsequatur, cælo & Deo natus. seruire tu illas doceas. pudeat famulari. etiam contemne, ne te contemnant, aut contemnendum obiciant. & quid sunt opes, si te intueris? indignissimæ quibus nobilissimam mentem, viuat

viuam Dei imaginem, subiicias. Odium etiam illarum Theognides luadet: *Diuitias odi, quia mala multa docent, dolos perniciososq; lites.* & Phocylides: *O aurum malorum dux, vitæ perniciēs, omnia deiiciens! vitæ non esses mortalibus malum amabile! propter te enim pugnae, prædæ cædesq; sunt, liberiq; parentibus infensi, fratresq; consanguineis.*

Addo. cælum illis mercari discito. leui pretio æternatura parantur præmia. quis non leuem arenam magno lubens vendat auro, quis non paleam gemmis? & auro & gemmis maius cælum est: arenâ & paleâ minor pecunia est si cælestibus componas. Claudio verbis Domini in terrorem, in fugam, in contemptum: *Amen dico vobis, Matt. 12. quia diues difficile intrabit in regnum celorum. & iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum celorum.* &: *Væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram. at contrà: Beati pauperes quia vestrum est regnum Dei.* Luc. 6.

PRODIGVS. Quid in paupertate?

VIRTVS. Nemo nolens pauper est. ad diuitias vocantur omnes, extendenda manus est. vltro illas spondet Deus. animorum dico. quæ solæ, quæ veræ diuitiæ, nunquam possessorem suum fallentes. Audi quid Phocylides dicat: *Nemo pauper est, qui*

se extra fortunæ potentiam posuit. extra hanc ponere se omnes possunt. posuit qui contempsit. contemptus facilis est, æterna cogitanti & Deum. & quæ gloria homini maior, quàm pariri Deo? paupertatem hic delegit. poterat opes. neglexit. malum ergo paupertas esse non potest, cùm eam delegerit Deus quid ergo times coniungi bono? time malo.

*Gaude ergo paupertate, siue vltro illam Dei tui exemplo amplexus fueris; siue ab illo donatam acceperis. non solet quæ sibi delegit nisi pro beneficio largiri. beneficia verò, nisi ingratus audire velis, grata mente accipienda; maxime à Deo, qui cælestis regni heredes dominosque pauperes statuit. Felix paupertas quæ cælorum regna amatoribus suis largitur. coronat nimirum diuitatq; cælo quos pauperat terris. beata, munereque suo fortunata. Sed grauis paupertas est. ambienti illam cum Christo suo grauis esse non potest. levis est, onera nescit, & vis aliquid à Seneca? *Qui continebit se intra naturalem modum, paupertatem non sentiet: qui naturalem modum excedet, eum in summis opibus quoque paupertas sequetur. indigebit enim plurimis, nec satiabitur potitus. Addit: Pecunia nihil ad animum pertinet; non magis quàm ad Deos immortales omnia**

omnia ista, quæ imperita ingenia, & nimis corporibus suis addicta, suspiciunt. Lapidem, aurum, argentum, & magni leuatique mensarum orbes, terrena sunt pondera: quæ non potest amare sincerus animus, ac naturæ suæ memor; levis ipse, & quandoque emissus fuerit, ad summa emicaturus. interim quantum per moras membrorum, & hanc circumfusam grauem sarcinam licet, celeri & volucris cogitatione diuina perlustrat. in iis diuitias suas agnoscit, & amat. quibus nulla vis spoliari potest, nulla exui.

PRODIGVS. Quid in aduersis?

VIRTUS. Gaude, quod è bonorum numero habearis: & exulta hoc Dei de te iudicio: qui bonos delegit, quos aduersis committeret. ac ne verba dare crederes, fecit in Filio. malè voluisse cælestem Patrem æterno sibi Filio, ingens blasphemia est, nec alia quàm diabolo nata. bene ergo voluit, & vita illius iam inde à Betlemítico stabulo aduersis tanquam perpetuo filo confuta. duris ergo exercuisse amoris fuit. aut si non fuit, non amauit Filium Pater. si amauit, & per aspera duxit; duxisse per hæc, amasse fuit. non duxisset? non amasset. duxit, quia amauit. nec alia testatior in Patre amoris signatio fuit. In te ergo ab eodem amoris fonte aduersorum torrentes profluere, arbitrare. quod si

Quis modus in aduersis tenendus.

certò tibi persuaseris, gratias pro beneficio ages quòd te Filio æquauerit Pater, cum eodem coronandum, & præmio donandum æterno.

PRODIGVS. Quid in corporis inualetudine?

Quid aget in inualetudine corporis.

VIRTVS. Nescis meriti plenam inualetudinem esse? feres. Deus illam suggerit præmiorum materiam. Et quis paullo generosior indoluit occasionem sibi præberi ostentandi roboris? & aut dolor in ægritudine magnus, aut parvus est. si parvus, ferri potest; si magnus, premere diu non potest: emittet in portum, & optatis nos littoribus restituet. Iam quanti vltro dolores subierunt? plenæ sunt omnes historiae. quanti loricati, cinere & sacco induti, inedia propè & flagris enecti, omnibus se lætioribus spoliarunt? Non & apud sæculum athletæ à luxuria se continent, & potu lætiore? cruciantur, fatigantur, vt robori ædificando vacent? nimirum, vt quo plus sudauerint, hoc plus de victoria sperent. quod illi peritura gloria, tu in inualetudine fortiter ferenda largire diuinæ, tibi, æternitati cui natus es.

Quid faciet oppressus mœroribus.

PRODIGVS. Quid in mœroribus?

VIRTVS. Misce læta tristibus. nam, vt ille, *tetrica sunt amœnanda iocularibus.* oppone proinde

proinde mœrori gaudia. ac vbi se doloris
caussa protruserit, tu hilaritudoines obiice.
Examina deinde mœroris tui causam. oc-
casionem dedisti? datam nolles. non dedi-
sti. vide an tolli possit. non potest? quid te
crucias? non dictum verè, *Abiecti animi est*
res magni facere quæ non sunt in tua potestate?
potes causam tollere? tolle. negligis? tibi
imputa. Vide etiam an hic tibi mœror
communis cum multis, an cum perpaucis,
an in te solum cadat. si cum multis, com-
munem fortunam perfer: si cum paucis,
percurrere hos paucos, intueri qua frontis
& oculorum constantia ferant: & imitare
fortes. nam ignauos imitari, ignaui & de-
generis à Christiano pectore animi est.
Vide etiam, quales hi sint, probi an im-
probi. si probi, gaude paritari probis, & hoc
Dei de te iudicio, gratulare tibi. si impro-
bi, cogita, an in delicti pœnam, an secus. si
primum, de delicto dole, daque operam vt
fortiter ferendo, debitum exsoluas, deli-
ctum deleas. Bene olim à Philosopho: *In-*
iuria lata ratione delicti, non est iniuria, sed cor-
rectio, sed iustitiæ expletio. de cuius exple-
tione dolere non debes, debes de causa à
te data. Si in te solum mœror irruit, verte
in bonum malum. facies, si magno animo
tuleris, excutere potes? excute. non potes?
obdu-

obdura. maiorem ferendo quàm excuti-
endo gloriam referes. quòd si verò aduersi
tibi aliquid acciderit mœroris causa, me-
mento, neminem fortunam illæsum trans-
isse nisi ignauum. nolo te in hoc numero
esse. in eo velim, qui prouocare etiam in
plenum fortunam audeant, similem illi
cuius meminit Poëta: qui

Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi.

*Interdū & lacrymas, cū fortunæ ipse minaci
Mandaret, laqueum, mediumq; ostenderet
vnguem.*

Nullæ hîc cadent lacrymæ, cadent etiam
minitanti fortunæ; minæ, & maiores mi-
nis minæ. nolo ex iis de quibus idem ce-
cinit:

*Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit fortuna iocari.*

qui ad primum non dico telum, sed vanis-
simas expallescent minas, & struunt bal-
nea lacrymis. Ex illis volo, qui ludere etiã
medio Oceano Aquilone sæuiente didi-
cerunt, qui prouocare etiam Neptunum
& irata maria. non illi amicum, qui

*nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec cuius erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere
vero.*

In gloriam hîc vitam ducet, & timoribus
nata-

natabit. Et ne longior sim, quem tu vlla ætate putas fortium magnorumque viro- rum in perpetua felicitate fuisse? quem nauclerum in perpetua malacia? iam quæ vnquam altitudo non habuit paratam rui- nam? quibus montibus non incumbunt præcipitia & valles? & cùm vniuersum or- bem, omnemque retro ætatem animo in- ambulaueris, quid propè, nisi vulnera, san- guinem, ferrum, venena, odia, mortes re- peries? circumspice dein eos qui tecum vi- uunt. vide quid singulis euenerit aduersi. & solare te tantorum exemplis, aliorum- que lacrymis lacrymas desicca tuas.

PRODIGVS. Quid in prosperis?

VIRTVS. Tanquam aduersis obruen- dus. metus hic animos mitigabit & mol- liet, nec permittet in inuidioso fastigio se- curum oblitumque sui fortunæque viue- re; sed deprimet efferentem, monebitque inconstantia ac fraudum: proponetque exempla eorum, quos inopinantes, è me- dio felicitatis cursu, aut è summo illius ver- tice, infidis manibus orbi ludibrium pro- traxit. Nihil verò in secundis laudatum magis, modestia ac comitate in omnes, fa- cilitate, benignitate. Illud prudentis, mul- tos sibi in prosperis amicos parasse, pluri- mosque beneficiis, omni que humanitatis genere

*Qua ra-
tio tenen-
da in pro-
speris.*

genere obstrinxisse; ab asperioribus deniq;
& quæ cuiusquã contumeliam redoleant,
fortiter abstinuisse, ab iisq; maximè quæ
contemptum etiam vilissimorum refe-
rant.

PRODIGVS. Quomodo propitiam mihi
fortunam parabo?

*Fortuna
ac fortui-
eorum cõ-
temptus.*

VIRTVS. Stoicus pro me respondebit:
*Errant, qui aut boni aliquid nobis, aut mali iu-
dicant tribuere fortunam. materiam dat bono-
rum & malorum, & initia rerum apud nos, in
bonum malumue exiturarum. Valentior omni
fortuna est animus: in utramque partem ipse res
suas ducit, beatæq; ac misere vitæ ipse sibi causa
est. malus omnia in malum vertit, etiam quæ
specie optimi venerant: rectus atque integer
corrigit prava fortuna, & dura atque aspera fe-
rendi scientia mollit. idemq; & secunda gratè
excipit modesteq;, & aduersa constanter atque
fortiter. Et quid quæris à fortuna? opes,
honores, voluptates? non sunt in salutem:
nec fortium, sed ignauorum dona sunt.
consule omnes cælo iam inscriptos, & di-
sce quid sentiant. quamquam nil opus ver-
bis, res verbis potentiùs certiusq; loquun-
tur. vis aduersa, & æquari in illis generosa
imitatione Christo tuo? animum para.
non deerunt. neminem hæc bonorum in-
tactum transierunt. ad te etiam venient.*
sequere

sequere interim Theognidem : *Tolerare oportet quæ dant Di hominibus mortalibus, facilemque ferre utramque sortem.* magis etiam sequere Christum, iam inde à stabulo ad clauos & crucem gradientem, & præmia spera.

PRODIGVS. Quid faciam inter epulas & pocula?

VIRTVS. Ciborum parcus, parcior poculorum eris. naturæ interim satisfacies. at paucis hæc dimittitur. pauo an hordeo, vino an aqua ventrem repleas, nihil interest. perdet quidquid acceperit. Sed sociæ te prouocant mensæ. memento Alexandri, Holofernæ, Antonij, Lot, Simonis, Noë, Amnonis, aliorum. illud etiam. quo ferè plus poculorum, hoc minus hominis superesse. indormit enim insepulta ratio poculis: nec iam homo, sed bellua omni inferior est.

Quis modus inter epulas tenendus.

Et quis ferat medico poculo rationem sibi suffurari? deterius cum à manu tua hoc fiat. quis prudens, imò quis homo, vltro hominem suum exuat, vt bestiam induat? quasi pudeat hominem esse, bestiam non esse. iam quis, cui ratio, valetudinem vltro perdat, salutem prodigat, ridendumque se omnibus propinet? facit quisquis profusior in poculis est. Non possum hîc
omit.

omittere Epicuri verba, ut à voluptatum magistro temperantiam discamus. Seneca refert: *Cum adierint hos hortulos, & inscriptum hortulis, Hospes hic bene manebis, hic summum bonum voluptas est: paratus erit istius domicilij custos, hospitalis, humanus, & te polenta excipiet, & aquam quoque largè administrabit, & dicet: Ecquid bene acceptus es? Non iritant, inquam, hi hortuli famem, sed extinguunt: nec maiorem ipsis potionibus sitim faciunt, sed naturali, & gratuito remedio sedant. In hac voluptate consenui. Venter præcepta non audit, poscit, appellat. non est tamen molestus creditor, paruo dimittitur. Non arbitreris hæc ab intima Thebaide, ab Antonij & Paulli mensa venire? quo magis erubescere debemus, vinci ab Epicuro Christianum. subnecto hic illud Epicteti: *Quæ corpori serviunt, eatenus adhibeantur, quatenus animo sunt usus: veluti cibi, potus, amictus, ædes, servitium. quidquid autem ad ostentationem aut delicias attinet, repudiato.**

PRODIGVS. Quid si mulier oblata fuerit?

Castimonia laus,
voluptatum contemptus.

VIRTVS. Nolo hic quidquam ex Evangelio. Senecam audi de omni libidine: *Licet auaros mihi, licet vel iracundos enumeres, vel odia exercentes iniusta, vel bella: omnes isti virilius peccant. in venerem ac libidinem proie-*
ctorum

Etorum inhonesta labes. Omnia istorum tempora
 excute. aspice quamdiu computent, quamdiu in-
 sidentur, quamdiu timeant, quamdiu colant,
 quādiu colantur, quantum vadimonia sua atque
 aliena occupent, quantum conuiuia, quæ iam ipsa
 officia sunt: videbis, quemadmodū illos respirare
 non sinant, vel mala sua vel bona. Audi quā
 fortiter alibi: Voluptas bonū pecoris est. magnā ^{Voluptas}
 vitā facit titillatio corporis? quid ergo dubitabis ^{vita pece-}
 dicere, bene esse homini, si palato bene est? Et ^{ris.}
 hunc tu, non dico inter viros numeras, sed inter
 homines, cuius summum bonum saporibus, colo-
 ribus ac sonis constet? Et ex Demetrii sen-
 tentia: Voluptas fragilis est & brevis: fastidit ^{Quid sit}
 obiecta: quo avidius hausta est, citius in contra- ^{voluptas.}
 rium recidens, cuius subinde necesse est aut pæni-
 teat aut pudeat. in qua nihil est aut magnificum,
 aut quod naturam hominis, diis proximi, deceat.
 res humilis, membrorum turpium ac vilium mi-
 nisterio veniens, exitu fæda. Ista est voluptas &
 homine & viro digna, non implere corpus, nec
 saginare, nec cupiditates irritare, quarum tutis-
 sima est quies. Ex sua etiam: In præcipiti est vo- ^{In quo}
 luptas, ad dolorem vergit, nisi modum teneat. ^{vera vo-}
 modum autem tenere in eo difficile est, quod bo- ^{luptas si-}
 num esse credideris. veri boni auditas tuta est. ^{ta.}
 quid sit illud interrogas, aut unde subeat? di-
 cam. Ex bona conscientia, ex honestis consiliis,
 ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum.

T

Et

Et Christianè monet: *Dimitte istas voluptates turbidas, magno luendas. non ventura tantum, sed praterita nocent. quemadmodum scelera etiam si non sint deprehensa, cum fierent sollicitudo tamen cum ipsis abit: ita improborum voluptatum, etiam post ipsas, pœnitentia est. Non sunt solida, non sunt fideles, etiam si non nocent, fugiunt. aliquod potius bonum mansurum circumspice. nullum autem est, nisi quod animus ex se sibi inuenit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum: etiam si quid obstat, nubium modo interuenit, quæ infrà feruntur, nec unquam diem vincunt.*

*Castitas
laudata.*

Videamus etiam propiùs, non ad Dominica præcepta, sed consilia Philosophos accedentes: *Pulcrum est corpus castum habere, intacteq; manere virginem, & puris semper cogitationibus delectari.* Naumachij verba sunt. quis Euangelistarum castiùs? Sed & terret pœnis. *Mortuorum statim non castæ mentes, pœnas luunt.* fortiter omnino, piè & Christianè. & ad diuinorum consiliorum in Paulo perfectionem excurrit Phocyli-
des: *Virginitatem custodi.* Paullus suadet & optat, non imperat: Phocylides aliquid supra nudum consilium addit. Veniamus ad res ipsas. Tertullianus docebit: *Gentiles Sathanae suo & virginitatis & viduitatis sacerdotia perferunt. Romæ quidem quæ ignis illius in-*
extin-

extinguibilis imaginem tractant, auspicia pœnæ suæ cum ipso dracone curantes, de virginitate censentur. Achæe Iunoni apud Aegium oppidum virgo sortitur. & quæ Delphis insaniunt, nubere nesciunt. Cæterum viduas Africanæ Cereræ assistere scimus, durissima obliuione matrimonij adlectas. hæc diabolus præcipit, & auditur. Prouocat nimirum Dei seruos continentia suorum, quasi ex æquo. O continentiam gehennæ sacerdotum! Quid turpius quàm Christi seruum, à diaboli seruo vinci in continentia palæstra?

Verùm mulier est sola. nunquam sola est, quæ Deum habet inspectorem, testem, iudicem. & sanè erubescere vir castus debeat, solus à muliere deprehensus. *tam san-* *Mulieris fuga.*
cti enim viri est suffundi si virginem viderit, quàm sanctæ virginis si à viro visa est. Tertuliani est. qui etiam adumbrari femineam vult faciem, quo magis vbera, quæ vsque ad cælum scandala iaculantur. atque hinc feria illa monita: *Omniū in te ætates periclitantur, induc armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum sexui tuo strue, qui nec oculos tuos emittat, nec admittat alienos. fuge quisquis salutem amas. & illa vultuum, magis etiam vberum prostibula deuota, quo maiora in his quàm in vultu incendia ludunt, potentioresque de propin-*

quo ignes iaculantur, plusque teneritudi-
ne ac mollitia sua illabuntur. Vbicunque
ergo mulier obiecta, oppone Deum, cæ-
lum, ignes. & vt hæc absint; pudeat virum
subdere colla mulieri, pudeat vinci. à de-
teriore sexu meliorem; à tam fragili vali-
dum. infelix quisquis femineo substratus
iacet iugo. à viro virum vinci ferendum: à
muliere virum, ignauissimi pectoris est.

Momentaneam deinde voluptatem,
foedam, volaticam, erubescendam ante-
ferre cælorum purissimæ, castissimæ, æter-
næ, fatuum. & quid si in ipso delicti mo-
mento mors opprimat delinquentem? fa-
ctum multis. quid si è multis tu sis vnus,
ferâ in æternum pœnitundine; hæc cogita,
& magnis animis frena huic belluæ iniice,
perde ne te perdat. nec patere ob has fu-
gitiuas sordes, nobilissimam animam, ma-
gni Numinis imaginem opibus, honori-
bus, voluptatibus, præmiisq̃ue excludi æ-
ternis, flammisq̃ue æternum addici æter-
nis.

PRODIGVS. Quis modus tenendus cum
vxore?

*Vxor
quomodo
habenda.*

VIRTVS. Nec dominam patere, nec an-
cillam arbitrare. vt filiorum matrem ha-
be, vt alteram manuum tuarum, vt animæ
partem, vt secundarum aduersarumq̃ue
rerum

rerum sociam; tuus in illa, illius in te spiritus vertatur. sic fiet ut illi consulas, quia tibi; tibi, quia illi bene vis. non assuescat minus castis, ne admirari incipiat & amare. non loquacibus, otiosis, vinosis contubernalibus. etenim *Bonos corrumpunt mores congressus mali.* per loquacitatem irrepunt verba pudoris inimica, otium amores alio flectit, vinolentia impudentiam docet, curiositas libidinum secum plaustra trahit. nulla eiusmodi feminarum securas viro noctes dabit, non vacuum thorum, non viduum cubile. Cultus modestus sit. quid enim curiosior mulier quaerit? placere? satis illi, si placeat marito. displicentia in alieno, castitatis comes est: neque de integra conscientia venit studium placendi per decorem, quem naturaliter inuitatorem libidinis scimus. Sed periculum illi nullum est. quæ minus veretur, minus precauet, plus periclitatur. timor fundamentum castimoniae est, praesumptio impedimentum timoris. & quid si illa non periclitetur, cum in illa periclitentur alij? nam quò omnes illæ in vestibus pompæ deliciarum? non de proximo curant luxuriæ negotium, & obstrepunt pudicitiae disciplinis? non mutuo se decore ornamenta prostituunt? naufragus nimirum decor exorna-

*A quavis
consuetu-
dine re-
mouenda.*

tus esset: accedit cultus, morienti scilicet flammæ ligna, frigori iritamentum. Sed genus & opes aliud suadent. nullum genus modestiæ regulam egreditur. nullis opibus concessum alienos prouocare oculos, aliorumque ignibus suos alere. nulla in muliere nobilior purpura, pudicitia: nullus cultior ornatus, probitate: nullus gratior habitus, verecundia: nullum venustius pigmentum, modestia. his ornata Deum habent amatorem, laudatorem, præmiatorem.

PRODIGVS. Quis cum liberis?

*Quomodo
liberi.*

VIRTVS. Cogita quales desideres. educatio dabit. quod si bonos natura dederit, gaude. & addere etiam aliquid memento huic bonitati, inuigilaque ne aliorum deflectat. si degeneres; ne despera. corriges educatione. regula hæc naturæ est. quod si breui compendio optimos voles, optimus ipse esto. non nisi ad exemplar praua corriges. nec satis est verbo præire: factis debes. nam si probis verbis improba patris facta respondeant; factis insistent, destituent verba. quales ergo filios voles, talem te præbe. probum probi sequentur, improbum improbi. plus tamen aliquid seueritatis quàm indulgentiæ ostendes; plus venerationis quàm familiaritatis. hæc il-

lam

lam minuit, & contemptum etiam adducit. maturitas patrem decet, abiectio seruos. vis obsequentes? timeant. vis in obsequio constantes? ament. vis castos? nihil tibi excidat impurum. etiam castam maritalis tori fuge licentiam. Nec parce delinquentibus. perdit qui parcit: interimit qui indulget: seruat qui punit. non probo nimiam seueritatem, magis tamen damno nimiam indulgentiam. mediocritas semper laudata. Optimis deinde magistris erudiendos trade. in quorum delectu, non tam eruditionis, quàm probitatis rationem habe. maiora enim ab hac quàm illa speranda. eruditio probitate nudata, noxia: probitas, etiam eruditione spoliata, saluti erit. vtramque si iunxeris, filios beabis.

PRODIGVS. Quem amicum deligam?

VIRTVS. *Nunquam malum virum amicum fac fidelem. semper fuge tanquam malum portum.* à Theognide hæc veniunt. Virum ergo probum deliges. exulant ab hoc fraudes. ignorat probitas dolos: improbum verò tamdiu fidum experieris, quamdiu commodum te sibi senferit: cum spe, amicitia effluet. sibi enim, nō alteri, amica improbitas est. Et quis fidum improbum speret, qui nec Deo, nec sibi fidus est, factus

*In amicū
quis deli-
gendus.*

proditor sui salutisque suæ? probum verò, amiciorem etiam aduersa dabunt. non cedit probitas aduersis, crescit. sed nec amor illius languescit, roboratur: plus enim virium exerit, cum necessitas grauior incurrit, operamque suam latius in amici indigentia explicat. & quid ab improbo speres? parem te illi mores facient. ne fide probitati tuæ. potentior in sequelam improbitas est. vicinior hæc naturæ, ac quasi innata; remotior probitas est, & à cælo petenda & speranda. Monitorem etiam habebis probum, sicubi à rectitudine deflexeris. improbus damnare improba non potest: propellit magis propendentem, etiam stantem impetu exemploque suo impellet. neque quisquam dissimili gaudet. similem desiderat cuius moribus oblectetur. nam si dissimilem moribus amat, suos damnat. & disiungimur ferè animis qui disiungimur moribus: morum enim dissimilitudo, animorum dissimilitudinem parit. sed neque *expedit habere amicos, qui metum augent vanum, sed qui tollunt: amicitia ad consolandum paratur.* para fortem, constantem, secreti tenacem, modestum, pium.

PRODIGVS. Quomodo me habebo in aliorum congressibus?

VIRTVS. Beneuolentiæ modestiam iun- *Quis mo-*
 ge. nemo te his vincat : comitate nemo. *du tenē-*
 morositatem verò fuge , verborumque *du in a-*
 asperitatem, contemptumque aliorum ac *liorū con-*
 risum. nulli te præfer, postpone omnibus. *gressibus.*
 referes cedendo primas si primas quæris,
 viderique velis paruus, si magnus velis. a-
 lienam laudes vt alieno lauderis ore, non
 tuo. damna neminem. commisit quis
 damnanda? tuere si potes. non potes: leni;
 & ignorare illa malis, quàm scire. parcus
 verborum, audiendi facilis, ad obsequia
 pronus, commiserationibus indulgens,
 doctus mœrentes solari, depressos erige-
 re, reparare fractos, exanimes excitare, &
 in spem meliorum prouocare.

PRODIGVS. Quomodo cum dignitate &
 opibus maioribus?

VIRTVS. Venerare, time. nec effunde te *Quid fa-*
 in nimiam familiaritatem, ne audire co- *ciendum*
 garis quod nolles. cedere non potes? con- *in maiorū*
 gressum deuota. ferre fastum honorum o- *consuetu-*
 pumque comitem non potes? ne accede. *dine.*
 neglectum ferre non potes, non potes im-
 prudentiam, opibus ac dignitatibus pluri-
 mùm sociatam? familiaritatem fuge. eru-
 ditione fors ac probitate vincis, honori-
 bus & diuitiis vinceris, nec submittere his
 fasces potes? secede. ne fortè ad reprehenden-

denda decurras, & damna referas. ferè enim pericula magnitudini coniuncta. quare aut maiorum te, perfermores; aut consuetudini te subtrahe. non potes? ferendi mores sunt. iniuria etiam non rarò accipienda & negligenda. quin adeò inter beneficia ponenda, & gratiæ agenda. nec committe, vt qui dedit, sentiat te pro iniuria accepisse.

Amicitia verò illorum qui apud Reges aut Principes potentes sunt, cautè ineunda. applicari illis magis expedit, quàm implicari, ne plurius remedium, quàm periculum constet. Nihil tamen æquè prudenter quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum tecum. Est enim quædam sermonis dulcedo, quæ irrepit, & blanditur, nec minùs quàm ebrietas, aut amor secreta producit. nemo quod audierit tacebit. qui rem non tacuerit, non tacebit auctorem. habetq; unusquisque aliquem, cui tantum credit, quantum ipsi creditum est. vt garrulitatem suam custodiat, & contentus sit vnius auribus, populum faciet. sic quod modò secretum erat, rumor est.

PRODIGVS. Quomodo cum Regibus?

VIRTVS. Quod cum ignibus. quis prudens vltrò se immittat flammis? certiùs tutiusque à remotiore, quàm à propinquo incalescimus. amburit vicinitas, & pro calore,

Quid in
Regū fa-
miliari-
tate?

lore, ignes effundit, cùm interiora interim gelu algeant. vtere ergo vt ignibus: & vbi percalueris, secede. noxium ferè diutiùs hæsisse. & quid facis siti & fame prementibus? modica restinguunt. copia obruit, non satiat: fatigat, non explet. & non morborum pleraque à cibo & potu immodico? idem cogita in Regum amoribus. & non prudentis est, tantum cibi potusque sumere, quantum sanguinis boni vita deponscit? nam si oneras, ad mediocritatem inedia & ferro redigendus sanguis est, si valetudini consultum velis. Exempla deinde terreant spongiarum illarum in omni propè sceptro & regno. ita omnis altitudo præcipitio proxima est.

PRODIGVS. Quomodo cum tyrannis?

VIRTVS. Quod cum fulmine. alta feriunt, transeunt prostrata. quo remotior, tutior eris. incidisti in tyrannum? à sola modestia sperare subsidia potes. at, si potes, secede, & subtrahe te publicis muneribus. ignorari proinde malis quàm cognosci. cognitio in tyranno, ruinę sepè proxima est. extulerunt te supra vulgus opes & honores? damna metue. peccare potuisse, peccasse sub tyranno est: multa verò possedisse, peccasse est. Nero nos docet. Non fert tyrannus surgentem ad magna.
suspe-

*Quid in
tyranno-
rum con-
tubernio.*

suspecta enim illi omnis magnitudo est. meminit quibus artibus ad magna venerat: easdem in surgentibus metuit, suo ingenio reliquos metiens. fuge. periculo ea res proxima est. securitati enim suæ dum tyrannus inuigilat, omnia tuta timet, secaturque quidquid illam turbat: verè an opinione nuda pro eodem habet. quare tollit quidquid metum ingerit, nec sanguini parcit.

PRODIGVS. Quo modo constitutus inter hostes?

*In ter ho-
stes quid
faciendū.*

VIRTVS. Nil damna. damnanda silentio transi. si quæ laudem mereantur, lauda. suspecta interim habe omnia, dicta, facta. ac dum nulli fidis, fiduciam simula. dumque singula curiosius perscrutaris, incuriam & neglectum finge. in omnibus verò te habe ut sub iudice, sub tortoris gladio. sed neque hostilia consilia admitte, memor inimica esse, amica esse non posse. nec magis his te crede, quàm calcaneo insidianti colubro, quàm lupo oue sua vestito, quàm mari securitatem promittenti. Inter tamen tam infida, fidem hosti presta. ne falle. dare non debebas si fallere cogitabas. dedisti? serua. memento Reguli, Fabij Maximi, Iosue.

PRODIGVS. Quid apud inferiores?

VIR-

VIRTVS. Faciles omnibus aures præbe. *Qua ratio tenenda apud inferiores.* necessitatibus prospice. vltro beneficiis prouoca. benignumque & munificum te sentiant, vt amare discant. facient, si amorem tuum non tam verbis, quàm rebus testatus fueris. amari verò velis, non timeri: illud filiorum in patres est, hoc seruorum in dominos. at quanto certiora patrum in filios, quàm dominorum in seruos imperia sunt? æternant ferè filiorum in parentes obsequia. affectum serui præmio metiuntur, nec vltra præmia obsequia. quæ si sustuleris, hostes ex seruis erunt. & hi quidem cùm præsentem dominum colant, tum absentem damnant: filiorum etiam in absentes obseruatio est; & plurimùm maior.

PRODIGVS. Quomodo me habebo in pauperes?

VIRTVS. Quo in te diuites esse velles, si graui te egestas premeret. clarè Phocylides: *Plena manu egenti misericordiam exhibe.* & alibi: *Mendico statim da, neque cras reuerti iube.* plena manu, non retracta, dari iubet, nec beneficium procrastinandū. bene. te consule. velles differri tibi? & non bis dare censent omnes celerem donatorem, non dare morosum? adeò vt beneficia etiam huius, inter maleficia potius quàm inter beneficia numeremus. emptiones hæ sunt, gratuita

gratuita dona non sunt. magno enim pretio veniunt, quæ magnis precibus veniunt. & venditio non munus est, quod tam carè venditur.

Dabis ergo pauperi ea manu, qua accipere à Deo dona velles. velles diuite? largire diuite. & prudens fœneratur pauperi. Diuitem Dominum pauper habet, qui centuplam redhibitionem spondet. dubitas? fidem habes Principi, mercatori; quo magis Deo. qui, cùm pro paupere fidem suam interponit, centuplicata præmia spondet. quæ dubitandi causa? non credis Deo, cùm credas homini? aut maior hic tibi Deo, certior Deo? sponsionesque illius diuinis firmiores sunt? ille pro amico spondet, & fidem inuenit; spondet Deus pro paupere, & fide destituitur. Vide quid sentiat Rex magnus: *Qui miseretur pauperis, honorat factorem eius.* Audi interminantem: *Qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis; & ipse clamabit, & non exaudietur.* Audi premiantem: *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Nec in hac tantum, sed in altera vita. *Qui miseretur pauperis, beatus erit.* Atque hinc illud Domini: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cùm*

Prou. 14.

Prou. 21.

Prou. 3.

Prou. 14.

Luc. 16.

cùm defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. Audi peccata eluentem: Peccata tua Dan. 4.
eleëmofynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Audi paradoxantem, sed verè: Alij diuidunt propria, & diuites fiunt; alij Prou. 11.
rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Diues esse defideras? profunde in egentes opes. fœcundus ager est, centuplo te fœnore beabit. Audi protegentem: Beatus qui Psal. 40.
intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus, in die iudicij, die elementorum collisionibus prænotata: cùm audituri sunt: Venite benedicti Patris Matt. 25.
mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. causam subdit: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Claudis, & sibi munificentiam arrogat: Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. In æterna præmiatione, punitione æterna, solius liberalitatis in pauperes, & avaritiæ meminit. non quòd illa sola præmia & pœnas promereantur; sed quòd liberalitatis prærogatiuam velit ostendere, & ad illam nos prouocare.

PRODIGVS. Quid faciam in delinquentes?

VIR.

*Facilitas
in delin-
quentes.*

VIRTUS. Facilis in veniam, tardus in pœnam eris. sed neque vlla vnquam pœna incomitata. sociam illi mansuetudinem iunge. si in te delictum, ignosce: & ex hoste amicum spera. habes hoc in Cæsare, Augusto, Tito, aliisque plurimis in alta gentilitate: quo magis Christianum decent. quoties verò deliquit in te quisquam, cogita quoties tu in Deum: & confer hæc inter se numero, magnitudine: illud etiam, quid in te velles post delicta statui à Deo, statue in delinquentem.

PRODIGVS. Quid faciam in dignitate constitutus?

*Quis mo-
dus tenē-
dus in di-
gnitate
cōstituto.*

VIRTUS. Ne efferaris honoribus. sed quo extolleris magis, hoc te dimitte magis, si tutam vitam voles, si coli, si amari, si extra inuidiam & odia esse multorum. & non gloriosius, alieno ore & calamo, quàm tuo efferri? quid? quòd plus semper alienæ laudis sperare debeas, quo te magis abieceris? sequitur fugientem gloria, fugit sequentem. sed & inuidia odiaque honorum comites, destituunt humilem. fraudes, venena, ferrum modestia comitatasque excludunt. beneuolentia & humanitas hostiles animos frangit, lenit, mitigat. pateat dein domus tua omnibus, vt omnium, non tua esse videatur. quoque te
maior

maior dignitas prouexit, hoc obsequen-
tior in omnes sis. vincent obsequia, quos
offendit dignitas. quòd si benignitas mo-
deratioque cum honoribus creuerint, vt
iisdem gradibus quibus honor crescit, mo-
destia crescat, vicisti: crescet enim amor in
te omnium; nec odisse poterunt à quo di-
gnitate vincuntur, cùm vincantur mo-
destia.

PRODIGVS. Quid faciam in legationi-
bus?

VIRTVS. Fidem Principi tuo serua. nul-
læ teminæ, tormenta, munera ab hac di-
uertant. vitæ morumque integritatem ho-
sti dabis. nulli pectus reclude; non fratri,
non patri, non coniugi. tibi & Principi tuo
intactum illud custodi. rimentur intima,
& concredita tibi, fraudes, dona, ferrum.
altiùs commissa effodias, quàm vt vllæ
manus tangant. comitate, humanitate,
benignitate, ciuilitate, nulli cede. mode-
stiâ vince omnes. absit iactantia hostium-
que vituperatio. atque ita te totum com-
pone, vt etiam barbaros hostiles mores,
pro tuis habeas. singulorum verò apud ho-
stes dictorum, factorum, consiliorum dili-
gens obseruator, diligentior etiam custos;
ac cùm parcissimus ferè verborum, tum
audiendi liberalissimus sis. dona ne tange,
V dono.

*Qua po-
tissima in
legationi-
bus obser-
uanda.*

donorum ipse munificus. quisquis enim illa admisit libertatem vendidit. & non cum illa fidem? affectuum ostia munera sunt. amare discet, dediscet odisse, quisquis dona admisit. fidemque vendidit quicunque fidei pretium accepit. etiam patriam, patrem, liberos, coniugem venalem habebit munerum amator. non vincunt prima? vincent secunda. & viam prima sternunt, aditumque secundis parant. numero cadimus, qui non cadimus singulis. ita sæculorum propugnacula tormentis cedunt. validiora tormentis, omni que apparatu bellico munera sunt. vicit aurum quod nullum ferrum, nullæ hostiles machinæ. exemplorum plena sunt omnia.

PRODIGVS. Quid in consiliis ac iudiciis?

Quod cōsiliarij ac iudicis munus.

VIRTVS. *Omni bus iustè tribue, nec ad gratiam trahas iudicium. quòd si malè iudicaueris, Deus te postea iudicabit.* Phocylidis sunt. Christianè omnino. nec facile in iudicio peccabit, qui singula sua ad Dei iudicium reuocat. scit hunc nihil posse latere, nihil illi inuolutum & dubium, animorumque abditissima medio lucidiora die esse.

Ignora proinde pauperem, ignora diuitem. omnis tibi reus peregrinus; omnis, ciuis. rem intueri, se pone personas. munera
nec

nec manus norit, nec animus. quidquid etiam lucri spem facit, time. nam & sola spes noxia iudici, quæ etiam viri boni animus, si non frangit, fatigat, ac pondere non rarò suo ad terram deducit. ita etiam validissimos imposita humeris onera deprimunt, & ad terram flectunt. accidit idem animis, incuruantur munerum pondere, erecti; mollescunt duri; liquefcunt firmi solidique; subsidunt robore pleni; reliquisque inuicti vitiis, auro victi iacent.

PRODIGVS. Quid faciam accepto beneficio?

VIRTVS. Nunquam illud animo excidat, nunquam vllò æuo moriatur. viuat ^{Gratitudo in benefactio.} memoria in te eterna: ac, si potes, paria aut ^{res.} maiora etiam redde, vt cum fœnore accipiat qui dedit. non potes? ne cede voluntate: & pro beneficio obsequia largire nec hæc quidem potes? effunde laudes. nemo ad has pauper est. & magnum beneficiorum pretium laudes sunt. ingratus accepta tegit, gratus prodit: ille extenuat, hic auget: ille dolet si agnoscere cogatur, hic gaudet: ille ad merita sua, aut aliò transfert, hic soli beneuolentiæ & amoris in se tribuit: ille largientis commodis, hic suis ascribit. fuge ingrati mores nulli magis quàm Deo inuisos. Omni certè amore ac beneficio

indignus, odiorumq; dignissimus est, qui si quis beneficiorum obliuiscitur: magis etiam si beneficia maleficiis rependat. nam & vita hic indignus est. nec Christiani iam, sed nec hominis nomen meretur, omni bellua immanior, quæ non semel iteratis beneficiis, beneficiorum memoriam testata sunt.

PRODIGVS. Quid consilij ne quod crimen incurram?

*Innocentia
vita quomodo
paranda, &
peccata
vitanda.*

VIRTVS. Monet Epicurus: *Aliquis vir bonus nobis eligendus, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante viuamus, ac omnia tanquam illo vidente faciamus.* Addit Seneca: *Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. aliquem habeat animus quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem, qui sic aliquem vereri potest, ut ad memoriam quoque eius se componat! magnum custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis iudices: sic viuere tanquam sub alicuius viri boni ac semper presentis oculis. omnia nobis mala solitudo persuadet. opus omnino aliquo ad quem mores nostri se ipsi exigant. nisi ad regulam praua non corriges. Tu non hominem, sed Deum propone inspectorem, omnium conscium, iudicem, præmiatorem, qui nihil impunitum, nihil irre-*
mune-

muneratum transit. *Si verò Deum homo aliquis putat aliquod scelus latere dum peccat, ille errat.* Naumachij est. confirmat Pindarus: *Ubique es omnia respicit Deus.* Nihil huic obferatum, non pectus, non animus. Deum ergo præsentem intueri, quoties molestior cogitatio exsurgit, & reposita cælo præmia, si resistis; inferorum pœnas, si annuas.

PRODIGVS. Quid faciendum post delictum?

VIRTVS. Doctè Seneca dum pronitatem in delicta, prauamque in iis consuetudinem describit, terret. *Ad deteriora faciles sumus: quia nec dux potest, nec comes deesse: & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit. Non pronum est tantum ad vitia, sed præcepta. Et quod plerosque inemendabiles facit, omnium aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offenduntque deerrantem. vitæ peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerso, non gaudet agro medicus elato, non gaudet orator si patroni culpa reus cecidit. at contra omnibus crimen suum voluptati. quo difficilius remedium est cum: quæ sunt vitia, virtutes habentur, aut generosæ indolis facta. & inter laudanda, crimina ponimus. Aliud nos docet Regum maximus David, in sacco, cinere, lacrymis. cecidisti cum Rege: exurge*

Pœnitentia post delictum.

cum Rege, & ingemina illud purpuræ,
Peccaui Domino. & illud: Miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. Peccaui, & malum coram te feci. accedant lacrymæ, singultus, preces. nihil lauando potentius lacrymis: Magdalena nos docet. nihil emolliendo fortius singultibus: Publicanus nos docet. nihil exorando validius precibus: Latro nos docet.

Nec differ cum Euangelico diuite, cum Baltasare in alteram diem. nescis an quæ negata illis, quæ tot orbe toto millibus, concedenda tibi sit. imitare pueros. exurgunt post lapsum, aut fletibus auxilium deprecantur. nemo illapsus ignibus, inhæret; eripit se, si potest. nemo hausto veneno remedia negligit; nemo accepto vulnere medici manum refugit. ignis crimen est, ossium etiam emedullans robur: venenum est, noxio suo succo animam perimens; letale vulnus est, sola Dei manu medicandum.

Et quid facis fame & siti pressus? restinguis si potes. sitit anima esuritque post delictum, potu ciboque cælesti destituta. quid faceres denique hostibus cinctus? eriperes te si posses. in omni scelere hostibus cingeris, inermis armatis. eripe te illis: sola te eripere poenitentia potest: solus
exora-

exoratus Deus. Plerique naufragio liberati, exinde repudium naui & mari dicunt, & Dei beneficium, salutem scilicet suam, memoria periculi honorant. tu scelerum fluctibus innauigans portum respice, incumbe remis, donec optata gratiæ consequaris littora, donec tibi & Deo restituaris. quod quamdiu non consequeris, etiam in purpura miser eris: tutus non eris. Imò audi non me, sed Senecam: *Prima & maxima peccantium pœna est, peccasse. nec ullum scelus, licet illud fortuna exornet muneribus, licet tueatur ac vindicet, impunitum est: quoniam sceleris in scelere supplicium est.* Addit mala facinora conscientia flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eò quòd perpetua illam sollicitudo urget & verberat, quòd sponsoribus securitatis suæ non potest credere. Subiungit: Hoc ipsum argumentum, Epicuri est, natura nos à scelere abhorrere, quòd nulli non etiam intra tuta timor est. Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. quare? quia infixæ nobis eius rei auersatio est, quam natura damnauit. Ideo nunquam fides latendi, fit etiam latentibus: quia coarguit illos conscientia, & ipsos sibi ostendit. proprium autem est nocentium trepidare. Vis extra omnem metum esse? aut non peccandum est, aut redeundum à peccato est. certius securiusque, non peccare. secunda securitas,

peccatum pœnitentia & prece diluere. Dat pœnas quisquis expectat. tutum fors aliqua res in mala conscientia præstat, nulla securum. putat enim se etiam si non deprehenditur, posse deprehendi. & inter somnos monetur, & alicuius scelus loquitur, de suo cogitat. ne cogitet, ne perpetuis timoribus natet, offenso reconcilietur numini. magis etiam. ne offendat. Addo his Epicurum. Audi docentem, modumque in delicto præscribentem: *Initium salutis notitia peccati. nam qui peccare se nescit, corrigi non vult. deprehendas te oportet, antequam emendes. Ideo quantum potes te ipsum coargue: inquire in te. accusatoris primum partibus fungere, deinde iudicis, nouissime deprecatoris.*

PRODIGVS. Quid faciam manè vbi me è somno proripuero?

Quid faciendum è somno surgenti.

VIRTVS. Memor Dei, gratias pro beneficiis age. de nocturna protectione gratias. roga pergat eadem te manu tueri. Diuæ deinde Matris auxilium implora. hanc tibi patronam delige, & tutelarem Dominam. mater est. nihil de matris in te animo dubitare potes. largitus tibi hanc Christus in matrem testamento, quod morte signauit. reuocare legatum morte firmatum non potest. æternum ergo illa tibi mater, æternaturo filij testamento concessa. tu fac

fac æternum illi sis filius, moribus, vita, imitatione, a nore. Angelo etiam Custodi, cui tradita cura tui, gratias habe, & nouè te illi commenda. noui beneficij prouocatorium gratitudo est.

PRODIGVS. Quid sub noctem antequam me somno dederò?

VIRTVS. Pythagoram monentem audi, Examen
& sequere: Nec somnum mollibus oculis indu- conscien-
cas, priusquam diuturnorum operum singula ter tia somno
animo percurras. quò transii? quid egi? quid præmit-
oportunum omisi? incipiens autem primò per- tendum.
cense. dein turpibus commissis, increpare; bonis,
delectare. hæc labora. hæc meditare. hæc te amare
decet. hæc te ad diuinæ virtutis vestigia ducent.
Audi Senecam & imitare: Animus quotidie
ad rationem reddendam euocandus est. Faciebat
hoc Sextius, ut consummato die cum se ad no-
cturnam quietem recepisset, interrogaret ani-
mum suum: Quod hodie malum tuum sanasti?
cui vitio obstitisti? qua parte melior es? desinet
ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad
iudicem esse veniendum. Quid ergo pulcrius hac
consuetudine excutiendi totum diem? qualis ille
somnus post recognitionem sui sequitur? quàm
tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus est
animus, aut admonitus, & speculator sui cen-
sorq; secretus cognoscit de moribus suis! Vt or
hac potestate, & quotidie apud me causam dico.

cum sublatum è conspectu lumen est, & conticuit
 vxor, moris iam mei conscia, totum diem me-
 cum scrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil
 mihi ipse abscondo, nihil transeo : quare enim
 quidquam ex erroribus meis timeam, cum pos-
 sim dicere : Vide ne istud amplius facias, nunc
 tibi ignosco? In illa disputatione pugnacius locu-
 tus es : noli postea congredi cum imperitis. no-
 lunt discere, qui nunquam didicerunt. Illum li-
 beriùs admonuisti quàm debebas : itaq; non
 emendasti, sed offendisti. Hæc Philosophus &
 Stoicus, & in altissima gentilitate.

PRODIGVS. Quid faciam vt Deo pla-
 ceam?

Modus
 placendi
 Deo.

VIRTVS. Audi Philosophum. In re diui-
 na Philosophum? etiam imitare. Deum re-
 uerere & time. Audi alterum: Vis Deos propi-
 tiare? bonus esto : satis illos coluit, quisquis imi-
 tatus est. omnia verbo complexus. & sanè
 expleuit legem quisquis imitatus Deum
 est. etiam consilia, in quibus summum
 Christianæ perfectionis est. Quid times?
 vestigia hominis sunt, non Dei tantum,
 quæ imitanda propono. non est graue ho-
 minem sequi. Deum fors graue foret, si
 tantum Deus. nunc, cum Deus se homine
 suo tuoque vestierit, ne verere sequi.

Dei præ-
 sentia.

Hunc deinde tibi omni loco propone
 monitorem, magistrum, ducem, patrem,
 iudi-

iudicem, præmiatorem. nihil verò aggredere inauspicato Deo. ille factis, dictis, consiliis, cogitationibus interfit. nec vlla res eat sine huius ductu. quidquid verò ab hoc voles, preces dabunt. Naumachium audi : *Gratificatur Deus proborum hominum precibus.* Fortiùs alter: *Deus piis gloriam immarcescibilem impertit.* Non credis Philosophis? crede Deo: *Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* *Omnis enim qui petit, accipit: & qui querit, inuenit: & pulsanti aperietur.* & alibi: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.* denique, *Omnia quaecunque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Quare nisi mendacem redarguamus Deum, impetrabimus rogata. ille mihi semper prudens, qui ita rogauit, ut rogata committeret Deo, in pari tranquillitate futurus, securusque sui, seu referret, seu petitis frustraretur. & quid non audeat Christianus, cum inclamantem è gentilitate audiat?

*Precibus
Deus pa-
candus.*

*Matt. 7.
Luc. 11.*

Ioan. 14.

Matth. 21

Duc me parens, celsiq; dominator poli,

Quocunque placuit. nulla parendi mora est.

*Deo cura
sui per-
mittenda.*

Hic verè Christianus magnusque animus est, qui se totum tradit Deo. pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè

malè æstimat, & emendare mauult Deum, quàm se. Non transeo hîc Epictetum, vide in quo pietatis religionisq̃ue in Deum caput statuat. *Religionis erga Deos immortales præcipuum illud esse scito, rectas de iis habere opiniones: ut sentias & esse eos, & bene iusteq̃ administrare vniuersa: parendum esse eis, & omnibus iis quæ fiunt acquiescendum: & sequenda ultro, ut quæ à mente præstantissima regantur. Sic enim nec incusabis eos unquam, nec ab eis negligi te conquereris. libandum autem & sacrificandum, & offerenda primitiæ sunt, ritu patrio: castè, non luxuriosè, nec indiligenter, nec sordidè, nec supra facultates.*

*Gratias
pro insti-
tutione
Virtuti
agit Pro-
digus.*

PRODIGVS. Quid dicam? fileo? audiam ingratus. eloquor? beneficiorum vincor magnitudine. media infisto via. gratias habeo: non quas debeo, nec quas mereris; à cælo hæc speranda; sed quas vellem. soluoq̃ue voto, quod officio nequeo. addo. sequor monentem. ne dubita. non fallam. nec aliud, omnium, præterquam voluntatis bonæ, e genus, habeo quod reddam: imitaborq̃ue monentem. *tanquam sterilis arbor, cum non habeam opera pro pomis, spargo verba pro foliis.* Quòd si delictum humano more intercurrerit, tu mihi semper tutum, è media tēpestate, littus. & certè, si te noui, aderis mœrenti, cum non ad epulas, sed ad vlce-

*Opem de-
poscit.*

ulcerosæ conscientiæ lacrymas euocaberis: aderis, quæ è profundo me nunc errorum gurgite felicissima piscatrix extraxisti, docuisti quæ, quibus intima depascebantur incendia, oculorum potius quàm torrentium ac fluminum aqua extinguere. quamquam & sui oculorum torrentes ac flumina, te duce sint, omnibus Oceani aquis meliora.

VIRTUS. Adero. ne dubita. quamquam, *Operam suam Virtus spondet. monet.* satis in hoc ætatis, & ô nimium! aberrasti. nollem iterari scelera, ne improvidum mors occupet, & serò medelam circumspicias. occurrit prudens malis, stultus expectat, & anteprouida remedia ridet. tu cum priore excuba. timere qui didicit, periclitari dedidicit. sed neque corpori animoque indulge. plerumque enim amara haustu, ad salutem valent, & tristibus succis affecta reformantur, refigulari credas. quare acribus potius quàm lætioribus delectare. roboramur duris, mollescimus suauibus: & cum aduersa firmant, eneruant prospera. illa te docebunt quid credi cuique possit, quid debeat, secunda fallunt. ita nec gubernatoris artem tranquilum mare ostendit. aliquid occurrat necessum aduersi, quod animum doceat. sic etiam medicum in morborum desperatione,

tione, militem in armato hoste & ferro, cognoscimus. quorum famam præcedentia pericula extollunt.

Quare, si delectus in manu tua fuerit, ardua delige. ita nulla gloria è profugo ante congressum hoste, sed ab armato venit. & gloriosior quisque fugientem insequi dedignatur, gaudet aduersario qui ferrum ferro animat: ignauus & timidus sæuit in fugientem. & quis virorum ferrum stringit in mulieres & pueros? quare nec in degeneres & muliebris animi viros; scit enim nullam ab his sperari laudem posse. hostem querat, cui se componat animus magnus, & sub quo etiam cecidisse, non illaudatum fuerit. imitare. nunquam deerit cum quo in animorum certamen descendas.

PRODIGVS. Ita conabor, mea Virtus. nec molestior nunc ero pluribus. nollem humanitatem copia fatigare. Non omitto tamen tres magni Barberini versus, quos industrius doctorum scriniorum compilator superioribus ad me diebus misit. O furem purpura dignum, qui omni nobiliores purpura versus, tam certò misit, quàm feliciter rapuit! viuent, si qua fides meo calamo, si qua ætas posthuma: scient-que omnes, nihil purpurato parente illorum,

rum, iustissimo Romanæ eloquentiæ ac nitoris herede, eruditius, elegantius, sæculum hoc tulisse. atque vtinam reliqua ingenij illius magni, pari felicitate, animo maiore, doctiore calamo, amica aliqua manus prodatur!

Vtinam doctas magni Frederici Boromæi, magnique Scipionis Cobellutij noctes sudatamq; lampada, fortunata dextera profuturo ludat astu, & publici iuris faciat, aut huic fidat calamo! ego premam? quod Euangelicus cæcus. ô quamdiu differtis, sæculi nostri sterilitatem eruditis imbribus fœcundare? ô quis docta effringat scrinia, vt amico spoliati furto, frustra indoleant qui non flectuntur precibus! quis mihi Cõciones agrarias, quis ciuicas, quis referatam Apocalypsim, quis Scripturæ reliqua, quis Institutionum volumina Boromæa manu? quis Cobellutia Græcas Latinaſque lucubrationes? reprimo calamus. quò enim nuda vota? ô timidæ domesticorum manus! magnum hîc pietatis genus est suffurari. audete, & in obscuro iacentis famæ recessu delitescentes, artifice pioque furto publicate. Sed intro hæc melius peragantur. nam dum vota spargo, quid nisi in arctiorem custodiam prouoco? erit fors aliquis cui publica priuata

uatae potior pietati, audeat aliquid docto
hoc dignum saeculo. ita voueo. ego quae
accepi spargo. quo certiùs spinas meas
Quirinalibus inoculem rosis, naufragum-
que decorem meum purpurâ vestiam.

MAGDA-

MAGDALENÆ

LACRYMÆ,

AMOR, EXILIVM, GAVDIA.

STROPHE I.

INNIXA pennis versicoloribus,
 Bombyce fulgens diuite,
 Molles reuincta floribus
 Crines, procaci fronte, lubricoq;
 Adspici vultu, faciliq; dulcis
 Flexu loquela cordibus imperat
 Mortalium: quos dum beare creditur
 Interimit, suavi præbens sub lacte venenum,
 Atque truces molitur Hyana
 Sæuior insidias,
 Nouusq; Protheus mille formas induit,
 Vt sacra leges Themidis resoluat,
 Blanda voluptas.

ANTISTROPHE I.

Hac innocenti sanguine dexteram
 Regis Davidis polluit,
 Quo nullus antè gratior
 Regi supremo calitum: capillis
 Indidit cæsis tibi vincla Samson,
 Vt te superbis traderet hostibus,
 Quem nulla vis potuit ferocem subdere:

X

Huius

Huius & impulsu fallacia numina Diviūns
 Divino dignatus honore est
 Rex sapiens Salomon;
 Qui conditori siderum quondam pius
 Inclytam sumptu celebremq; gaza
 Struxerat aedem.

EPOD. I.

Quid Magdalenam mirer incautam premē
 Dura compede vinctam
 Diræ sub dominæ iugo
 In flore primæuo iuventa?
 Quid excolentem corporis
 Numine posthabito decorem?
 Illa comas olim gemmis ornabat & auro
 Studens amantibus videri pulchrior,
 Pubemq; gaudens cernere
 Lentis ignibus vri.

STROPHE 2.

At cū sororis vocibus anxiiis
 Christus precantis annuit,
 Almo iubente Spiritu,
 Ex parte cæli desilit serenâ,
 Regiam vittis redimita frontem
 Puro coruscans lumine Gratia:
 Ut pulcra nubes Iridis coloribus
 Depictas pedibus premit, & felicitis oliuæ
 Defert donatura coronam.

*Protinus his radiis
Ictacedit artus detegens, & exhibet
Tabidâ nolens cute se videndam
Fœda voluptas.*

ANTISTR. 2.

*Tu Magdalene discutis insitas
Mentis tenébras, & iacens
Immane monstrum conspicias
Non antè visum. Quo pudore malas
Inficis? Quales gemitus profundis?
Iam margaritas ponis, & aureos
Incompta crines prodis, & Christo ream
Te sistis, lacrymisq; pedes veneraris obortis;
Atque sacras mœstissima plantas
Lambis, & imbre rigas,
Comisq; tergis, & relata negligis
Probra, mox culpis capis exoluta
Pignus amoris.*

EPOD. 2.

*Amanſq; amantis igne Christi feruida,
Flagris membracruentans,
Priscos prouida sanguine
Extinguis ignes, & fideli
Amore constans, gressibus
Impavidis sequeris magistrum,
Per gladios hastasq; crucis miserabile pondus.
Hæres sepulchro lacrymans; & exerat*

*Seu condat undis soliubar,
Comples questibus auras.*

STROPH. 3.

*Amor pericli nescius horridi
Ut morte perstat fortior!
Frustra frementis æquoris
Iudæa frendens obiicit procellis,
Te neci damnans: moderantis expers
Nautæ phaselus, non ope remigis,
Veliûe currit humidæ pelagi vias:
Se placidi sternunt fluctus, se lucidus æther
Nube carens ventisq; serenat.
Iam Paphon atque Rhodon,
Cretamq; linquit, iam Zacynthi littora,
Et Cephalenum legit, Actiasq;
Prospicit oras.*

ANTISTR. 3.

*O quæ trecentis hæc freta nauibus
Regina sulcans, Casarem
Armis laceffens, ultimam
Regnis parabas Italæ ruinam;
Patrio pulsam lare Magdalenam
Si fluctuantis ludibrium maris,
Escam futuram piscibus, nunc cerneret
Calicolas inter diuini nectaris haustu
Sublatam super æthera vesci,
Deliciisq; frui*

Celestis

*Celestis aula, quid tibi mentis foret?
Quid decor forma, Phariusq; fastus,
Sceptraq; prosunt?*

EPOD. 3.

*En luce functa habes pudendam regij
Solum nominis atro
Regni è funere gloriam.
Nec lata vixisti, superstes
Vix una puppis reddidit
Te patrio profugam Canopo.
Conderis, & viuens latebris abstrusa sepulchri,
Coacta mox lethum cerasta moribus
Vltro subire, Caesaris
Subducenda triumpho.*

STROPH. 4.

*At Magdalene per Siculum fretum
Rabiem Charybdis præterit
Secura, finesq; Italos
Egressa tendit Gallicas ad vrbes.
Huc Dei nutu, Superumq; ductu
Appulsa portum Massilia tenet,
Nomenq; Christi gentibus disseminat.
Hinc abrepta colit pendens in montibus antrum
Quod frontem prope sidera tollit.
Hic gemit & lacrymat,
Hic angelorum cœtibus canentium
Adstat, hinc unum meditata Christum,
Se quoque nescit.*

ANTISTR. 4.

*O me patrato crimine sordidum,
 O me iacentem respice
 Dux alma pœnitentium;
 Te Christus audit, nam tuis sepulcro
 Excitat fratrem precibus: furentis
 Te de draconis faucibus eximit,
 Et limpidas è rupe lymphas elicit.
 Salve cara Deo rupes, fons inclyte salve,
 Iam Pindi mihi culmina sordent:
 Tu sacra lympa precor
 E corde prome lacrymas, pro carmine
 Execror myrtum, mihi det coronam
 Ramus oliuæ.*

EPOD. 4.

*O ter beatum, qui dolore percitus
 Vita turpiter actæ
 Labes fletibus eluit,
 Virutis in regno! vel ipsis
 Vero referta gaudio
 E lacrymis oritur voluptas.
 Nil tamen in tuto mortalibus, ultima donec
 Recludat horæ cuique sortem. Gloria
 Perennat una calitum
 Extra vulneris ictum.*

MAGNI

MAGNI MARTYRIS
LAVRENTII
TRIVMPHVS.

STROPHE I.

I Bera tellus Austrio
Sub Rege felix, aurifero Tagi
Te dicant alij flumine nobilem,
Te classe, te bello ferocem;
Oceani dominam celebrent, regnisq; potentem:
Hic Peruvianis diuitem metallis,
Mexici gazis, Arabumq; conchis,
Et mercibus Goæ beatam
Te laudet: fera prælia
Extollat alter, & triumphos Caroli,
Ac temperatis viuulum
Consiliis animum Philippi.

ANTISTROPH. I.

Te concinam Laurentij
Sacro parentem lumine fulgidam:
Non illi facie funeris horrida
Immanet tortoris repertum
Excussit solida veræ pietatis amorem
E mente: palmis nobiles & ostro
Clarus en inter procures decorem
Indutus æternum, phalangis
Addit se comitem Duci,

*Cui saxa primùm post trucem Christi necem
Coniecta probro gloriam,
Interitu peperere vitam.*

EPOD. 1.

*Acres quid iras aggeras Rex barbare?
Impavidus contemnere nouit
Hispanus iuuenis Regum fera iussa. quid flagellis
Nuda membra saucias,
Curuis & hamis lancinata carpis?
Fortis resistit. heu! quid impium struis?
Mens hæret: trepidat. Quibus
Dire tyranne feris,
Te quibus exaquem Colobi sauisſime monſtris?*

STROPH. 2.

*Flauas ad undas Tybridis
Lactauit altrix uberribus lupa
Infantes geminos; pinnigero puer
Delphinis in dorso natantis
Sæpè Dicarcheo ludens è littore visus;
Et vulnerati pro pedis medela
Hospitem narrant hominis leonem;
Nunc inter atroces ferarum
Incurſus pavidum canis
Vt blandiens adiuit adgnitum leo,
Ambosq; pubes Romuli
Obstupuit sibi gratulantes.*

ANTISTROPH. 2.

Seu prisca verum proferat,
 Seu fingat etas; aspide sauior,
 Hyrcanisq; feris mens hominis furit:
 Non ursus insectatur ursum:
 Non perimit colubrū coluber, non tigrida tigris:
 Humana virgas gens, rotas, & uncas
 Intulit terris, pedibusq; mortis
 Aptauit alas: quid Perilli
 Infandum memorem bouem?
 Nec fontibus vel hostibus solum minax,
 Sui ministram gaudij
 Perniciem cupit innocentium.

EPOD. 2.

Te matricida, te lues mortalium
 Incessit tam dira cupido;
 Nam facibus passim incensam populatus ignis
 Urbem
 Te iubente, fletibus,
 Clamore, luctu, cladibus, ruinis,
 Complens, in atri verterat formam rogi:
 Tunc latus fidibus canens
 Diceris excidio
 Ausus Troiano miseram componere Romam.

STROPH. 3.

Quò Musa Dirces prouehunt
 Te vela? ferri per tragicos amas

Terrores? rutilum sidus Iberiæ
 Atlantis emergens ab undis
 Te reuocat dira tostus Laurentius olim
 In crate. formæ nec decor, nec ætas
 Ferreos flectunt animos, tyrannus
 Deridet abstersum cruorem
 Cælestis pueri manu:
 Ludi ne vanis perferam præstigiis?
 I miles, inquit; perditus
 Det meritas reus igne pœnas.

ANTISTROPH. 3.

Et ecce raptim strenuus
 Athleta Christi traditur ignibus;
 Hos inter thalamus vectibus æreis
 Compactus excepit iacentem.
 Tres, ô Iordanis pueri decus Isacidarum,
 Vt vestra flammis emicat probata
 Dispari virtus celebris corona,
 Quos par adegit causa morti
 Vltro exponere pectora?
 Non vos Deira militum cohortibus,
 Equis & armis obstrepens
 Terruit, aut sonitus tubarum:

EPOD. 3.

Non vos furentis Regis atrox commouet
 Aspectus: Nos, dicitis, ô Rex
 Non aurum aut statuas colimus: Deus Israël co-
 lendus

*Ille solus est Deus:
 Frustra catenis alligas lacertos,
 Et nos in ignes coniicis: nam præpotens
 Illæsos Deus eruet,
 Si volet, atra licet
 Fluctuet undanti flammæ vertice fornax.*

STROPH. 4.

*Nec vana spes: innoxius
 Vos lambit ignis vitreus ut liquor,
 Non ausus teneram ledere corporum
 Cutem; sed horrens infremit, voraxq;
 Fertur in adstantes ardenti membra vapore
 Hausturus: in vos obsequens, fauenti
 Dum Deo grates canitis, furorem
 (Res mira) compescens, aenis
 Vinc̃tos nexibus accipit,
 Reddit solutos, vinc̃tus ipse, languidus,
 Inermis. At Laurentium
 Lethiferis petit acer armis.*

ANTISTROPH. 4.

*Arctæ coërcent compedes,
 Nudumq; prunis concolor æs cremat,
 Iam corpus celeri corripit impetu,
 Iam flamma proserpens adurit,
 Et carnem vorat, & graciles depascitur artus.
 Immotus heros, ut doloris expers,
 Ut rosas inter, viridesq; myrtos
 Ferale tormentum virili*

Spernit

*Spernit pectore, dum truci
Adipem liquatus igne manat, lumina
Avertit intuentium
Terribili laniena visu.*

EPOD. 4.

*Affatus ille, gestiens plenus Deo
Solui nexu corporis, in fit
Ore renidēti, Fumant tibi iam tyranne, cocta hæc
Membra: mande, vescere:
En aula celi se mihi recludit.
O quàm beatè moreris? inclytus magis
Inuictissime Martyrum
Nullus obire potest:
Hostibus insultas victor, cadis hostia Christo.*

STROPH. 5.

*Dat dirus tibi Mempheos
Pœnas tyrannus. En suorum concidit
Ferro peremptus, fertaq; laurea
Mutat cupressi frondibus.
Tuq; dimissus, redimensq; captos,
Oppressosq; graui seruitij iugo,
Appellis Aces littoribus ratem:
Hic te Christicola tenent
Ut sis certa cadentium
Tutela rerum. haud te trahunt paterni
Commoda regni,
Nec genitricis amor, procerum nec vota precesq;.*

ANTISTROPH. 5.

*Non est qua premat acrior
 Te cura, quàm Christi superbos frangere
 Hostes, & almo nomine gentium
 Delere cultus impios.
 Nec pium belli studium remittis,
 Donec te Libye sanguine diffluens
 Palma potitum, corporis exui
 Arctis nexibus adspicit.
 Nunc ô verticis accola
 Celestis, audi quas preces decorum
 Pallida vultum
 Relligio mœrens lacrymis tibi fundit obortis.*

EPOD. 5.

*Inuicte Rex, en Gallia
 Iuncta est rursus Iberia
 Sanguinis vinclis; animos & arma
 Fac iungat arctum fœdus: heu quot conficit
 Europa se discors in oris!
 Squallet Punica tellus:
 Te deuincta vocat Græcia compede,
 Iordanes vocat, & sacrum
 Christi sepulchrum vindicem moratur.*

DIVO LUDOVICO

GALLIÆ REGI SACRVM.

STROPH. I.

O Biectu gemini maris
 Illinc Pyrenes, arduis hinc Alpium
 Præcincta muris, ingenio soli,
 Fluxuq; diues fluminum:
 Fortium turmis equitum verenda,
 Heroum genitrix Gallia, bellicis
 Fœcunda palmis, inclyta Regibus,
 Quos longa serie dedit
 Prisci Capetij genus:
 Vt inter omnes thure Ludouicus
 Cultus & aris
 Celesti radiat vinctus diademate frontem?

ANTISTROPHE I.

Quas dudum mea parturit
 Mens fœta laudes Regis educ optimi
 In lucis oras, Aonij lyra
 Sonora cantus obstetrix.
 An præ primum studium parentis
 Formandi puerum moribus integris,
 Doctæq; raris Palladis artibus:
 An celsæ decus indolis
 Dircais celebrem modis?

*En blanda prodis Comitas, Pudorq̃,
 Lenis & oris
 Maestas ac Forma, Decus & Gratia lingua.*

EPOD. 1.

*Non me tamen moremini,
 Plectrum prouocat aureum
 Pulcrius fulgens teneris ab annis
 Laus parta bello: iactet infantis manus
 Alcidis eneotos colubros
 Ficto Græcia plausu.
 Ut primum nituit murice regio
 Heros gloria Sequana,
 Impuber armis comprimit rebelles.*

STROPH. 2.

*At ætas ubi firmior
 Accessit, omnis abstinens culpa, Deo
 Deuota iungit pectora, dotibus
 Virtutis auctus; commoda
 Urbium curat, studiosus æqui,
 Regum delicias spernit, & otium
 Fontem malorum claudit, & amouet
 Luxum criminis illicem:
 Iustis præmia diuidit,
 Prauosq̃, pænæ corrigit timore.
 Sic populorum
 Munit amore latus, non ense aut militis hastis.*

ANTI-

ANTISTROPH. 2.

Horti pulchra per areas
 Hinc inde transfert candidum virgo pedem,
 Quamira florum pompa recluditur,
 Seu quos dedit Britannia,
 Vel Tagi potor, Sporadumque cultor,
 Mox voluens oculos, undique conspicit,
 Et hæret anceps quem sibi deligat:
 Illic floret amaracus,
 Hic albet breue lilium,
 Floresque pandunt aduenæ decorem,
 Denique certa
 Omnibus illa rose Pæstani prætulit ostrum.

EPOD. 2.

Florem tibi quem seligam?
 Te sceptro potior fides,
 Alme Rex, clarat Themis, & sorores,
 Pietasque maius adferunt tibi iubar,
 Gemmata quam vestis vel aurum.
 At quæ clarior astri
 Nascentis radiis fulsit, & in tuo
 Fulget corde, rapit sacra
 Me luce flagrans charitas canentem.

STROPH. 3.

Hac te nectare calitum
 Pascit, Deique nunc beat præsentia:
 Hac una quondam, dum tuus induit
 Caduca membra spiritus,

*Se tibi iunxit comitem, viq̃
 Index, te Superũm cœtibus addidit:
 Hinc liberali spargis opes manu,
 Siue altaria construis,
 Seu sacras reficis domus,
 Ades vel agris, vel iuuas egenos;
 Hac duce bellum
 Suscipis, & mortis iaculis caput obiicis vltro.*

ANTISTROPH. 3.

*Vrbis nam Solymæ vicem
 Dolens ut impiam opprimas tyrannidem,
 Pacata regni linq̃is, & horridis
 Armis petens Pelusium,
 Traiicis textis trabibus phalanges,
 Quà septem gemino cœrula flumine
 Nilus colorat: mœnia vix quatis
 Arcis, cùm subitus fores
 Recludit pauor hostium:
 Mox victor agmen militum patentes
 Ducis in agros,
 Hostilesq̃ acies geminata clade trucidas.*

EPOD. 3.

*Spes sæpè quò propinquior
 Arridet, celeri fugâ
 Exitus cœptis adimit secundos:
 Inuadit, eheu! te lues, & Celticas
 Infesta vis morbi, famesq̃
 Vexat dira cohortes:*

T

Illinc

*Illinc flumen aquis, hosticus hinc furor
Denso circuit agmine.*

Pugnatur: atrox fœdat arua cades.

STROPH. 4.

Victum gloria non minor

Te sequitur, heros magne, quàm cùm vinceret,

Constans recusas Martis ab alea

Lembo per amnem subtrahi:

Vna nos omnes eademq; pugna

Sors, inquis, maneat: Vos ego deseram?

Regemq; vestrum me fuga polluet?

Captiuo tibi quas minas,

Quaue opprobria barbarus

Infert tyrannus? seua quot tuorum

Funera cernis?

Tu tamen immotus Christo spem ponis in vno.

ANTISTROPH. 4.

Nutantes animos, fide

Firmas, iacentes erigis. Quid, ais, cadit

Spes vestra? curas pellite lugubres:

Probat Deus quos diligit;

Hos & educit memor è periculis,

Olim quæ populus pertulit Israël?

Hæc ipsa tellus testis. ad inuium

Rubri dum pelagi fretum

Urgebat Pharaos ferox

Equis & armis, obsequens repente

Scinditur equor,

Erectisq; vagæ lapidescunt mœnibus undæ.

EPOD. 4.

*Electa siccis transilit
 Gens plantis, mare sauiens
 Defluit rursus, rapit insecutum
 Ducem procellis, & quadrigas obruit.
 Sic fatus haud exspes tueris
 Flexo poplite calum.
 Lux ô Christiadum maxima Principum,
 Heros inclyte, qui tui
 Aequent honorem carceris, triumphis?*

INDEX RERVM

MEMORABILIVM.

A

A DOLESCENS Prodigus imperij pertasus paternum excutere iugum parat. 1. à vitio prouocatur seculi huius magnis & letis. 3. in incertum agitur, ignarus cui adhareat, Virtuti an vitio. 18. totum se vitio tradit. 182. Virtutis super eo comploratio. 183. tradit se totum vitius, voluptati & comestationibus. 186. eius ad se redeuntis lacryma. 191. desperantis animi signa. ibid. obsequitur Virtuti, & fundit preces pœnitentia indices ab Illustriss. Barberino mutuatas. 196. à Deo in gratiam recipitur. 199. Dei benignitatem & facilem ad ignoscendum dexteram deprædicat. ibid. agit Virtuti pro institutione gratias, & opem deprecatur. 316
Aduersis probat suos Deus. 124. 127. in aduersis quis modus tenendus. 281
Adulatores quomodo habendi. 267
Aeternitas vera post hanc vitam nos manet. 99
Aeternorum cogitatio in alta pace ponit. 87
Aeternis adhaerendum. 25
Aeterna presentibus potiora. 90
Aethiopicarum Ecclesiarum miracula. 148
Alexander Magnus gloriæ cupidus. 68
Alta præcipitio proxima. 9
in Amicum quis deligendus. 295
Amico destitutus quid faciet homo. 257
Angelus Custos vnicuique datus. 176
Ange-

Angelorum gaudia super peccatore pœnitentiam agente.

210.

Anglicana Ecclesia diuitia. 148

Anima immortalis est. 152. eius immortalitas probatur
rationibus. 153. & testimoniis veterum Philosopho-
rum. 156

Anima immortalitas è Trismegisto ostenditur. 173. &
eam post hanc vitam frui visione Dei. ibid.

Apium proprietates. 106

Aquarum miracula. III

Aranea prodigia. 105

Arborum varietates & raritates. 108

Ardua quæque ferenda celum cogitanti. 99

Ariadne sertum. 70

Attily Regulæ paupertatis. 64

Auaritia damnata. 58

Auaritiam domandi modus. 235

Auarorum preces & vota. 62

Auium certarum natura. 107

B

quis verè Beatus. 129

Beatitudo in opibus & honoribus non consistit, vt osten-
dit Seneca. 220

Bella à sceleribus, pax à probitate. 89

Card. Bellarmini scala mentis in Deum. 124

Benedictini Ordinis diuitia. 149

Beneficia quomodo & in quos conferenda. 238. quomodo
& à quibus accipienda. 242

Benignitas Dei spem suadet. 86

Bombycis miracula. 105

Bona immortalia post mortem nos manent. 269

Byzaceni agri fertilitas. III

C

Cælorum regna pauperibus addicta. 66

<i>S. Caroli Boromæi veneratio.</i>	214
<i>Castimonia laus.</i>	288.290
<i>Certa aternitate proposita dubiis anteferenda.</i>	54
<i>Certitudo nulla vitæ, nulla annorum, nulla horarum.</i>	20
<i>Chalcidensis agri fertilitas.</i>	III
<i>Ciborum copia damnanda.</i>	36
<i>de Ciborum apparatu quid sentiendum: homini is con-</i> <i>temnendus.</i>	91.92
<i>Ciceronis infelix exitus.</i>	79
<i>Ciceronis de ignobili sua stirpe sententia.</i>	78
<i>Concharum prodigia.</i>	106
<i>in Congressibus aliorum quis modus tenendus.</i>	297
<i>Coniuge priuatus quomodo se homo geret.</i>	258
<i>Consiliarij quod sit munus.</i>	306
<i>in Consuetudine maiorum quid faciendum.</i>	297
<i>Contemni an malum sit.</i>	264
<i>Contemptor honorum & opum iis dignissimus.</i>	91
<i>Contemptus seculi, purpuræ, opum, honorum à purpura</i> <i>Barberini.</i>	213
<i>Contemptus ab aliis quomodo se geret homo.</i>	263
<i>Conuiuia laudata.</i>	4
<i>Cornelij Sullæ feritas.</i>	79
<i>Cornua animalium quàm varia.</i>	114
<i>Coronas passim conferebant veteres.</i>	81
<i>Corpus post hanc vitam resurgit & redanimatur.</i>	159
<i>Crimen miserum facit, non probitas.</i>	90
D	
<i>Dabris fontis natura prodigiosa.</i>	112
<i>Damonem esse peccatorum causam è Trismegisto ostendi-</i> <i>tur. 172. & impellere in peccatum vindictæ studio. 173</i>	
<i>Deliciæ laudatæ.</i>	5
<i>Delinquentes benignè habendi.</i>	304
<i>in Detractionibus quid faciendum.</i>	261
<i>Deus cur bonos aduersis obruat, rationes è Seneca.</i>	215
	item

<i>item cur durius habeat probos, mollius improbos.</i>	217.
<i>probos dure haberi amoris indicium.</i>	219.
<i>Dei benignitas spem, iustitia timorem suadet.</i>	86
<i>Deum esse, rationibus probatur.</i>	102. colligitur idem è re- bus minimis.
<i>Deus per omnia se spargit creata.</i>	119. suos probat aduer- sis.
<i>Deus per ardua ad æternam felicitatem suos deducit, & per cruciatus & sanguinem.</i>	124. 137 127
<i>Dei iustitia in eo quod probos affligat, improbos felicitet.</i>	131
<i>Deum esse probatur è Trismegisto.</i>	165. <i>item vnum esse.</i>
<i>167. & trinum in personis & vbiq̃ue esse.</i>	168. <i>æter- num esse, & mundum creasse, & solum bonum esse,</i>
<i>169. conseruare creata, & inuisibilem esse.</i>	170. <i>eumq̃</i>
<i>inuocandum.</i>	171. <i>& eum non esse malorū causam.</i>
<i>Deus vbiq̃ue præsens.</i>	314. <i>est is precibus placandus.</i>
<i>ei nostri cura permittenda.</i>	316. <i>ibid.</i>
<i>Dianæ Ephesiæ templum quàm opulentum.</i>	150
<i>Dignitates sæculi innumeris obnoxie difficultatibus, & infelici ferè exitu signatæ.</i>	74
<i>in Dignitate constituto quis modus tenendus.</i>	304
<i>Discrimen inter vitiorum & virtutis semitam.</i>	14
<i>Diuitiæ, vide opes.</i>	
<i>Diuitiarum mala & exitus infelix.</i>	139
<i>Diuitiæ veræ in animo.</i>	132. 140
<i>Diuiti quæ vita instituenda.</i>	278
<i>Durioribus exercentur amici Dei.</i>	137. 217

E

<i>Ecclesiæ veteris in variis prouinciis opes.</i>	147
<i>quis modus seruandus inter Epulas.</i>	287
<i>Examen conscientie somno præmittendum.</i>	313
<i>in Exilio quomodo se homo geret.</i>	246
<i>Exitus infelix magnorum.</i>	13

F

<i>Fatum</i> quid sit, & quomodo in rebus humanis agat.	116
<i>Felicitas</i> animo, non opibus metienda.	91
<i>Felicitas</i> illorum qui calcato saeculo Deo se sacrant.	210
<i>Fessa</i> vrbs quot habeat templa.	149
<i>Florum</i> discrimina.	110
<i>Fontium</i> miracula.	111
<i>Fortuitorum</i> ac fortunæ contemptus.	286
<i>Fortuna</i> infida. 8. docetur id exemplis veterum. <i>ibid.</i> <i>instabilis</i> est. 9. eius <i>inconstantia</i> . 10. eius <i>pro-</i> <i>prietas</i> .	<i>ibid.</i>
<i>in</i> Fortunarum naufragio quomodo faciendum.	245
<i>S. Francisci</i> laudes.	212
<i>Frederici</i> Cardinalis Boromæi commentationes.	319
<i>Fructus</i> arborum quàm varij.	109
<i>inter</i> Fures quid agendum.	245

G

<i>Gallicanæ</i> Ecclesiæ opes.	147
<i>Gaudia</i> Angelorum super peccatore pœnitentiam agente.	210
<i>Gaudia</i> terræ & cali inuicem aduersantur.	98
<i>Gaudium</i> verum in animo.	132
<i>Gaudium</i> virtutis comes.	29
<i>Gaudium</i> è vitiis natum, gaudij nomen non meretur.	31
<i>Gignendi</i> facultas à Deo.	169
<i>Gloria</i> vera & dignitas celo reposita.	83
<i>Gloriæ</i> studendum an sit.	67
<i>Gorgiæ</i> Leontino statua aurea Delphis ab vniuersa Græcia posita.	70
<i>Gratiarum</i> actiones & Dei laudes ab Illust. Barberini ca- lamo.	201. 204
<i>Gratiæ</i> vesperi Deo agenda.	176
<i>Gratitudo</i> in benefactores colenda.	307
	Her-

H

Herculis in tormentis ingens animi robur.	125
Hispanica Ecclesiae opes.	147
Hollandiae pascua quàm fecunda.	111
Homo ad similitudinem Dei creatus, id probatur è Trismegisto.	169
Honorum mala & infelix exitus	139
Honores non explentur honoribus.	27
inter Hostes quid faciendum.	300
Humana incerta.	10

I

Iaponica templa plurima in Frenomia monte.	150
Imperatores qui è tenui sorte ad Imperium peruenere.	7.
Impp. Romanorum imperium breue.	12
Improbis secunda affluunt.	130
Incarnatio Domini rationibus probatur. 177.	item è
Trismegisto.	181
apud Inferiores quæ ratio tenenda.	301
in Ingloria vita quid agendum.	253
Inimicitia bestiarum.	115
Innocentia vitæ quomodo paranda, & peccata vitanda.	308
Inquieta vita inter scelera ducitur.	275
Insepultum iacere mortuum non esse malum.	272
in Inualetudine corporis quomodo se homo geret.	282
Inuocandum Deum è Trismegisto probatur.	171
Iobi aduersa & patientia.	128
Iphicrates Harmodio generis obscuritatem obiicienti quid responderit.	73
Ire moderanda ratio.	226
Iudicis quæ sint partes.	306
Iunonis vitis.	70
Iustitia Dei timorem suadet.	86

L

inter Latrones quid agendum.	245
I 5	quid

INDEX

<i>quid maximè Laudandū in homine Seneca ostendit.</i>	222
<i>Laurentij martyris triumphus.</i>	327
<i>in Legationibus quæ potissima obseruanda.</i>	305
<i>Leuitica tribus opes cum Ecclesia nostra comparatæ.</i>	144
<i>Liberalitas in pauperes commendatur.</i>	301
<i>Liberi quomodo habendi.</i>	294
<i>Libertas in quo consistat, ex Epicteto.</i>	225
<i>Librorum impurorum lectio vitanda.</i>	46
<i>Ludouici Gallie Regis triumphus</i>	334
<i>Luscinia natura.</i>	107
<i>Lutheri de impuris libris testimonium.</i>	49

M

<i>Maffei Cardinalis Barberini versus de virtute sequenda, & voluptate fugienda.</i>	42
<i>Magdalena lacrymæ, amor, exilium, gaudia.</i>	321
<i>Maris miracula.</i>	104. 113
<i>C. Marius cur Plotium poëtam dilexerit.</i>	68
<i>C. Marii mors obscura.</i>	79
<i>Metus maior in magnis.</i>	12
<i>Mærore oppressus quid faciet homo.</i>	282
<i>Moriendum omnibus probis iuxta ac improbis.</i>	54
<i>in Morte qualis quisque debeat esse.</i>	272
<i>in Morte quid faciendum.</i>	268
<i>Mors iuueni optanda.</i>	270
<i>Morti nullum discrimen ætatis.</i>	23
<i>Mors cui grauis accidat.</i>	34
<i>Mors secura sequitur vitam probam, improbā misera.</i>	88
<i>Mulierum familiaritas vitanda, & damna ab hoc sexu metuenda. 51. Mulierum fuga.</i>	291

N

<i>Natura paucis paratur.</i>	58
<i>Nobilitas vera è virtute, non è maioribus petenda. 71. & eadem ducenda è morum nobilitate.</i>	73
<i>Numina veterum pudenda.</i>	82

Occi-

O

Occidentalis orbis Ecclesiarum numerus.	149
Omnibus moriendum.	55
Opes animo graues tempestates afferunt.	32
Opes non explentur opibus.	27
Opum contemptor Deo simillimus.	66

P

Pauperi quæ vita instituenda.	279
Paupertatis commendatio. 57. dat vitam securam.	63
in Paupertate quid homini faciendum.	252
Paupertas pacem conciliat.	32
Pax à probitate, bella à sceleribus.	89
Pecunia mala.	61
in Pecuniæ iactura quid faciendum.	244
Peregrè mori malum non esse.	271
Petrus Dunius septuaginta septem in Polonia templa struxit.	149
Placendi Deo modus.	314
Pœnitentia incerta post delictum.	87
Pœnitentia post delictum facienda.	309
Pompeii Magni gloriæ studium.	67
Pompeii Magni mors obscura.	78
Potus copia damnanda. 36. eius incommoda.	93
Præsidentia in peccatis vitanda.	86
Premiorum à morte diuersitas.	55
Præsentibus renuntiandum.	25
Præsidia multa tutelaria homini contra peccatū data.	89
Probi aduersis vexantur.	130. 137
Proficientis animi signa.	224
Prolibus orbatus quid faciet homo.	258
in Prosperis quæ ratio tenenda.	285
Providentiæ diuinæ assertio.	118

Q

Quinctii Cincinnati paupertas.	65
Reges	

INDEX

R

<i>Reges qui verè dici mereantur.</i>	33.	<i>in Regum familia- ritate quid faciendum.</i>	298
<i>Remora piscis natura & vis.</i>			114
<i>Resurrectio corporum probatur.</i>		159. & seqq.	
<i>Robur animi aduersis aperitur & firmatur.</i>			134
<i>Romanorum veterum à paupertate commendatio.</i>			64
<i>Rupium terra enatarum quanta varietas.</i>			III

S

<i>Saculo & Deo simul seruire non possumus.</i>			174
<i>Saculum sponsionibus suis fallit.</i>			7
<i>Salomonis opes.</i>			145
<i>Scipionis Africani paupertas.</i>	65.	<i>Ennium cur amarit.</i>	67.
<i>eius gloria.</i>	69.	<i>eius mors obscura.</i>	77
<i>Scipio Nasica ab ingrata patria in exilium actus.</i>			ibid.
<i>Securitas nulla à sceptro.</i>			33
<i>Securus poenarum & premiorum quis sit.</i>			277
<i>Seria in vltimam etatem non reiicienda.</i>			29
<i>Seruius Tullius ante regnum verna.</i>			74
<i>Socii laudati.</i>			5
<i>è Somno surgenti quid faciendum.</i>			312
<i>Spectaculum Deo dignum vir fortis inter aduersa.</i>	134.		
<i>exemplis id probatur.</i>			ibid.
<i>Sponsionum diuinarum & humanarum diuersitas.</i>			183
<i>Statue veteribus posite.</i>			82
<i>Summa in lubrico versantur.</i>			II
<i>Sumptus facti in templo Ierosolymitano.</i>			144
<i>Suos aduersis probat Deus.</i>			124. 127
<i>Superbiam domandi modus.</i>			231

T

<i>Tarquinius Prisci obscuri natales.</i>			74
<i>Templi cuiusdam Norvvegici prestantia.</i>			148
<i>Terræ miracula.</i>			107
<i>Themistocles ab ingrata patriam in exilium actus.</i>			78
<i>The-</i>			

Themistocles Miltiadis gloria stimulis excitatus.	68
Theophanes Mitylenaeus à Pōpeio cur ciuitate donatus. ib.	
Timor regno iungitur.	9
in Tormentis quid faciendum.	251
Trismegistus pleraque fidei Christianae mysteria asseruit.	

165

Tuberonis paupertas.	65
Tulli Hostilii ignobile genus.	74
in Tyrannorum contubernio quomodo homo se geret.	299

V

Valerii Poplicolae paupertas.	64
Venationes laudatae.	5
Venatus vanitas & labor.	95
Ventorum varietas, natura.	115
in Vinculis quomodo se homo geret.	250
Vinearum proprietates.	110
Virtutis super adolescente Prodigio comploratio. 183. eius ad Deum preces pro adolescente. 185. eius mceror su- per ruina adolescentis. 190. eius monita & animus desperanti additus. 192. hortatur adolescentem ad pœ- nitentiam. 193. prouocat eum in lacrymas & pre- ces. 198. operam suam ei spondet, & monet.	317
Virtutis via plana.	97
Virtus arduis gaudet.	89
Virtus duris probatur.	30
Vitam probam mors sequitur secunda, improba misera.	88
Vitae breuitas & incertitudo.	20. 85
Vita secunda à paupertate.	63
Vitae securitas in quo consistat.	275
Vita qualis ineunda.	274
Vitiorum blandae fraudes in mortem ducunt.	15
Vitium adolescentem ad se allicit seculi letis & magnis. 3. praesentia suadet, auocat à futurorum cogitatione. 23. vina suadet & choreas. 28. voluptatem suadet, epulas, deli-	

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

<i>delicias.35. rursus vina suadet & amores.45. suadet genio indulgendum.</i>	54
<i>Vniuersi totius ordo testatur Deum esse.</i>	104
<i>Voluptatum contemptus.288.Voluptas vita pecoris.289. quid sit voluptas, in quo vera voluptas sita.</i>	289
<i>Voluptas summa in virtute.</i>	30
<i>Voluptas damnanda.</i>	36
<i>Voluptas summa è voluptatum contemptu.</i>	39
<i>Voluptas & seculi magna damnantur ab Illust. Barberini versu.</i>	208
<i>Voluptas animorum quanta & quanti facienda.</i>	95
<i>quid in Voluptatum carentia agendum.</i>	255
<i>Voluptates non explentur voluptatibus.</i>	27
<i>Vxor quomodo habenda.292. à quarum remouenda consuetudine.</i>	293

ERRATA.

pag.151.vers.6.lege ipsi.

pag.164.vers.20.dele est.

APPROBATIO.

Prodigus Euangelicus hic compositus à R.
P. Carolo Scribani Societ. IESV Presby-
tero, quia ad omne genus virtutis tam assequen-
dum quàm exercendum apprimè utilis est, & do-
ctè insinuat modum viuendi in omni genere mo-
rum, maxinè illustratus versibus Illustmi D.Car-
dinalis Barberini, qui mirifi e hunc tractatum
exornant: iure merito typis mandabitur. Datum
Bruxellis 29. Octobris, anno 1620.

Henricus Smeyers S. Th. Licent.
Scholasticus Bruxellensis, li-
brorum Censor.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGE-
NIA Archiduces Austriae, Duces Burgundia, Bra-
bantiae, &c. Serenissimi Belgarum Principes diplomate
suo sanxerunt, ne quis Adolescentem Prodigum
R.P. Caroli Scribani Soc. IESV, prater Martini Nutij
Typographi Antuerpiensis voluntatem intra sexennium
in Belgio imprimat, aut alibi locorum impressum in has
Germaniae Inferioris ditiones importet, venalemve ex-
ponat. Qui secus faxit, confiscatione librorum & alia gra-
ui poena multabitur, vti latius patet in litteris datis
Bruxellae 12. Februarij, anno 1621.

Signat

De Witte.

Scribanus, Carolus,

Caroli Scribani[i] E Societate Iesv Adolescens Prodigvs Succumbit vitiis.
redit ad se. & in omnem aetatem ac fortunam à Virtute instruitur

Antverpiae 1621

Bamberg, Staatsbibliothek -- L.r.r.o.263

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11730708-1